STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01849

VI LEBEN DI HAYES?

N. A. Rubakin

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

נ. רובאַקין.

ווי לעבען די חיות?

(בילדער פון טהיער לעבען).

פערלאג „פראגרעסס" ווארשא.

РАЗКАЗЫ изъ ЦАРСТВА ЖИВОТНЫХЪ

Соч. Н. А. Рубакина

Переводъ съ русскаго.

Издательство „ПРОГРЕССЪ", Варшава

ВАРШАВА 1902.

Въ Типографіи А. Глинка, Варшава, Гусья 20

Дозволено Цензурою
Варшава, 4 Января 1902 г.

בילדער פון טהיער לעבען.

1-טעם קאפיטעל.

וואנדערונגען.

אזוי וויא מענשען פאהרען איבער פון איין ארט אין דעם אנדערן, וואנדערען פון איין לאנד אין דאס אנדערע, פון איין זייט וועלט אין דיא אנדערע; פונקט וויא מענשען מוזען גאנץ אפט פערלאזען דאס ארט, וואו זייא זעננען געבארען, אוועק רייסען זיך פון אלעם צו וועלכען זייא האבען זיך צוגעוואהנט און האבען ליעב בעקומען, און זוכען גליק אין דער פרעמד, אזוי מוזען גאנץ אפט טהון דיא טהיערע אויך. אין געוויססע צייטען ווארפען זייא אוועק מיט אמאל זייערע ארטער, זייערע וואהנונגען און עמיגרירען אין אנדערע, נייע ארטער און בעזעצען זיך דארט.

אין ניזשני טאגילסק אויפ'ן אורל האט זיך צוריק מיט 25 יאהר געטראפען א וואונדערליכע זאך, א זוינס, וואס דיא דארטיגע איינוואהנער האבען פריהער נישט געזעהען און נישט געהערט. גאנצע מחנות איינהארנבען (וועווירקעס-ביעלקעס) האבען זיך ארוים געלאזען פון וואלד און געווארפען זיך אין שטאדט אריין. געוואנדערט האבען זייא איינציג-ווייס, אנדערע צו פארליך, און אנדערע אין שאארען (מחנות-ווייז). אין אקורצע צייט איז פיל געווארען פון זייא דיא גאנצע שטאדט, און זייא זיינען זיך געשפרונגען אלץ ווייטער און ווייטער: געלאפען איבער גאסען, געשפרונגען איבער שטאהעטען און פלאטין, פערקליבען אין דיא הייזער, זייא זיינען געווען פול אין אלע הייזער, געקראבען איבער וואנד, געשפרונגען איבער דאכער, און געגאנגען אלץ ווייטער און ווייטער. מען האט דאס גאר נישט געקאנט פערשטעהן, פון וואנען האט זיך דאס גענומען אזא גבורה, אזא איינשטעללעניש צו דיא פייעליך, וואס זיינען פון אייביג אן בעקאנט אלץ שוואכע און שרעקענדיגע חיה'ליך, וואס ציטטערען פאר א מענש! וואו איז אהין געקוממען זייערע גאנצע שרעק, זייער פארכט?

זייא האבען זיך נישט געשראקען נישט פֿאר מענשען, נישט פֿאר דינד,
און זיינען געגאנגען אלץ ווייטער און ווייטער. דיא שטאדט-הינד האבען
נישט געשוויגען, און זיינען זייא בעפֿאללען, געביססען, געריססען און
געפטרט גאנצע הונדערטער פֿון פֿייען. מענשען האבען אויך נישט
געדרימטעלט און האבען געטייט (געמימיהט) מיט וואס מען האט נור
געקאנט, נאטירליך, נישט אויס שנאה, וויא דיא הינד, נור צוליעב דיא
פֿיינע פֿעלבעליך, וואס זיינען א מציאה אויף פעלצין. טייכען-וויז האט
גערונען דאס ארימע פֿייען-בלוט, בארגער פגרים זיינען געלעגען אין דיא
גאססען, און דיא מחנות האבען זיך געצויגען אלץ ווייטער און ווייטער.
אלץ נייע און נייע שאארען האבען זיך געשיטט פֿון וואלד ארויס אין שטאדט
אריין, און געצויגען זיך פֿון שטאדט איבער אלע גאססען א פֿיי נאך א פֿיי,
איין שאאר נאך דער צווייטער. און אזוי פֿון פֿריה ביז שפעט אין דער
נאכט, גלייך, זייא האבען איין מאל מפקיר געוועזען דאס לעבען
און מעהר זיך פֿאר קיין זאך נישט געשראקען, מיט איין ווארט, דיא פֿייעליך
ציהען זיך איבער פֿון וואלד, עמיגרירען ערגיץ איבער דער שטאדט. עס
דויערט שוין דרייא טאג. יעדען אבענד ווערט שטיל, נור פֿריה מארגענס
קוים עס הויבט נור אָן צו טאגען ציהען זיך ווייטער דיא מחנות איבער דער
שטאדט. דיא מחנות, וואס זיינען לעבענדיג פֿון שטאדט ארויס, האבען
געוואנדערט אלץ ווייטער און ווייטער ביז זייא זיינען געקומען צום טייך
טשאַסאָוואַיאַ, בייא וועלכען זייא האבען זיך דאך ניט פֿערהאלטען, דער
ברייטער טייך מיט זיין לייפֿענדיגען וואססער האט זייא אויך ניט אפגעשטעלט.
וויא שכור אדער דולל זיינען זייא געשפרונגען אין טייך אריין, פֿארוואַרפֿען
דיא וויידעליך אויף דיא ריקען און מיט אלע כחות זיך געלאזט איבערשווימען
דען טייך צום אנדערען ברעג. עס איז געוועזען א וואונדער צו זעהען, וויא
אזוי דיא קליינע פֿייעליך האבען מיט שוואכע קרעפֿטען איבער געווינדען
(גובר-געוועזן) דיא גרויסע וואללען (פאליעס-הוואליעס) פֿון לויפֿענדיגען
וואססער. א רייזענדער האט זיך דעמאלט צו געלאזט אויף א שיפֿפֿעל צו
א דאמפשיף, און איז מיט'ן שיפֿפֿעל אריין געפֿאהרען אין דער סאמע מיטט
פֿון א ארמעע פֿייען, אזוי אז ארום איהם זיינען פֿון אלע זייטען געשוואומען
דיא איינהארנבען, ענג איינס ביי'ם צווייטען; ער האט געזעהן וויא מאססען
פֿון זייא בלייבען אהן קרעפֿטען; אט שטעקט ארויס א פֿיי דאס קעפעלע,
ארבעט מיט דיא לעצטע כחות, דרייט נעביך מיט דיא פֿיססעליך, וויל
שווימען ווייטער, נור זיא איז שוין פֿערמאטטערט און קאָן זיך מעהר נישט
ריהרען פֿון ארט, און דא בעקומט עס א זעץ פֿון א וואלל, ווערט פֿער-
גאססען, ווערט פֿערשווינדען, און ווייזט זיך נישט מעהר. צו אן'ארמעע
אבגעשוואכטע פֿייען האט ער אויסגעשטרעקט דען רודער (וויאסלען). זייא

האבען

האבען זיך דערפרייט, צוגעהאפט צום רודער אונ אריבער אין שיפפעל אריין. דיא גראטיוועטע ארמעע פייען האבען זיך פערשלאגען אין שיפפעל צו אַ דאמפשיף, האבען זייא זיך מיט איהם צוזאממען איבערגעטראגען אין דאמפשיף אריין, אונ אז דער דאמפשיף האט נור צוגעשלאגען צום ברעג, זיינען זייא באלד אראבגעשפרונגען אויף דער טריקקען אונ געלאזט זיך ווייטער. מאססען פייען האט מען דעמאלט געטייט, מאססען זיינען דער טרונקען געווארען, נור נאך גרעססערע מאססען זיינען אריבערגעגאנגען בשלום דיא שטאדט, איבערגעשווממען דען טייך אונ זיך ווייטער אונ ווייטער געוואנדערט. נור דיא שאארען פייען, וואס מען האט געזעהן אין ניזשני-טאגילסק, זיינען קוים אַ קליינער טייל פון דער גאנץ גרויססע ארמעע פייען, וואס האבען דעמאלט געוואנדערט. דענן עמיגרירט האבען גאנצע מיל׳יאנען, אונ געדויערט האט עס אַ היבשע צייט.

דאס האבען דיא פייען אזוי געוואנדערט-עמיגרירט פון איין געגענד וואלדער צו דער צווייטער, אונ געמאכט אַ שטרעקקע (מהלך) פון עטליכע 100 וויארסט.

אזוי וויא דיא פייען, אזוי וואנדערען אין געוויססען צייטען אייך אנדערע טהיערע, פייגעל אונ פיש פון פערשידענע מינים.

אין נארד (צפון) רוססלאנד, אין ארחאנגעלסק, אין דיא וויסטע, פיכט; אונ בלאטיגע סטעפעס, לעבען פיצליך חיה׳ליך, וואס מען רופט לעממינגען (פיאסטרושקא). דער לעממינג האט זעהר אַ שיין פערשידען-פארביג פעלכיל אויף זיך. ער איז בטבע רוהיג, האט נישט פיינד צו חאפען אנוטען ביססען, אנאש טיען, אונ איז גרויס נישט מעהר וויא אַ ציזעלכויז (ציזעל-סיסליק). דיא לעממינגען פרוכטבארען אונ מעהרען זיך שטארק. עטליכע מאל אין יאהר געבוירען זייא, אונ יעדעס מאל צו 56 שטיקליך. דארט אין יענע כטעפעס פון ארחאנגעלסקער גובערניע זיינען זייא דא זעהר אסך. אין דיא יאהרען ווען עס איז דארטען אַ ווארימער פריהלינג (וויאסנא) און אַ שיינער זוממער קוממען זייא צו גאר אהן אַ צאהל. זייא האבען גענוג צו עססען, אלע זענען זאטט, וואקסען אויף איבערן זוממער אונ ווערען געזינדער אונ שטארקער. נור נאכען זוממער קוממען שלעכטע צייטען, טאג-טאגליך ווערט פאר זייא ווייניגער צו עססען אויף דיא פעלדער. דער נאך, קוממט דער ווינטער: אלע גראזליך, אלע ביימליך בלייבען פערדארט אונ פערפרוירען, אונ דער לעממינג הייבט אן צו ליידען הונגער. זייא שליפען ארום, וויא משוגענע איבער דיא סטעפעס, טאמער וועלען זייא געפיננען עפעס אין מויל אריין, נור קיין עססען איז אין ערגעץ נישט דא, חאטש געה אויס פאר הונגער. עס פאלט דעמאלשט אן אויף זייא אַ אימה. דערשראקקענע פערהאלעסטע פערזאמלען זייא זיך אין אסך גרויסע חברה׳ס, אונ לאזען זיי־ וואנדערען

וואנדערען, צוזאַמענגענומען בעססערע אָרטער. זייא גיהען גלייך אלס וויטער און וויטער, וואוהין דיא אויגען טראגען זייא. אויפ'ן וועג קומען צו נאך אזוינע חברות הונגעריגע לעמינגען, און עס הערט אַ גאנצע ארמעע פֿון זייא. הונגעריגע, דערפֿרוירענע לוללען זייא זיך איינער צום צווייטען. געהען געדיכט און זעהער נאהענט איינס בייא דיא צווייטע אזוי, אז פֿון וויטענס זעהען אויס דיא קאָפּליך פֿון דיא הינטערשטע לעמינגע צוזאַמענגעוואקסען מיט דיא ווידליך פֿון דיא פֿעדערשטע. מיט זייערע דינגע פֿיססליך טרעטען זייא אויס אין דעם מאך אזוינע טיפֿע וועגען. אז מען זעהט זייא ארויס פֿון גאנץ וויט.

וואס וויטער זייא געהען — געהען זייא אלץ געשווינדער, מאַמער מאַכט זיך זייא אויפ'ן וועג אַ בייטיל, אַ צווייגעל, אַ שטרייכער (קוסט), בעפֿאללען זייא דאס וויא דיא היישעריקען. פֿון אייניגע אָרטער ווערט אַ וויסטעניס (אַ מדבר) נאך דעם אז זייא געהען דארט דורך. וואס זייא קאָנען נור אויפֿפֿרעססען — פֿרעססען זייא, און דאס עססען נור דיא וואס געהען פֿון פֿארענט, פֿאר דיא הינטערשטע בלייבט קיינמאל גאר נישט. אט אזוי געהען זייא אין הונגער אלס וויטער — וויטער, דער הונגער מאַטערט זייא מעהר און מעהר, איבערדעם שלעפען זייא נאך געשווינדער, וויא דיא משוגענע, און האבען פֿאר קיין זאך קיין מורא נישט. מאַמער בעגעגענען זייא אַ מענשען, קריכען זייא איהם דורך צווישען דיא פֿיסס, זייא שמעללען זיך אקעגען דיא שטארקסטע פֿייגעל, וואס פֿליהען אן אויף זייא. און וויללען זייא פֿרעססען. טרעפֿען זייא אויף אַ סטאג היי, גריזען זייא איהם דורך און דורך, עססען זיך אן און געהען וויטער. קיין זאך שטערט זייא נישט און פֿארהאלט זייא נישט אויפ'ן וועג. דיא גראָססטע טייכער שווימען זייא איבער, ראטש זייא פֿערלירען מאססען נפשות אין וואססער. און נאך זייא לאָזען זיך ערשט גאנצע ארמעען פֿון זייערע שונאים, וואָלף, פֿוקסען, הינד, מאַרדער, אדלערס, וויסע סאווס, שווארצע קראהען (וואראנא), דיא אלע ליט, קוים דערשמעקקען זייא, אז עס גייט אַ מחנה לעמינגען, געהען זייא ארויס פֿון זייערע נארעס און נעמען זיך געשמאק צו דער ארבייט. טויזענדער פֿון זייא ווערען אויפֿגעפֿרעססען, חוץ דעם, פֿאללען אסך אויפ'ן וועג פֿון הונגער און פֿון פֿערשידענע קראַנקען. לאנג געדויערט דאס איבערגעהען פֿון איין ארט צום צווייטען, און וויא עס ענדיגט זיך, ווייסט מען נישט, עס קאָנען זיין אז אַ טייל פֿון דיא לעמינגע שלאגען זיך צו ערגעץ צום סוף צו אזאן ארט, וואו עס איז ווארעמער און עס איז דארט דא עססען פֿאר זייא, און עס קאָן אויך זיין, אז זייא פֿאללען אלע אויפ'ן וועג. דיא איינוואהנער פֿון צפֿון רוססלאנד דערציילען אז נאך דיזעם מאַכט זיך, אז עס געהעט אוועק עטליכע יאהר און מען זעהט נישט קיין לעמינגען

לעמטינגען (פיאסטרושקעס) . נור אין אַ צייט ארום ווייזען זייא זיך ווידער דארט . אט אזוי פאסירט זיך מיט זייא פֿון לאנגע יאהרען , צייט מענשען געדענקען .

אזוי וויא דיא לעמטינגע (פיאסטרושקעס) אונ דיא פֿייען , ציעהן זיך איבער אין געוויכס׳ג צייטען נאך פֿיל אנדערע חיות . איהר פֿערשטעהט אז נישט פֿאר תענוג פֿערלאזען זייא זייערע אָרטער , אונ לאזען זיך אין דער וועלט אריין : עס טרייבט זייא דיא נויט ! פונקט וויא אַ מענש פֿער־לאזט נישט קיין גוטס , נור צוליעב דעם , טאמער וועט ער געפֿינען בעססערס , אזוי זיינען דיא היות אויך . זייא האבען שטענדיגע אונ אייביגע פֿיינד , מיט וועלכע זייא דארפֿען כסדר מלחמה האלטען , וויא מיט דיא הויפט שונאים , וואס זייא האבען אויף זיך , ד. ה. הונגער אונ קעלט . אללע לעבענדיגע בעשאָפֿפֿענישען , אללע חיות האלטען אין איין מלחמה מיט׳ן הונגער , מיט דער קאָלט אונ מיט דיא גרעססערע אונ געזינדערע חיות פֿון זיך . יעדעס בעשאָפֿפֿעניש שלאגט זיך , ראנגעלט זיך מיט דיזע שונאים אויף וויפֿיל עס טראַגען איהם זיינע כחות , נאך זיינע קראָפֿטין . עס מאכֿט זיך אַ גרעססערער הונגער אין לאנד , וואו זייא זיינען , זייא האבען נישט וואס צו עססען , לאזען זייא זיך אין דער וועלט אריין זוכֿען פרנסה . זייא קאננען נישט ליידען דיא גרויסע קאָלטין , פֿערלאזען זיי אויך זייערע אלטע אָרטער אונ זוכֿען ווארמערע , עכ בעווייזען זיך שטארקערע אינ געזינדערע חיות אונ חאפען זיך אריין אין זייער גבול אונ מאכֿען אתל פֿון זייערע ברידער , מוזען זייא אויך נעביך , פֿערלאזען דיא אלטע אָרטער , וואו עס לעבט זיך זייא נישט־קשה אונ לויפֿען זיך זוכֿען נייע אָרטער , וואו עס איז נישט דא אזוינע שרעקליכֿע שונאים .

וויא אזוי חיות רייזען אלע יאהר .

עס איז דא אסך אזוינע חיות , וואס מוזען דורך הונגער אונ קאָלט רייזען , עמיגרירען יאהר בייא יאהר , פֿון איין ארט צום צווייטען , אנדערשט קאננען זייא נישט אויסקומען . זוממער מוזען זייא זיין אין איין ארט , אונ ווינטער מוזען זייא איבערגעהען אין איין אנדער ארט . זייא געהען איבער פֿון דארט , וואו ס׳לעבט זיך זייא שלעכֿט אין אזוינע אָרטער וואו עס לעבט זיך בעססער . אין דיא זומפֿיגע אָרטער וואו עס לעבען דיא לעמטינגע געפֿינען זיך גרויסע שטאדעס ווילדע הירשען . וויא עס קומט דער זוממער , וואס דעמאלט בעווייזען זיך אין דיא זומפֿיגע אָרטער מילליאנען פֿליגען , מיקקען (קאמאר) אונ זשוקליך , מוזען זיך דיא הירשען אוועק געהען פֿון דארט אונ זיך לאזען וועיט־וועיט צו דיא בארג וואו עס איז דא וועניגער פֿליגען אונ

מיקקען

מיקקען. בלייבען אויפ'ן ארט אין דיא זומפיגע ערטער קאננען זייא בשום אופ'ן נישט. דיא פליגען בעפאלען זייא פון אללע זייטען, בייססען זייא, רייססען זייא אונ לאזען זייא נישט לעבען. זייא נעממען זיך צונויף אין גרויסע שטאדעס אונ לאזען זיך געהען אין דעם ווייטען וועג. זייא האבען זייער אייגענע וועג-ווייזער: דיא אלטע הירשען פיהרען דיא יונגע. זייא פערהאלטען אויך נישט קיין זאך אויפ'ן וועג, נישט קיין בערגער אונ נישט קיין טייכען. אט אזויא געהען זייא א שטאדע נאך א שטאדע, טרעטען אויס ברייטע אונ לאנגע וועגין, וואס ציהען זיך אויף הונדערטע ווארסט אונ געהען אלץ ווייטער אונ ווייטער ביז זייא קוממען צו צו אזא'ן ארט, וואו עס איז נישט דא קיין פליגען אונ דיא קעלטין זיינען אויך נישט אזוי גרויס.

נאך דיא הירשין, פונקט וויא נאך דיא לעמבינגען, געהען נאך גאנצע שטאדעס וועלף אונ בערין. זייא מוזען אויך פערלאזען דיא זומפיגע ערטער, ווארום אז דיא הירשען געהען אוועק האבען זייא נישט וואס צו עססען. זייא קאננען אין דיא זומפיגע ערטער אויס-געהען פאר הונגער, מוזען זייא נאכ-געהען דיא הירשין אונ פון זייא אוועק-שלעפען בגנבה אללע מאל עטליכע שטיק כדי נישט צו פגרען פון הונגער. אז עס ווערט זוממער אין דיא ערטער וואו דיא הירשין האבען זיך פערקליבען מוזען זייא פערלאזען דיזע ערטער אונ געהען צוריק אין דיא זומפיגע ערטער, נאר צוריק איילען זייא זיך נישט שטארק — זייא געהען אהיים.

אין דיא גרויסע שטעפעס פון אמעריקא, וואס זיינען בעוואקסען מיט אסך גראז לעבען שטאדעס ביפפעל (בוויואל), זייא געפינען זיך דארטען נאר אהן א צאהל. אללע יאהר קלייבען זייא זיך איבער פון איין ארט צום צווייטען — פון צפון זייט צו דרום זייט. אונ געהען איבער טויזענדער ווארסט, שווימען איבער טייכען צו עטליכע ווארסט אין דיא ברייט. אונ קיין זאך קאנן זייא נישט פערהאלטען אויפ'ן וועג.

דיא גרויסע חיות פון ים, דיא וואלל-פישין (קיט) געהען אויך איבער אללע יאהר פון איין ארט צום צווייטין, קיין חיה איז צו זייא ניט גלייך אנטקעגען שווממען. זייא שווימען אב ביז צעהן טויזענד ווארסט. איין פישער, וואס האפט אט דיא גרויסע וואלפישען האט בעגעגענט בייא דיא אופער (ברעגען) פון ווארימע לאנדער דעם אייגענעם וואלפיש וואס ער האט אין אייז מעער (ים הקרח) געשטאכען מיט אגרויסען שפיז, ער האט איהם אן דער וואונד (ראנע) דערקענט. צווישען דיא צוויא ערטער איז א מהלך פון עטליכע טויזענד ווארסט. דיא וואלפישען שווימען אזוי רעגולער, שטענדיג אין דיא אייגענע צייט, אונ דורך דיא אייגענע ערטער, אזוי אז דיא פישער וואס האפען זייא, ווייסען שוין פריהער וויא אונ ווען מען דארף אייף זייא לאקקירן. אויף טייל ערטער ווייזען זייא זיך זוממער אונ אין

אנדערע — ווינטער. דיא איינוואהנער פֿון נארוועגיען וויססען, אז דורך זייער געגענד דארפֿען דורך שווימען דיא וואלפֿישין אין יאנוואר (אנהייב שבט) אין אנדערע אָרטער וויים מען, אז מען דארף זייא זעהען אין נאוועמבער (חנוכה צייט). אין נארד-ענגלאנד האט 20 יאהר כסדר זיך בעוויזען אַ וואלפֿיש נעבין אַ קליין דאָרפֿיל, וואו עס האבען געוואהנט פֿישער. אללע יאהר פֿלעגט ער זיך וויזען אין איין צייט, אללע יאהר פֿלעגען זיך צונויף קלייבען אסך פֿישער אויפֿ'ן ים און פֿלעגען איהם וועל'ען חאפען, נור אומזונסט, ערשט אויפֿ'ן 20-טען יאהר איז זייא געראָטען דעם וואלפֿיש צו טייטען.

דיא וואס פֿאהרען שטענדיג אויף ימים דערצאָהלען, אז זייא האבען בעמערקט דיא וואלפֿישין שווימען שטענדיג דורך איינע אָרטער, שווימען כסדר גלייך, מאַכען נישט אפילו קיין איבעריגען וויארסט, וויססען גוט דעם וועג, מיט וועלכֿען זייא דארפֿען שווימען, גלייך זייא וואלטען זייערע סימנים אדער אַ קאמפאס געהאט. אמאל בעמערקט מען אז זייא שווימען איינציג וייז, און אמאל שווימען זייא גאנצע חברות-וויז. דעמאלט שווימען דיא זכרים פֿריהער און דיא נקבות מיט דיא יונגע און קליינע וואלפֿישליך — הינטען.

איהר וועט פֿרעגען, וואס צווינגט דיא וואלפֿישין דערצו, אז זייא זאללען זיך לאזען שווימען פֿאר טויזענדער וויארסט? דער תירוץ איז: דיא קליינע פיצינקע פֿישליך מיט וועלכֿע זייא ערנאָהרען זיך, קלייבען זיך אויך איבער פֿון איין אָרט אויף דעם אנדערן, און דיא וואלפֿישען, וואס לעבען פֿון זייא מוזען זייא נאָכֿשווימען. זוממער איז דא אין איין ארט גיט עססען פֿאר זייא — שווימען זייא אהין, ווינטער איז ווידער אין איין אנדער ארט דא וואס צו עכסען — לאזען זייא זיך אויף דעם נייעם ארט, זייא האבען שוין זיך זייערע וועגען, זייערע אָרטער און זייערע מנהגים וויא אזוי צו שווימען, און דיא אללע מנהגים זיינען בייא זייא איינגעפֿיהרט פֿון קדמונים אן, אפשר פֿון טויזענדער יאהרען.

וויא אזוי דיא פייגעל לאזען זיך אין וועג אריין.

נאך שענער און ווינדערליכֿער איז דער שטייגער, וויא אזוי דיא פֿייגעל קלייבען זיך איבער פֿון איין ארט צום צווייטען. זעהר וועניג פֿייגעל איז פֿערהאנען, וואס לעבען אַ גאנץ יאהר אין איין ארט, מייסטענס פֿליהען זייא איבער פֿון איין עק וועלט אין דאס אנדערע. פֿון דיא פֿייגעל, וואס לעבען בייא אונז, פֿליהען צום ווינטער צו אוועק מעהר וויא דיא העלפֿט. יאהר-יאָהרליך מאכֿען זייא עטליכֿע טויזענדער וויארסט הין און צוריק.

אין

אונ ווייסען וואהל ווענן זייא וועללען זיך קאָננען פֿערהאלטען אויף אַ געוויסע
צייט, אונ ערנאָהרען זיך נישט שלעכט. דיא שוואלבען פֿערברענגען דיא
זוממער בייא אינז אונ אויף ווינטער פֿליהען זייא אוועק נאך עגיפטען (מצרים),
זייא פֿליהען זייער געשווינד, דיא רייזע קיין עגיפטען דויערט בייא אכט
עטליכע וואכען, אונ זייא קימען אהין אין עטליכע טאָג. אויפֿ'ן ווינטער
פֿליהען אוועק נאך אנדערע פייגעל, וויא דיא לערכען (זשאווראנאק), דיא
שווארצע הויז-שוואלבען, זייד-פֿייגעל, טשערעט-פֿייגעל אונ נאך אנדערע
צאפּליעס (טשארנאהוזען) פֿארפֿליהען נאך ווייטער. גיקוקען (קוקושקא),
גאלד-דראזדען, נאכטיגאללען (כאלאווײ), וואכטלען (פֿערעפּיעללע), ביסליעס
אונ שטארכען (איסט) פֿליהען נאך וויטער אלס דיא צאפּלעס. אז דער
הערבסט (אסיען-יעשען) קאמט אן אונ דיא זונן ווארעמט שוין נישט וויא
זוממער, דערפֿיהלען דיא פֿייגעלעך אז עס איז שוין זייא צייט זיך צוא
לאזען אין וועג אריין. יעדער מין פֿייגעל פֿליהט אנדערש נאך איהר
שטייגער, נאך איהרע געוואהנהייטען, איהרע אייביגע מנהגים אונ איהר
כח. יעדער מין פֿייגעל האט זיך בעזונדער זיינע בעקאנטע וועגען, זיינע
ליעבע אָרטער, מיט וועלכע ער איז געוואהנט פֿון אייביג אן. אנדערע
פֿייגעל פֿליהען אין קליינע חברות, אונ אנדערע אין גאנץ גרויסע
האלאסטרעס — סטאיעס-וויז. נאך דעם פֿליהען קאנן מען דיא פֿייגעל
פֿון ווייטענס דערקאנען. ווילדע גאָנז אונ ביסליעס פֿליהען שטענדיג אין
אלאנגע רייע (שורה), גאלקעס אונ פֿעלד-קראָהן פֿליהען זייער הויך, אונ
וואס זייא פֿליהען ווייטער הייבען זייא זיך אלץ העכער אונ העכער. אין
יעהער גרויסע סטאיעס פֿליהען דיא טויבען אין אמעריקא. איינער
אַ ענגלאָנדער דערצאָהלט, אז איהם האט זיך אמאל געמאכט צו זעהען
אזוינע מינים סטאיעס, וועלכע זיינען געפֿלויגען אזוי הויך פֿון דער ערד
אז מען וואלט אין זייא מיט דער בעסטער ביקס נישט געטראפֿען. זייא
זיינען געפֿלויגען מילליארדען-וויז, זעהר געדיכט, אונ אַ פֿאך אויף א פֿאך
אזוי עטליכע פֿאכען איינער אויף דעם אנדערן. פֿון אללע זייטען פֿון
הימעל, וואו דער ענגלאָנדער האט נור געקאנט דאפֿען מיטן אויג, זיינען
זייא געווען פֿול אונ פֿול. עס איז דעמאלט געוועזן האלבער טאג, דער
ענגלאָנדער האט זיך צוגעזעצט, פֿארגעסען דעם יאַז אונ גענומען
בעטראכטען דיא טויבען, זייא זיינען אללע מאל מעהר אונ מעהר גע-
ווארען אונ האבען זיך געשיטט כמעט איבערן גאנצען הימעל. אין
א שעה ארום האט ער זיך געזעצט רייטענדיג אויף אַ פֿערד אונ איז
געפֿאהרען אנטקעגען דיא טויבען, ער איז אזוי געפֿאהרען גאנצע 4 שטונדע
אונ דיא סטאיע האט זיך אלץ נישט אויסגעלאזט אונ זיא האט איהם
אויסגעזעהן אזוי געדיכט וויא פֿריהער. ערשט נאך 5 אַ זייגער איז געווארען
איין

איין עקק פון דער סטאיע, נור אויך נאך נישט אין גאנצען, קלענערע סטאיעס, וואס דארט איז נאך אויך געווען גענוג טויבען, זיינען נאכ-געפלויגען נאך דיא גראָססערע סטאיעס, אזוינע בעזונדערע סטאיעס זיינען איהם אנטקעגען געפלויגען ביז אַ זייגער 10 אין דער נאכט, ערשט דעמאלט האט ער דערזעהן אַ ריינען הימעל פון טויבען! דיא גאנצע סטאיע טויבען האט פארנומען אין דער לענג איבער 400 ווארסט און 10 ווערסט אין דער ברייט. מען האט אויסגערעכענט אקוראט, קומט אויס, אז ווען אפילו אין דער סטאיע וואלט נישט געווען אַ פאך אויף אַ פאך טויבען, אז עס זאל נור זיין איין פאך, האט אויך דארט בע-דארפט זיין האָבער 3 מיללארד טויבען. דאס הייסט 3000 מיללאנען שטיק, ד. ה. אזוי פיל, אז אַ מענש וואס קענן אויס צעהלען 3000 אין אַ שטונדע, וואלט געמוזט זייא איבער צוא צעהלען לעבען 150 יאהר, און דער בייא אימגעגעסען, אומגעטרונקען און אומגעשלאפען! אנדערע פייגעל האבען בעזונדערע געוואהנהייט אין זייער פליהען נאך וועלכע מען קאָנן זייא פון וויטענס דער קעננען. פעלד-מייז, למשל, פליהען אט וויא אזוי: זייא הייבין זיך אויף און נעממען פליהען אויפהייבענדיג זיך האָבער און האָבער. פלוצלונג אין מיטטען פליהען, ווערט איהר דערזעהן אז איין פייגעלע פון זייא האט צונויף גענוממען דיא פליגעל און וויא איין אונטער-געשאססענע פאלט זיא אראב. איהר מיינט שוין, אז אט וועט זיא אראב-פאללען אויף דער ערד. נור וויא עס קומט איין ארשין 40 פון דער ערד צולאזט זיא ווייטער דיא פליגעל, הייבט זיך צוריק אויף און פליהט ווייטער. אט אזוי טוען איבער אללע פייגעל פון דער סטאיע און דער נאך לאזען זייא זיך אללע ווייטער פליהען שטארק אין דער הויך, זייא פליהען אט אזוי אב אביסעל און חזרן ווייטער איבער דיא אייגענע שטיק.

עס איז דא פייגעל, וואס פליהען זעהר געשווינד, אנדערע פייגעל פליהען אזוי שנעלל, אז דער שנעללסטער באַהן וועט זייא נישט דעריאגען. דיא שוואלבען, למשל, פליהען 130 וויארסט אַ שטונדע, דיא וואססער שוואלבען (סטריזש) 400 וויארסט אין אַ שעה. דער פאלקען (סאקאל), דיא געוואָהנליכע טויב און דיא קאטשקעס פון נארד אמעריקא 60 וויארסט אין אַ שעה. עס איז דא צווישען דיא פייגעל אזוינע, וואס פליהען טאג און נאכט, און שטעלען זיך נישט אפילו אויף אַ מינוט אבּרוהען. דער ביסעל, למשל, אז ער לאזט זיך פליהען שטעללט ער זיך שוין נישט אב, ביז ער קומט וואהין ער דארף האבען. דיא פייגעל וואס פליהען נישט אזוי געשווינד, מאכען זייערע נסיעות מייסטענס בייא נאכט, בייא טאג האבען זייא מורא זייערע פיינד זאללען זייא ניט בעפאללען און מאכען פון זייא אַ תל. אנדערע פייגעל, וואס פליהען נישט גיך, געהען זיך פשוט אמאל

דורך

דורך טליבע וויארסט צו פֿוס, שפרינגען אונטער אביסעל, שווימען אביססעל איבער טייכֿען, טוען אביסעל א פֿליה, וויא גאט האט זייא געהאלפֿען, אונ רוקקען זיך אזוי ביסלעכֿוויז ווייטער ביז זייא קומען אויף זייערע אָרטער. דער וואכֿטעל-קעניג (קאראסטעל) האט זעהר געזונדע פֿיסס אונ זעהר שוואכֿע פֿליגעל, ער שליפט מעהר אפ זיין וועג, אלס ער פֿליהט. דאס אייגענע איז מיט דער פראסטע וואכֿטעל (פערעפאל). אויך. גאנצע הונדערטער וויארסט געהען זייא אב צו פֿוס. מען האט זייא בעגעגענט אין עגיפטען, הישפאניען, גריכֿענלאנד, אונ דייטשלאנד, אזוי געהען צו פֿוסס. איבער דעם, וואס זייא פֿליהען נישט גוט קאנן מען זייא גרינג האפען, אונ מענשען פֿערניכֿטען זייא אין טויזענדער. אויף דעם דייטשען מעער איז פֿערהאנן איין אינזעל „העלהאלאנד". איבער דעם אינזעל פֿלעגען פֿיל הונדערט יאהר דורכֿאיינאנד דורך פֿליהען יאהר-יאָהרליך וואכֿטעל. דיא איינוואהנער פֿון דארט זיינען געווען זעהר צופֿרידען פֿון דער עהרע, וואס דיא וואכֿטעל האט זייא בעוויזען, אונ האבען זייא בעזוכֿט. זייא פֿלעגען זייא האפען טויזענדער-וויז אונ האבען געהאט גרויססע פֿערדינסטען פֿון האנדעל מיט דיא וואכֿטעל. אפילו דיא דייטשע פאסטארס (גלחים) זיינען אויך געווען צופֿרידען פֿון זייא צופֿרידיען, אז עס פֿלעגט זיך מאכֿען, אז דיא וואכֿטעל פֿלעגען אנקומען זונטאג, פֿאמע אין דער צייט, ווענן דער עולם איז געוועזען אין קירכֿע אונ האט געהערט דעם פאסטאר'ס רעדע (דרשה), פֿלעגט דער פאסטאר אליין, וואס שטעהט אויף דער בימה אונ זעהט בעססער, וואס טוט זיך אין דרויסען, פֿון דעם גאנצען עולם, אנזאגען דיא בשורה; ער פֿלעגט לאזען אין מיטטען דער דרשה, געזאגט: „כן יהי רצון אמן" אונ פֿלעגט אויסלאזען מיט דיא ווערטער: „מיינע פֿרוממע צוהאָרער, צוהאָרער! דיא וואכֿטעל זיינען געקוממען צופֿליהען!"

דיא וואססער-פֿייגעל זעהען זיך צו געפֿינען אַ וועג, אין דיא לאָנדער וואו זייא ווילען זיך איבער-קלייבען, איבערן וואססער. דיא גאנאריס, שטייגעס, וואססער-וואראנעס (באקלאנעס) זוכֿען זיך אלין אַ וועג אין דיא ווארעמע לאָנדער איבער טייכֿען. מעהר שווימען זייא אידער זייא פֿליהען. זייא שווימען זעהר גוט אונ איבער דעם געדויערט זעהר איבער-קלייבען זיך וועניג. קיין זאך שטערט נישט אזוי דיא פֿייגעל וויא דער ווינד. אז עס מאכֿט זיך זייא שלעכֿטע ווינדען אויפ'ן וועג, מוזען זייא זיך אבשטעלען אונ איבערווארטען ביז דער ווינד וועט אויפֿהערען, אז נישט זיינען זייא מסוכן מיט דעם לעבען. דער ווינד קאן זייא פֿערטראגען וויט פֿון דעם ברעג אין מיטטען ים. מען בעגעגענט אמאל אויפ'ן ים אזוינע פֿייגעל, וואס דער ווינד האט זייא נעבעך פֿערטראגען פֿאר 100-טער וויארסט פֿון ברעג. דיא וואס פֿאהרען אופ'ן ים דערצעהלען, אז זייא האט זיך געמאכֿט צוזעהען

אין

אין מיטען ים אזוינע פֿערבלאנדזעטע פֿיגעל, וואס האבען זיך נעזעצט אברוהען אויפֿ'ן שיף. אט אזוי פֿליהען איבער אסך פֿייגעל פֿון איין לאנד אין דאס אנדערע אללע יאהר. זוממער קומט זייא אוים צו לעבען אין איין ארט, און ווינטער פֿאר טויזענדע וויארסט אין איין אנדער ארט. עס קומט זייא גענוג געזונד אב אין דיא איבער קייבונגען.

נאר דער פֿאר בלייבען זייא האטש לעבען און זיינען זיך מציל פֿון הונגער און פֿון קעלט. אט אזוי פֿיהרט זיך דאס צווישען דיא פֿייגלען פֿון אייביגע יאהרען אן. און זייא זיינען שוין אויסגעוואקסען, געוואהנט מיט דעם איבערקלייבען זיך פֿון איין ארט אין דעם אנדערן, אזוי אז עס קומט דיא צייט קאנען זייא גאר ניט איינזיצען רוהיג אויף איין ארט, פונקט וויא עפעס ציהט זייא און שפארט זייא אהינצו — אין דיא וויטעווארעמע לאנדער. אנדערע פֿייגלען מאכֿט זיך אין לעבען אמאל צוואנציג און מעהר צו מאכֿען אזוינע רייזען (נסיעות) פֿון אונזערע קאנטין אין דיא ווארעמע לאנדער. זייא ווייזען שוין דיא וועג דיא אינגערע פֿייגעלעך, איבער דעם, אַ פנים, פֿליהען זייא שטענדיג אין איינעם, דיא אינגערע קוקען וויא דיא עלטערע פֿליהען, און פֿליהען זייא נאך. דיא עלטערע פֿייגלען ווייזען אויך דעם וועג צוריק, זייא דערקענען דיא אלטע ערטער אזוי גוט, אז יעדער פֿייגעלע זוכֿט זיך אָפּ דעם נעסט וואס זיא האט פֿאר אַ יאהרען אויסגעפּלאכֿטען. דיא שטארבֿען, שוואלבעלעך און נאך אסך אנדערע פֿייגלען לעבען נאר אין דיא זעלביגע נעסטען וועלכֿע זייא האבען פֿריהער געלעבט.

דער שלאף בייא טהיערע.

ניט אלע טהיערע וואנדער'ן אוועק אויפֿ'ן ווינטער צוא זוכֿען זיך בעססערע ערטער צום לעבען. מאנכֿע שלאפֿען איבער דיא שלעכֿטע צייט. זייא פֿערקלייבען זיך ערגעץ אין אַ פֿארבארגענעם ארט און לעבען אַ גאנצען ווינטער אין שלאפֿען, ביז עס וועקט זייא אויף דער ווארעמער פֿריהלינג. אז עס קומט דער הערבסט (אסיען, יעסען) אזוי וויא עס ווערט נאר קאלט אין דרויסען פֿערזאמלען זיך דיא פֿלעדערמייז, דיא וועזלאקס, דיא מורמעל טהירע, אין זייערע נארעס און דרעמלען איין. דאס הארץ קלאפט אין זייא אזוי שטיל גלייך זייא וואלטען גאר נישט געאטהעמט, דער גאנצער קערפער ווערט וויא פֿערקיהלט און פֿערגליווערט. זייא קנייטשען זיך איין און קארצען זיך צוזאממען וויא אַ קנויל און ליגען וויא דיא טויטע, ניט ריהרענדיג מיט קיין איינציגען גליעד. אויף דיא הויכֿע אלפּענבערג וואו דער שנעע צוגייט ניכֿט אפילו אין דיא גרעסטע זוממערדיגע

היטצען

היטצען לעבען אזוינע מורמעל חיה'לעך וואס שלאפען גאנצע 8 חדשים אין יאהר.

אז עס קומט דיא שלאפצייט גראבען זייא אויס אזוינע קונציגע נארעס, וואס ציהען זיך גאנץ אפט אויף פופציג ארשין אין דער ערד. דעם אריינגאנג אין דער נארע מאכען זייא זייער שמאל און פארשטאפען איהם מיט הייא און גראז. אין נארע גראבען זייא אויס א געלעגער און בעטטען איהן אויס מיט הייא, וואס זייא האבען זיך אנגעגרייט זוממער. דאס מורמעל חיה'לע נעהמט זיך קיין הייא, וואס מענשען האבען שוין דער בייא געארבייט, אליין מיט זיינע ציינדאלאך גריזעט דאס אונטער זיך אין גראז, לאזט עס ליגען אויף דער זונן, עס זאל זיך אויסטריקענען. און אז עס ווערט שוין פון גראז — הייא, טראגט זיא אין נארע אריין.

א גאנצען זוממער האט עס געגעססען און איז פעטט געווארען, צונד קוממט א שלאפענדיקער תענית אויף גאנצע 8 חדשים און עס ווערט זיך אויסהונגערען. אין איין נארע פערקלייבט זיך א גאנצע פאמיליע, צו שימצען זיך פאר שונאים, ווערט דיא נארע ביים אויסגאנג פערשטאפט גאנצע דרייא ארשין דיא לאנג מיט ליים, שטיינדעליך און הייא. האט מען דאס גיענדיגט, טוללען זייא זיך צונויף איינער צום אנדערן, א קנפעלע צו א ווידעלע און שלאפען איין. און שלאפען שוין ביז דער פריהלינג קומט, און דיא זונן הייבט אן דורך צו ווארעמען דיא ערד. דעמאלט האפען זייא זיך איף פון שלאף. צום ערשטען שטייען אויף דיא יונגערע און שטארקערע חיה'לעך, דער נאך דיא עלטערע און דיא שוואכערע. —

דיא פלעדער־מויז מאכט זיך ניט קיין נארע אויף ווינטער, זיא איז יוצא מיט וואס עס איז, נאר א ווינקעל ערגעץ אויף א בוים, אין א קעללער, אדער ערגעץ צווישען שטיינער אין א שפאלט, און ווערט דארטען איינגעשלאפען.

פרעש (זשאבעס), שלאנגען און יאשטשערקעס שלאפען אויך איבער דעם ווינטער, זייא פארקלייבען זיך אונטער א שטיין, אין מאך, אדער ערגעץ אין א לאך פון איין אויסגעפוילטען בוים און ווערן דארט איינגעשלאפען. מאנכע שלאפען ביחידות, איינציגע פארשווינען פאר זיך, מאנכע — בצבור — עטליכע צוזאממען. גראבענדיג אונטער דער ערד, האט מען א מאל אנגעטראפען א גאנץ פעקיל שלאנגען, וואס זיינען געשלאפען צוזאממען געוויקעלט וויא דיא קנוילען צווישען דיא ווארצעלען פון בוימער.

וואונדערליכע מעשות דערצעהלט מען פון דיא פרעש (זשאבעס). ענדע ווינטער האט מען זייא געזעהן פערפרוירען ווערען צוזאממען מיטען וואססער, וואס האט בעגאססען דעם מאך אויף דעם ארט, וואו זייא האבען געשלאפען, נאר וואו עס איז ווארעמער געווארען און דאס אייז, אין וועלכען

זייא זיינען געוועזין פערקאזעט, איז אפגעגאנגען, איז מיט איהם צוזאממען אפגעגאנגען דיא פרעש און זייא זיינען געווארען לעבעדיג.

אַזוינע מעשות דערצעהלט מען וועגען אַנדערע בעשעפֿניש אויך. דיא פֿיש, האטש זייא ווערען ניט איינגעשלאָפֿען ווינטער, און ראטעווען זיך פֿון דער קאָלט דער מיט, וואס זייא שווימען אראפ אין דיא טיפֿסטע אָרטער פון טייך, וואו עס קומט ניט צוא קיין קאָלט, פֿון דעסטוועגען מאכט זיך אַ מאל, אז זייא ווערין פֿארפֿרארען אויף אַ גאנצען ווינטער, און דערנאך געהען זייא אפ און ווערען צוריק לעבעדיג.

אללע פֿישער, וואס האפּען ווינטער פֿיש, וויסען עס. פיאווקעס ווערעמלאך, אללערליי זשוקעס און פֿליגען, שנעקען (אוליטקעס) און נאך פֿיל קליינע חיה'לאך ווערין אויך איינגעשלאָפֿען ווינטער. וויא עס ווערט קאָלט בעהאלטין זיך דיא אללע בעשעפֿענישען, יעדערע וואו עס דערטאפט אין ארט — אין דער ערד, ערגעץ אין אַ שפאלט אדער אין מאָך און ווערען דארטען איינגעשלאפֿען ביז עס קומט דער ווארעמער זוממער. אין דיא קאלטע לאַנדער וויא אין נארד-סיביר איז דא אַזוינע טייכלעך, וואס ווערען פֿארפֿרארען ווינטער ביזען גרונד. דיא אללע פֿיש, פֿרעש און אנדערע לעבעדיגע בעשעפֿנישען, וואס לעבען אין יענע טייכען האבען אין ערגעץ ניט וואוהין צוא אנטלויפֿען, זייא האבען איין ברֵרה צוא בלייבען דארט און פֿירין. אַ סך ווערען דערפֿרארען אויף טוידט, נאר אַ סך אנדערע לעבען איבער דעם ווינטער אין אייז און אז עס קוממט דער זאממער ווערען זייא צוריק לעבעדיג. מענשען וואס האבען גערייזט איבער סיביר דערצאָהלען, אז זייא האבען אליין געזעהן קאראסען, וואס זייא זיינען געלעגען אַ גאנץ ווינטער דערפֿרארענע, זיינען פריהלינג צייט צוריק לעבעדיג געווארען. נאטירליך איז דער שלאף דאס איינציגע מיטטעל זייער לעבען צוא דער-האלטען, ווארום ווען ניט דער שלאף וואלטען דיא אללע מינים אויסגע-שטארבען פֿאר קאָלט און פֿאר הונגער.

נאר דער זאממער קען אין איניגע אָרטער זיין געפֿערליך פֿאר דיא טהירע וויא דער ווינטער, ווארום דיא היץ קאן זייא גליך שאדען וויא דער פֿראסט!

מיר האבען אויף דער ערד אזוינע הייסע לאַנדער וואו זוממער טריקענען אוים אללע טייכען און עס בלייבט ניט קיין וואסער אויך צוא טרינקען. ביימער און אלערליי גיוויקסען ווערען פֿערטריקענט, און דיא טהירע און לעבעדיגע בעשעפֿענישען פֿון יענע געגענדען וואלטין קיין מאל ניט אויסגעלעבט דאס יאהר. אין דער טרוקענער צייט וואלט אין דער געגענד אללעם אויף איינמאל אויסגעשטארבען. נור דיא טהירע רעטטען זיך פֿון דער היץ מיט דיא אייגענע מיטטעל, וויא פֿאר דיא קאָלט, מאנכע וואנדערען

אוים

אוים און טראגען זיך אויף איינינע הויכע און טרוקענע ארטער, און נאך אנדערע, וואס עס רעטטעט זייא דער שלאף. פונקט אזויא וויא א טהייל טהירע שלאפען אין דיא קאלטע לאנדער ווינטער, אזויא שלאפען זייא דארט אין דיא הייסע לאנדער איבער דעם זוממער מיט זיינע היצען, ביז עס וועקט זייא אויף דער הערבסט מיט זיינע רעגענס. זייא דערפיהלען דיא פייכטיגקייט, כאפען זייא זיך אויף און הייבען אן ווייטער לעבען.

אויף דער אינזעל מאדאגאסקאר (בייא דעם מזרח פון אפריקא) לעבט א מין קליינע יאושיקעס, וואס זיינען גיראטין אין אונזערע. דיא יאושיקעס קענען זעהער ניט ליידען קיין היטצען; און קוים מאכט זיך א היטץ פערקלייבין זייא זיך אין דיא נארעס, ווערין וויא פאר חלשט, שלאפען איין, און שלאפען איבער דיא היטץ פונקט וויא אונזערע יאושיקעס שלאפען איבער דעם ווינטער!

אין דיא הייסע לאנדער פון אפריקא און אמעריקא געפינען זיך אזוינע שרעקליכע לאנגע העקדיסין מיטין נאמען קראקאדילין און קיימאנעס, וואס האלטין א פינף אדער זעקס ארשין דיא לאנג; קראקאדילין און קאימאנעס זוממער פערגראבין זייא זיך אין גראז לעבין א טייך און ווערין זייא פאר חלשט און שלאפען איין; מענשען גייען פאר בייא און עס פאלט זייא גאר ניט איין אז זייא טרעטין אויף אזוינע שרעקליכע ברואים: עס טרעפט אז יעמאנד פון דיא וואנדערער פאלט און שטארבט פאר שרעק דער זעהענדיג זייא. ענדע זוממער האפט זיך דער קראקאדיל אויף, ער הייבט זיך אהן ריהרען און שטרעקט ארויס פון אונטערין גראז זיינע שרעקליכע צאהן!

דיא קראקאדילין שלאפען א 2—3 חדשים! מאכט זיך א מאהל און זייא האפין זיך פאר דער צייט אויף, דאס הייסט, בשעת עס איז נאך שטארק היים, דאס גראז איז נאך פאר דארט און דיא לופט צוא טרוקען לאזין זייא זיך דעמאלט גיין זוכין קילערע ערטער, זייא לייגין זיך אויף א טייך און שווימען ניט ריהרענדיג מיט קיין גליד אין מיטין וואסער וויא דיא העלצער.

אין אפריקא און אין אמעריקא אין דיא טייכין וואס טריקענען זוממער אוים געפינען זיך וואונדערליכע פישין. זייא האלטין דיא לייגג העכער אין ארשין און אטהעמען ניט נור מיט דיא פלוספעדערין וויא אנדערע פיש, נאר מיט איין עקסטרא פענהיר, וואס דיענט זייא אנשטאט לונגען, אם דיא גרויססע פישין מוזען אז טייכען טריקענען אוים לעבען עטליכע חדשים אן וואסער אויף דער טרוקענער ערד. דעמאלט גראבין זייא זיך איין א ביסיל אין גראז, וואס וואקסט אויפין גרונד פון טייך, ווערין פארחלשט און שלאפין איין; דאס הארץ קלאפט אין זייא קאם — קאם און זייא אטהעמען

שטיל

שטיל מיט דער הילף פֿון פענחיר. עס מאכט זיך זייא אט אזויא אפ צוא שלאפין העבֿער אַ האלב יאהר ביז עס ווערט וואססער.

דיא פיצעלעך בעשעפֿעניסין וויא פליגען, זשוקעלעך, ווערעמלעך, שנעקען און נאך פֿיל אַנדערע קליינע חיות זיינען אויך אזויא בעשאפֿין גיווארין אז זייא זאלין קאנען לעבֿען אַ צייט אָהן וואססער.

איהר ווייסט געוויס אז דיא אללע פליגעלעך אונ זשוקעלעך געפינען זיך זייער אַ סך אין דיא בלאטעס, קאלויזשעס אונ אין אללע קויטיקע פֿייכטע ערטער. דארט איז פאר זייא דער רעכֿטער ארט צום לעבין, אַ ריינע שמאלץ — גרוב. אין דיא הייסע געגענדין זיינען זייא דא נאך מעהרער וויא בייא אונז אונ לעבען נאר אין דיא בלאטעס.

וויא דיא בלאטעס הייבין אָן אויס צוא טריקענען ווערין זייא אויך איין גידארט אונ פֿאר טריקענט וויא דיא בלעטליך פֿון דיא ביימער.

דער ווינד חאפט זייא אונטער אונ פאר טראגט זייא גאנץ ווייט אויף הונדערטער וויארט; נור טרעפֿט זיך אז ער פארווארפֿט זייא אין וואססער אריין ווערין זייא אללע צוריק לעבעדיג, הייבין אָן זשווען גלייך וויא עס איז גאר ניט גיוועזן.

וויא לאנג קאנען לעבענדיגע בעשאֶפֿעניש שלאפֿין אונ לעבען אזויא אהן עססען אונ טרינקען? איך וועל אייך דערצעהלין אַ מעשה:

דיא מצריים פֿלעגען פאלמעסין אונ פֿערבאלזאמירין טוידטע מענשען, אז זייא זאלין קאנען אפ ליגין טויזינדער יאהרין אונ ניט פֿוילין. זייא פֿלעגין ארויס נעהמען דאם הארץ, דיא לונג-אונ לעבער אונ אללע איינגעווייידין (קישקעס) אונ אויף זייער ארט אנגיסין אהינצו אזא מין שמעקעדיגע געדיכטע סמאלע אונ אנגעפֿיהלט מיט אזוינע שמעקעדיגע גראזען אונ קראטאבֿער. דער נאך פֿלעגין זייא ארומשמירין דעם טוידטין מיט סמאלע, איינוויקלען אין אַ ליילאך אונ נאך אַ מאהל ארומגיסין מיט סמאלע אונ בעהאלטין אין אַ הייל. דיא הייל פֿלעגט מען פֿערמויערין אזויא, אז עס זאל אין דער הייל קיין פֿרישע לופֿט ניט אריין, אזויא פֿלעגין דיא עגיפטער (מצריים) באגראבין זייערע קעניגען אונ גרויסע לייט וואס זיינען אזויא דער נאך פֿערשטיינערט גיווארין פֿארהארטעוועט גיווארין וויא ביין.

דיא קברים הייסען פיראמידין, אין איינער פֿון דיא פיראמידין האבין ענגלאֶנדער גיפֿונען אין אַ זארג (טרונע) אַ פֿארבאלזאמירטען קעניג פֿון מצריים וואס האט גילעבט צוריק מיט 3000 יאהר.

זייא האבין גיבראכט דיא טרונע מיט דעם קעניג קיין ענגלאנד. דארטין אז מען האט גיעפֿינט דיא טרונע, פאמעליך גינומען פֿארנאנדער וויקלען דאס ליליך אין וועלכֿעז דער קעניג איז געווען איינגעוויקעלט — האט מען בעמערקט אַ שנעק אַ פֿארדארטין אונ אַ פֿארטריקענטין וואס איז גילעגען

אינעווייני

אינעווייניג אין לייבאך. מען האט גינומען דעם שנעק, אונ אריין געלאזין אין וואססער אריין אונ ער איז אויפגעלעבט געווארין.

מען האט שוין נאכדעם נאך עטליכע מאהל געפונען אין אייניגע היילען פערטריקענטע שנעקען, וואס זיינען לעבעדיג גיווארין או מען האט זייא אריין גילאזט אין וואססער אריין. דערפון זיינען גילערענטע מענשען גיוואהר גיווארין אז דאס לעבען אין אייניגע בעשעפענישן קאן זיך אפ־שטעלען אויף עטליכע טויזענדער יאהרין אונ דער נאך זאל דאס לעבען ווייטער זיך אומקערין צוא זייא. —

9-טעם קאפיטעל.

ווא אזויא דיא טהירען הארעווען אויף פרנסה.

נישט נור דער מענש ארבייט אזויא שווער אויף זיין ברויט; ביא טהירע גייט כמעט דאס גאנצע לעבין אוועק אויף שטיללען דעם הונגער. יעדע לעבעדיגע בעשעפעניש ארבייט לויט זיינע קרעפטין, יעדעם טהיר וויא מיט מעהר אדער ווייניגער פערשטאנד, שטענדיג פיהרין קריג מיט זיינע פיינד, מיט אנדערע טהירע וואס לויערין אויף זיין לעבין אונ אהן אויפהער זיך ווערען געגען היץ אונ קאלט, דארשט אונ הונגער. מען דארף גינוג ארבייטין מען זאל האבין וואס צוא עססען. דיא פייגיל ארבייטין מיטין שנאבעל, מיט דיא פיסלאך אונ מיט דיא פליגעלעך, דיא אפפען (מאלפעס) מיט דיא פיר לאנגע הענד וואס זייא האבין אונ דער צוא מיטין ווידיל, שלאנגען מיטין גאנצען קערפער, זייא רינגלען, וויקלען אונ דרעהען זיך וויא א שרויף מיטין גאנצען לייב ארום דער אומגליקליכער בריאה וואס זייא דערטאפין אונ דערדריקין אונ שלינגען איין.

ניט אלע עססען אלץ איינע זאכען; טהייל קענען ניט עססען קיין גראז ווייל זייא האבין שטומפפיגע ציין אונ קאננען דאס גראז ניט צוא רייבין; אנדערע עססען ניט קיין פלייש, ווייל דער מאגין זייערער קאכט דאס ניט, אונ עס איז דא אזוינע, וויא דער מענש, וואס עססען אי דאס אי יענץ וואס מאכט זיך.

אויף יעדען שטיקעלע שפייז זיינען פערהאנדין א סך בעלנים, איבער דעם זיינען אללע לעבעדיגע בעשעפענישען שטענדיג פערטראגין, פארטומעלט; יעדערער זוכט זיך אזא עססען וואס טויג איהם.

פון דיא גרעסטע חיות, פייגלען, פישין, שלאנגען ביז דיא קלענסטע ווערעם אונ פליגין, זיינען אללע פערנומען מיט דאגת פרנסה. אונ צוא

פרנסה

פרנסה מוז מען האבין פערשטאנד, אונ קראפט אונ געוואנהייט, אונ איבער-לייגונג, מען דארף זיין געשיקט אונ ריהרענדיג, מען דארף האבין אַ פנים, אויגין אונ אויערין אונ זעהען אונ הערין וואס טהוט זיך ארום זיך; מען מוז קאנין בענוטצען דיא סעקונד אונ דער צוא צושפרינגען אונ צוא חאפין, אונ אין דער צייט אפצושפרינגען אונ אנטלויפין.

איבער הויפט דארפין האבין דיא מעלות דיא פלייש-פרעססער וואס שפייזען זיך מיט אבר מן החי, ווארום געגען גראז אונ אלערליי געוויקסען דארף מען וויינינגסטענס קיין קראפט ניט בענוטצען!

יעדעס טהיר האט זיינע פיינד: גרעססערע אונ גיזונדערע טהירע, וואס זיללען פרעססען. אויפין האז לאקערען: וועלף, הינד, קעטץ, מארדערס, אדלער, פוקסין, לוקסין (אַ מין ווילדע קעטץ) פילינעס קארשאקעס אונ וואראנעס. דער גרויסער עלענהירש האט אויף זיך: וועלף, בערין אונ לוקסין דער וואלף פארצוקט דעם עלענהירש מיישטענס ווינטער, אין דיא טיפע שנעען. דער בער געהט נאך דער סטאדע אונ קוקט אויס עס זאל איין עלענהירש בלייבין הינטערשטעליג, ער זאלל איהם שטילל צוא רעכט מאכין, דער לוקס לאקערט אויף אַ בוים אין דער הייך; בעוויזט זיך אויף דער ערד איין עלענהירש — שפרינגט ער אויף איהם פון ביים אראפ אונ רייסט איהם אויף מיט דיא צאָהן דעם רוקען מיט דיא בלוט אדערין, דער עלענ-הירש פערבלוטעט אונ פאלט, דעמאלט מאכט זיך דער לוקס פון איהם אַ סעודה!

נאך דיא הירשען, וויא נאך דיא פעשטרושקעס, וויא איהר ווייסט שוין, גייען אויך נאך חיות וואס חאפין אונ פרעססען. דיא זשוקעלעך האבין אויף זיך פייגיל וואס מאכין פון זייא אַ תל, פייגלען וואס עסען דיא זשוקעלעך האבין וויטער אויף זיך טהירען, שנעע ווייזלען אונ נאך פיל אנדערע חיות וואס דערנעהען זייא דיא יאהרין. אָט אזויא גייט דאס אַ לאנגע קייט: דיא קלענערע חיות האבין אויף זיך גרעססערע אונ דיא נאך גרעססערע, שטארקערע עססען דיא שלאפערע אונ עס געפינט זיך נאך שטארקערע וואס עססען ווייטער דיא שטארקע.

אין געצעלט צוא אַ רייזענדען אויפין האלב-אינזעל פלארידע, אין זיד-אמעריקע איז ארייננגיפלייגין אַ שיינער גרינער מאי-קעפער מיט זיין רויב אַ קליין פליגעלע אונ ער האט זיך גענומען צום עססען מיט גרויס אפעטיט, ער האט זיך פערטיפט אין דער אכילה אונ גאר ניט בעמערקט וויא נאך איהם איז ארייןגעקראָכען שטילל (אין געצעלט) אַ פראש. אין אַ רגע ארום איז דער מאי-קעפער שוין אויף דער וועלט ניט געוועזן — דער פראש האט איהם איינגעשלונגען.

דער רייזענדער האט שוין געוואלט ארויס שמייסען דעם ראש, נאר פלוצלים האט ער דערזעהען, וויא אַ שלאנג קריכט שטילל אריין אין געצעלט זיא האט זיך אפ געשטעלט אַ רגע, זיך אוים געבויגען אונ אַ שפרונג געטאהן צום פראש, וואס האט זיך איינגעקארטשעט אין דרייען. דיא שלאנג האט געעפענט דעם מויל, אַ ביסס געטאהן דעם פראש, ארייננעלאזט דעם גיפט אונ האט זיך אפ גערוקט אָן אַ זייט אונ רוהיג געווארט, אומזיסט האט דער פראש געפראובט שפרינגען אונ אנטלויפען, ער איז שוין געוועזן פערסמט; אין עטליכע סעקונדען ארום האט ער אָן געהייבען צוא ציטערן, האט זיך איינגעציינגען אונ געפאללען; דיא שלאנג איז וויטער צוא געגאנגען, געעפענט דאס מויל אַ האפ געטאהן דעם פראש אונ גענומען זיך שלינגען (איהר דארפט וויסען אז אַ שלאנג קאנן ניט קייען זיא מוז אלצדינג וואס נאר זיא האפט איינשלינגען גאנצער הייד וויא עס איז) דער-פראש איז געוועזן אַ היבשער אונ דיא שלאנג האט זיך באדארפט אַ ביסעל מאטערן ביז זיא האט איהם אראפגעשלונגען, דער נאך איז זיא גאנץ רוהיג ארויס פון געצעלט, נור באלד ביין ארויסגאנג איז אָנגעפלויגען איף איהר אַ שטארך, האט איהר דער לאנגט אַ פאטש מיט דיא פליגעלעך אונ אַ פיק מיטן גרויסען שנאבעל. אומזיסט האט דיא שלאנג זיך געדרייט, געעפענט דאס מויל אונ געוואלט אַ ביס טאהן דעם שטארך, אומזיסט האט זיא זיך געדרעהט אונטער געשפרונגען אונ געווארפען מיטן וויידיל; אין אַ מינוט ארום האט איהר דער שטארך נאך אַ מאהל אַ פיק געטאהן אונ איבער געהזרת אזויא לאנג ביז ער האט זיא דער פיקט.

דער נאך האט ער זיא אנגעחאפט מיטן שנאבעל, אויפגעהייבען אונ געוואללט אוועק פליהען, נאר ער האט ניט געקאנט; דיא שלאנג איז געוועזען צוא גרויס. דער שטארך האט זיך אפ געשטעלט אויף אַ רגע גלייך ער האט אַ ישוב געהאט; דער נאך האט ער זיא נאך אַ מאהל אנגענומען מיטן שנאבעל אונ איז מיט גרויס מיה אונ מאטער געפלויגען מיט איהר אזויא נידעריג, אז אַ האלבע שלאנג האט זיך איהם נאכגעשלעפט אויף דער ערד.

דער רייזענדער האט געזעהען וויא אזויא דער שטארך האט זיך קאם צוא געשלעפט צוא אַ אויסגעהיילטן ביים אונ דארט האט זיא זיך גענומען צוא דער אכילה. נור אונטער דעם אייגענעם ביים זיינען געזעססען צווייא קראפ-גענז-פעליקאנען. דיא פעליקאנען זיינען גרעסער אלץ אונזערע היימישע גענז אונ האבן לייגגערע אונ ברייטערע שנאבלען, נור דער עקר צייבענען זייא זיך אוים מיט דער לעבעדיגער שפייז-אלמער וואס זייא טראגן מיט זיך, דאס איז אמין בייטיל פון דער הויט, וואס הייגגט זייא אונטערן שנאבעל. פון דעם וואס זייא שלינגען איין געדט אַ טהייל אין

אריין

אגען אריין צום פֿערדייען, דיא רעשט (אויב עס איז דא) בלייבט ליגען אין בייטיל אויף שפעטער.

שפייזין — שפייזין זיך דיא פעליקאנען מיט פֿיש, פֿראָש אונ שלאנגען אונ בשעת דער שטארך איז צוגיקאממען צום בוים, זיינען דיא בייטיל גיוועזען לעער! דיא פעליקאנען האבין זיך באלד צוא גיהאפט צוא דער שלאנג, נור דער שטארך וויל „זיין שטעדטיל בעשטעהען" — דער שטארך שלאגט מיט דיא פליגיל אונ שרייט, דיא קראפ-גענז טהוען אויך דאס גלייכין, קלאפפין מיט דיא פליגעל אונ שרייען, דאס הייסט „אָביאוועט אַ קריעג" אונ באלד דערנאך איז גיווארין געשלעגין מיט פֿליגעל אונ אַ פיקערייא מיטן שנאבלען! אין דער היץ פֿון דער מלחמה האבין זייא דערוויול גאר פארגעססען אָן דיא שלאנג; זיא האט בענוצט דיא מינוטען אונ איז דערוויילע צוא גיפייזשעט נאָהנטער צום ביים אונ גיוואללט מאכין פלטה. נור דעמאלט האט זיך ארוים גירוקט פֿון לאך אין ביים, אונ האט זיך גיוויזין עמיצענס אַ לאפע האט אנגעהאפט אונ ארייגגיצייגין דיא שלאנג. דיא פֿייגעל האבין עס דערזעהען אונ אפלאזענדיג איינס דאס אנדערע צוא גילאזט זיך אפשלאגין זייער רויב נור עס איז שוין גיוועזען צוא שפעט דיא שלאנג איז שוין גיוועזען אין לאך, וואס איז פאר דיא פייגעל צוא שמאל אונ ענג גיוועזען! אונ זייא זיינען אוועק גיפֿלייגין מיט גאר נישט. דער רייזענדער איז צוגיגאנגען צום ביים, אונ האט אריין גיקוקט, אינעווייניג אין חלול, אונ האט גיזעהען וויא אַ גרויסע סאווע האט זיך געקוויקט מיט דער שלאנג, ער האט גיוואלט שיסען, נאר פלוצלים האט ער זיך פֿאר זיך אליין פֿערשעמט ער האט גיטראכט: עס איז אַ קייט פֿון רציחות, פֿון פֿערדארבין, דארף זיך צוא מאַכין נאך אַ רינג צוא דער קייט? נאך ווייניג? אונ עס איז באמת אַ קייט! אדער בעססער אמת'ר חד-גדיא. יעדע בריאה האט אונטער זיך שוואכערע, אונ איבער זיך שטארקערע, אין איין זייט עסט, זיא אין צווייטער — ווערט זיא גיגעססען. אין אייביגע מלחמה דאס לעבען צוא דער האלטין.

דיא פרנסה בייא לייבען אונ טיגער.

דער לייב, איז דער קאָניג פֿון דיא חיות, אונ דער טיגער וויאס טרעהט איהם מיט ווייניג אפ — דא־פֿין פֿערשטעהט זיך אַ סך האבין אזוינע שטארקע חיות מוזין אַ סך עססען! אויף אַ געוויסין ארט אין נארד־אמעריקע אין דעם יאהר 1855, האבין גילעבט 30 לייבין אונ האבין אויף איינעסען פֿיה, קיה, אָקסען, פֿערד, שאף אונ ציעגין פֿאר 45 טויזנד רוביל; דורכבאנק האט יעדער איינציגער לייב איפֿגיגעסען פֿאר 1500 רוביל;

דיא

דיא גוט-בעזיצער אין אלזשיר (נארד-אפריקע) בארעכענען, אז יעדער לייב קאסט זייא ביז 8000 רוביל א יאהר, אזוי פיל פרעססען זייא אויף — פון לעבענדיגע אינוועטאר אונ איהר דארפט וויססען אז דארט איז פיהע וואלוועל. אין 1856 האבין דארט דיא לייבין פערצוקט 10000 שטיק פערשיידענע פיה! נאר דאס איז נאך ניט דיא גאנצע פרנסה פון לייב! וואו זיינען דיא טהירע וואס ער פערצוקט אין וואלד? אויף זיין הלב גייהט דער לייב ארוים ביי נאכט. ער גייט טריט ביי טריט, דיא אויגין פינקלען איהם אונ לייכטין אין דער פינסטער, וויא פייערדיגע רינגען. ציטערין וואו לאזט זיך הערען וויא א דונער, ער טהוט א ברום, ווערט אנטשוויגין אונ ברומט וייטער.

דיא סטאדעס, אז זייא דערהערין זיין שטימע, הייבין אן ציטערין פאר שרעק; דיא הינד וואס היטין דיא סטאדעס, צוא לייפין מיט יעמערליך געבעלעריי, בעהאלטין זיך וואו זייא קאנען אונ אללע חיה אין וואלד בלייבין שטיל פאר פחד! דער לייב גייט זיך גאנץ רוהיג צום ציל, וואו דאס פיה שטעהט. דיא סטאדע וואס דער הערט איהם שלאגין זיך צוא זאמען אין איין הויפין; דערשראקענע אונ פערציטטערטע טולין זייא זיך איינס צום צווייטין אונ ווארטין אויפין טוידט; עס דויערט א רגע אונ דער לייב איז איבערגישפרונגען איבערין העכסטין פארקאן, געכאפט דעם גרעסטין אקס, אדער דיא גרעסטע קוה מיט דיא פארדערשטע פיס, געטיידט אונ מיטין רויב שפרינגט ער צוריק איבער דעם פלויט אונ לאזט זיך שוין געשווינדער אין זיין נארע אריין וואו ער וועט גאנץ רוהיג אויף עססען אונ פערדייען זיין וועטשער.

א רייזענדער האט גיזעהען וויא פינף יעגער (אהאטניקעס) האבין אויף געזונדע פערד נאכגעיאגט א לייב, וואס איז גילאפין מיט א קאלבעלע אין דיא צעהן און האבין איהם ניט גיקאנט דער יאגין. דער לייב פאלט א מאהל אן אויף א מענשען אויך. א פאסטוך האט א מאל גיטריבין צום וואססער א סטאדע אקסין, פלוצלינג דער זעהט ער א לייב, ער האט זיך מישב גיוועזען זאל דער לייב בעססער צוא נעמען איין אקס איידער א מענש. ער איז אריין אין דער מיטט סטאדא, אונ גערעכענט אז דער לייב וועט האפין דעם ערשטין גרויסין אקס אונ אוועק גיין. האט זיך אבער מענשין-פלייש פערגלוסט דעם לייב! ער האט זיך גילאזט אין דער מיטין אריין אונ דער פאסטוך איז קאם ארויס מיטין לעבין; ער איז אין דער רגע ענטלאפין; צום גליק איז נאהענט גיוועזען א ברייט פערוואקסענער בוים מיט גרויסע נעכטין פון פויגיל. דער פאסטוך איז ארויף אויפין בוים אונ האט זיך בעהאלטין הינטער דיא נעסטער, דער לייב איז איהם נאכגישפרונגען, ער אויפין בוים האט ער נישט גיקאנט ארויף, ער איז צוריק ארונטערגיפאלין

אויף דער ערד! נאך גילאזט האט ער נ ט! עטליכע מאל איז ער ארומגיגאנגען ארום בוים, אויפגיהייבין דעם קאפ אונ בייז ארויפגיקוקט. דער נאך האט ער זיך א נידער גילייגט לעבען בוים אונ בעלעגערט דעם פאסטוך. אזויא איז ער גילעגען א גאנץ מעת-לעת איף איין ארט. ענדליך, האט זיך איהם פערוואללט א טרונק אונ ער איז אוועק צום טייך. וויא דער פאסטוך האט דאס דערזעהען, איז ער געשווינד א־אב פון בוים אונ גענומען לויפען אהיים. אבער דער לייב האט דאס בעמערקט אונ האט זיך יאך איהם נאכגעיאגט. ער האט זיך אומגיקעהרט ערשט, ווען עס איז שוין מעהר ניט געבליעבען וויא 300 טריט צום פאסטוך'ס היים.

צוא איינעם א קאלאניסט איז אמאל אריינגעקומען א לייב אונ האט זיך רוהיג גילייגט אויף דער שוועל פון שטוב, וואו זיינע קליינע קינדער האבין זיך געשפיעלט. דעם קאלאניסט'ס ווייב האט דאס דערזעהען אי איז שיער ניט גישטארבין פאר שרעק. צום גליק איז אפען געוועזען דאס פענסטער אונ ביים פענסטער האט גיהאנגען איין אנגעלאדענער ביקס. דער קאלאניסט וואס איז דאמאלסט גיוועהן אין דרויסען, האט דורך דעם פענסטער דערזעהען דעם לייב, ער האט אראפ גיהאפט דיא ביקס, גיציעלט צום לייב אונ איסגישאסין! דיא קויל איז דורך גילאפין לעבען דיא קינדער, יעטראפין דעם לייב גלייך אין שטערען א־יין אונ א נידער געלייגט איהם אויפין ארט! אין דיא געגענדין, וואו עס האלטין זיך אויף לייבין איז דאס מענשליכע לעבען אין סכנה! מען מאכט גאנץ אפט אויף זייא אבלאוועס. נור דאס זיינען געפעהרליכע זאכין, אונ מאססען מענשען קומען אום! גענוג מענשען זיינען אומגיקומען אין געיאג אויף לייבין. אין סודאן (אר־מיטטין אפריקא) ווערט גענוצט געגען דעם לייב א געוויססע קמיע מיט א פסוק פון קאראן (דיא מאהמעדאנישע הורה) קמיעות. קויפט מען פאר גוטע געלד בייא דיא מוללא'ס (מהמדאנישע מורי הוראות) אונ מען היינגט אויף איפין פלאטץ וואו עס פיטטערן זיך דיא בהמות! מען גלויבט אז דער לייב דער שרעקט זיך פאר דער קמיע, דער לייב טהוט אפילו זיין זאך און הערט דיא קמיע וויא אין טראק, אבער דעננאך הערט מען ניט אויף אין דיא קמיע צוא גלויבען.

דער לייב, ווייסט איהר שוין פרעסט אי היימישע פיה; א [illegible] חיות. צוא דעם אללעם האט ער גינוג כח אונ פערשטאנד. היימישע פיה חאפט ער אינ טיידט אויף איין אופן אונ ווילדע טהירע אויף איין אנדער אופן.

דער לייב בעפאלט אדער אין קאמפאניע מיט אנדערע לייבען, אדער ער אליין היט אב ביז עס בעווייזט זיך לעבן איהם א טהיער. א [illegible] לייבין האפין צוזאממען א ווילדע ציעג אדער איין אנדערע טהירע צוא טיילין זייא זיך באלד . . .

דער לייב האט עבל צוא נעהען שטילער הייד, אינ זיך אונטערבייגין אונטער זיין רויב אנטקעגין דעם ווינד כדי דאס טהיער, וואס ער וויל האפין, זאל ניט דער הערין זיינע טריט. קומט ער צוא נאהענטער, טהוט ער אַ שפרונג אונ דערשלאגט דאס טהיער אויפין ארט. אַ רייזענדער האט אַ מאהל צוגיזעהען אזא געיאָג.

אַ קליינע סטאדע זוברעס (אַ מן פערד) האבין זיך געפיטערט (גע־פאסעט) אויפין פעלד. זייא האבין גאר ניט אָן גיהייבין פיהלען אָדער הערין, אז עס גנבנען זיך אונטער צוא זייא צווייא לייבען, אַ „ער" מיט אַ „זיא", אזויא שטילל האבין זיך דיא רוצחים צוגערוקט אין הייכין גראז.

ערשט אז דיא לייבין זיינען צוא גיקומען איף עטליבע שריט, האט זייא דער עלטערער זובער — דער פיהרער פון דער סטאדע בעמערקט אינ האט אַ הירושע געגעבין אלס צייכין פון גיפאהר, דיא סטאדא זאל אנטלויפין, נאר עס איז שוין געווען צוא שפעט. איין זובער איז שוין גיבליבין אויפין ארט.

נאך שרעקליבער פארין לייב איז דער טיגער, ער איז גיזונדער פאר איהם אונ פרעסט מעהרער איך. אבוואהל דער טיגער איז קליין, קלענער וויא 3 ארשין אין דער לאַנג, פון דעסט וועגין פאלט ער אָן אויף אלערליי טהירע, אפילו יונגע עלעפאנדין אונ האָרן־נעזער זיינען איך ניט בעווארנט פון זיינע נעגיל. ער גנבעט זיך, שפרינגט אונ פאלט אָן איף זיין רויב גיט ערגער פון לייב. נעגעל האט ער לאנגע אונ שארפע, אונ מיטין פיס דערלאנגט ער אזא גיזונטען פאטש אז עס ווערט אַ יזאונד איף 5 צאהל טיעף.

טיגערין געפינען זיך מאססענהאפט אין אינדיען. מען דערצאָהלט אפילו אז אַ טיגער האט אַ מאל גישלאגין צוטויד איין עלעפאנד! אין איין נאכט האט אַ מאל אַ טיגער אויפגיגעסען דרייא קאלדאטין, וואס זיינע גישטאנען אויף וואכט (קאראול) אונ האבין גיהאט ארום זיך ביקסען מיט גענוג פולווער

עס מאכט זיך אַ מאהל, אז דיא טיגערין לויפען אריין אין אַ דארף אדער אין אַ שטאט אין שיינעם העללען טאג, האפין אַ מענש פון גאסס אונ אנטלויפין.

אין איין משך פון 2 יאהר האבין אַ מאל דיא טיגערין פון איין דארף אוועקגיטראגין אונ אויפגעגעסען 80 מענשען! דער טיגער איז שרעקליך שלעכט אונ באז, אונ אז מען פאלט אריין צוא איהם אין דיא לאפעס, איז שוין שווער זיך ארויצודרייסען, מען דער צייהלט למשל אזא מעשה, וואס איז גיוועזען אין אינדיען.

איין ענגלאָנדער אפיציר איז גיפארין רייטענדיג אויף אַ עלענפאנד.

דער ווענ איז גיזעצען פארוואקסין פון ביידע זייטין מיט הויכע אונ געדיכטע גראז וואו דיא טיגערין קאנען זיך בעהאלטין. אין מיטין וועג האט זיך בעוויזין א טיגער אונ איז גלייך ארויפגישפרונגען אויפין עלעפאנד. דער ענגלאנדער האט ניט אויסגייעט זיך ארומקוקען וויא דער טיגער האט איהם א חאפ גיטאהן אונ אוועק געשלעפט אין גראז אריין.

דעם ענגלאנדערס חברים וואס האבין איהם נאכגעריטין האבין עס פון וייטין דערזעהען. נור שיססען האבין זייא מורא גיהאט זייא זאלין נאך דעם אפיציער ניט טרעפין. זייא האבין זיך מיאש גיוועזען פון חבר אונ גיוואלט פאהרין ווייטער. נור דער הייל האבין זייא פלוצלים דער הערט א שאס אין גראז פון א פיסטאלעט, איין מאל אונ נאך א מאל. זייא זיינען באלד צוא גילאפין אונ האבין גיטראפין דעם טיגער גישאסין אונ אויף איהם דעם אפיציער אין חלשות. זייא האבין איהם דער מינטערט אונ ער האט זייא דער צאהלט וויא אזוי ער האט דער שאסין דעם טיגער.

ער האט ארויס גישלעפט פון הינטערין גארטעל דעם פיסטאלעט אין דער צייט, ווען דער טיגער האט איהם געשלעפט איבערען גראז, אונ האט צוויא מאל איהם גישאסין. צום ערשטין מאל האט ער נישט גיטראפין, נאר דיא צווייטע קויל איז גלייך אריין דעם טיגער אין הארצין אונ האט איהם געטויטעט.

דיא גרויסע אויף טיגרען איז גיפאהרליכער וויא אויף לייבין. דיא אינדישע ראדזיש (פירשטין) האבין זייער ליעב זיך צוא פארנעהמען דער מיט.

זייא טרייבין צונויף טויזענדער מענשען ארויס צוא טרייבען דעם טיגער פון דיא שטרייכען (קוסטען) וואו ער בעהאלט זיך. מען יאגט איהם פון אללע זייטען צום ארט וואו דיא ראדזיש וואלטין גרייט צו שיססען. מאנכע ראדזש האבין אזויא ליעב דיא גרויסע אויף טיגערין, אז זייא פארווערען דאס אנדערע צוא טאהן.

אין מאנכע פראווינציען טארין דיא איינוואהנער קיין טיגער ניט בע-פאללען, כדי דיא ראדזשעס זאלין האבין מיט וואס זיך צוא בעשעפטיגין... דער ווילדע מאג דער טיגער אנמאכען דיא גרעססטע שאדין!

דיא טיגרען בעווייזען זיך אויך אין רוססלאנד אויף אמור אונ אין מיטין אזיען.

בייא דעם כמאן קאולאווסק, למשל, האט זיך אין 1866 בעוויזען א שרעקליכער טיגער. אין צייט פון עטליכע טעג האט ער ארויס גיהאפט 25 הינד אונ 3 שטיק פיה. פאר מענשען האט ער זיך ווייניג וואס גישראקין. ער פלעגט קומען בייטאג אונ פאר אלעמען אין דיא אויגין צוא רייסין דיא הינד.

דאס האב גיזוארפין אזא שרעק אויף דיא איינוואהנער, אז בייא נאכט

האט

דאס קיינער ניט געוואגט ארויס צוא גיין א טריט פון שטוב. ענדליך זיינען 16 קאזאקען איהם ארום גערינגעלט אונ געטיידט. א אנדער טיגער איז א מאל דורך געגאנגען פאר בייא א הויז אונ דער זעהען א מענשען שלאפען בייא א אפענעם פענסטער. ער האט געוואלט אריינשפרינגען, נור דער פענסטער איז געווזען צוא שמאל אונ דער וואס איז בייא דעם פענסטער געשלאפען האט זיך דער וייל אויפגעהאפט אונ אנגעהייבען שרייען, אונ אויף זיין געשרייא זיינען מענשען צונויפגעלאפען אונ קאם אוועק געטריבען דעם רוצח.

וועגען דעם לוקס!

דיא לייבען אונ דיא טיגרען לעבען נאר אין דיא הייסע לאנדער אונ בייא אונז אין איירָאפע זיינען זייא ניטא. דעם לוקס בעגעגענט מען אין רוסלאנד, אין דייטשלאנד אויף דיא הויכע בערג, אונ אויך אין רוססלאנד.

דער לוקס איז קלענער פון טיגער, ער האט נישט מעהר וויא $1\frac{1}{2}$ ארשין דיא לאנג, נור דאס שאדט איהם ניט צוא זיין מערדעריי אונ ער איז שרעקליך צו איין היימישען פיה.

ער פרעסט ציגען, שאף, אונ הירשען אפילו אויך. מען דער צאהלט אז איין לוקס האט א מאל אין איין נאכט צוריסען 30 שטיק שאף.

הונגעריגערהייד בעפאלט ער שאף אונ בהמות, נור ער עסט זייא ניט אויף אזויא פיל וויא פיל ער צוא רייסט. ער האט זייער ליעב צו טרינקען דאס ווארעמע בלוט. ער האט שוין זיינע תנועות אונ זיינע מיטלען וויא אזויא צו פאנגען זיין רויב. ערגעץ אין געדיכטען וואלד קריכט ער ארויף אויף א ביים, וויא א קאטץ, זעצט זיך אויף א צווייג אונ לויערט אויף זיין רויב. געהט דורך א ווילדע ציעג אדער איין אנדער טהיער שפרינגט ער אויף זיא ארויף אויפין רוקען אונ צורייסט איהר בלוטאדערן.

דער לוקס שפרינגט זייער קונציג. ער טהוט א שפרונג אויף א 6 ארשין אונ טרעפט כמעט שטענדיג אן וואוהין ער ציעלט זיך. אז ער שפרינגט ארויף א הירש, בייסט ער איהם פעסט מיט דיא צאהן און קארק. ער לאזט אריין טיף אין פלייש דיא נעגעל אונ זיצט אויפין הירש אזויא לאנג, ביז ער געהט אוים.

אין א שוועדישען דארף איז א מאל א סטאדע ווילדע ציעגען פון וואלד ארויסגעלאפען. זייא האבען זיך געדרעהט אונ געווארפען אויף אלע זייטען וויא פערטשאדעטע.

מענשען האבען גאר ניט געקאנט פערשטעהען וואס עס האט זיך מיט זייא געטראפען אועלכעס, ביז מען האט דערזעהען, וויא אויף איינע פון דיא

ציעגען

ציעגען ליעגט א לוקס, ער האט זיך איינגידרעהט אונ איינגיטשעפעט אן דער ציעג אינ האט אין איהר פלייש אזויא טיעף ארייגעלאזין זיינע נעגיל, אז ער האט זייא שוין צוריק ניט גיקאנט ארויס רייסין. דיא ציעג האט איהם אזויא נאך מיט גישלעפט אין דארף א־יין.

דיא דארפסלייט האבין זיך גינומען צום לוקס, נור ניט אזויא לייכט האבין זייא איהם, גיהאפט ווייל דיא ציעג האט זיך מיט איהם גיווארפין אויף אלע זייטין, קוים, קוים האט מען געהאפט דיא ציעג אונ גיקאנט שיסען דעם לוקס.

וויפיעל דארפין דיא וועלף אויף עססען!

דיא לוקסין ווערען "ביסלעכווייז פערפאלען אונ אין א טהייל לענדער טרעפט מען זייא אומגעהייער זעלטען, דער פאר האבין מיר נאך א גערעמעניש אויף וואלף וואס טהוען דיא גרעססטע שאדין.

עס איז זיך שווער פארצושטעלין וויפיל פיה א וואלף פטערט אויס דורך א יאהר!

אין ליפלאנד אליין האבין דיא וואלף אין 1823-טען יאר אויפגיגעסען 15000 שאף, 1800 קיה אונ אקסען, פערד דאס גלייכען, 3250 לאממער אונ ציעגען, 4000 חזרים, 700 הינד, 2000 גענז אונ הינער! אין גאנץ רוססלאנד עסען אויף דיא וועלף יאהר-יעהרליך ביז 180,000 שטיק גרויסע בהמות, 5,600,000 שטיקליך קליין-פיה, 100,000 הינד, אויסער היימישע אונ ווילדע פייגיל, וואס מען ווייס גאר ניט קיין צאהל, וויא פיל זייא עסען אויף, צום וויניגסטענס עסען אויף דיא וועלף יעדער יאהר פאר א 25 מילליאן רוביל פיה. דער וואלף איז זעהער בעז, ווען ער איז הונגעריג דעמאלט, ווארפט ער זיך אויף א מענשען אויך.

דיא וועלף געהען א מאל איינציגוויים אונ א מאהל א סך צוזאממען, אז זייא גייען ארויס אויף געיאג אין קאמפאניע לאזין זייא זיך אין א לאנגע שורה-איין וואלף נאך דעם אנדערין-נאשפיטץ.

זייא הארפין זיך ארויף אויף זייער רויב, ניט קוקענדיג ווער עס איז, איז איין וואלף ווייניג, לויפין צוא מעהר אדער אלע.

פאלט א וואלף, פרעסען איהם אויף דיא לעבעדיגע וואלף, נור כל זמן זייא לעבען העלפען זייא זיך איינער דעם צווייטין, וויא עס דארף צוא זיין!...

אז דיא אמעריקאנישע וועלף בעמערקען א סטאדא הירשין טהיילין זייא זיך פארנאנדער, איין טהייל וועלף בעהאלטין זיך אין וואלד ביים וועג, דאס צווייטע יאגין נאך דיא הירשען אונ טרייבין זייא צום וועג וואו יענע ליגין בעהאלטען

אונ

און האפין ארויס צוא איינציגע אדער צוא צוויא פון דיא דורך לייפיגע הירשען.

איינער האט דאס זעלבע געזעהן אין א געיאג אויף ציעגען. צוויא וועלף האבין בעמערקט א סטאדא פון ציעגען. זייא האבין זיך פריער אפ גישטעלט וויא איין עצה צוא האלטין, דערנאך האט זיך איינער בעהאלטין אין א גרוב אונ דער צווייטער איז אוועק גיגאנגען א שטיק וועג אונ האט זיך אן א זייט צוא געלאזט צוא דיא סטאדא אונ האט זייא צוגיאגט צום גרוב וואו זיין חבר איז גילעגין, א טייל ציעגען איז אוים געקומען צוא לייפין נאר נאהענט צום גרוב, אונ איינע פון זייא איז שוין גיהאפט גיווארין. ווען דיא וואלף זאלין ניט זיין אזוי הינטער ליסטיג אונ דער בייא ניט העלפען איינער דעם אנדערין וואלטין זייא קיין ציעג וואס לייפט גישווינד קיין מאל ניט גיהאפט.

וועגען דיא וועלף אונ זייער הינטערליסטיגקייט דערצאהלט מען פיעל וואונדערליכע מעשות.

דיא אמעריקאנישע וועלף האבין אפילו שכל צוא בעגנבנן דיא פישער. ווינטער צייט האפט מען דארטין אויף דיא גרויסע טייכין פיש אונטערין אייז. צוא דעם צוועק ווערין אין דעם אייז אויסגעהאקט לעכער אונ אריין גילאזט לאנגע שטריק מיט קרוקעס אויף וועלכע עס ווערען אויף גישטאבין ווערעם, שטיקלאך פלייש, אדער אנדערע עסענווארג אויף וועלכע דיא פיש זיינען שטארקע בעלנים; דער צווייטער עק שטריק ווערט צוגיבונדען צוא איינגישלאגענע העלצער, דיא פיש זאלין זיך ניט קאנען אריין שלעפען אין וואסער.

דיא דארטיגע גרויסע אונ גישמאקע פיש דאפין זיך זייער לייכט אויף דעם אויבין אונ דיא פישער וואס פאהרען זיך צוזאמען צוא דיא טייכין מאבין גוטע געשעפטען. נור גאנץ אפט בעמערקען עס דיא וועלף. זייא ווארטען אב ביז דיא פישער גייען אוועק אונ לאזען איבער דיא נעצען; דעמאלט שפרינגען זייא צוא, רייסען אוים דיא העלצער מיט דיא ציין אונ אנטלויפין מיט דיא העלצער אין מויל. דער שטריק שלעפט זיך ארויס, אונ דיא וועלף עססען אויף דיא געהאפטע פיש אדער דאס עססענווארג וואס מען האט פאר זייא אנגיגרייט.

בערין.

דיא זעלבע קונצען קאנען דיא בערין אויך. אין קאמטשאטקע רייסין זייא אויס אונ ליידיגין אויס דיא נעצען, וויא דיא אמתע גנבים. אז זייא בעמערקין ערגעץ א נעץ ציען זייא זיא ארויס פון וואססער אונ שלעפען ארויס אללע געפאנגענע פיש.

זייא

זייא זעצין זיך אנידער איף איין ארט, וואו עס איז דא א סך פיש און האפין זייא מיט דיא לאפעס. זייצוא שארען און צוא ווארפין דיא נארעס פון מוראשקעס (מילבען) און עססען אויף דיא מוראשקעס, זייא קלעטערין אויף ביימער מיט בינשטאקעס און עססען איף דעם האניג. פאר דיא בינען און זייער גיפט איז דער בער געשיצט מיט זיין האריגע פעל; טרעפין מיט א שטאך קאנען זייא איהם נור אין דער גלאטע נאז אריין; עס טהוט איהם וועה און ער הייבט אהן בורטשין אין ווארפין מיטין קאפף. דער בער האט ניט פיינד קיין פלייסיגין ביסען אויך.

עס זיינען פערהאנדין אזוינע בערען, וואס בעקאסטיגען זיך נור אויפין חשבון פון אנדערע פיה.

זייא האלטין זיך צוא דעם צוועק ניט וויט פון א סטאדא און גיבען אבטונג און קוקין ארויס, טאמער וועט עמיצער זיך אפרוקען אן א זייט, מען זאל איהם צוא רעכט מאכען!

א מאל גערעט עס דעם בער גאר לייכט און זיין רויב פאלט איהם כמעט אין מויל אריין, נור עס מאכט זיך אויך גאנץ אפט אז ער באצאהלט דער פאר צו טייער.

איידער עס גערעט איהם אוועק שלעפען א קוה פאלט אויף איהם גאך אפט אן דיא גאנצע סטאדא, דיא אקסין יאגין זיך צוא מיט דיא גרויסע הערנער און נישט יעדער בער קאן גענען זייא בעשטעהען! עס טרעפען זיך אבער אזוינע בערען וואס ווערען דאבייא אין כעס און צערייסען אנשטאט איינעם עטליכע אקסען!

דער הונגעריגער בער בעפאלט א מאל דיא שטאל אויך.

קאן ער נישט איבערבעכען דיא צוא שטארקע טיהר, קריכט ער ארויף אויפין דאך, ברעכט איהם איין און שפרינגט אריין אין פרעסט זיך אן און גייט זיך צוריק ארויס א זאטער.

דיא איינוואהנער פון דיא אלפען דערצאהלין, אז דער בער שלעפט אפט ארויס דורך דעם איינגיבראכענעם דאך א געטויטע בהמה.

פוקסען.

איינינע טהיערע לעבען זיך מיט כח, אנדערע אבער מיט זייער איינפאלינקייט, קלוגשאפט און פערשטאנד!

איבער הויפט איז בעריהמט דער פוקס פאר אקלוגען. עססען עססט ער אלץ וואס עס מאכט זיך: הינער, האזען, מייז און אפילו פליגין און מאי-קעפער אויך.

ער איז שטענדיג געשיקט, פֿלינק און קלוג.

איינער האט גיזעהען ווי א פֿוקס האט גיחאַפּט א שטאַבֿעל-שווין (יאָזשיק). אז דער יעזשאַק דער זעהט, אז מען וויל איהם האַפּין קאַייקעלט ער זיך צוא נייף ווי א קנויל, דעם קאָפּ אין די פֿיס בעהאַלט ער אונטער זיך און שטעלט ארויס זיינע האר, וואס זיינען שא־ף, שפּיציג ווי נאָדלין: געגען די האר קאן זיך געוויינליך דער פֿוקס קיין עצה געבען.

אזוי איז דא אויך גישעהן: דער פֿוקס האט דאס שטאַבעל-שווין געחאַפּט, ער האט איהם אין די לאַפּעס, נור עסען קאן ער נישט: ער לאָזט נישט די נאָדלין. לאַנג האט ער זיך געבּאַטערט מיט איהם, נור צום סוף איז ער גיפֿאַלין אויף איין המצאה: ער האט איהם מיט דער לאַפּע פֿאַרזיכטיג צוא גיקייקילט ביז צום טייכיל, וואס איז גיוועזען ניט ווייט פֿון דאָרטין און האט איהם אריין גיוואָרפֿין אין וואַססער.

דער שטאַבֿעל-שווין האט זייער מורא פֿאַר וואַססער, קוים האט ער דאס וואַססער דער פֿיהלט, האט ער באַלד ארויס גישטעקט די קאָפּ און אנגעהייבין וואַרפֿין מיט די פֿיסלאַך. מעהר האט דער פֿוקס ניט גיוואַרט: אין דער זעלבער סעקונד איז דער יאָזשיק גיוועזען ביי איהם אין די צאָהן.

איין אנדער פֿוקס האט זיך בעגעגנט מיט אזא יאָזשעק איינמאָל, ער האט איהם אפּ גיגאַסין מיט זיין אומריינקייט.

קונציג האַפּט דער פֿוקס פֿייגיל! ער מאַכט זיך מכלמרשט טויט און ליגט ניט רידרענדיג זיך מיט איין אבר אויסגיציינין אויף איין אָרט אזוי לאַנג ביז א פֿייגעל פֿליהט צוא גאר נאָהענט צוא איהם אום א פּיק צוא טאָהן. נאַטירליך אין דער אייגענע רגע ווערט דער פֿוקס לעבעדיג, טהוט א שפּרונג און חאַפּט אריין דעם פֿייגעל אין מויל אריין. נישט ווייניגער קונציג מאַכט ער זיך א גאַנג-וועגעלע אין עטאַל אריין אדער צוא שטייגין מיט עופות. מען שטעלט אפילו פֿאַלען (קאַפּקאַנעס), כדי פּטור ווערין פֿון זייעע אַפּטע וויזיטין, נור עס העלפֿט ניט. דער פֿוקס ווייס שוין ווי אזוי זיך צוא בעגעהן מיט די פֿאַלל. א פֿוקס, פאר וועלכען מען האט אויפֿגישטעלט א פֿאַלל מיט לאַקונג שפּייזע, פֿלעגט יעדער מאָהל אויפֿעססען, וואס מען האט איהם אנגעגרייט און זיך זעצען לעבען דער פֿאַלל און מיט פֿערגעניגין דרעהען מיטין ווידיל, ער פֿלעגט שוין געפֿינען א מיטעל ווי ארויסצושלעפּען פֿון פאַסטקע די שפּייז און איז קיין איינציג מאל אין דער פֿאַלל נישט א־יין.

איין מאל האט זיך גימאַכט, אז א קאַטץ האט זיך פֿערגלוסט פֿערזוכען די גאַשעריי, וואס מען האט אויפֿגישטעלט פֿאַרין פֿוקס און איז אריין אין

די

דיא פאסטקע. דיא פאסטקע האט זיך גליך פערהאקט אונ דיא קאטץ איז געבליבין איינעוויניג.

אז דער פוקס איז דערנאך גיקומען אונ האט דער זעהען דיא קאטץ אין דער פאסטקע האט ער זיך א דרעה גיטאהן מיטין ווידיל פאר שמחה אונ האט, וויא ער טהוט אלע מאל, ארויס גינומען אי דיא קאטץ אי דעם גוטין ביססען אונ אויפגיצעהרט.

איין אלטער וואלד-היטער (ליעשניטשי) האט צוגעריכט צום גוטען ביסען איין אנגעלאדענען ביקס מיט דער לאך צום ארט וואו דער גוטער ביסען איז גילעגען. פון שלאס פון דעם ביקס, איז גיגאנגען א שטריקיל ביז צום ביססען, כדי ביים ערשטען שלעפ זאל דער ביקס אוים שיסין אונ טרעפין; עס איז פילל מאל בייא פערשידענע טהירען גערא‌טין: זייא האבין בייח צוא שלעפען דעם עססען אליין זיך דערשאסין; איינער א פוקס איז אויך אזויא דער נאך אריין גיפאלין, נור דיא אנדערע, זעהט אוים זיינען דער פון געוואהר געווארין אונ איינער איז גיפאלין אויף אזא המצאה: ער האט זיך אונטער גיגראבין אונטערין שנעע און פון אונטען אהיים געשלעפט דעם עססען. דער ביקס האט אוים גישאססין, נור דעם פוקס נישט גיטראפין.

איין אנדער פוקס איז גיפאלין נאך אויף א בעסערין שכל: ער האט פשוט פריהער איבער געביסען דעם שנירעל.

איינער האט גיזעהען אז צוויי פוקסין האבין גיוואלט האפין איין האז. איין פוקס האט זיך בעהאלטין אונטער א שטיין אונ דער אנדערער האט גינומען יאגין דעם האז צום שטיין.

וויא נור דער האז איז גיקומען צום שטיין האט זיך דער בעהאלטענער פוקס א וואַרף געמאהן אויף איהם, נור דער האז האט זיך א דרעהגיטאהן אן א זייט אונ גימאכט א פלטה.

דער פוקס איז געבליבין וויא איין אפ געשמיסענער, אז דער אנפירער איז צוגיקומען אונ דער זעהען דעם ביטערין סוף האט ער זיך צוא בייזערט אונ אן גיהייבין שלאגין זיין חבר, וואס האט ארויס גילאזין דעם האז פון זיין לאפע. יענער האט ניט גישוויגין אונ זייא האבין זיך אזויא לאנג גישלאגין ביז מען האט צייט גיהאט ביירען צוא שיסין.

מארדער אונ טחוירען.

עס איז דא אויף דער וועלט אזוינע קליינינקע ווילדע חיה'לאך וואס אין פרעססין, דרייסטיגקייט געשיקטקייט אונ שכל שטעהען זייא ניט אפ פון גרויסע חיות.

דער

דער מאַרדער, צום ביישפיל, איז ניט קיין גרויסע חיה, ער איז אין גאנצין לאַנג עלף ווערשאָק.

אין סיביר איז נאך דא זייער אַ סך מארדער, האטש יעדעס יאהר ווערען פילע פון זייא גיטייטעט צוא ליעב דיא פעללעכלאך.

דיא איינוואהנער פון סיביר דערצאָהלין, וויא אזויא דער מארדער געפינט זיך זיין אויסקומען. ער געהט ארוים בייא דער נאכט זוכין זיך עססען. ער קלעטערט געשווינד אונ קונציג אויף בוימער, לויפט אויף דר'ערד אונ חאפט אלץ וואס עס מאַכט זיך: פייגעל, מייז, האזין.

דער מארדער קאן שווימען אויך. ער ווארפט זיך אריין אין טייך אונ פאנגט דיא וואססער-מייז. ער צוא שאַרט אונ צוא ווארפט נעסטין אונ בינשטאקין; ער עסט קירשען, בערנעס אונ אנדערע פרוכטין אויך.

ער איז זייער פלינק אונ פאַלט אָן אויף דעם דאַמסטער אויך, ווייל דאס פלייש פון דאַמסטער שמעקט איהם זייער גוט.

וועגין דיא טהיירען דערצאָהלט מען, אז זייא זיינען אזויא דרייסט וויא דיא מארדער.

אין אפריקא פאנגט מען טהירען, אינ מען לערינט זייא אויס, וויא בייא אונז דיא הינד, צוא געהן אויף געיאַג. זייא לערנען זיך אויס ארוים טרייבין דיא פוקסין פון זייערע נארעס. דער טהיר וויא קליין ער איז האט ער גאר קיין מורא ניט אנצופאללין אויף אַ פוקס.

מען דערצעהלט, אז ער פאַלט אָהן אַ מאהל איף אַ מענש אויך.

אין אַ דייטשישער קאלאניע האט זיך גימאכט אזא מעשה....

צווייא יונגע קינדער האבין דארט אונטערין דארף אויפין וועג זיך געשפילט. איין קינד איז אלט געוועזען אַ יאהר 6 אונ דאס אנדערע 2 יאהר. פריהער האט דער עלטערער ברודעריל געהאלטין דעם קלענערין אויף דיא הענד אונ האט זיך געשפילט, דער נאך, אז דאס איז איהם מיאוס געווארין האט ער איהם אַ נידער גיליגט אויף דער ערד לעבין קאנאל וואס איז גיוועהן גיגראבין ביים זייט אונ איז אליין אוועק גילאפין אן אַ זייט קלייבין יאגדעס. וויא ער האט זיך נאר אבגעקעהרט, זיינען ארוים פון גראבען (קאנאל) דרייא טהוירין אונ האבין זיך אַ ווארף גיטאהן אויף דעם קליינעם קינד, איינער האט זיך איינגיטשעפעט איהם אין קאפ, דער אנדערער האט זיך פון אַ זייט אויף איהם ארויפגיווארפין אונ דער דריטער איז איהם ארויפגעקראבין אויפין פנימ'ל אונ זיך גישטעלט מיט דיא פיסלאך אויפין שטערין. דאס קליין קינד האט אָן גיהייבין שרעקליך צוא שרייען, איז צוא גילאפין דאס עלטערער ברודעריל, וועלכער האט דער הערט דעם גישריי, אונ גיוואלט אוועקטרייבין דיא דרייא טהירליך, נאר אין אַ רגע ארום זיינען ארויס פון גראבין נאך עטליכע טהוירלעך אונ געוואלט זיך נעמען צום עלטערין.

איף

אויף דיא קינדערס גליק זיינען אנגילאפֿין פֿון פֿעלד צוויי פויערים, וואס האבין פֿון וויטין דער הערט דעם גישרייא. זייא האבין אפאר טהוירליך דער הרגעט אונ דיא איבעריגע זיינען זיך צוא לאפֿין.

אזא מין מעשה האט זיך גיטראפֿין אין ריגא אויך. אַ טהויר איז דורך גיקראכֿין דורך אַ לאך אין פאדלאגע פֿון שטוב, וואו עס איז גישלאפֿין אַ קליין קינד אין אַ וויגעלע. דער טהויר האט איהם דער ווארגין אונ אָן גיהייבין צוא פֿרעססען.

אנדערע טהוירין זיינען אזויא בייז אונ דער צוא אזויא געשיקט אונ דרייסט אז זייא פֿאלין אָן אַ מאל אויף אַ עלטערין מענשין אויך, עס האט זיך גימאכט אז אַ טהויר איז אנגיפאלין אויף אַ פאסטוך, נאטירליך איז בייא גיקומען דער פאסטוך אונ דער קליינער טהויר האט פֿאר דיא העזע מיטין לעבין בעצאהלט.

דער טהויר חאפט מייז, קראטין, שצורעס, גייט ארום ברעג טייך אונ האפט פֿיש אַ מאל גנבט ער זיך אריין אין אַ שטאהל פֿון הינער אויך. ער בעפֿאלט אויף דיא ערשטע הוהן, דערוואָרגט זיא אונ טראגט זיא צוא זיך אין נארע אריין.

דער נאך קעהרט ער זיך אום אונ חאפט נאך איינע. אזויא מאכֿט ער עס עטליכע מאל איבער אין דער נאכט. בייא זיך אין נארע האט ער אַ בעזונדערין שפייכלער, וואו ער בעהאלט אלע מייז, הינער, פֿרעש, אונ אייער וואס ער חאפט צונויף.

וועגען דעם שניי-וויזעל.

נאך קלענער פֿארין טהויר איז דער שניי-וויזיל; אבער אויף גיוואַג איז ער מעהר דרייסטיג פֿאר איהם. ער לעבט אין אויסגעהיילטע בוימער, צווישין שטיינער אדער גאר ערגעץ אין אַ גרוב. ווינטער בעהאלט ער זיך ערגעץ אין אַ שטאהל, אין אַ שפייכלער, אַ קאממער אדער אין אַ קעלער. דער שניי-וויזעל האט אמאל דיא העזע אונ חאפט זיך אין שטאט אריין אויך.

ער בעפֿאהלט אללע חיה-לעך וואס עס מאכט זיך איהם נור. ער פֿערקלייבט זיך אין דיא נארעס פון דיא קראטין אונ וואָרגט זייא דארטין, יאגט זיך נאך דיא מייז אונ נאך דיא שצורעס, שפרינגט אין וואססער אריין אונ האפט פֿיש, קלעטערט אויף דיא ביימער אונ חאפט פֿייגעל. ער האט אפילו קיין מורא ניט פֿאר אזא גרויסין פֿייגיל, וויא דער פֿילין.

איינער דערצאָהלט, אז ער האט אַ מאהל גיזעהען וויא אזויא

אין

א פֿילין האט פֿליהענדיג איבערין פֿעלד אויף דער ערד בעמערקט א שנײ־וויזעל. ער האט זיך אראפּ גילאזט אויף דער ערד, א האפּ גיטאהן דיא חיה־לע צווישין דיא פֿיס און אנגיהייבין פֿליען מיט איהר צוא זיך אין נעסט אריין. דער מענש האט זיך צוגיקוקט וואס וועט זיין ווייטער.

אין א רגע ארום האט ער דערזעהען, אז דער פֿילין פֿליהט אבער שוואכער און שוואכער, ער האט זיך אנגיהייבין דרעהען, הוידין, ווארפֿין זיך אין דער לופֿטין אזויא לאנג, ביז ער איז אין גאנצין אראפּ גיפֿאללין אויף דער ערד. דער מענש האט ניט פֿערשטאנען וואס דאס בעדייט. ער איז צוא גילאפֿין צוא דעם ארט, וואו דיא פֿייגיל איז אראפּ גיפֿאללין און האט דערזעהען, אז דער פֿילין ליגט טויט: דער שנײ־וויזעל האט איהם פֿליהענדיג אין דער לופֿטין צוביסין אפּוס און האט איהם דורך גיביסין עטליכע אדערין, דער פֿילין איז אבגעפֿליצט געווארען מיט בלוט און דיא שנײ־וויזעל איז געבליבין לעבעדיג.

דיא קראהען זיינען גרויסע בעלנים אויף דיא שנײ־וויזלען און האבין אבער א מיאוסין פסק דער פֿון. עס טרעפֿט אז א שנײ־וויזעל פֿאלט אן אויף א מענשען אויך, נור ער בעצאהלט פֿאר דיא העזה מיטין לעבין. נור זייער ליב דאס ער צוא שפּילען זיך מיט א פֿערד און פֿערמאטערין איהם אויף טויט, ביינאכט גייט ער א מאל ארויס פֿון זיין נארע, האפּט זיך ארויף אויף א פֿערד, און נעמט איהם דראפּען, קיצלען און ארומלייפֿין אויף איהם, דער פֿערד הייבט זיך אן ווארפֿין, און קאן זיך גאר קיין ארט ניט גיפֿינען, און דער שנײ־וויזעל טהוט זיך זיינס, דאס פֿערד ווארפֿט זיך אין אללע זייטין גלייך וויא עס איז איהם דיא שרעקליכסטע חיה בעפֿאלין! מיט דער צייט ווערט ער מיד, הייבט אן שוויצין און בעדעקט זיך מיט א שאם פֿון שוויים און דער קליינער שנײ־וויזעל לייפֿט אלץ ארום און קיטצעלט און מאטערט דאס פֿערד. אז מען קומט אין שטאל אריין פֿערשטעהעט מען גאר ניט, וואס מיט דעם פֿערד איז גישעהען, פֿיעלע בעלי־בתים וויסען גאר ניט פֿון דער שנײ־וויזעל און עס פֿאלט זייא גאר ניט איין אז אזא מין חיה־לע לעבט בייא זייא אין שטאל. קיינער איז אין שטאהל ניט גיוועזען און דאס פֿערד איז דאך פֿערמאטערט און דיא גריווע איז בייא איהם צופּלאנטערט. ניט וויסענדיג דיא אורזאכע דערפֿון רעכענען זייא אז ניט אנדערש אז א ניט גוטער, א שרהאט זיך צוא זייא פֿערקליבין....

וויא אזויא ווידרעם און ווייסע בערין האפּין פיש.

עס איז דא אזוינע חיות פֿון וועלכע עס לוידין זעהער דיא פֿיש. אין סיביר, אויך בייא אונז אין רוססלאנד לעבט א קליין חיה — דיא וואסער ווידרע

וויא

זיא האלט אין דער לאַנג עפּעס מעהרר פֿון איין ארשין, לעבט לעבען וואסער אונ האט דיא פּרנסה אויך פֿון וואססער.

זיא שווימט אונ טוקעט זיך אונטער אין וואססער אזויא פֿלינק אז זיא קאַן דעריאגין אונ האפין פֿיש.

ניכט לייכט קומט אַן דיא פֿיש אויס צוא דרעהען זיך פֿון זייער פֿיינד. זייער גאנץ גליק איז וואס דיא ווידרע אטהעמט ניט אין וואססער אונ קאַן דעריבער לאנג ניט אויסהאלטין אַהן לופֿט. זיא מוז אללע מאהל ארויף שווימען אונ אבהאפין דעם אטהעם. דיא ווידרע שווימט ווינטער אויך אונטער דעם וואססער.

זיא זוכט זיך שוין אפּ אַ שפּאלט אין אייז פֿון פֿערפֿרארענער טייך אונ לאזט זיך אראפּ אין זוכט, אום אַן צוא בייסין גאר אַן שרעק פֿאר'ן קאלטין וואססער.

דיא ווידרע יאגט גיוועגליך צוא דעם פֿיש, וואס זיא וויל פֿאנגען נאָהענטער צום ברעג, וואו עס איז איהר לייכטער אלע מאל אויפֿצו־שפרינגען אין צוא האפין אטהעם. צוא דער רעכטער צייט לאזט זיך דיא ווידרע אראפּ אונטערין פֿיש אונ האפּט איהם אַן ביים בויך.

עס מאכט זיך אז נאך אַ גרעססערין פֿיש, וויא נאך אַ לאקס, יאגין זיך 2 ווידרעס מיט אַ מאהל. איינע שווימט אונטער דעם לאקס אונ דיא אנדערע פֿון אויבין. זייא יאגין איהם אזויא לאנג ביז דער פֿיש ווערט מיד אונ בלייט אַן קרעפֿטין.

בייא טייכען וואס זיינען רייך אין פֿיש, ווערט דיא ווידרע אַ גאנצע מיוחסת אונ נעהמט נור גוטע ביססין אין מויל אריין. איבעריין טאג האפּט זיא אַן זייער פֿיעל פֿיש, נאר פֿון יעדען גריזעט זיא אפּ צוא קליינע פּיצלעך, וואס שמעקען איהר אַם בעסטען אונ ווארפֿט דיא רעשטע אוועק.

אין ענגלאנד אונ אין רוססלאנד איז דא אַ סך אזוינע טייכין וואו בויערין טארין ניט האפין קיין פֿיש, ווייל דיא טייכין גיהערען צוא דיא פּריצים נור דיא פּירצים קאנען דאס ניט פֿאר וועהרען דיא ווידרעס. אונ דיא בויערין זיינען דארט פֿון דיא ווידרעס צוא פֿרידין. יעדער טאג גאנץ פֿריה, וויא עס הויפּט נור אַן טאגין געהען דיא בויערין ארויס צום טייך צונויפֿקלייבין דיא אבגעגריזשיטע פֿיש.

איהר זעהט אז בייא געוויססע בעדינגונג קאַן אַ ווידרע אויך נוצליך זיין.

נאר שאדען האט מען פֿון זייא מעהר. זייא טוידטין מאססין פֿיש, זייא האפין פייגלאך, צוא ווארפֿין אונ מאכין אַ תל פֿון זייערע נעסטין אונ טרינקען אוים דיא פֿריש־געלייגטע אייער. אין איין ארט האט אַ ווידרע אויפֿגיגעסען טאג־טעגליך עטליכע ענטען (קאטשקעס), אַ מאל 6—7

אַ טאג . זיא פֿלעגט דאס מאַכען אזויא קונציג אז אַ לאנגע צייט האט מען גאר ניט גיוואוסט וואס פֿאר אַ טהיר פֿרעסט זייא אָפּ דיא קעפּלאך .

דער וויסער בער איז אויך אַ מאכטער פֿיש צוא האפּין . דיא וויסע בערין לעבען אַין דיא קאלטע לענדער . מען בעגעגענט זייא אָפֿט לעבען דעם אייז מעער (ים הקרח) מען בעגעגענט זייא לעבין ברעג אויף שטיקער אייז אויף וועלבע זייא לאזין זיך שווימען איבער'ן ים . פאר וואסער האט דער וויסער בער קיין מורא ניט . דיא וואס פֿאהרין אויפֿין ים דערצעהלין אז זייא האבין גיזעהען וויסע בערין שווימען אויפ'ן אייז עטליכע הונדערט ווערסט פֿון ברעג . דיא בערין האבין קיין מורא ניט פֿארין ארייַן פאלין אין וואסער , ווייל זייא שווימען ניט ערגער פֿון דער ווידרע . זייא שווימען זייער גישווינד .

איין ענגלענדער האט גיזעהען אַ וויסין בער אויפֿין ים וואס איז איינגישוואומען 5 ווערסט אין אַ שטונדע .

פֿארין קאלטער וואסער האט ער אויך קיין מורא ניט , ווייל ער האט אונטער דער פֿעל זעהער אַ סך שמאלץ , וואס לאזט ניט צוא צוא איהם דיא קעלט , אונ ער ווערד קיין מאהל ניט פער פֿרארין .

דער וויסער בער קען זיך זעהער לאנג האלטין אונטערין וואסער .

ער שווימט אָפּ אַ פאר 100 ווערסט אונ מען זעהט נור דעם קאפּ ארויס פֿון וואסער . ער שווימט ניט נור אויפֿין וואסער , נאר אונטערין וואסער אויך .

ער שפּרינגט זייער קונציג אונ חאפּט אונטער דעם וואסער פֿיש .

דיא וואס פֿאהרין אויפֿין ים דער צעהלין אז זייא האבין גיזען וויא דיא בערין האבין ארויס גישלעפּט גרויסע לאקסין פֿון טייך .

דיא וויסע בערין יאגין זיך קונציג נאך דיא ים-הינד אויך .

דיא ים-הינד לעבען מעהר אין וואסער , אונ גייען ארויס אויפֿין ברעג ניט אויף לאנג . ווינטער גייען זייא ארויס דורך אַ לאך אין אייז אונ לייגין זיך אויפֿין אייז . קוים בעמערקין זייא גיפֿאהר , שפּרינגען זייא צוריק אין וואסער אריין .

נור דער וויסער בער אז ער דער זעהט זייא אויפֿין אייז זוכט ער זיך אויס אַ לאך אין אייז , לאזט זיך אין וואסער אריין אונ שווימט אונטערין אייז צוא דעם שפּאלט פֿון וואנען דיא ים-הינד זייגען ארויס . ער שפּרינגט דארט ארויס אויפֿין אייז אונ בעפֿאלט דעם ים-הונד , וואס האט שוין ניט וואו אהין צוא ענטלויפֿין .

וועגען דיא פֿלעדער-מייז!

אללע האבין גיזעהען, אדער גיהערט, וועגען דיא פֿלעדער-מייז. אויף דער נאכט פֿליהען זייא ארום שטיל לעבען וואסער אונ חאפין מאי-קעפֿער אונ דאס גלייכין. עס זיינען פֿאראן מענשען, וואס האבין פאר פֿלעדער-מייז מורא. אומזיסט האבין זייא מורא פֿאר זייא. דיא פֿלעדער-מייז ברייגגען אונז גרויסע נוטצין, ווארום זייא פֿרעסען אויף אונ מאכין א תל פֿון אללע שעדליכע מאי-קעפֿער אונ קאמארעס. זייא פטרין פֿון זייא גאר א סך.

א גרויסע פֿלעדער-מויז זיא זאל זיך אנעססען צוא זאט מוז זיא אויפֿעססען 12 מאי-קעפֿער, אונ א קליינע פלעדער-מויז — 60 פֿליגין, קאנט איהר פֿערשטעהען וויפֿיל פֿליגין אונ מאי-קעפֿער עס עססען אויף דיא פֿלעדער-מייז איבערין זאממער.

נור אין דיא הייסע לענדער וויא אין זיד-אמעריקא גיפֿינען זיך פֿלעדער-מייז וואס זייגין בלוט בייא מענשין. זייא רופֿט מען וואמפירין. זייא שלייכין זיך צוא שלאפֿעדיגע הינער אונ בייסין זייא אין דעם קאם אונ זייגין פֿון זייא אויס דאס בלוט. אט אזויא בייסין זייא אויך פֿערד, אייזיל, קיה אונ זייגין אויס דאס בלוט. פֿאלען אן אויף מענשען אויך וואס שלאפֿען אויפֿין פֿעלד, דער מענש פֿיהלט גאר ניט בעת מעשה, ווען עס בייסט איהם דער וואמפיר. דיא וואונדין אונ דיא סמנים פֿון זיין ביס זייגען זייער קליין, נאך קלענער פֿון דער וואונד וואס א פיאווקע מאכט, איינער דערצאהלט אז א פֿלעדער-מויז האט איהם א מאהל א ביסס גיטאהן אונ האט אויס-גיטרונקען פֿון איהם בלוט העכער א טהע-גלאז. אין דער שטוב וואו ער האט זיך שלאפֿין גילייגט איז אריינגיפֿלייגין א וואמפיר. צום ערשטין איז ער שטיל ארום גיפֿלייגין איבער'ן צימער, הין אונ צוריק זיך אויסגעדרעהט אונ דער נאך האט ער אנגיהייבין ארום פליהען ארום מענש. דער מענש האט זיך גימאכט ניט וויסענדיג, פֿערמאכט דיא אויגין גלייך וויא ער שלאפֿט, ער האט גיוואלט וויסין וואס וועט זיין ווייטער.

דער וואמפיר האט זיך א ביסיל ארום גידרעהעט ארום איהם, דערנאך איז ער צוא גיפֿלייגין נאהענטער, אונ א מאך גיטאהן מיט דיא פֿליגיל אן א שום רעש. דער נאך האט ער זיך אראפ גילאזט אונ גיזעצט זיך אויפֿין הארץ. דער מענש דערצאהלט אז ער האט געפֿיהלט ווען דער וואמפיר האט זיך גיזעצט בייא איהם אויפֿין הארצין, נור ער האט ניט געפֿיהלט וויא אזויא ער האט איהם דורך גיביססען דיא הויט אונ אן גיהייבין טרינקען זיין בלוט. פֿריהער האט איהם גאר נישט וועה גיטאהן, נור אין עטליכע מינוט ארום האט ער דער פֿיהלט, אז עפעס בייכט איהם אונ

שטעכט איהם וויא אַ פיאווקע. דעמאלט האט ער גיהאפט דעם וואמפיר און האט איהם גיטיידט.

נור דיא וואמפירין געפינען זיך ניט אין אונזערע קאנטין און דיא פלעדער-מייז וואס מיר האבין דא, זיינען זייער נוצליך פאר אונז, און אנשטאט צוא טיידטען דארף מען זייא בעססער היטין אין שיטצען, זייא זאלין אונז העלפין געגען דיא בייסענדע פליגין.

דער פילין און דיא קראהן.

דיא פייגיל קומט אויך ניט אָן גרינג דיא פרנסה. עס קאסט זייא אויך גענוג מיה און גיזונד, פערשטאנד און ליסט.

עס איז פאראן אַ סך מינים פייגעל, וואס עססען נאר פלייש, און צווישין דיא איז פאראן אזוינע וואס האבין קיין מורא אנצופאלין אפילו אויף אַ גרויסע חיה. למשל דער פילין האטש ער איז ניט קיין גרויסער (ער האלט מער ניט וויא 13 ווערשקעס אין דער לענג) פון דעסט וועגין איז ער אזויא פולכטלאז און דרייסטיג, אז ער האט קיין מורא ניט אנצופאלין אפילו אויפין פוקס.

דער פילין געהט ארויס זוכין עססען נור בייא דער נאכט, ווייל בייא טאג זעהט ער גאר ניכט. בייא טאג זיצט ער ערגעץ איבער, אין אַ לאך פון אַ בוים און איב עס מאכט זיך אז מען טרייבט איהם ארויס פון דארט אויף דער ליכטיגער שיין קומט איהם אוים נאר שלעכט. עס בעפאלען איהם פון אללע זייטין אפילו דיא קראהען און דער שלאגין איהם אויף טויט.

אַ יעגער (אראטניק) האט גיזעהען וויא קראהען בעפאלין אַ פילין. עס איז גיוועזען נאטירליך בייא טאג. זייא האבין איהם ארום גינומען פון אַלע זייטין. דער פילין וואס איז בייא טאג בלינד אין זעט ניט וויא אזויא זיך שיטצען האט זיך גיליינט אויפין רוקין און האט זיך געוועהרט מיטין שנאבעל און מיט דיא נאָגעל. דער יעגער האט אוועק גיעאגט דיא קראהן און איז צוא גיגאנגען צום פילין, ער איז גילעגין אזויא טיד און פערמאטערט אז מען האט איהם גיקאנט נעהמען מיט דיא העגד.

בייא נאכט אבער ווען דער פילין זעהט גוט איז גאנץ גיפערליך זיך מיט איהם אנצוהייבען. ער פאלט דעמאלט אן אויף אויער העגער, אויף ענטען, אויף האזין און נאך אויף אנדערע טהירע.

ער פרעססט אויך שלאנגען און פראָש. בייא נאכט רעכענט ער זיך שוין אפ מיט דיא קראהען. זייא קאנען זיך אין ערגעץ ניט בעהאלטין פון איהם. ער חאפט זייא אפילו אויף דיא דעכער פון דיא הייזער אין שטאדט.

אז ער האפט אַ טהיר אדער אַ פֿויגיל שפּאלט ער זיא פֿריהער מיטין שנאבעל דיא קאפּ; קליינע חיה-לעך שלינגט ער אין גאנצער הייט. אַ מאהל האט מען גיפֿונען אין אַ בויך פֿון אַ פּילין אַ שטאבעל-שווין.

דער פֿילין פֿאלט אָן אויף שאף אויך.

מען דערצעהלט למשל אז לעבין אַ פֿראנצייזישען דארף איז אַ פּיליז אנגיפֿאלין אויף אַ שאף, נור דעם מאהל האט דעם שלעכטען פסק גיהאט ניט דיא שאף, נור דער פֿילין: דיא שאף איז געלאָפֿען איבערין וועג נאך דער סטאדע גליך אין דארף אריין. דיא האר פֿון דיא שאף איז גיוועז אזויא לאנג אונ געדיכט אז דער פֿילין האט ניט גיקאנט דער לאנגען צוא איהר לייב. ער האט זיך איינגיפלאנטערט מיט זיינע נעגיל אונ האט זיך ניט גיקאנט ארוים דרעהען צוריק. אויפֿהייבין דיא שאף אין דער לופֿטין אונ אוועקפֿליהען מיט איהר האט ער אויך ניט גיקאנט, אט אזויא האט איהם דיא שאף גיבראכט אין דאָרף אריין.

נור ניט שטענדיג איז דיא שאף אזויא גליקליך. עס מאכט זיך גאנץ אפֿט, אז דער פּילין עסט אויף עטליכע ציגעלעך אונ שעפֿעלעך.

דיא קראהען נעמען זיך צונייף עטליכע אין איינעם אונ חאפּען פֿיליגט ביא טאג וויא איך האב דער צאָהלט. זייא יאגין זיך נאך דיא האזין אונ זייא זיינען זייער קלוג אונ געשיקט דער צוא.

מען דערצאָהלט למשל וועגען זייא אזא מין איינפֿאל.

אַ הונד האט גענגריזשעט אַ גרויסין ביין. צווייא קראהען האבין עס בעמערקט אונ האבין זיך אראפּ גילאזט אוועק צוא נעהמען דעם ביין ביא דעם הונד. איינע פֿון זייא האט זיך גיזעצט לעבען הונד אונ האט זיך גינומען דרעהען, קארקען אונ האט גיזעהען מיט אלע מיגליכקייטין דער הונד זאל זיך פֿערגעססען אַ רגע אָן ביין, זיך פֿארקוקין אויף איהר. נור דער הונד האט זיך ניט גילאזט נארין. דעמאלט איז גיקומען דיא אנדערע קראהע צוא הילף. זיא איז אונטער גיפלייגין הינטער דעם הונד אונ האט איהם מיטין שנאבעל דערלאנגט איבערין רוקען. דער הונד האט זיך איבער גידרעהט אונ זיא גיוואלט חאפּין נור זיא איז באלד נעלם גיווארין אונ צוא דער אייגענער צייט איז דיא ערשטע אויך אנטלאָפֿען מיטין ביין צוא זאמען.

דיא קראהען פֿאלין אָן אויף יונגע שאָפֿעלעך, הינדעלעך, גענזעלעך אונ ענטין (קאטשקעס) אונ מאבין אונז אָן גרויסע שאדין דער מיט, נור מיר האבין אבער פֿון זייא נוטצען אויך. זייא פֿרעססען אויף אַללע פגרים וואס וואלטין גיפֿוילט אונ פֿארדארבין דיא לופֿט; וויא אויך שנעקען, ווערעם, פֿליגין, קאָפֿער אונ נאך אנדער שעדליכע פֿליגין. בכלל האבין מיר פֿון זייא מעהר נוטצין וויא שאדין.

אין אלטע ביכער איז פֿערשריבין אזא מין מעשה.

אפירש

א פֿירשט האט ניט ליב גיהאט דיא קראהען. ער האט ניט גיקאנט ליידען זייער קא־קערייא אונ האט זייא גיהאלטען פֿאר שעדליכע פֿייגיל, ער האט גירעכינט אז דיא קראהען פֿארוויסטען דיא פֿעלדער, פֿרעססען אויף דיא תבואה.

איין מאל האט ער ארויס גיגעבען אַ בעפֿעהל מען זאל איים הרגענען אלע קראהען אין זיין מדינה. מען האט גימוזט פֿאלגען, מען האט אויסגיהרגעט גאר מאססען קראהען, נור פֿון דעם איז קיין גוטעס ניט ארויס גיקומען. איבער אַ יאהר האט זיך אין לאנד בעוויזען גאר אַ שרעקליכע מאַנגע פֿליגען אויף דיא פֿעלדער אונ אויף דיא גערטנער. דער פֿירסט האט גימוזט ארויס געבען אַ נייעם בעפֿעהל: ער האט גיהייסען זיינע איינוואהנער אז זייא זאלען זעהען איינצופֿיהרען בייא זיך אַ סך קראהען.

ווייא אזויא דער אדלער בעשטעהט זיך זיין שטעדטיל.

דער אדלער איז זעהער אַ גיזונדער פֿייגיל. ער איז זייער שטארק פֿלינק אונ דרייסטיג. ניט אומזיסט האט מען איהם פֿארשריבען פֿאר אַ מלך אונטערן הימעל!

ער איז געשיקט אין פֿליהען, זעהט אונ הערט זעהר גוט פֿון וויטען; שטונדין ווייס פֿליהט ער ארום גאנץ הויך פֿון דער ערד, אונ קוקט איים זיין ביסין, דרעהענדיג זיך אונ כמעט ניט בעוועגענד מיט דיא פֿליגעל. נאר קוים דער זעהט ער זיין רויב לאזט ער זיך אראפּ גאנץ שטיל אונ פֿאמעלענד נעהענטער צוא דער ערד אונ פלוצלונג ווארפֿט ער זיך אויף זיין רויב וויא אפֿיול פֿון בויגין. פֿון זיינע נעגיל קאן זיך קיין קליינע חיה ניט רעטטען. ער האט ליב יונגע ציגען, האזין, יונגע גענז, שעפֿעליך, פֿוקסין, קעטץ, מויל־ווירפֿע (קראטין), מייז, אלערליי פֿייגלין גרויסע אונ קליינע, היימישע אונ ווילדע. קיין איינציגע פֿון זייא פֿליהט ניט אדער לייפֿט ניט אזויא געשווינד, זיא זאל קאנען ענטרונען ווערין פֿון אדלערס אפּעטיט.

דער אדלער פֿיהרט זיין געיאָג מיט גרויס עקשנות אונ ליסטיגקייט, גאנץ אפֿט רייסט ער ארויס בייא דעם פֿאלקע (סאקאל) אונ בייםהאביכט (יאסטרעב) דעם רויב פֿון מויל, ווייטער עסט ער גיפֿגרטע אויך. ער איז אזויא שטארק אונ געזונד אז ער קאן אייפֿהייבען אַ קינד אין דערלופֿטין אונ אוועק פֿליהען מיט איהם, אט אזא מעשה האט זיך גימאכט אויף דיא אלפען. אין אַ דארף וואס געפֿינט זיך אוף יענע בערג איז גיקומען צוא פֿליהען אַ אדלער, האט אַ האפ גיטאהן אַ קינד פֿון אַ פּאָר יאהר אונ איז מיט איהם אוועקגעפֿלויגען. דאס קינד האט

זעהער

עהער הויך געשריען און דער פאטער האט דערהערט פון וויטען דאס געשריי.

ער האט זיך ארומגעקוקט אין דערזעהען, וויא דער אדלער פליעהט אין לופטען מיט זיין קינד. דער אדלער איז געפלויגען לאנגזאם; וויא עס האט אויסגעוויזען, איז דאס קינד דאך געוועזען פאר איהם א צוא שווערע משא. דער פאטער האט גערהאפט א שטעקען און האט זיך געגומען יאגען נאך דעם אדלער. ער איז געלאפען וויא א משוגענער, געשפרונגען איבער שטיינער און האט געוואלט דעם מערדער דעריאגען. ענדליך האט ער דער־זעהען, וויא דער אדלער האט זיך אפגעשטעלט און גענומען פיקען זיין קינד!.. מיט דיא לעצטע כוחות איז דער אונגליקליכער פאטער צוגעלאפען צום שטיין, וואו דער אדלער האט זיך אפגעשטעלט, און האט איהם גענומען טרייבען מיטין שטעקען. אבער ער האט זיך גענוג אנגימוטשעט, גענוג קרעפטען אוועק געלייגט, איידער עס איז איהם געלונגען דען שרעקליכען פייגיל אוועקצוטרייבען. דער פאטער איז ארויפגעפאלען אויף זיין קינד, און איז פון שרעק שיער ניט געשטארבען, ווייל ער האט בעמערקט, דאס דער אדלער האט שוין בייא דעם קינד דיא אויגען אויסגעפיקט, דאס קינד איז אין קורצען געשטארבען און דער אומגליקליכער פאטער האט א לאנגע צייט נאך דעם געלויערט דעם אדלער אום, זיהם צוא שיססען. ענדליך האט ער איהם גע־פאקט אלעבעדיגען, מען האט איהם גיטוידט און געמאכט פון איהם א־שטוטשעלא (איין אנגעשטאפטעס טהיר), וואס געפינט זיך ביז היינט אין דער שוויין אין דער שטאדט ווינטערטהיר.

וועגען דעם לאממער—פרעססער

אויף דיא אלפען לעבט נאך א גרויסע רויבפייגיל, דער לאממער־פרעסער. ער איז הויך כמעט $1^1/_2$ ארשין, און איז נאך שטארקער בו'ם אדלער.

דיא לאממער־פרעסער געפינען זיך אין אנדערע לענדער אויך, נור אין ערגעץ זיינען זייא ניט אזוי שעדליך וויא אויף דיא אלפען בערג.

דער לאממער־פרעסער איז אשרעקליכער פרעסער. זיין האלז איז אזוי ברייט אז ער קאן שלינגען גאנצערהייט דיא גרעבטע ביינער. בייא איין לאממער־פרעססער, צום ביישפיעל, האט מען געפונען אין מאגען 5 אקסען ריפפען, וואס זיינען געוועזען 2 צאל גראב און פון 6 ביז 9 צאל לאנג, דער צוא נאך א בונד האר און א גאנצע פוס פון א יונגען באק.

בייא איין אנדערין לאממער־פרעססער האט מען געפונען אין מאגין א גאנצין ווידיל פון א פיקס.

דער לאממער־פרעססער, גלייך וויא דער אדלער, הויבט זיך פריהער

אויף

אויף גאנץ הויך אין דיא לופֿט אין פֿון דארטין קוקט ער אויס פֿיר זיך איין רויב.

ער עסט כיי גרויסע כיי קליינע חיה-לעך. אום צוא חאפין גרויסע חיות ברויכֿט דער לאממער-פֿ-עסער א בעזאנדערען מיטטעל.

וויא ער בעמערקט ערגעץ אויף א הויכען בארג א ציעג אדער א שעפס הייבט ער זייא אן צוא ערעקען, ער פֿליהט ארום זייא ארום, פאטש מיט דיא פֿליגיל אונ טרייבט זייא אזוי ביסלאכוויז צוא צום ברעג פֿון בארג; קאם קומט דיא ציעג צום בארג, ווארפֿט ער זיך אויף איהר ארויף מיט א שרעקליכין געפֿילדער, דיא ציעג פֿאלט אראב אונ ווערד געהרגעט. דאן לאזט זיך צוא איהר אראפ דער לאממער-פֿרעסער אונ פֿרעסט איהר אויף.

איין לאממער-פֿרעסער האט געוואלט מאכֿען דעם זעלבען קונץ מיט איין ווילדען אקס. ער איז עטליכֿע מאל ארויפגעפֿלויגען אויפֿין אקס, אבער דער אקס איז גיט געוועזען פֿון דיא שרעקעדיגע. ער האט אראפגעלאזען דעם קאפ, זיך איינגעשפארט מיט דיא פֿיס אונ איז זיך אזוי לאנג רוהיג געשטאנען אויף איין ארט, ביז דער לאממער-פֿרעסער האט געזעהען, אז ער וועט דא גאר נישט מאכֿין אונ איז אוועק גיפֿלייגין.

איין מאל האט א לאממער-פֿרעסער געוואלט חאפין א פֿוקס. ער האט איהם אנגענומען אונ זיך אויפגיהייבין מיט איהם אין דער לופֿט. אבער דער פֿוקס האט איהם איינגעביססען אין האלז, אונ דער לאממער-פֿרעססער איז אראב געפֿאלען אויף דר'ערד א טוידטער.

דיא לאממער-פֿרעססער פֿאללען א מאל אן אויף א מענשען. עס מאכֿט זיך גאנץ אפֿט, אז דער לאממער-פֿרעססער בעפֿאלט אויף יעגער אין שטעלט זיך אונטער זייא אראב צוא ווא-פֿען פֿון בארג. איף דיא אלפען האבין זיך אזינע זאכֿין גיטראפֿין וויעפֿיעל מאל.

א איננגעל, א פאסטוך איז גיזעסן אויפֿין ברעג בארג אונ אכֿטונג געגעבען אויף דיא ציגען, וואס האבין זיך דער בייא געפֿיטערט. פֿלוצלונג האט זיך בעוויזין א לאממער-פֿרעססער וואס האט אנגיהייבין צוא מאכין זיינע קונצין, פֿליהען ארום דעם פאסטוך אונ פאטשען מיט דיא פֿליגעל.

דיא איבעריגע פאסטיכֿער האבין עס פֿון וויטין בעמערקט אונ זיינען צוגעלאפֿין ראטטען זייער חבר. זייא זיינען אבער צוא שפעט גיקומען, דער לאממער-פֿרעססער האט איהם שוין אוספייעט אראב צושטויסען פֿון הויכֿען בארג, אונ דער יונגער פאסטוך איז שוין אונטען גילעגין טויט.

אין א דארף אין דער שווייץ האט זיך פֿאסירט אזא מין געשיכֿטע.

א פויער מיט זיין ווייב זיינען גיגאנגען שניידען זייערע הייא, זואס האט גיוואקסין אויפֿין בארג, אונ האבין מיטגענומען מיט זיך א קליין קינד פֿון א יאהר דריי, דאס קינד האבין זייא א נידערגעזעצט אן א זייט אויפֿין גראז אונ ער איז באלד אנשלאפֿין געווארין. זייא האבין איהם צוגעדעקט

דעם

דעם פנים מיט אַ שטרויענע הוט אונ אוועקגענאנגען ארבייטען. אין אַ קורצע צייט ארום האט זיך דער פֿאטער אומגיקערט צוא זעהען וואס דאס קינד מהוט. ער זעהט אבער — דאס קינד איז ניטא. ער האט אנגיהייבין זוכין אין אללע זייטין, נאר אומזיסט — זיין קינד איז ניטא, ער איז געלאָפֿין צוא זיין ווייב, דערצאהלט איהר דיא מעשה אונ האבין ביידע אנגיהייבין זוכין דאס קינד. אבער זייא ביידע האבין אויך ניט גיפֿונען. דיא אומגליקליכע עלטערין האבין זיך שוין גאר מיאש געווען פֿון קינד, זייא האבין זיך גיזעצט אויף דער ערד אונ ביטטער גיוויינט. אין דער זעלבער צייט, בייא אַ האלבע ווערסט פֿון יענעם ארט, איז גיגאנגען אויפֿין בארג דורך אַ וויסטע שמאלע סטעשקעלע זייער ארבייטער מיכאל. דער ארט איז געווען זייער א וויסטער קיין מוטער מענש פֿלעגט דארט קיין מאל ניט זיין. פלוצלינג האט ער דער הערט אַ געשרייא אונ אַ געוויין פֿון אַ קינד. מיכאל איז ציגעלאָפֿין צום ארט פֿון וואנען עס איז געגאנגען דאס געשריי אונ האט באלד דערזעהען ניט ווייט פֿליהענדיג אונ זיך דרעהענדיג אין דער לופֿט אַ לאַממער-פֿרעססער. ער איז שנעלל צוגעגאנגען צום בערגעל, פֿון וואנען דער לאַממער-פֿרעססער האט זיך אויפֿגעהייבין, אונ דא האט ער מיט גרויס וואונדער בעמערקט זיין בעל-הבית'ס קינד, וואס איז געלעגען אויפֿין סאמע ברעג פֿון בארג. עס האט נור געפֿעהלט דאס קינד זאל טהאן איין ריהר, אונ עס וואלט כהרף עין אראבגעפֿאלען אונ עס וואלט פֿון זיינע ביינדעלאך אַ זכר ניט געבליבען!

צום גליק איז דאס קינד געבליבען לעבען אונ געזונד. דער פֿייגעל האט איהם נאר געקאלעטשעט דיא לינקע האנד פֿאר וועלכע ער האט איהם געהאפט מיט זיינע נעגעל.

דיעזער צופֿאלל האט געמאכט אויף דיא איינוואהנער פֿון דעם דארף אזא איינדרוק, אז דער פאסטאר האט איהם פֿארשריבען אין דיא קירכען ביכער.

דיא לאממער-פֿרעססער, וויא נאך פֿיעל אנדערע רויב פֿייגעל, ברענגען ניט נאר שאדען אויף דער וועלט, אבער מען האט פֿון זייא אַ נוטץ אויך.

זייא פֿרעססען אויף דיא געפֿאלענע טהירע (וואס ליגען בלייבענדיג וואלטין זייא גיפֿוילט אונ פֿערפעסט דיא לופֿט).

אנדערע פויגיל.

עס זיינען פֿערהאנדען פֿיעל פֿייגיל, וואס שפייזין זיך נור מיט מאי-קאפֿער, פֿליגין, שמעטערלינגע אונ אנדערע אינזעקטין.

דיא גרעסטע שונאים האבין דיא אינזעקטין אין דיא פעלד-קראהעס, וואס עסען זייא אויף גאר אהן אשיעור. אויפין צוא אקערטין פעלד גייען דיא פעלד-קראהעס נאך דעם שניט פין דער סאהע אונ זוכין אויס דיא ווירמען פון דיא מאי-קאפער אונ רייניגין איים פון זייא דאס פעלד.

מיט 50 יאהר צוריק האבין דיא איינוואהנער פון א פראווינצע אין נארד אמעריקא זיך גינומען צוא פערטיליגין דיא פעלד-קראהען. זייא האבין גישטעלט א פרייז פאר יעדע גישאסענע קראהע, אונ עס האט זייא געקאסטין געלד גיקאסט צוא פארקלענערין זייער צאהל. נור איבער א יאהר זיינען דיזעלבע איינוואהנער גרייט גיווען צוא צאלין דאס דאפעלטע, מען זאל דיא קראהעס פארמעהרין. זייא האבין זיך ארום גיקוקט, אז דיא פליגין אונ מאי-קאפער, וואס מאכין גרויסע שאדין אן אין פעלד, האבין זיך אהן דיא קראהעס שרעקליך געמעהרט.

דער שטאר (סקווארעץ) ברייננגט אויך א סך נוטצין. אין איין ארט האט מען פערטיליגט דיא שטארן אונ עס האבין זיך באלד בעוויזען גאנצע פאלקען מאי-קאפער, וואס האבין פערניכטעט אללע לאנקעס, אז מען האט גימוזט קויפען אונ בריינגען פון אנדערש וואו הייא אויפין ווינטער.

דיא אמעריקאנער פיהרין זיך בכיון איין פערשיעדענע פייגיל געגען דיא אינזעקטין. אין דיא הייזער האלטין זייא א געל פויגעל, דאס גאלד-דראזדיל, וואס האפט דיא פליגין, וואס דאקוטשין דארט זייער. עס איז שווער זיך א בעגריף צוא מאכין, וויא גרוים דער נוץ איז וואס מיר האבין פון דיא פייגעל, דורך דעם וואס זייא פערניכטען דיא אינזעקטין. זייא רעטטען דער מיטט דיא פעלדער, דיא גערטענער, דיא וועלדער, דיא וויינ-גערטנער, אונ דיא לאנקעס. אין זיד (דרום) רוססלאנד ליידין דיא פעלדער זייער פיעל פון דעם היישעריק אונ אנדערע שעדליכע אינזעקטין, דאס גליק איז דאס צוגלייך מיט דיעזע אינזעקטין קלייבין זיך אימער צוא זאמען אפילו פויגעל, וואס פרעססען זייא אויף. מעהר וויא אללע פרעססען דיא דראזדען דיא היישעריקען; וויא עס פאלט אן א היישעריק, בעוויזט זיך שוין דער דראזד אונ מאכט פון איהר אסוף.

דער שפערלינג (וואראבײ) ברייננגט אויך ניט ווייניג נוצען, ער פער-ניכטעט אויך א סך פליגין אונ רויפען (ווערימליך). מען האט בעמערקט, וויא איין פאר שפערלינגע האבין פיר זייערע קליינע קינדער אין איין וואך געפאנגען אונ געבראכט אין נעסט 3360 רויפען (ווערימליך) אדער 480 שטיק א טאג. היינט האבין זייא דאך עפעס אליין אויך גיגעסען! אונ וויפיל פאר שפערלינג האלטין זיך אויף אין א געגענד?!

דיא שוואלבין שפייזין זיך נור מיט פליגעלעך אונ מאי-קאפער. אז דאס וועטטער איז טרוקין פליהען דיא פליגעלעך ארום גאנץ הויך, אין א

פייכטען

פּייכטען וועטטער פֿליהען זייא גאנץ נידעריג.

דאס זעלבע טהוען אויך דיא שוואלבין וואס יאגין זיך נאך זייא נאך; דעריבער קאן מען אימער וויסען פֿון דיא שוואלבען וואס פֿיר אַ וועטער עס איז: פֿליהען זייא אין דער הויך, איז אַ סמן אז דיא לופֿט איז טרוקען אונ עס וועט זיין שאָן וועטער; פֿליהען זייא אבער נידעריג איז אַ סמן אז דיא לופֿט איז פֿייכט אונ מען דארף ערווארטען רעגען.

איין ענגלענדער האט געוואלט איבער צעהלין וויפֿיעל פֿליגין אַ שוואלב האפּט אין איין שטונד. ער האט זיך אוועק גיזעצט לעבין אַ שוואלבין נעסט אונ האט גיצעהלט וויפֿיעל מאל דיא שוואלב איז גיקומען שפּייזין איהרע קליינע. זיא האט יעדעס מאל גיבראכט נור איין פֿליגעלע, אין פֿערלויף פֿון אַ שטונדע האט זיא געפֿאנגען פֿערציג פֿליגעלעך. יעדער מין פֿייגעל האט זיך שוין זיינע מיטעל ווייא צוא חאפּין אינזעקטין. דיא שפּעכטין, למשל, פֿאנגען דייא ארוים פֿון אונטער דער קאָרע, וואוהין עס פֿערקלייבין זיך אָפֿט האָלץ-וואָרים. אז דער שפּעכט דערשפּיהרט אין אַ בוים אונטער דער קארע האָלץ-וואָרים אונ זשוקעס הייבט ער אן צוא פּיקין מיטין שטארקין שנאבעל אין דער קארע ביז וואנען ער מאכט אַ לאך. דערנאך שטעקט ער אריין זיין לאנגע צונג אונ לעקט אוים דיא האָלץ-וואָרים. אמאל טרעפֿט אז ער שטעכט זייא אָן אויפֿן צונג וויא אויף אַ שפּילקע.

דיא פֿויגעל וואס פֿערטיליגין דיא אינזעקטין, אימער וואס זייא רעטטען אונז דיא פֿעלדער מיט דיא לאנקעס, בריינגען נאך גרוים נוצין פֿיר בהמות.

ווער ווייס ניט וואס פֿערד אונ קיה אונ היימישע טהירען ליידין זיך אָן פֿון פֿערשיעדענע בייסענדע פֿליגין? אַ קוה, וואס האט זיך פֿון דיא פֿליגין קיין ארט ניט גיפֿונען, איז אריין אין אקליין טייכיל, אין וועלכען עס האבין געשוואומען ענטען. קוים האבין דיא ענטען דערזעהען דיא פֿליעגען איבער דער קוה, זיינען זייא צוא געשוואומען אונ גימאכט אויף זייא איין אבלאווע.

איינער וואס איז געוועזען דערביא דערצעהלט, אז ער האט גיזעהען, וויא דיא קוה, איז גישטאנען גאנץ רוהיג אויף איין ארט, אזוא וויא זיא וואלט פֿערשטאנען, וואס פֿיר אטובה דיא ענטען טהוען איהר, חאטש דיא ענטען האבען איהר ארומגערינגעלט פֿון אלע זייטין אונ צייטענוויז אויך געפּיקט.

פֿריינדשאפֿט צווישען פֿייגלאך מיט טהיערען.

אַ רייזענדער האט אמאל גיזעהען אין אפֿריקא אויף אַ לאנקע אַ גאנצע שטאדא בופֿלאקסין וואס האבין זיך גאנץ רוהיג געפֿיטערט.

אין דער זעלבער צייט איז בייא זייא דיא רוקענס פֿול געוועזען מיט פֿייגלאך

פייגלאך. דיא בופלאקסין האט עס ניט גיארט, אזוי וויא עס דארף אזוי זיין, אז פייגלאך זאלען שטעהן בייא זייא אויפ'ן רוקען אונ פיקען.

וויא נאר דיא פייגלאך האבען פון דער וויטען בעמערקט דעם רייזענדען האבען זייא אנגעפאנגען צוא שרייען, געמאכט א לארם. פון זייער געשרייא האבען זיך דיא בופלאקסין אויך דערשראקען, אונ האבען אנגיהייבען אנטלויפין. דער רייזענדער האט געוואלט וויסען וואס דיא פייגלאך האבען געטאהן בייא דיא בופלאקסין אויפ'ן רוקען, אונ ער האט איין בופלאקס געשאסען. ער האט גינומען בעטראכטין דעם בופלאקס אונ האט בעמערקט, דאס איינינע זשוקעס ליגען אין דיא האר אונ דיא לייב פון דיא בופלאקסין זייערע אייעלאך.

מיט דער צייט קומען פון דיא אייעליך ארויס רויפען (ווערעמליך), וואס מאכען דיא טהיערען פיעל שמערצען. אט דיעזע רויפען פרעסען אויף דיא פייגלאך. דעראיבער פערטראגין דיא בופלאקסען אזויא גערולדיג דיא פייגלאך בייא זיך אויף דיא רוקענס אונ עס קימערט זייא ניט ווען אפילו זייא פיקען זייא.

דער קראקאדילען שומר.

נאך וואונדעליכער איז דיא פריינדשאפט צווישען דעם קראקאדיל אונ איינינע קליינע פייגעלעך. אין עגיפטען (מצרים) איז דא זייער פיעל קראקאדילען. אין דיא הייסע טעג גייען זייא אפט ארויס פון טייך אויפ'ן זאמד, זייא שטעלען ארויס דיא קאפף פון וואסער, עפענען פארנאנדער זייערע מוראדיגע מיילער וואס זיינען אנגיזעצט מיט שרעקליך שארפע ציין אונ לייגין זיך ווארעמען אויף דער זון. דעמאלט בעמערקט מען גאנץ אפט, וויא לעבען קראקאדיל דרעהט זיך ארום א קליין פיצעלע פויגעלע, וואס טאנצט ארום בייא איהם אויפ'ן רוקען אונ איבער דעם קאפף אונ רייניגט איהם פון פערשיעדענע רויפען (ווארימליך) אונ שמוטץ. דאס זעלבע פיצעלע פייגעל האט אפילו קיין מורא ניט צוא צופליהען צום קראקאדילס אפענע מויל אונ רייניגט איהם דיא ציין. זיא האט אפילו קיין מורא ניט אריין צוא פליהען צוא איהם אין מויל אריין אונ זיא פיהלט זיך דארט אזויא גוט, וויא אין פרייען לופט. דער קראקאדיל וואלט איהר לייכט געקאנט איינשלינגען, נאר ער טהוט דאס ניט, ווייל זיא איז איהם זעהר נוצליך. מען רופט דיעזען פויגעל „קראקאדילען-שומר".

דער האניג ווייזער

אין אפריקא געפינט זיך אַ קליין פייגעלע, וועלכע מען רופט האניג-ווייזער, ווייל דאס פייגעלע גיט צוא וויסען, וואו דיא בינען בויען זיך זייערע בינ-שטאקין. דיעזעס פייגעלע שפייזט זיך מיט דיא רויפען פון דיא ווילדע בינען, אליין קאנן זיא אין בינשטאק ניט צוקומען; דעראיבער רופט זיא צוא דעם מענשען.

דער מענש צוא ווארפט דעם בינשטאק און נעמט ארויס דיא האניג, גאלהער קאן שוין דאס פייגעלע לייכט בעקומען אידר שפייז. אם אזויא קומט ארויס, אז דאס פייגעלע טהוט אַ טובה דעם מענשען און דער מענש העלפט אויס דאס פייגעלע.

וויא קראפ-גענז פאנגען פיש.

דיא קראָפ-גענז לעבען איבערהויפט פון פיש און זאבעם. זייא פאנגען פיש אין קאמפאניע, זיך העלפענדיג איינער דעם אנדערן. צוא דיעזעם צוועק קלייבין זייא געוואהנליך אויס אַ שמאלען ארט אויפן טייך.

איין רייזענדער האט גיזעהען וויא 50 וויסע קראָפ-גענז האבין זיך אויס-גישטעלט אין אַ לאנגע רייהע (שורה) אין מיטען טייך. זייא זייען געשטאנען ביז העלפט אין וואסער. יעדער פון זייא האט אויסגעצויגען דיא האלז און דעם שנאבעל, פערטיג צוא געבען אבים, זייא האבען נאר געווארט אויף אַ סיגנאל אום אנצופאנגען צוא טאהן. באלד האט איין אלטע קראָפ-גאנז, דער אנפיהרער, געגעבען אגעשרייא און דיא גאנצע סטאדא קראָפ-גענז האבען זיך גענומען בעוועגען און שרייען.

זייא האבען גענומען געהן נעהנטער צום ברעג, קלאפענדיג מיט דיא פליגלען איבערין וואסער און אראב לאזענדיג יעדע ווילע דיא ברייטע לאנגע שנאבלען. דיא וואס זיינען געשטאנען בייא דיא זייטען, זיינען געגאנגען שנעללער, פונקט וויא עס טהוען דיא פישער, וואס טראגין דעם נעטץ. מיט איינעם ווארט, דיא פייגלאך האבען צונויפגעטריבען דיא פיש צום ברעג דורכ-אויס וויא וואהרע פיש פאנגער.

אנפאנגס איז איין פויגיל געשטאנען וזייט פון דעם אנדערן אויף דיא גאנצע לייננ פון דיא פליגיל מיט וועלכע זייא האבין גיארבייט. נור וואס וויטער האבין זייא זיך אלץ מעהר צוא זאמען גערוקט, פון ענגשאפט האבען דיא פיש זאגאר גענומען שפרינגען פון וואסער אין לופטין.

דעמאלט האבין דיא קראפ-גאַנז זיך גינומען צוא דער ארבייט. 5-6 פייגיל, דיא גרעססטע פון דער גאנצער סטאדע, האבען גענומען ארויס שלעפען דיא פיש פון וואסער.

דיא קראפ-געגז האבין אונטערין שנאבעל אַ ביימעל, וואס קאן זיך פערגאנדערציעהען אונ קאן בעהאלטין אַ גאנצין אוצר מיט פיש. זייא האבין אנגעהייבען האפין פיש אונ ווארפען אין ביימיל אריין, אין דער צייט וואס דיא איבעריגע קראפ-גענז זיינען געשטאנען אונ געשלאגען מיט דיא פליגלען אונ צוזאממען געטריבין דיא פיש.

אנדערע פויגעל האבין דאס בעמערקט פון וויטין, אונ זיינען צוזאממען גיפלויגין פון אלע זייטען אונ האבין גיווארט, אפשר וועט זייא אויך עפעס אנקומען פון דעם פיש פאנג.

גאנצע וואלקין פון וואססער שוואלבין אונ מעווען זיינען גיפלויגין איבער'ן וואסער אונ פליהענדיג געהאפט קליינע פישעלעך.

מען האט געזעהן וויא קראהעס האבין זיך געשלאגין איבער עטליכע גיגנבעטע פישעלעך. גאגארעס האבין זיך גאר אראפ גילאזין אין רעכטען מיטין צווישען דיא קראפ-געגז, אונ גיחאפט פיש גלייך מיט זייא גאר אהן שום מורא.

ענדליך איז אַ גאנצע סטאיא רייהע (אמין פייגעל). אויך גיקומען צוא פליהען זייא האבען אבער קיין מוטה ניט געהאט צונעהמען חאפען פיש; זייא האבען זיך צוא זעצט אויף דיא ביימער אונ האבין גיקוקט פון וויטען אונ געשריען.

אז דיא קראפ-געגז האבין גיענדיגט זייער ארבייט זיינען זייא ארויס פון טייך אויפין זאמד אונ האבין גינומען צווישען זיך טיילין דעם רויב. יעדע קראפ-גאנז האט אוים גישפייען פון ביימיל גאנצער הייט דיא איינגישלונגענע פיש. דיא חברה האט זיך גינומען צוא דער אכילה, יעדע קראפ-גאנז האט בעקומען אגלייכען טהייל, אלץ איינס, צוא זיא האט נאר געיאגט דיא פיש אדער זיא האט אליין גיחאפט. דיא טהיילערקע צווישען זייא איז געוועזען דיזעלבע עלטסטע קראפ-גאנז, וואס האט אנגעפיהרט דאס פיש-פאנג. נאך איהר געשריי נאך האט יעדער פייגעל בעקומען זיין טהייל.

דיא קיירא אונ רויב פייגיל.

אנדערע פייגעל טוקען זיך ארונטער אונטערין וואססער אונ חאפין פיש, צום ב. ש. דיא וואסער ענטין אין דיא קאלטע לענדער, וועלכע מען רופט דעריבער: „דיא טוקערס” אדער „נורקעס”. זייא לאזין זיך אראפ ביז 30 ארשין דיא טיף אונ חאפין פיש קונציג אונ געשייט. לעבען אייז מעער (ים הקרח) איז דא אַ פייגעל מיט דעם נאמען קיירא, וואס שווימט אויסגעצייכענט אונטערין וואססער. שווימענדיג ארבייט זיא מיט דיא פיס, אונ מיט דיא פליגלען. פריהער יאגט זיא אונ טרייבט צוזאממען דיא פישלעך אין איין ארט, דער נאך פאנגט זיא

זייא

דיא וויפיל זיא וויל. קיראס פאנגען אין וואסער הערינג, אבער ניט אלע מאל גליקט זייא דיא געפאנגענע הערינג צוברענגען צוא זיך אהיים.

אין דיא ערטער וואו דיא קיראס חאפין פיש, פליען צוניף מעווען. קוים בעוויזט זיך א קירא איבערין וואססער מיט א פיש אין מויל לאזט זיך אויף איהר אראפ דיא מעווע אונ רייסט איהר דיא שפייז פון מויל ארויס.

עס איז פאראן א פייגיל וואס הייסט פאמארניק. דיעזער פייגיל קאן זאגאר אליין ניט חאפין קיין פיש, נאר ער לעבט פון גזלה, ד. ה., פון דעם וואס ער נעמט מיט געוואלט אוועק בייא אנדערע ים-פייגיל. נאטירליך, בעפאלט ער נאר פייגלאך וואס זיינען שוואכער פון איהם.

פייגלאך וואס לעבען פון גזלה, זיינען דא אומעטום — אין אלע לענדער. לעבען אקאאן צום בייא שפיל לעבען צווייערליי מינים אדלער: "וויסקאפיגע" אונ "פיש פאנגער".

דיא ערשטע רופט מען "וויסקאפיגע", וויל זייא האבין וויסע קאפ. דיא אנדערע הייסען "פיש פאנגער", וויל זייא חאפען אויסגעצייכענט פיש.

"דער פיש-פאנגער" חאפט דיא פיש, אבער עססען עססט זייא אויף דער "וויסקאפיגער" אדלער.

דיעזער ראזבאייניק זעצט זיך אוועק ערגעץ אויף א הויכען ארט אויף א בארג אונ קוקט, אפשר וועט זיך בעוויזען וואו עס איז דער פיש-פאנגער אדלער. קוים דער זעהט ער איהם פון וויטען מיט א פיש, גיט ער זיך אלאז נאך איהם. דער פישער ענטלויפט פון איהם אונ פליהט ארויף אין דער הויך, אבער דער וויסקאפיגער פליהט נאך העכער ארויף. ער פליהט איבער דעם פיש-פאנגער אונ שרעקט איהם אזויא לאנג, ביז ער מוז ארויסלאזען דיא פיש פון מויל. אין דער אייגענער רגע לאזט זיך דער וויס-קאפ אראפ וויא א פייל פון בויגין אונ איכמער אזויא געשיידט, דאס ער אוספייעט צוא חאפען דיא פיש נאך איידער זייא פאללען אראב אויף דער ערד, דערנאך פליהט זיך דער וויסקאפ אוועק אין וואלד אונ דער פישער מוז ווידער געהן הארעווען אויף זיין שטיקעל ברויט.

וויא אזויא דיא קראקאדילען קריגען פיר זיך שפייז.

שיינע מעשות דערצעהלט מען וויא דיא פערשיעדענע שלאנגען, עקדע-סען, אונ זאבעס ערווערבען זייערע שפייז. דיא רייזענדער איבער אינדיען האבען פיעל מאל געזעהן וויא דיא שרעקליכע קראקאדילען האפען פיש. אין דעם טייך גאנג געפינען זיך זעהער פיעל קראקאדילען. בייא טאג פלעגען זייא אפליעגען גאנצע שטונדען אויפין זאמד, אבער וויא נאר עס פלעגט ווערין אוענד,

פלעגען

פֿלעגען דיא קראָקאָדילען אוועק געהן פֿון ברעג אין אַקליינעם טייכֿעל וואס פֿאַלט אַריין אין דעם גאַנג אינ וואס האַלט נאָר 9 קלאַפֿטער אין דיא ברייט. דאָרטען האָבען זייא זיך אויסגעשטעלט אין צווייא צייליען, ווייל פֿיר איין צייל איז דער אָרט געווען צו שמאָל. נאָכֿהער האָבען זייא זיך געלאָזען לאַנגזאַם שווימען איבער׳ן קליינעם טייכֿעל אַרויף שטראָם אונ טרייבען פֿאַראויס דיא פֿיש אַזוויא לאַנג ביז זייא פֿלעגען זייא צוטרייבען צו אַ ברעג. דאָרטען פֿלעגען זייא דיא פֿיש אויפֿפרעסען. דיא קראָקאָדילען זיינען שרעקליכֿע רויב טהיערע. זייא פֿרעסען טהיערען, פֿיש, בראָקירען ניט מיט געפֿגרטע אויך. רייזענדער דערצעהלען אַז זייא האָבען געזעהן וויא קראָקאָדילען האָבען געוואָלט אַוועק נעהמען רויב ביי א לייבען. עס האָט אויך געטראָפֿען אַז קראָקאָדילען זיינען אַנגעפֿאַלען אויף מענשען, וואָס האָבען זיך געבאָדען אין טייך, אונ האָבען זייא אויפֿגעפֿרעסען. —

שלאַנגען.

אין דיא הייסע לאַנדער געפֿינען זיך אַזוינע שרעקליכֿע גרויסע שלאַנגען וואָס האַלטען 9 אַרשין דיא לאַנג אונ נאָך מעהר: דער גרעסטער שלאַנג איז דער רייזענשלאַנג (Удавъ). דיעזער שלאַנג האָט קיין גיפֿט ניט אונ זיין רויב דערשטיקט ער. איינער דערצעהלט וויא אַ „רייזענשלאַנג' האָט געכאַפּט אַ ציעג, וויא דער שלאַנג האָט דערזעהן דיא ציעג האָט ער זיך געשטעלט אין אַווינקעל אונ איינגעקאַרצעט אונ אַנגעשטעלט דיא אויגען אויף דער ציעג.

נאָכֿהער איז דער שלאַנג פּלוצלינג אַרויפֿגעשפּרונגען אויף דיא ציעג, האָט איהר געכאַפּט מיט דיא צעהנער פֿאַר דער מאָרדע אונ האָט זיך אַרומגעוויקעלט אַרום איהר צווייא מאָל אונ האָט איהר אַזוויא צונויפֿגעקוועטשט דיא האַרץ, אַז דיא ציעגעלע האָט באַלד אויפֿגעהערט צו אָטהעמען. אַזוויא האָט דער שלאַנג איהר געשטיקט אַ מינוט אַכֿט. בשעת דיא ציעגעלע איז געשטאָרבען, איז דער שלאַנג פֿון איהר אַראָב אונ האָט איהר גענומען לעקען.

דערנאָך האָט ער איהר גאַנצער-הייד איינגעשלונגען, אַפֿריהער איז אַריין צו איהם אין מויל דער קאָפּף, נאָכֿדעם דער רוקען, אונ צום סוף דיא פֿיס. דעם שלאַנגס מויל האָט זיך אויפֿגעעפֿענט אַזוויא ברייט אַז עס איז שרעקליך געוועזען צו זעהען. זיין קערפּער איז וואָס ווייטער געוואָרען גרעסער. אין דער צייט פֿון שלינגען האָט דער שלאַנג בענעצט דיא ציעגעלע מיט שלינע, כדי זיא זאָל ווערען גליטשיגער אונ זאָל לייכֿטער אַריין צו איהם אין מאַגען. שלינע האָט געראָנען פֿון שלאַנגס מויל דיא גאַנצע צייט ביז ער האָט זיין רויב אין גאַנצען איינגעשלונגען.

דאָס

דאס איינשלינגען האט געדויערט אַ ערך פֿון אַ פֿערטיל שטונדע. דער נאך האט זיך דער שלאנג אויסגעצויגען און האט זיך אַ צייט ניט גערירהט פֿון ארט, אום צוא פֿערדייהען דעם עססען. פֿון דרויסען האט זיך געזעהן ווי דיא ציגעלע ליעגט בייא איהם. דער בויך איז בייא דעם שלאנג געווארען הויך וויא אנגעשוואלען.

דער ריזענשלאנג געפֿינט זיך אין זיד-אמעריקא. ער האלט זיך אויף אין וועלדער. צייטענווייז קריעכט ער ארויף אויף אַ ביים און קוקט אויס וואס צו האפען. ער עססט אללם דינג: מייז, קראליקען, פֿייגעל. אז ער שפרינגט ארויף אויף אַ מענשען און וויקעלט זיך ארום איהם ארום, איז דער מענש אויך אַ פֿארפֿאלענער. —

צוא קענען שלאנגען כשוף?

אנדערע שלאנגען זיינען גיפֿטיגע. זייא האבין אין מויל 6 גיפֿטיגע צייגער. דיא ציין דינען זייא ניט צום עססען, זייא בייסען נאר איין מיט זייא און לאזען אריין דעם גיפֿט. וואס איז אין זייא פֿארהאן. דער נאך שלינגען זייא איין דעם רויב גאנצער הייד. פֿיעל חיות האבען שרעקליך מורא פֿאר שלאנגען, דיא פֿייה צום בייא שפּיל אז זייא דערזעהט אַ קלאפּפּער שלאנג ווערט זייא פֿון שרעק וויא משוגע. —

אַ רייזענדער איבער אמעריקא דערצאהלט אז ער האט איין מאהל געזעהן וויא אַ קלאפּפּער-שלאנג האט זיך צונויפֿגעדרעהט אין אַ קנויל און געלייגט זיך אונטער אַ ביים, אויף וועלכען עס איז ארומגעשפּרונגען אַ בעלקע (פֿייה). וויא דיא בעלקע האט דערזעהען דעם שלאנג, האט זיא אנגעהייבין יאמערליך שרייען, זיא איז אומגעלאפֿען וויא אַ משוגענע אויפֿ'ן בוים ארויף און אראפּ, אזויא האט זיא געטאהן עטליכע מאל און יעדעס מאל איז זיא אלץ צוגעלאפֿען נעהענטער צוא דעם שלאנג. דער שלאנג האט דיא גאנצע צייט ניט ריהרענדיג זיך פֿון ארט געקוקט אויף דיא בעלקע און האט פֿון איהר ניט אראפּגעלאזען דיא אויגען. ענדליך איז דיא בעלקע צוגעשפּרונגען האַרד צום שלאנג, און דער שלאנג האט איהר געחאפּט.

נאך איינער דערצאהלט אז פֿאר זיינע אויגען האט אַ שלאנג אויף דעם-זעלבען אויפֿן געחאפּט אַ פֿייגעלע. דיא פֿייגעלע איז געזעססען אויף אַ בוים, אין אַ האלבין קלאפֿטער ווייטער איז געלעגען אַ גרויסער שלאנג. דער שלאנג האט אויסגעצויגען דיא האלדז, און אָנגעשטעלט דיא אויגען אויף דיא פֿייגעלע, און געקוקט אויף איהר אזויא לאנג ביז זיא איז צוגעשפּרונגען האַרד לעבען איהם און דער שלאנג האט איהר איינגעשלונגען. זעהענדיג אַ זעלכע זאכען

האבען זיך דיא רייזענדער שטארק געוואונדערט. זייא האבען געזעהן זיך געקענט קלוג ווערען אונ פערשטעהן פאר וואס דיא בעלקע אדער דיא פייגעלע געהען אליין צום שלאנג אין מויל אריין. עס איז בייא זייא געבליעבען ניט אנדערש אז דא ליעגט עפעס אַ מין צויבעריא, אז דער שלאנג קען בעצויבערן אנדערע טהיערע אונ זייא צוציהען צוא זיך. אז מען האט אבער דיא זאך בעססער בעטראכט, האט מען פערשטאנען אז דער שלאנג ברויכט גאר ניט קיין צויבעריי אונ כשוף, נאר ער שרעקט אזויא שטארק איבער דיא ארעמע חיה'לע דאס זיא ווערט צוא טומעלט אונ ווייס אליין ניט וואס זיא טהוט. דיא זעלביגע זאך פאסירט מיט פערד אונ שעפסען וואס אין אשרפה לויפען זייא אליין אין פייער.

דיא אכם פראש (זאבע).

דיא זאבעס וואס געפינען זיך אין אונזערע לאנדער נאהרען זיך מיט פליעגען אונ מיט ווארים. אין דיא הייסע לאנדער זיינען דא אזעלכע גרויסע זאבעס, וואס עססען פייגלאך. אט וואס דערצאהלט איינער וואס האט גערייזט איבער נארד-אמעריקע: ביים ברעג טייך האבין זיך געשפילט אַ גאנצע פאמיליע קליין פייגעלעך. פלוצים איז ארויסגעשפרונגען פון אונטערן קוסט אגרויסע פראש, אונ האט אנגעהאפט אַ פייגעלע פארן פיסל אונ אריינגעשלעפט אין וואסער. דיא פייגעלע האט זיך געבעטען געריססען מיט אלע כוחות, עס האט איהר אבער נישט געהאלפען, ווייל דיא פראש איז געוועזען פיעל שטארקער פון איהר. זיא איז געוועזען גרויס $3^1/_2$ ווערשאק אונ האט געוואויגען ביז 3 פונט. דיעזע פראש רופט "אכם-פראש" ווייל זיא קען אזויא גוואלדיג שרייען, וויא אונזערע זאבעס קאנען דאס נישט.

וועגען דיא היי-פישען.

אין ים (מעער) זיינען דא שרעקליך גרויסע פיש וואס הייסען: היי-פיש. דיעזע פיש זיינען זעהער גרויס; עס זיינען דא היי-פישען וואס זיינען גרויס 6 קלאפטער. דער היי-פיש איז אַ גרויסער פרעסער אונ אַ רויבער. דיא ים-פאהרער זאגען, אז פאר דעם היי-פיש דארף מען מורא האבען אויפין ים פונקט וויא פאר דעם וואלף אויף דער יבשה. גאנצע סטאדעס היי-פישען שווימען נאך דיא שיפפען, אונ קוקען אלץ ארום

אויס, טאמער ווערט אַ מענש אראב פֿאלען אין ים אריין. זויא עס מאכט זיך אזא מין אונגליק, שווימען זייא צוא אונ צוררייסען דעם מענשען מיט דיא צייהן. מיט 5 יאהר צוריק האט זיך געמאכט אזא מין אונגליק אויפֿין אָקעאן מיט אַ רוססישען אפֿיצער. אז דער היי-פֿיש זויל וועמען חאפּען, מוז ער זיך איבער קעהרען אויפֿין רוקקען, ווייל בייא איהם איז דיא מויל ניט אין פֿאדערסטען טהייל פון קאפּ, נור פֿון אונטען. דעם היי-פֿיש גובר זיין קען מען נור דאמאלס, אז מען לאזט זיך אונטערן וואססער, אונ מען בעפֿאלט איהם פֿון אונטען. דיא אינדיאַנער זיינען גרויסע מייסטער דערצו, זייא לאזען זיך אראב טיעף אין וואססער אונטער דעם היי-פֿיש אונ שטעקען איהם אריין אַ מעססער אין בויך. דער היי-פֿיש האט זעהר אשרעקליכע מויל וואס איז אנגעזעצט מיט עטליכע צייהלען שפּיציגע אונ שארפע צייהן. שווימענדיג נאך דיא שיפֿען שלינגען דיא היי-פֿישען איין אלעס, וואס עס פֿאלט נור אראב פֿון שיף, אפילו לעדיגע פֿלעשער אויך.

איהר ווייסט מסתמא, אז ווען עס שטארבט אַ מענש אויפֿין שיף, איז מען איהם מקבר אין ים, ד. ה. מען בינדט צוא צוא איהם אשווערע משא אונ מען לאזט אראב אין וואססער אריין. אבער ניט אלע מאל ווערען אויך דיא טויטע קערפּער געשווינט פון דיא שרעקליכע צייהנער פֿונ'ם היי-פֿיש.

דער היי-פֿיש שווימט ניט אליין איבער'ן ים, ער האט שטענדיג אַ געטרייען חבר וואס בעגלייט איהם אונ ווייזט איהם נאך דעם וועג אויך. זיין בעגלייטער רופֿט זיך דער לאָצמאן (מאטראס), ער איז אַ כך קלענער פֿון דעם היי-פֿיש, לעבט אונ שפּייזט זיך מיט דיא ברעקליך וואס בלייבט, פֿון דעם היי-פֿיש'ס עססען. דער לאצמאן זעהעט אינ הערט בעססער פֿון דעם היי-פֿיש.

אז ער דערזעהט פֿון וויטען עפּעס אַ סכנה הייבט ער זיך אן צו דרעהען אונ צו ווארפֿען. דער היי-פֿיש בעמערקט באלד דעם לאצמאנ'ס אונרוהיגקייט אונ פארקערעוועט זיך צוריק.

דיא ים פֿאהרער דערצעהלען זעהר אַ סך וואונדערליכע מעשות וועגען דיא רויבעריי פֿון דעם היי-פֿיש. דער היי-פֿיש, דערצעהלען זייא, פאלט אן אויף דעם וואַלפֿיש אויך און קומט איהם בייא.

איין מאל זיינען אנגעפֿאלען אויף איין יונגען וואלפֿיש (קיט) עטליכע היי-פֿישען, זייא האבען איהם אזויא צוא ביס'ען זיינע פֿלוספֿעדערען אינ איין ווייל, אז בלוט האט גערונען. דער וואלפֿיש האט מיט זייא גאר ניט געקענט מאכען ווייל ער איז ניט אזויא פֿלינק אונ בעוועגליך וויא דיא היי-פֿישען. אין דער זעלבער צייט איז פֿערבייא געגאנגען אַ שיף. דיא מענשען

פֿון

פֿון שיף האבען געזעהן וויא דיא היי-פֿישען זיינען זאָגאָר ארויסגעשפּרונגען פֿון וואססער אונ זיינען אנגעפֿאלען אויף דעם וואללפֿיש פֿון אויבען. דער וואללפֿיש האט גאר ניט געוואוסט וואו-הין פֿון זייא צוענטלויפֿען אונ איז ארונטער אונטער'ן שיף אונ האט זיך דארט בעהאלטען ביז דיא היי-פֿישען זיינען אוועקגעשוואמען.

אין דיא אקעאנען אונ אין דיא גרויסע מעערען לעבט נאך איין גרויססער רויב פֿיש וואס רופֿט זיך דער „שווערד-פֿיש", וויל זיין נאז ווייזט אויס וויא א לאנגע אונ א שארפֿע שווערד. דער שווערד-פֿיש איז ניט קלענער פֿון היי-פֿיש אונ פֿאלט אָן אויף דעם וואלפֿיש צוזאמען מיט דעם היי-פֿיש. איין מעער-רייזענדער דערצעהלט, אז פֿאר זיינע אויגען האבען פֿיש איינגענומען א וואלפֿיש. דאס האט זיך געטראפֿען אויף דעם באַלטישען מעער, לעבען דיא העברידישע (Гобридскіе) אינזלען. עס איז דאמאלס געווען שטיל אויפ'ן ים, קיין ווינט האט ניט געבלאזען. דיא פֿאַרוסען (זעגלען) זיינען געהאנגען אויפ'ן שיף אונ האבען זיך אפֿילו קיין ריהר ניט געטראָן. ארום 2 אזייגער בייא טאג האבען דיא מעער-רייזענדע בעמערקט איין גרויסען וואלפֿיש, וועלכען זיינען בעפֿאלען 5–6 היי-פֿישען אונ 2–3 שווערד-פֿישען. דיא היי-פֿישען זיינען איהם בעפֿאלען פֿון אויבען אונ דיא שווערד-פֿישען פֿון אונטען. וויא נור דעם וואללפֿישעס רוקען האט זיך בעוויזען אויפ'ן וואססער, זיינען גלייך דיא היפֿישען אונטערגעשפּרונגען אייף א 3 ארשין אין דער הייך אונ זיינען אנגעפֿאלען אויף דעם וואללפֿיש אונ האבען איהם געשלאגען מיט זייערע לאנגע עקען. זייא האבען איהם אזויא שטארק געשלאגען אז מען האט געהערט דא קלעפּ פֿון גאנץ ווייט. עס האט אויסגעזעהן, וויא מען שיסט פֿון א ביקס, אונ אין דער זעלביגער צייט, וויא דיא היי-פֿישען האבען געשלאגען דעם וואללפֿיש פֿון אייבען, האבען דיא שווערד-פֿישען איהם געשטאָכען מיט זייערע שווערדען פֿון אונטען. דער ארמער וואללפֿיש האט זיך קיין ארט ניט געקענט געפֿינען וואוהין אנטלויפֿען; ער איז אבגעפֿלייצט געווארען מיט בלוט אז דאס וואססער ארום איהם איז געווארען רויט. אזויא האבען איהם דיזע פֿיש געמאטערט עטליכע שעה. „מיט וואס האט זיך דיא מלחמה געענדיגט, האב איך ניט געזעהן, זאגט דער מעער רייזענדער, נור מסתמא האבען דיא פֿיש ענדליך פֿארט דערהרגעט דעם וואללפֿיש".

פֿיעלע פֿיש נאָהרען זיך מיט פֿליישיגע שפּייז. זייא פֿרעסען אלערלייא מעער טהיערען, וואָרמליך, ראקושקעס, קליינע פֿישעליך, מיט איינעם ווארט אללע בעשעפּעניסען וואס לעבען אין וואססער. איין פֿיש וואס רופֿט זיך דער „פֿיש פֿאנגער" האפּט פֿיש אויף אזא'ן ארט. ער פֿערגראבט זיך אין

דיא זאמד איפֿין גרונד אונ שטעלט נאר אוים זיינע וואָנצעס. ער דאס משונהדיגע וואָנצעס האס ווייזען אוים וויא וואָרם. ער ליעגט זיך אויפֿין גרונד אונ דרעהט זיך מיט דיא וואָנצעס. אנדערע פֿישען זעהען וויא אויפֿין גרונד קריעכֿען אין זאמד וואָרים, אונ זיא שווימען צוא חאפען דיא וואָרים אונ פֿאללען אריין צום „פֿיש-פֿאנגער" אין מויל.

וויא פישען פאנגען זייער רויב איבערן וואסער.

עס איז דא אזוינע פֿישען וואס חאטש אליין לעבען זייא אונטערן וואסער, דעננאך פֿאנגען זייא רויב איבער דעם וואסער. אין דיא הייסע לאָנדער געפֿינט זיך אזא מין פֿיש, וואס קענן שיסען מיט וואסער. דיעזער פֿיש רופט זיך „דער-שפייער". ער שווימט שטענדיג גאר פֿון אויבען אונ קוקט, טאמער וועט פֿליען איבערן וואסער אפֿליעג, אזשוק, אוומער-פֿייגעלע, וויא „דער שפייער" דער זעהט דאס, שווימט ער צוא נאָהנטער צוא דעם ארט וואו דיא פֿליעג, אדער דער זשוק דרעהט זיך אָרום, אונ שיעסט אויף איהם מיט אטראפען וואסער. דיעזען טראפען וואסער שפייט ער ארויס פֿון מויל אונ אזויא קונציג, אז ער טרעפֿט שטענדיג אין ציעל אריין. וויא אגוטער שיעסער. דיא פֿליעג אדער דער זשוק פֿאלט באלד אראפ אין וואסער אונ „דער שפייער" פֿרעסט זייא אויף.

וויא פישען קריעכען אויף דער יבשה.

עס איז דא אזוינע פֿישען וואס שפרינגען ארויס פון וואסער אונ צוא חאפען דיא פֿליעגעליך וואס פֿליען איבער'ן וואסער, עס איז דאך נאך אנדערע פֿישען וואס שטענדיג לעבען זייא אין וואסער, נאר זייא קענען אויף דער יבשה זוכען פֿיר זיך שפייז. אין אינדיע געפֿינט זיך אפֿישיל, וואס רופט זיך דער אנאבאס אדער דער קריכֿעדיגע אקען. אט דיא קליין פֿישיל קען ארויסגעהן פֿון וואסער אויפ'ן ברעג אונ דא-טען אפ זיין עטליכֿע שעה. אין מויל בייא דער פֿישיל איז דא אזא זאָקיל (פּוזיר) וואס זיא נעהמט איהם אן מיט וואסער ווען זיא וויל ארויסגעהן אויפ'ן ברעג. דיא זשאברעס באנעצט זיא דעמאלט מיט דעם וואסער ואז זיא האט אנגענומען אין דעם זאָקיל. דיעזע פֿישיל קען ניט נור ארום קריכען אויפֿן ברעג, זיא קריעכט אונ קלעטערט זיך אויף בוימער אויך. אנשטאט דיא פֿים, ארבייט זיא מיט'ן ווידעל, מיט דיא פֿלום פֿעדערן, מיט דיא זשאברעס אונ האלט זיך גוט אויף דיא

בוימער

בחמער : דער אנאבאס האפט אויפ'ן ברעג פערשיעדענע ראקעס מיט וועלכע ער האדעוועט זיך.

וויא פליעגען אונ זשוקעס שפייזען זיך.

דיא פליעגען אונ זשוקליך, דיא בוקאשקעס אונ אלע איבעריגע אינזעקטען דארפען אויך זיך געגוג מיהען איפ'ן עסען. אייניגע אינזעקטען עסען נור טוידטע קערפער, אונ אנדערע דוקא לעבעדיגע. או דיא טוידטע קערפער הייבען אן פוילען, פאללען אן אייף זייא פיעלע אינזעקטען (פליעגעלאך). צום ערשטען קומען דיא פליעגען וואס לאזען דורך דיא פעל פונ'ם קערפער, נאכדעם דיא פלייש פליעגען, וואס לייגען אן אויף איהם זייערע אייעלעך. אין א טאג אדער צוויי ארום קריכען ארויס פון דיא אייעלעך אמענגע ווערימלעך יעדער פליעג קאן לייגען ביז צוואנציג טויזענט אייעליך אונ פון יעדעם איי קריכט ארויס איין ווערימעל. דיא ווערימליך וואקסען אזוי געשווינד אז אין א מעת לעת ווערן זייא גרעססער צוויי הונדערט מאל. דיא ווערימליך פרעסען אויף זעהר פיעל פלייש אונ זעהר געשווינד. ווערימליך פון אייעליך וואס דרייא פליעגען האבען געלייגט, קאנען אין עטליכע טעג אויפפרעסען אגאנצען פערד, פונקט וויא א לייב.

זשוקעס „קברים-גראבער".

דיא פלייש-פליעגען פרעססען אויף דאס פלייש פון דיא טוידטע קערפער, אנדערע אינזעקטען דיא פעל, דיא האר, דיא הערנער, אונ לעקען אונ סמאקען אויס דיא ביינער. מיט איינעם ווארטע, יעדעס געפאללענע טהיער ווערד שנעלל פערצעהרט, בעזאנדערס אין דיא הייסע לאנדער. עס איז דא אזעלכע זשוקעס וואס בעגראבען דיא געפאלענע טהיערען אין דער ערד, דיעזע זשוקעס רופען זיך שוין אזויא אן: „קברים-גראבער". ווען זייא געפינען עפעס אגעפגרטע מויז, אהוהן, אדער, אקארט הייבען זייא אן גראבען אונטער זייא א גרוב, זייא גראבען צוזאמען אונ העלפען איינער דעם אנדערן. זייא ארבייטען זעהר פלייסיג, אונ טראגען ביסלאכוויז פון גרוב דיא אנגעגראבענע ערד. אהוהן קאנען זייא פערגראבען אין צווייא טאג, אמויז אין דרייא שטונדען. איינער דערצעהלט, וויא זשוקעס האבען בעגראבען אהוהן. איין זשוקל האט אויס געקייקילט פון ערד קוגעלאך אונ האט זייא ארויסגעטראגען פון דער גרוב וואס זייא האבען אונטער דער הוהן

געגראבען, איין אנדער זשוק האט אנגעהאפּט דיא קוגעלאך און האט זייא ווייטער אוועקגעקייקעלט. אזויא האבען דיא זשוקעס ביסלאבֿווייז זיך אונטער געגראבען אונטער דער היהן; נאכֿדעם האבען זייא אונטער איהר הויט געלייגט אייעליך און פֿערשאטען דיא גרוב מיט ערד. דיא „קברים גראָבער" שפּייזען זיך אליין מיט דיא פֿערגראבענע פגירות און פֿערזארגען מיט דעם אויך דיא וואָרימלעך וואס געהן ארויס פֿון זייערע אייעליך. אז דיא פגירות ליעגען פֿון אויבען אויף, פרעסען זייא פֿליעגען און אללע אַנדערע זשוקעס אויך; דעריבער בעהאלטען זייא דיא „קברים-גראָבער" אין דער ערד, קיין אנדערער זאל צוא דעם ניט קאננען צוקוממען. אגב פֿוילען ניט אזויא שנעלל דיא פגירות אין דר'ערד, וויא אופֿ'ן פֿרייען פֿעלד.

דיא קברים-גראָבער ארבייטען זעהר פֿלייסיג אין מיט פֿערשטאנד. איינער האט געזעהן, וויא דיא זשוקעס האבען געשלעפּט אגעפגרטע הוהן פֿון איין ארט אויף דעם אנדערען. זייא האבען געפֿונען דיא הוהן אויף אַ שטיינערדיגען ארט און זייא האבען קיין קראַפֿטען ניט געהאט איהר אויף יענעם ארט צוא בעגראבען. דעריבער האבען זיך צונויף געקליעבען אפֿולע זשוקעס צוזאממען אין האבען אוועקגעשלעפּט דיא הוהן אהינצו, וואו דיא ערד איז געווען אווייכֿע און אהן שטיינער. דיא ארבייט האט בייא זייא לאנג געדויערט, עס איז קענטיג געוועזען, אז עס איז זייא ניט גרינג אנגעקומען, נור פֿון דעסט וועגען האבען זייא איסגעפֿיהרט זייערס אין האבען סוף-כל-סוף איבערגעטראגען דיא הוהן וואוהין זייא האבען בעדארפֿט און האבען איהר פֿערגראבען. אז עס מאכֿט זיך זייא אַ צוגרויסע פגירה, צום ביישפּיעל, אגעפגרטער פֿערד אדער אקוה — ארבעטין זייא אנדערש, זייא בייסען אָפּ פֿון דער פגירה שטיקלעך פֿלייש, און טראגען דאס אוועק און פֿערגראבען.

דיא פליעג צעצע.

איינינגע פליעגען עסען געפגרטע און זייגען בלוט בייא לעבעדיגע חיות. דיעזע פֿליעגען קאָנען אלליין גרינג פֿערטראגען אללע פערפֿוילטע שפּייז, אבער אז זייא גיעבען אביס אמענשען, פֿערפעסטען זייא איהם ביז טויד. עס האט זיך געמאכֿט, אז מענשען זיינען געשטארבען פֿון אביס וואס אשטוב פֿליעג האט זייא געגעבען. אנדערע אינזעקטין קאנען קיין פגירה גאר ניט עססען און ליעבען נאר פֿלייש פֿון לעבעדיגע טהיערען.

עס איז דא ברעמזען (אועלכֿע פֿליעגען), וואס גיעבען זייערע קינדער אוואָהנונג אונטער דער פֿעל כֿון אַ אָכס אדער אַ הירש. קאמארעס, פֿליי-

וואַנצען אונ פֿיה-ברעמזען טרינקען בלוט. אין זיד אמעריקע לעבט אַ פֿליעג. וועלכע מען רופֿט „צעצע". זיא איז ניט פֿיעל גרעסער פֿון אונזער שטוב-פֿליעג אונ וויזט גאר ניט אוים שרעקליך, אבער אין אמת ברייגגט זיא זעהר פֿיעל שאדען.

פֿערד, הינד, שעפסען אונ קיה שטארבען פֿון איהרען אַ ביס. זיא לאזט זייא אריין אונטערן פֿעל גיפֿט אין דער זעלבען צייט, וואס זיא טרינקט זייער בלוט. פֿון דיעזען גיפֿט שטארבען דיא טהיערע ניט מיט אמאל, גאר אין אצייט ארום. ווען עטליכע פֿליעגען מיט אמאל בייסען איין אַ פֿערד פגרט ער אוועק אין עטליכע טאָג ארום. פון איין פֿליעגס אביס קראַנקען דיא טהיערען גאנץ לאנג איידער זייא שטארבען. צום ערשטען ווערן זייא מאגער, אויסגעדארט, דערנאך בעקוממען זייא בלוטשטורץ. פֿאר דעם טויד ווערען זייא געשוואלען, הערען אויף צוא זעהן אונ שטארבען אוועק. דער גיפֿט פֿון דער פֿליעג צעצע ווירקט איבעריגענס, ניט אויף אלעמען. ווילדע חיות אונ אייזלען שאדט ניט דער ביס פֿון דיעזער פֿליעג.

גאנצע וואלקענס פון קאמארעס.

אַ קאָמאַר איז פֿיר דעם מענשען ניט געפֿאָהרליך, נאר אמאל בעוויזען זיך אויף איין ארט אזויא פֿיעל קאמארען, אז דער מענש קאן זיך בשום אופֿן פֿון זיא ניט אבוועהרען. — אין דיא זומפּען פֿון ארחאנגעלסקער גוּבערניע איז זומער אוממאָגליך צוא לעבען איבער זייא. סיי טהיערען, סיי מענשען אנטלויפֿען פֿון דארט, וויא עס קומט אן דער זומער. אנדערע יאהרען ווייזען זיך אזויא פֿיעל קאמארען, אז עס איז גאר ניט משער צוא זיין. אין 1813-טען יאהר, למשל, האט זיך געמאכט אזא מין מעשה אין ענגלאנד. עס איז געוועזען אין נאאט מאיי, ווען דיא קאמארעס היבען נאר אן זיך בעווייזען אויף דער וועלט. מיט אמאל האבען דיא איינוואהנער פֿון דער שטאדט נאריטש דערזעהען אויף דעם הימעל אַ געדיכטען רויך. פֿון ווייטען האט אויסגעוויזען, אז דער רויך שלאגט פון אונטערן דאך פֿון דער קאטהעדראל-קירכע. עס איז געווארען אטומול אונ מען האט גענומען לויפֿען צוא דער קירכע לעשען דיא שרפֿה. באלד איז מען אבער געוואהר געווארען, אז עס האט גאר ניט אנגעהויבען צוא ברענען, אונ אז דער געדיכטער רויך, וואס האט זיך אלעמען אבגעדאכט איז געוועזען אגאנץ גרויסע מחנה קאָמאַרען, וואס זיינען דורכגעפֿליגען איבער דער שטאדט. אין דעם 1766-טען יאהר האבען זיך אמאל אין אקספֿארד (אויך אין ענגלאנד) בעוויזען אזויא פֿיעל קאמארען אז זייא האבען אויסגעוויזען וויא

אשווארצער

אַ שוואַרצער וואָלקען. זייא זיינען געפֿלויגען גאַנץ הויך אונ האָבען פֿערשטעלט דיא זונן, צוליעב וואָס עס איז געוואָרען פֿינסטער.

אין אַלטע פֿאַרצייטיגע ביכער דערצעהלט זיך, אַז אויף דעם פּערסישען קיסר'ס סאַפּאָרן זיינען אַ גרויסע פֿאַלען קאַמאַרען אין דער צייט ווען ער האָט בעלאַגערט אַ געוויססע שטאָדט. דיא קאַמאַרען זיינען אנגעפֿאַלען אויף זיין גאַנצען מיליטאָר: אויף מענשען, פֿערד, עלעפֿאַנטען אונ אויף דיא לאַסט-טהיערען, אַללע האָבען פֿון דיא קאַמאַרען אַזוויא פֿיעל געליטען, אַז דער קיסר האָט געמוזט צונויף קלייבען זיינע מיליטאָר אונ אַוועקגעהן פֿון דאָרט. דיא קאַמאַרען האָבען איהם בעזיעגט.

„טרייבער-מוראַשקעס"

אין וועסט-אַפֿריקאַ לעבט אַבעזונדערער כאַרט מוראַשקעס, מען רופֿט זייא „דיא-טרייבער". זייא פֿערטרייבען אַלע בעשעפֿענישען. זייא פֿרעססען אויף ניט אַזוויא קליינע, אָבער אַפֿילו גרויסע טהיערע. פֿיעל מאָל האָט געטראָפֿען, אַז דיא „טרייבער-מוראַשקעס" האָבען זאָגאַר אַבעזיאַנעס אויס-געראַמט. זייא פֿערקלייבען זיך אין שטאַלען אונ טייטען אויס דיא בהמות, וואָס שטעהען דאָרט. היימישע עופֿות פֿערטיליגען זייא גאָר אָהן אַ צאָהל. זייא בעגעהען זיך מיט זייער רויב אויף אַ אַן אַרט, וויא מיר בעשרייבען דאָ אונטען.

טרייבער-מוראַשקעס האָבען אַמאָל געהאַפּט אַ הוהן. זייא זיינען איהר בעפֿאַלען פֿון אַלע זייטען אונ גענומען בייסען. דיא הוהן האָט זיך געביק געוואָרפֿען אַהער, אַהין, געקלאַפּט מיט דיא פֿליגלען, אָבער זיא האָט מיט דיא מוראַשקעס גאָר ניט געקאָנט מאַכען. זייא זייען געוועזען גאָר אָהן אַ צאָהל אונ עס איז אונמעגליך געוועזען זייא בייצוקוממען. אַז דיא הוהן איז געפֿגרט, האָבען זיך דיא מוראַשקעס צוטהיילט אויף צוויא פּאַרטיעס. איין פּאַרטיע מוראַשקעס האָבען גענומען מאַכען אַוועג צו זיך אין נעסט אַריין, זייער נעסט איז געוועזען ווייט פֿון דאָרטען נײַנציג קלאַפֿטער. דיא מוראַשקעס האָבען אָבגעראַמט אונ אייסגעגלייכט דיא גאַנצע לאַנגע וועג. אין דערזעלבען צייט האָט זיך דיא אַנדערע פּאַרטיע מוראַשקעס בעשעפֿטיגט מיט דער הוהן. פֿריהער פֿון אַלעס האָבען זייא איהר גענומען אָבפּליקען דיא פֿעדערען. צום ערשטען האָבען זייא אָבגערייניגט דיא קאָפּיל, נאָכדעם דיא האַלז, דיא ברוסט אונ דיא פֿיסלעך, ענדליך האָבען זייא איהר אין גאַנצען אַזוויא ריין אַרומגעפֿליעקט, אַזוויא וויא עס וואָלט געמאַכט אַמענש. אַז זייא האָבען דאָס אָבגעטאָהן, האָבען זייא גענומען טהיילען דיא הוהן אויף שטיקליך. דאָס

דאָס

האט בייא זייא לאנג געדויערט, אונ דערנאך האבען זייא שטיקליכוויין דיא גאנצע הוהן אריבער געשלעפט צוא זיך אין מוראַשניק.

דיא „טרייבער־מוראשקעס" טיידטען אפילו שלאנגען אויך. צום ערשטען קריעכען זייא ארויף אויף דעם שלאנגס קאפ אונ נעהמען איהם בייסען דיא אויגען. אז זייא צוא בייסען איהם דיא אויגען אונ ער ווערד בלינד, נעהמען זייא זיך צוא זיין קאָרפער אונ עסען איהם אויף שטיקליך וויין לעבעדיגערהייט.

מענשען האבען זעהר מורא פאר דיא מוראשקעס פון דעם סארט. וויא מען דער הערט נור אין אַ דארף, אז עס זיינען אנגעקוממען דיא „טרייבער־מוראשקעס" אזויא הייבען אן פון דארט קליין אונ גרויס צוא ענטלויפען. מענשען קאנען אויך מיט זייא גאר ניט כאַפען.

וויא דיא וועספע געהט אויף געיאג:

אנדערע אינזעקטען קאנען זעהר גוט געהן אויף געיאג. דיא וועספע האפט איינע אליין גריללען, חאטש דער גריל איז פיעל גרעסער פון איהר. זיא טיידט איהם ניט, זיא בייסט איהם נאר איין מיט איהר שטאַכעל אין דעם מארך, דער גריל שטארבט ניט דער פון, נאר ער פאללט אין אהנמאַכט (חלישות). ער בלייבט אזויא ליעגען אונבעוועגליך, ביז עס עסען איהם אויף דיא רויפען (ווערימליך וואס דער נאך ווערד פון זייא אַ וועספע) פון דער וועספע. קיין טוידטע גריללען עססען ניט דיעזע רויפען. דעמזעלבען קונץ כאַפען דיא וועספען מיט שפיענען אויך. איינער האט געזעהן, וויא אַ וועספע איז צוגעפליגען צוא אַ נעסט פון אַ שפין, האט זיך אבגעשטעלט בייא דעם אריינגאנג פון דעם נעסט אונ האט גענומען דרעהען מיט איהרע וואָנציליך, פונקט וויא זיא וואלט בעטען דעם שפין, ער זאל צוא איהר ארויסגעהן. פון נעסט איז ווירקליך ארויס געשפרונגען אגרויסער שפינן, צוא זעהן וואס דארט טהוט זיך. וויא נאר ער האט זיך בעוויזען, איז אויף איהם א־ויפגעפאללען דיא וועספע אונ האט אין איהם א־יינגעשטאכען איהר שטאַכעל. דער שפין איז באלד אראפגעפאלען אויף דער ערד. נאכדעם איז דיא וועספע אריינגעקראכען צום שפין אין נעסט אונ האט דארט אויסגעהרגעט אלע קליינע שפיענען, וועלכע זיא האט איינציג וויין איבערגעטראגען צוא זיך אין נעסט אריין.

נאך איינער דערצעהלט, וויא אַ וועספע האט זיך געיאגט ארום אַ שפין. פריהער האט זיא איהם ארויסגעטריבען פון זיין נעסט. דער שפין איז ענטלאפען פון איהר אונ האט זיך בעהאלטען הינטער דעם אוסאַק פון פענסטער. דיא וועספע איז אויך באלד צוגעפלויגען צום פענסטער,

אין געגומען לויפֿען הין און צוריק, פּונקט וויא אהונד וואס שפּירט אויס די שריט פֿון אַ טהיער. עס האט פֿיעל ניט געדויערט, און די וועספּע האט אויסגעזוכֿט דעם שפּין. ער איז ווייטער אַנטלאָפֿען און האט זיך בעהאלטען אונטער אַבעט, נור די וועספּע האט איהם דארט אויך געפֿונען און גענומען שטעכֿען מיט איהר שטאַכֿעל. דער שפּין האט זיך ארויסגעריסען פֿון איהר אין איז ווייטער ענטלאָפֿען. די וועספּע איז איהם אבער נאָך־געפֿלויגען און האט איהם געיאגט פֿון איין צימער אין דעם אנדערן, ביז זיא האט איהם פֿערטריבען אין אַווינקיל. דארט האט זיא שוין פֿון איהם געמאַכֿט אסוף. דער נאָך האט זיא איהם גענומען מיט איהרע אונטערשטע פיסליך און איז מיט איהם אוועקגעפֿלויגען צוא זיך אין נעסט אריין.

ווי די שפּינען גייען אויף געיעג.

די שפּינען פֿון זייער זייט האָבען זייער קונציג פֿליעגען. צוא דיעזעם צוועק פֿלעכֿטען זייא אויס שפּינוועבס, וואס ווייזט אויס וויא ציוג און אַמאל עכֿט וויא אנעטץ. ניט ווייט פֿון די שפּינוועבס, געפֿינט זיך דעם שפּין'ס נעסט, דארט זיצט ער און ווארט אויף זיין רויב. פֿון די שפּינוועבס ציעהט זיך צוא איהם אין נעסט אריין אַ דינער פֿאָדימיל. וויא אַ פֿליעג ריהרט זיך נור אָן די שפּינוועבס אָן, אזויא טוהט זיך די שפּינבוועבס אטרי סעל און דער פֿאָדימיל טהוט זיך אשלעפּ. דערפֿון דערוויסט זיך גלייך דער שפּין, דאס אין זיינע שפּינוועבס איז ארייגעפֿאלען אפֿליעג.

דער גאַרטען־שפּין פֿלעכֿט זעהר קונציג זיינע שפּינוועבס. ער זעהט זיא זאל זיין וואס גרעסער און וואס שטארקער. ער פֿלעכֿט צונויף פֿינף, זעכֿס פֿאָדימליך אין איינעם, כדי אגרויסע פליעג זאל זיא ניט קאָנען איבערייסען. דער שפּין וואַרפֿט אריבער זיינע שפּינוועבס פֿון איין בוים אויף דעם אנדערען. אַלאנגע צייט האָבען מענשען ניט פֿערשטאנען, וויא ער מאַכֿט דאס. נור היינט ווייס מען שוין. ער מאַכֿט דאס אויף עטליכֿערליי אופֿנים. ער קלעפּט צונויף פֿון שפּינוועבס אקניילכֿיל און בעפֿעסטיגט איהם שטארק צוא די שפּינוועבס. דער ווינט חאַפּט אָן דעם קניילכֿעל און טראגט איהם אפּ אָן אזייט. דער קניילכֿיל פֿערצעפּעט זיך ערגעץ אָן אַ בוים. מעהר וויא דאס דארף דער שפּין ניט. איבער די שפּינוועבס, אזויא וויא איבער אבריק, געהט ער אריבער אויף דעם נייען בוים און דארט וועבט ער ווייטער שפּינוועבס. עס טרעפֿט אויך אמאל, אז ער בעגעהט זיך גאר אהן אקניילכֿיל. ער לאזט זיך אליין אראב פֿון די שפּינוועבס אין בלייבט אזויא הענגען ביז דער ווינט וואַרפֿט איהם ארויף אויף איין אנדער בוים.

אמאל קלייבט זיך איבער דער שפין פון איין בוים אויף דעם אנדערן ניט אין דער לופטען, נור פשוט געהענדיג איבער דער ערד. מען האט בעגעגענט שפינוועבס פון זיעבען קלאפטער דיא לאנג. אויף דעם אינזעל יאווא וועבען אויס אנדערע שפינען אזא שטארקע שפינוועבס, אז עס פערפלאנטערן זיך אין איהר אפילו קליינע פייגעלעך.

ווען דער שפין זעהט, אז זיין געוועב איז שלעכט אנגעצויגען, ציהט ער איהר אן שטייפער דורך קליינינקע שטיינדעלעך וואס ער הענגט אן אויף דיא ברעגעס. איינער דערצעהלט, אז ער האט געזעהן, וויא א שפין האט שטייפער אנגעצויגען זיין געוועב. צום ערשטען האט ער זיך אויף א דינעם פאדימעל אראבגעלאזען אויף דער ערד און האט אויפגעהייבען אקליין שטיינדעלע, דערנאך האט ער זיך צוריק אויף געהייבען צוזאמען מיט דעם שטיינדעלע און האט איהם אנגעהאנגען צום אונטערשטען ברעג פון זיין געוועב.

דער שטיינדעלע איז געהאנגען אזויא הויך אז מענשען האבען געקענט דורך געהן אונטער איהם און איהם ניט פערצעפען.

איין שפין האט אמאל געמאכט זיין געוועב צווישען צוויי סלופעס און האט דעם אונטערשטען עק צוגעבונדען צו א ניעדעריגען ביימעל. ער האט אבער איהם צוא נידעריג צוא געבונדען און מענשען פלעגען איהם ניט ווילענדיג איבעררייסען. דעריבער האט זיך דער שפין מישב-געווען און אויפגעהערט צוא צובינדען צום ביימעל. אנשטאט דעם האט ער גענומען אקליין שטיינדעלע און האט איהם איינגעוועבט אין זיין געוועב. דער שטיינדעלע האט מיט זיין געוויכט ניט ערגער וויא פריהער אנגעצויגען דאס שפינוועבס.

בייא איין זייגער מאכער איז פערפאללען געווארען אגאלדענער רינגעלע. דער זייגער-מאכער האט גענומען זוכען, דאן האט ער געפונען דעם רינגעלע איינגעדרעהט אין שפינוועבס אויפ'ן באלטען. דער שפין האט געגנבעט פון טיש דעם רינגעלע און האט איהם איינגעדרעהט אין זיין געוועב אנשטאט אשטיינדיל.

ניט שטענדיג עסען אויף דיא שפינען דעם רויב גלייך, וויא זייא האפען איהם. אפט לאזען זייא עס איבער אויף שפעטער. אנדערע שפינען מאכען צוליעב דעם בעזונדערע שפייכלערן און בעהאלטען דארט דעם רויב. איינער האט געזעהן, וויא אקליין שפין האט איבערגעטראגען צוא זיך אין שפייכלער א פליעג, וואס איז געוועזן פיעל גרעסער פון איהם. צום ערשטען האט ער פערוועבט מיט שפינוועבס דיא פליעגס קאפ, נאכדעם איהר עק, דער נאך האט ער איבערגעביסען דיא שפינוועבס בייא דיא פליעגס קאפ. דיא פליעג האט זיך דאן איבערגעקולעט און געבליעבען הייגען מיטין קאפ אראב. יעצט האט דער שפין ווידער פערוועבט דיא פליעגס קאפ און האט שוין איבערגעביסען

איבערגעביסען דיא שפינוועבס לעבען דיא פליעגס עק; דיא פליעג האט זיך ווייטער איבערגעקעהרט אונ זיך אראבגעלאזען נאך נידעריגער. אט אזויא האט דער שפין ווידערהאלט עטליכע מאל, ביז ער האט געבראכט צושלע-פען דיא פליעג צוא זיך אין שפייכלער אריין.

אז עס מאכט זיך, אז צום שפין אין נעטץ פאלט אריין א צוגרויסע פליעג, אביען אדער א וועספע, וואס ער ווייס, אז ער וועט איהר ניט בייא קוממען, לאזט ער איהר וואס גיכער פרייא.

מען האט פיעל מאל געזעהן, וויא דער שפין האט אליין איבערגעביסען דיא שפינוועבס, כדי דיא פערפלאנטעטע פליעג זאל וואס גיכער פרייא ווערין פון זיין נעטץ.

עס איז דא אזוינע שפינען, וואס פלעכטען ניט קיין נעטצען. זייא לויפען פראסט ארום איבער דער ערר אונ האפען רויב, וואו עס מאכט זיך. זייא רופען זיך דעראיבער אן בראדיאגעס. אנדערע שפינען מאכען זיך אבעהאלטעניש, פון וואנען זייא לויערן אויף רויב. זייא דרעהען צונויף א בלעטעלע פון וואס עס איז פיר אבלום, קלעפען צונויף זיינע עקען מיט שפינוועבס, זעטצען זיך אריין אינעווענינ אונ ווארטען אויף רויב. וויא עס קריעכט נאר פארבייא א פליעגעלע, פאלט דער שפין אויף איהר גלייך ארוף אונ טיידט איהר. עס איז דא אזוינע שפינען, וואס בעהאלטין זיך אין דיא בלומען גופא אונ פאנגען דארט פליעגען.

אין דיא הייסע לאנדער פון אמעריקע לעבט אגרויסער סארט שפינען, וואס מען רופט זייא „דיא פיגיל-פרעסער". דיעזע שפינען זיינען לאנג כמעט א האלב ארשין. איינער וואס האט גערייזט איבער אמעריקע דערצעהלט, אז ער האט אמאל געזעהן אויף אבוים אגאנץ גרויסען האריגען שפין. דער קארפער אונ דיא פיס פון שפין זיינען געוועזען בעדעקט דורכאויס מיט האר. דער שפין איז געוועזען פערטהאן אין זיינע שפינוועבס. „איך בין צוגעגאנגען נאהנטער, דערצאהלט דער רייזענדער, אונ איך האב דערזעהן אז צווייא קליינע פייגעליך זיינען געלעגען פערפלאנטערט אין דיא שפינוועבס. דיעזע פייגעליך זיינען געוועזען גרוים וויא א ציזיק אונ דעננאך האבען זייא ניט געקאנט צעררייסען דיא שפינוועבס. איינע איז שוין געוועזן טוידט. דיא אנדערע איז געלעגען אונטער דעם שפין קוים אלעבעדיגע. דער שפין האט זיא בעשפייט מיט זיין קויטיגער סלינע. איך האב אוועקגעטריבען דעם שפין אונ צוגענוממען דיא פייגעלע, אבער זיא איז באלד געשטארבען".

וויא טהיערען שיטצען זיך.

טהיערען, וואס נאהרען זיך מיט פלייש, קאנען דאס זעהר געשיקט בעקומען. ניט יעדעס טהיער קאן פון זייא ענטלויפען. אבער אללע טהיערען וויא קליינע אזויא גרויסע, לאזען זיך ניט גלייך נעהמען אונ שטרייטען פיר זייער לעבען ביז דעם לעצטען טראפען בלוט. דאס לעבען איז אללעמען טהייער אונ קיין טהיער גיעט ניט אוועק איהר לעבען אומזיסט.

יעדעס טהיער קאן בעשטעהן פאר זיך, אונ ווענדט אן אללע קראפטען זיך צוא רעטען פון איהר פיינד. ווער עס רעטעט זיך מיט זיינע גרינגע אונ לויפענדיגע פיס, ווער מיט זיינע שארפזיכטיגע אויגען, ווער דערמיט, וואס ער דער הערט גוט, דערשמעקט באלד, אונ ווער מיט וואס אנדערש. דער יאזיק רעטעט זיך מיט זיינע נאדלען: אז ער דערפיהלט נאר א געפאהר דרעהט ער זיך צונויף וויא א קנויל, דעמאלט וועט איהם שוין קיין וואלף, אונ קיין הונד ניט אנריהרען.

דער האז רעטעט זיך מיט זיין לויפען, ער לויפט אזויא גיך, אז קיין וואלף קאן איהם ניט דעריאגען. אויסער דעם, אבוואהל דער האז איז א שרעקעדיגער, איז ער דאך געשיידט אונ פלינק, ער קאן אזויא פערפלאנטערן זיינע טריט, אז עס וועט ניט זיין קענטיג וואוהין ער איז ענטלאפען. איין האז, וואס האט דערזעהן, אז נעבען זיין נארע דרעהען זיך ארום הינד אונ שפיהרען איהם, איז אליין ארויסגעלאפען פון זיי, לאך אונ איז אריין געשפרונגען אין וואססער: ער האט פערשטאנען, אז דיא הינד וועלען אונטער וואססער זיינע טריט ניט געפינען. איין אנדער האז האט נאך מעהר פערשטאנדיג בעוויעזען. נאך איהם האבין זיך נאך געיאגט הינד. ער איז געלאפען וויא ער האט נאר געקאנט. ער האט שוין אבער מעהר קיין קראפטען ניט געהאט צוא לויפען. מיט אמאל האט ער דערזעה: אויף'ן וועג א נארע פון איין אנדער האז. ער האט ניט געמאכט קיין ישוב ודעת אונ איז גלייך ארייגעלאפען אהין. דארט איז געזעסען דער ווירטה פון דיא נארע, אבער אונזער האז האט איהם ארויסגעטריבען. דיא הינד האבען פון וויטען בעמערקט, אז עס איז אריינגעלאפען אין נארע א האז אונ באלד צוריק ארויס געלאפען, אונ האבען ניט פערשטאנען, אז דאס איז צוויי בעזונדערע האזען. זייא האבען זיך געלאזט יאגען נאך דעם ענטלאפענעם האז, אונ צוא דער נארע זיינען דיא הינד גאר ניט צוגעגאנגען. דער ערשטער האז איז זיך אזויא געבליעבען אין נארע. דארט האט ער זיך אבגערוהט אונ איז אוועק צוא זיך אהיים. אדריטער האז האט זיך גערעטעט פון הינד דערמיט, וואס ער איז אריין געלאפען אין א שטאלל פון שאפסען אונ האט זיך צווישען דיא שאפסען בעהאלטען

בעהאלטען. אמאל, וויעדער, האבען הינד געיאגט אהאז. זייא האבען איהם שוין כמעט געהאפט, מיט אמאל האט ער זיך אַ ווארף געטהאָן צוא אסטאדע שאָפסען, אונ איידער דיא הינד האבען זיך ארומגעזעהן, איז ער דורכגעקראָבען בייא דיא שאָפסען צווישען דיא פֿיס אונ האט זיך בעהאלטען אין סטאדע. ניט דיא פאסטוכֿער, ניט דיא הינד, ניט דיא יאֶגער האבען איהם געקאנט פֿון סטאדע ארויסטרייבען. דיא שאָפסען האבין זיך דערשראקען אונ גענומען לויפֿען, דער האז איז אויך געלאפען מיט זייא, אבער פֿון סטאדע איז ער ניט ארויס.

פֿיעל טהיערען זיינען זיך מציל פֿון טויד דורך ליסטיגקייט אונ פערשטאנד. אנדערע רעטען זיך מיט זייערע שפיציגע צאֶהנער אונ שארפֿע הערנער. אללע ווייסען וויא געפֿאֶהרליך עס איז דאס געיאֶג אויף דעם ווילדען חזיר. ער האט זעהר שארפֿע צאֶהן מיט וועלכֿע ער קאן זיך זעהר גוט בענוטצען. זיין שטייגער איז אבים צוגעבען זיין פֿיינד מיט דיא שפיטציגע צאֶהנער אונטען אין פֿוס אדער אין בויך. מעהר וויא אללע ליידען אויפֿין געיאֶג פֿון ווילדע חזירים דיא הינד. אלטע אונ שטארקע ווילדע חזירים האבען קיין מורא ניט אנצופֿאלען אויף פֿערד אונ אויף מענשען אויך.

אין אמעריקע לעבט אקליינעם שאֶנעם טהיערלע. דיעזעס טהיערלע איז עטוואס גרעססער פֿון אונזער קאטץ, נאר דיא לאפעס זיינען בייא איהר קירצער וויא בייא אקאטץ. צאֶהנער האט עס געוואֶהנליכֿע אונ זיינע נעגעל זיינען אויך ניט קיין געפֿאֶהרליכֿע. עס איז, דוכֿט זיך, ניט דא פֿיר וועמען מורא צוא האבען. דעננאך שרעקען זיך אללע פֿאר איהם, סיי מענשען, פֿיי טהיערען. דיזע טהיערלע אליין פֿערקעהרט איז גאר ניט קיין שרעקענדיגע עס האט קיין מורא ניט אפֿילו צוצולאזען גאר נאהענט צוא זיך. איין אמעריקאנער דערצעהטל, אז זיין קאֶכֿין האט עטליכֿע טאג נאך אנאנד בעמערקט אז אין קעלער ווערד בייא איהר פֿערפֿאללען פֿלייש. אין אנפֿאנג האט זיא געמיינט אז דאס איז דיא קאטצעס ארבייט. זיא האט פֿערשפאַרט אונ פֿערשטאָפט אלע אֶרטער פֿון וואנען דיא קאטץ וואלט געקענט דורך קריעכֿען אין קעלער אריין, נור דאס האט אבער ניט געהאלפֿען. דעמאלט האט זיא זיך בעשלאסען אבצוהיטען דעם גנב. איין מאל בייטאכט האט זיא דערהערט, אז אין קעלער קלאפט עפעס, זיא איז אראב געגאנגען אקוק טהאן, וואס איז דארט אזעלכֿע, האט זיא דערזעהן אקליין חיה'לע, וואס איז געווען גרויס וויא אקאטץ. דער רוקען איז בייא דיעזע חיה'לע געווען אווייסער, אליין איז זיא געווען טונקעל-ברוין; דיא מארדע אויסגעצויגען. דיא חיהלע איז זיך געזעסען אונ האט רוהיג געקוקט אויף דיא קאֶכֿין. דיא קאֶכֿין האט ניט געוואוסט וואס דאס איז פֿיר אמין חיה. זיא האט געחאפט אשטעקין אונ האט איהר געגעבען אזעטץ, אין דער זעלבער מינוט האט זיך

דיא חיה'לע אומגעקעהרט צוא איהר מיטן הינטען אונ האט איהר אשפריטץ געגעבען מיט עפּעס גלייך אין פּנים אריין. באלד איז געווארען אין קעלער אזא שטינקעריי, אזא שווערער גערוך, אז עס איז געוועזען דערשטיקט צוא ווערען. דיא קאַבּין איז באלד ארויסגעלאָפען פון קעלער אונ איז אריין אין שטוב. אבער עס האט פון איהר אזויא געשטונקען, אז מען האט איבער איהר געמוזט פון שטוב ענטלויפען. דיא ארימע קאַבין האט זיך נעבעך געוואשען אונ געזייפט אונ עס האט קיין זאך ניט געהאלפען; זיא איז זאגאר געלעגען עטליכע טאג קראנק. אלע שפּייזען, וואס זיינען געשטאנען אין קעלער האט מען געמוזט ארויס ווארפען — אזויא האט פון זייא געשטונקען.

דיא שיינע חיה'לע האט מען אנאמען געגעבען וויא זיא האט פערדיענט מען רופט זיא „דיא-שטינקערין". געבען עך האט זיא אזעלבע זאַכליך, פון וועלבע זיא קאן שפּריצען מיט זעהר אשטינקעדיגע פליססיגקייט. דורך דעם רעטעט זיא זיך פון איהרע פיינד. זאָגאר טהיערען קאננען ניט פער טראגען דעם שווערען גערוך פון דיזער פליססיגקייט. א רייזענדערד ערצעהלט, אז איהם האט זיך אמאל געמאכט צונאַכטיגען אונטערוועגס אויף א הויף אונטערן פרייען הימעל. אויפ'ן הויף איז געלעגען אגעקוילעטע שאָפּס. בייא נאכט איז פערקראכען אין הויף דיא שטינקערין. דער הונד האט זיא דערזעהן אונ האט איהר ארויסגעטריבען. מיט אמאל איז געווארען אויפ'ן הויף אזא שטינקעריי, אז דער רייזענדער האט געמיינט, אז אט ווערט ער דערשטיקט, אפילו דיא קיה האבען געגומען שרייען מיט אלע קראַפטען. דיא פערשפּריצטע הינד האט מען עטליכע טאָג אין הויף ניט אריינגעלאזען.

אין דיא אַקעאַנען לעבען אזוינע וואָרים, וועלכע מען רופט דיא טינטען-פיש. בייא דיעזע וואָרים אין בויך איז דא אזא זאַקעלע וואס איז פול מיט שווארצע פארב. אז עס מאכט זיך, אז זייא דארפען זיך רעטען פון א פיינד וואס שווימט זייא נאך אונ וויל זייא האפּין, גיסען זייא ארויס דיא שווארצע פארב פון זאַקעל. דאס וואססער ווערט דערפון אזויא שווארץ, אז דעם פיינד איז אין אזא וואסער אונמאָגליך צו זעהן דיא טינט-פיש.

וויא טהיערען העלפען זיך איינער דעם אנדערן אונ שיטצען זיך מיט אלגעמיינע קרעפטען.

פיעל חיות רעטען זיך פון זייערע פיינד מיט אללגעמיינע קרעפטען. אנדערע טהיערען זיינען איינציג וויים גאר ניט שטארק אונ שרעקליך, נאר צוזאממען מיט איבעריגע קאנען זייא זיך רעטען פון דיע גרעסטע רויבער אונ אמאל נאך אפילו איין נעהמען זייער פיינד, וואס איז גראַססער אונ

שטאַרקער פֿון וויא. ווער וואָלט גלויבען, אז קראָליקעס קאָננען טוידטען אשטשור? עס איז אבער דאך אזויא. איינער דערצעהלט: „איך האָלט בייא זיך אין שפּייכלער 30 אַזיאַטישע קראָליקליך. ניט לאַנג האבען שטשורעס צוביסען עטליכע קראָליקליך. אויף כאַ־גען, אריינגעהענדיג אין שפּייכלער, האָט כ'יין דיענער בעמערקט, אז אַלע קראָליקעס האבען זיך צונויף גע־שפּאַרט אין איין קופּקעלע אין אַווינקעלע. אז איך בין צוגעגאַנגען צוא זייא נאָהענטער, האָב איך דערזעהן לעבען זייא צווייא" שטשורעס. איינער איז שוין געווען טוידט דער אנדערער איז געוועזען צוביסען און צוריסען און קוים קוים אלעבעדיגער; ער האָט שוין קיין קראַפֿטען ניט געהאַט אוועק צוגעהן פֿון אָרט".

צווישען אייגענע און פֿריינדע איז פֿיר טהיערען, אזויא וויא פֿיר מענשען, אפילו דער טויד אנגענעהם. צווישען אייגענע איז יעדעם טהיער מוטהיגער א'נ קאָן זיך בעסער שיטצען געגען פֿיינדע.

דיא אמעריקאַנישע בופֿעל־אָקסען שיטצען זיך אויסגעצייכענט געגען וואָלף. אז זייא דערשמעקען, אז וואָלף געהען, קלייבען זייא זיך צוזאַמען אין איינעם. דיא שלאַפֿערע און דיא קאָלבער פֿערוקען זיך אין רעכטען מיטען פֿון סטאַדע און דיא שטאַרקסטע שטעלען זיך ארום און ארום מיט דיא הערנער פֿאַראויס. דעמאָלט קאָננען דיא וואָלף אפילו ניט צוט־עטען צוא זייא. ווילדע חזירים געהען אויך ארום כמאַ־עם־וויס און שיטצען זיך צוזאַממען געגען זייערע פֿיינד. איין ענגלאָנדער האָט בעגעגענט אין וואַלד אסטאַדע ווילדע חזירים. זייא זיינען געשטאַנען וויא אַ ראָד, דיא קלענערע אין מיטען און דיא גרעסערע ארום א'נ ארום מיט דיא קאָפּ פֿאַראויס. ער האָט בעמערקט, אז נעבען דער סטאַדע האָט זיך ארומגעדרעהט אוואָלף, וואָס האָט מיט אַלע מעגליכקייטען געוואָלט זיך אריין האַפּען אין סטאַדע און אוועק שלעפּען אַחזיריל. דער ענגלאָנדער האָט בעדאַרפֿט אוועק געהן. אין אשעה ארום איז איהם אויסגעקומען ווייטער דורך געהן פֿארבייא דעם אייגענעם אָרט. דיא חזירים זיינען שוין ניט געווען דעמאָלט און אויף דער ערד איז געלעגען דער וואָלף אצוריסענער איף שטיקער. איין אנדערער יעגער דער צעהלט, וויא היימישע שווייגען האבען זיך געשיטצט געגען צווייא וואָלף. דיא שווייגען האבען זיך אויסגעשטעלט וויא אקלין מיטין שפּיטץ פֿאַראויס און זיינען מיט האַסט אנגעפֿאַלען אויף דיא וואָלף. איין וואָלף איז ענטלאַפֿען און דער אנדערער האָט זיך צוגעשפּאַרט צוא אבוים. ער האָט געוואָלט אריבער שפּרינגען איבער דיא חזירים, אבער עס האָט זיך איהם ניט איינגעגעבען. דיא שווייגען האבען איהם אניעדערגעוואַרפֿען און צוריסען.

טאַבונעס פֿערד שיטצען זיך אויך אויף דעם אופֿן פֿון וואָלף. דיא

גרויסע אזיאטישע בופֿעל-אָקסען קאָנען בייקוממען אַפֿילו דעם שרעקליכען טיגער. אז אטיגער פֿאַלט אן אויף אבופֿעל-אָקס לויפֿען צוא דיא איבעריגע בופֿעל-אָקסען און טרייבען געשווינד אוועק דעם טיגער. זאָגאר דיא פאַסטוכער וואס פֿיטערען דיא בופֿעל-אָקסען האבען קיין מורא ניט זייא צוטרייבען טיעף אין וואלד, ווייל זייא ווייסען זעהר גוט, אז דיא בופֿעל-אָקסען וועלען זייא שוין שיטצען געגען דעם טיגער.

איינער דערצעהלט, אז אמאל איז אטיגער אנגעפֿאלען אויף אפאסטוך פֿון בופֿעלאָקסען. אבער וויא זייא האבען נור בעמערקט, אז זייער פאסטוך איז אין געפֿאהר מיט דעם לעבען, האבען זייא אלע זיך איוארף געטהון צום טיגער, וועלכען זייא האבען ארויפֿגענוממען אויף דיא הערנער און גענומען ווארפֿען איינער צום אנדערן וויא אפילקע. זייא האבען איהם אזויא צוקיילט און צובײלט אז ער איז אויף'ן ארט געפֿאלען טויט. נאך א־ייזענדער דערצעהלט, אז ער האט געזעהן וויא אכטאדע בופֿעל-אָקסען האבען זיך מיט גרויס כעס נאך געיאגט נאך אטיגער און וויא זייא האבען איהם לאנג געזוכט צווישען דיא בוימער וואו ער איז אנטלאָפֿען.

פֿייגלען פֿערשטעהען אויך זיך צושיטצען געגען פֿיינדע מיט אַלגעמיינע קרעפֿטען. איין מאל זייגען שווארצע דראָזדען (אזא מין פויגעל) בעפֿאלען אקאטץ, וואס האט זיך בעהאלטען אין קוסטעס. דיא קאטץ האט זיך קיין ארט ניט געפֿונען פֿון זייא. דיא דראָזדען האבען איהר געפּיקט, געצופּט און געשלאָגען מיט דיא פֿליגעל. דיא קליינע וועבער-פֿייגעליך שיטצען זיך אויף דערזעלבען אַרט געגען אבעזיאנעס. דיא מעער-שוואלבען פֿאלען אָן צוזאמען מיט אגאנצע כטאדע אויף דעם פֿייגעל פאַמאָרניק (ברעג-וואהנער). דיזער פֿייגעל לעבט מעהר פֿון רויבעריי און אָפֿט בעליידיגט ער דיא מעער-שוואלבען אויך. אבער ניט אלע מאל לאזען זייא זיך בעליידיגען. זייא קאָנען בעשטעהן פֿיר זיך. זייא קלייבען זיך צוזאמען אין גאנצע סטאדעס און פֿאלען אָן אויף דעם ברעג-וואהנער. דעמאלט קאן דיזער גרויסער פֿייגעל אויך מיט זייא גאר ניט מאכען און ער פרייעט זיך, אז ער קאן ענטלויפֿען פֿון זייא.

צוא אפוללע טהיערען נעהרען זיך מיט פֿליישיגע שפּייז?

איינינע טהיע־ען זיינען אזויא בעשאפֿען, אז חוץ פֿלייש קאָנען זייא גאר ניט עסען. דער לייב אדער דער וואלף, צום ביישפּיעל, קאָנען גיט קייען קיין גראז, זייא וואלטען מיט גראז קיין מאל ניט זאַט געווארען. אנדערע

טהירע

טהיערען, פֿערקעהרט, וועלען בשום אופֿן ניט עסען קיין פֿלייש. אַ קוה, צום ביישפּיעל, וועט זיך צוא פֿלייש ניט אנריהרען, עס מאג ליעגען לעבען איהר אַ גאנצען טאג. עס איז ווידער דא טהיערען וואס עסען אלץ, וואס עס מאַכֿט זיך.

וועלכֿערליי טהירען איז דא מעהר אויף דער וועלט?

וועלכֿע שפּייז עס איז מעהר דא, אזעלכֿע טהירען זייען מעהר דא. שפּייז אבער איז דא אויף דער וועלט מעהר פֿון געוואַכסע, גראז, וויא פֿון פֿלייש.

אלעס וואס וואכסט אין וואַלדער, אויף לאַנקעס אונ פֿעלדער, אלערליי גראזען, ווארצלען, בלאַטער, צווייגען, פֿרוכֿט — דאס אלעס איז שפּייז פֿיר טהיערען.

ווען קיינע טהיערען וואלטען זיך ניט נאָהרען מיט גראז אונ געוואַכסע אונ וואלטען נאר געפֿרעסען איינע דיא אנדערע, וואלט אויף דער וועלט אין אקורצע צייט קיין לעבעדיגע בעשאַפֿענים גיט געבליעבען. דיא גרעסערע וואלטען אויף געגעסען דיא קלענערע אונ דערנאך אז עס וואלט שוין ניט געבליבען וועמען צועסען, וואלטען זייא אליין אויך אויסגעפגרט פֿון הונגער. אויף דער וועלט איז מעהר דא אזוינע טהיערען וואס נאָהרען זיך מיט גראז אונ געוואַכסע.

דיא פֿלייש פֿרעססענדע טהיערען דארפֿען האבען גענוג קראַפֿטען, געשיידקייט אונ פֿערשטאנד, אום זיך צוא פֿערשאַפֿען שפּייז, אבער פֿיר דיא גראז פֿרעססענדע טהיערען איז אויך ניט לייכֿט צושטילען זייער הונגער. זייא קוממט איך גענוג שווער אָן זייער שפּייז.

וויא דיא גראז פרעססענדע טהיערען שאפען זיך שפייז.

עס איז דא פֿיעל טהיערען, פֿישען, זשוקעליך, פֿליעגען, שלאנגען, שמעטערלינגען אונ אלערליי אנדערע לעבעדיגע בעשעפֿענישען, וואס שפּייזען זיך מעהר ניט וויא מיט גראז אדער בלאַטער, מיט פֿרוכֿט אדער בלומען מיט האָלץ אדער קאָרע אונ עס איז דא אזוינע טהיערען וואס עסען אלץ, סיי גראז, סיי בלומען, סיי האָלץ, סיי קאָרע אונ ז. וו. יעדער גראָזעלע, יעדער שפראָטצונג שפּייזט וועמען עס איז. איינער אגעלעהרנטער מענש האט געוואלט וויסען וויפֿיעלערליי מינים פֿליגעליך אונ זשוקעליך געפֿינען זיך אויף דעם גרויסען דעמבען בוים אונ אויף דיא קליינער קראַפּיווע. פֿון אַלערליי פֿליעגען אונ זשוקליך, וואס האבען זיך געפֿונען אויף דעם בוים אונ אויף דער קראפּיווע האט ער געהאפּט צוא איינע אונ האט אויפֿמערקזאם בעטראַכֿטעט

יעדערער

יעדערע בעזונדער. דיא ארבייט האט בייא איהם צוגענומען גענוג צייט; דער פֿאר אבער האט ער ערפֿאהרען, אז אויף דעם בוים לעבען מעהר וויא 200 פֿערשיעדענע מינים פֿליעגעליך אונ זשוקליך אינ פֿון יעדער מין גאר אָהן אשיעור. וויעדער האט ער בעמערקט אז 157 סארטען פֿון זייא שפּייזען זיך נור מיט בלעטער אונ מיט קנאָספּען, 15 סארטען עסען נור קאָרע, אונ 12 פֿון זייא שפּייזען זיך נור מיט דיא איבערגעפֿוילטע טהיילען פֿון דיעם בויב. נאך האט ער בעמערקט, אז צווישען דיא 200 סארטען פֿערשיידענע בעשעפֿענישען איז געוועזן 50 מינים, וואס מעהר וויא אויף דעם דעבֿב זעהט מען זייא ניט אויף קיין בוים. זייא לעבען נאר אויף דעמבעם.

דיא קליינע קראַפּיווע בלאַט — האַלט אויך אויס 50 מינים בעשעפֿעניש׳ען. יעדער מין קלייבט זיך אויס דאס וואס איהם איז בעסער אונ געשמאַקער. איין מין האט ליעב ווארצלען אונ עסט קיין אנדער זאך ניט וויא ווארצלען; איין אנדער מין עסט נור דעם שטאנג פֿון בוים ד. ה. דיעם בוים גופֿא אונ זיינע צווייגען; א דריטער מין שפּייזט זיך נור מיט דיא בלעטער, א פֿיערטער נאר מיט דיא פֿרוכֿט אליין אדער מיט דיא זוימען א פֿינפֿטער עסט דוקא דיא בלומען אונ בליהונג, אונ א זעכסטער מין האט נאר ליעב שאָלאַכֿץ פֿון זוימען.

אונ אזויא איז מיט אַלע געוואַקסען: יעדער טהייל פֿון דעם געוואַקסע האט זיך זיינע פֿיינד, וואס זעצען זיך אָן אויף איהם אונ עסען איהם. קאָרן, אוב וויין, צום ביישפּיעל, האבען צעהנדליגע פֿיינד, פֿערשיעדענע זשוקעליך, ווערימליך, פֿליעגעליך, וואס לאזען ניט איבער אונ שוינען ניט נאך ניט איין טהייל פֿון דיעזע געוואַקסע. דיא ווארצלען, דיא זאַנגען, דיא קאָרנער, דיא בליהונג, בקיצור קיין זאך איז ניט זיכֿער געגען דעם אפּעטיט פֿון זייערע קליינע פֿיינדע, וועלכֿע זייען אין רוססלאנד גאנץ גוט בעקאַנט. עס געהט נאך ניט אוועק א יאהר וואס זייא מאַכֿען ניט אומגליקליך דיא ערד-ארבייטער פֿון איין גובערניע אדער פֿון דער אנדער גובערניע. זייא מאַכֿען יאהר צוא יאהר חרבֿ ניט טויזענדע, נאר צעהנדליגע טויזענדע דעסיאטינעס ערד; אָפֿט טרעפֿט, דאס צוליעב זייא ליידען הונגער טויזענדע מענשען.

ביז היינטיגען טאג נאך — איז דער מענש ניט אים שטאנד זיך צושיטצען געגען זייא, אדער זייא בייא צוקוממען. עס איז פֿיר דיעם מענשען אונמאָגליך צושטרייטען מיט פֿיינדע וואס זייען גאר אָהן אשיעור.

וועגען דיא הייערריקען

צווישען אלע שאדליכע בעשעפענישען זייען שרעקליכער פון אלע **דיא** הייערריקען. זייא זיינען דא זעהר פיעל אונ יעדער הייערריק בעזונדער **איז** אשרעקליכער פרעסער אונ ווערד קיין מאל ניט זאט. דער הייערריק **פרעסט** אלץ, וואס נאר עס מאכט זיך איהם. ער בראקירט ניט מיט קיין **שפייז**. דיא הייערריקען קומען אמאל אין אזעלכע גרויסע מיינגעס, אז עס איז **זיך** גאר שווער פארצושטעלען. עס האט געטראפען, אז עס איז **אנגעפאלען** אזא שרעקליכע מיינגע הייערריקען, וואס האט בעדעקט א שטרעקע פון **1000** קוואדראטנע ווערסט אויף אנדערטהאלבען ארשין. אין יאהר 1784 **האט** זיך אין אלזשיר בעוויזען אינטער דעם הימעל א וואלקען פון הייערריקען, וואס האט געהאלטען 30 ווערסט אין דיא לאנג אונ 5 אין דיא **בריט**. אזא וואלקען פון הייערריקען האט אמאל דער ווינד פערטראגען אין מעער, אונ זייא זיינען דערטרונקען געווארען, פון דיא טוידטע הייערריקען **איז ביים** ברעג דער גרונד פון מעער אויף א שטרעקע פון 70 ווערסט געווארען העכער אויף א האלבען קלאפטער. אין זיד רוסלאנד זעהט מען הייערריקען גאנץ אפט, אבער אזעלכע גרויסע מאססען וויא עס בעוויזען **זיך אין** עגיפטען (מצרים) איז נאך בייא אונז אין רוסלאנד ניט געזעהען. **אין** עגיפטען קוקט מען ביז היינטיגען טאג אויף דעם הייערריק **וויא אויף** א שטראף פון גאט. דיא הייערריקען פרעססען אויף יעדעם **בלאטעלע**, יעדעם גראזעלע. אין עטליכע שעה מאכען זייא פון אגביר אקבצן. **דער** וואס האט אין דער פריה נאך געהאט שיינע פעלדער פול מיט תבואה, — קאנן זיך אמאל אויף דער נאכט לייגען שלאפען מיט גאר ניט: הייערי-קען זיינען בעפאלען בייטאג אויף זיינע פעלדער אונ האבען פון **גאר דיא** תבואות אזכר ניט געלאזען. דיא איינוואהנער פון דארפער **קלייבין זיך** צוזאממען אין קאמפאניעס אונ שלאגען דיא הייערריקען מיט **שטעקענס** אונ מיט ברעטער, טרייבין אויף זייא ארוף בהמות, צינדען אן, **ברענען זייא** מיט פייער, אבער עס העלפט קיין זאך ניט. דיא הייערריקען איז שווער זאט צוא מאכען. גאנצע פעלדער אונ וועלדער זייען פיר אזא סטאיע הייערריקען ווייניג אויף איין מיטאג.

אין פריינקרייך האבען אמאל הייערריקען **אויף** געגעסען **אגאנץ גרויסע** פעלד אין איין האלבער שעה. אז זייא האבען אויפגעגעסען גאר **דיא** תבואות, האבען זייא זיך גענומען צוא ארבעס אונ וויינטרויבען. **וויא זייא** האבען געענדיגט דער מיט, האבען זייא גענומען פרעססען דיא **בלעטער** פון דיא בוימער וואס זייען דארט ניט וויט געוואכסען. גאר נאך **אלעמען**

האבען

האבען זייא געגומען גרייזען דיא קאָרע. עס טרעפֿט, אז זייא פֿרעססען אלסדינג איף אינ זייא זיינען נאך אלין ניט זאַט. דעמאלט נעהמען זייא זיך פֿרעססען איינער דעם אנדערען.

א־אב טרייבען אשוואַרם היישעריקען פֿון א פֿעלד איז איינמאָגליך. ביז וואנען זייא פֿרעססען ניט אויף אלעס ביז אבראָקיל, געהען זייא פֿון ארט ניט. ווען דיא הויפט ארמעע היישעריקען געהן שוין אוועק פֿון פֿעלד, בלייבט נאך פֿון דעסטוועגען אפֿולע היישערקען איבער. דאס זיינען הונגעריגע היישעריקען; זייא קריעכען ארום אונ זוכען פֿיעלייכט וועלען זייא נאך עטוואס געפֿינען פֿיר זיך, פֿיעלייכט איז נאך עטוואס געבליעבען עס מאַכט זיך, אז דיא ארמעע היישעריקען פֿער־נעהמט 7 קלאפֿטער אין דיא הייך. זייא פֿליען אמאָל אזויא געדיכט אונ נאהענט איינער צום אנדערען, אז פֿון ענגשאפֿט ברעכען זיך בייא זייא דיא פֿליגלען, אזעלכע ארמעען היישעריקען פֿערשטעלען אפֿט דיא זין. אין עסטרייך איז אמאָל דורך געפֿלויגען האַרד איבער דער שטאדט אזא גרויסע ארמעע היישעריקען אז אויף 20 טריט וויט האט מען שוין גאר ניט געזעהן.

דיא ארמעען היישעריקען קאנען פֿליען גאנץ וויט. פֿון אראביען פֿליען זייא אין פאלעסטינע, פֿון פאלעסטינע אין עגיפטען. גאנץ אפֿט טרעפֿט, אז דער ווינד פֿערטראגט גאנצע ארמעען היישעריקען אין ים־אריין אונ דארט ווערען זייא דערטרונקען. אבער עס מאַכט זיך איך, אז דער ווינט טראגט זייא אריבער דורכ'ן ים אויף עטליכע טויזענדער ווערסט.

איין ים־פֿאהרער, צום בייספּיעל, דערצעהלט, אז צוא זייא איף־ן שיף האבען זיך אמאל געגומען לאזען גאנצע כאלקען היישעריקען. עס איז געוועזען אדרייא 1000 ווערסט פֿון ברעג אונ דיא היישעריקען האבען זיך אלין געשאטען איף־ן שיף אזויא וויא עס וואלט גערן רעגען. דער ים ארום שיף איז געווארען געל, אונ דיא פאססאזשירען האבען ניט געוואוסט וויא פטור צוא ווערען פֿון דיא היישעריקען. פֿיעל מאל האט זיך געמאַכט, אז היישעריקען זיינען אריבערגעפֿליגען פֿון עגיפטען צוא אונז אין איירָאפּע אונ האבען וויסט געמאַכט גאנצע לאָנדער.

אין אמאליגע אלטע ספֿרים איז בעשריבען וויא פֿיעל אומגליקען האבען דיא היישעריקען אנגעמאַכט איף דער וועלט. ניט איין מאל האבען דיא היישעריקען געבראַכט איף דער וועלט הונגער אונ געפֿאָהרליכסטע קראנקהייטען. דער הייליגער אווגוסטין דערצעהלט, אז איין מאל זיינען אין מעער דערטרונקען געווארען זעהר פֿיעל היישעריקען. דיא וועלען פֿון מעער האבען דיא טויטע היישעריקען ארויסגעווארפֿען אויפ'ן ברעג, וואו זייא האבען אנגעהויבען צוא פֿוילען. פֿון דעם איז געווארען אמגפֿה פֿון וועלכער עס איז אויסגעשטארבען מענשען גאר אָן א צאהל. אין איין מלוכה נור זיינען צוא שטארבען 800 טויזענט מענשען חוץ וואס אין

אנדערע

אנדערע לאנדער. אזוינע אומגליקען האט עטליכע מאל אויך געטראפען אין איטאליען. אין וועגעציע (אין איטאליע) זיינען אמאל צושטארבען 30 טויזענט מענשען פון הונגער, אונ דער הונגער איז דארט געווארען צוליעב דעם וואס היישעריקען זיינען בעפאלען אויף דיא פעלדער אונ האבען אויף געפרעססען גאר דיא תבואה, אונ רייכע מענשען האבען וועגען דיא ארעמע לייט ניט געזארגט. אין נארד-אפריקע איז דא אגרויסע פרוכטבארע לאנד מאראקקע. דיא איינוואהנער פון דארט פערנעהמען זיך מיט האנדעל אונ מיט ערד ארבייט. דיא ערד איז דארט זעהר אגוטע אונ עס וואכסט דארט שטענדיג אזויא פיעל תבואה, אז עס איז גענוג פאר דיא איינוואהנער אונ עס בלייבט נאך איבער ארויס צופיהרען אין אנדערע לאנדער. אבער אין דעם יאהר 1778 איז דארט אנגעפאלען אזא גרויסע ארמעע היישעריקען, וואס האט אין עטליכע טאג אויסגעפרעססען אלע תבואות אויף דיא פעלדער, גאר דיא גראז, אונ האט אפילו ניט געלאזען דיא קארע אויף דיא בוימער. אין עטליכע טאג האבען דיא היישעריקען פערצעהרט אזויא פיעל, וואס וואלט פיר מענשען גענוג געוועזען אויף אגאנץ יאהר. מענשען האבען זיך געמוזט שפייזען מיט ווארצלען. עס איז געווארען דער פון אשרעקליכע מגפה. טויזענטער מענשען זיינען צושטארבען פון קראנק אונ פון הונגער. דער וואס האט בעדארפט דורך פאהרען יענע לאנד, האט געמוזט מיט זיך פיהרען עסען פון דער היים.

בייא אונז אין אייראפע שרעקט מען זיך נאך ניט אזויא פאר דיא היישעריקען וויא אין אפריקע אונ אין אזיען. מען טהוט בייא אונז אלע מאגליכקייטען נאר פון זייא זיך צוא בעפרייען.

מען טיידט אוים דיא היישעריקען אליין אונ מען מאכט צוא נישט אפילו דיא אייעליך, וואס זייא לייגען אין דער ערד. אין פיעל ארטער צאהלט מען אפילו דער פאר געלד. אין איין פראנצאזישע שטאדט האט מען אמאל בעצאהלט 16 טויזענד רובעל דער פאר, וואס מען האט פערניכטעט דיא היישעריקען. מען האט געצאהלט צוא 2 קאפיקעס פאר אפוד היישעריקען אדער אייעליך פון היישעריקען, אונ דיא דארף איינוואהנער האבען צונויף געקליבען אונ פערניכטעט $7\frac{1}{2}$ טויזענד פוד אייעליך! דיא אייעליך פון היישעריקען זיינען גאנץ קליינינקע אונ וועגען זעהר ווייניג; דער פון קאן מען זיך פארשטעלען וואס פאר אסך אייעליך זייא לייגען.

אין דעם 1725-טען יאהר האט זיך בעוויזען אין איטאליען אשרעקליך גרויסע ארמעע היישעריקען. דיא איינוואהנער האבען זיך קיין עצה ניט געקענט געפינען, וויא אזויא פטור צוא ווערען פון זייא. דאמאלס האט דער רוימישער פאפסט זיך בעשלאסען צוא פערשילטען דיא היישעריקען. ער האט מיט גאנץ גרויסע צערעמאניען בעשווארען דיא היישעריקען, זייא זאלען

זיך אויף הייבען אונ זיך אריינווארפען אין ים. אבער זייא דאַרפען אירם אזויא גיך ניט געפאלגט. זייא האבען פריהער אויף געגעסען אלע תבואות אונ אלע גראזען אונ ערשט דערנאך האבען זייא זיך אויף געהייבען אונ אוועק געפלויגען אונ דאך ניט אין ים, ווא דער פויפסט האט זייא געהייסען, נור אויף אנדערע פעלדער.

א בעפאלל פון אינזעקטען.

פֿאר צייטען האבען דיא היסטאריקער פֿערשריבען, דאס זייא האבען געזעהן, אויסער ארמעען פֿון הייעריקען, אויך ארמעען פֿון אנדערע אינזעקטען. מען האט געזעהן ארמעען פֿון טאראקאנעס, פרייסען, גרילען אונ פיעל אנדערע מינים פֿליעגעליך אונ זשוקעליך. אין דעם 1847-טען יאהר איז אנגעפאלען אויף איין שטאדט אין ענגלאנד אַ גאנצע ארמעע גראז-לייז. עס איז געווען אזויא פֿיעל גראז-לייז, אז אלע בוימער, אלע קוסטען זיינען פֿון אויבען ביז אראפ מיט זייא געוועזען בעדעקט אונ האבען אויסגעוויעזען שווארץ. זייא וואלטען חרב געמאַכט אלע בוימער, אבער צום גליק האט זיך גלייך נאך זייא בעוויזען אגרויסע ארמעע פֿון „משה רבנו'ס קיהעליך", וואס האבען פערניכטעט דיא גראז-לייז. איינינע אינזעקטען עסען יעדעס געוואָכסע, וואס עס מאכט זיך נור. עס איז אויך דא אזעלכע וואס זיינען זעהר גרויסע „אויסטראכטער": מעהר וויא איין געוואָכסע וועלכער עס איז געפֿאַללט זייא ניט אונ עססען בעמעט קיין זאך ניט אויסער איהם. דער פֿאר אז זייא בעקומען שוין דאס וואס זייא האבען ליעב, איז שוין דאס פֿערפאלען. אויף דעם אינזעל גראנאדע (בייא דיא אָסט ברעגען פון אמעריקע) האבען מיט 112 יאהר צוריק מוראשקעס אויף געגעסען גאר דיא צוקער-שטאָקליך. מען האט נאך דעמאלט ניט געקענט מאַכען קיין צוקער פֿון בוראקעס אדער קארטאפליעס וויא היינט, מען פֿלעגט מאַכען צוקער פֿון צוקער-שטאָקליך אונ גאנץ גרויסע פֿעלדער זיינען געוועזען פֿערזייעט מיט דיעזעם געוואָכסע. דיא איינוואהנער פֿון דעם אינזיל האבען פֿון דעם עסק זעהר גוט פֿערדיענט. אבער פלוצלים האבען זיך בעוויזען אהן אשיעור מוראשקעס. זייא האבען זיך אראב געלאזען פֿון דיא בערג, אזויא וויא טייכען וואססער. אלע פֿעלדער זיינען געווארען מיט זייא בעדעקט. דיא מוראשקעס פלעגען קריכען אויף פערד, אויף קיה אונ פֿלעגען זייא אזויא שמערצליך בייסען, דאס דיא טהיערען פֿלעגען משוגע ווערען אונ פֿאללען. געגנוג היימישע בהמות זיינען פֿון זייא דעמאלט אומגעקומען מיוז, שלאנגען, זשאבעס האבען אויך פֿיעל געליטטען פֿון זייא. זייא האבען פֿון פֿייגלען אפֿילו אויך אסך געכטרט. וויא עס פֿלעגט זיך נור אראב

אראב לאזען אפֿײגעל אויף דער ערד זוכֿען עסען , פֿלעגט גלײך אנפֿאללען איף איהר אגאנצע פארטיע מוראשקעס אונ מאכֿען פֿון איהר אסוף . אין אקורצע צײט איז דער גאנצער אינזעל אריינגעפֿאללען אין געפֿײנגעניש צוא דיא מוראשקעס . מען האט מיט זייא גאר ניט געקאנט מאכֿען . זייא האבען קיין מורא ניט געהאט פֿאר פֿייער אונ פֿאר וואססער . זייא פֿלעגען אריבער שווימען גרויסע טייכען . דיא פֿאָדערשטע מוראשקעס פֿלעגען זיך ווארפֿען אין וואססער אריין אונ מפֿקיר געווען זייער לעבען , גלייך נאך זייא האבען פֿיעל אנדערע דאס זעלבע געטהאן . פֿון דיא בערג טויטע מוראשקעס פֿלעגט ווערען אזויא וויא אבריק אונ דיא איבעריגע מוראשקעס האבען שוין געקאנט לעבעדיגע אריבערגעהן פֿון איין זייט טייך איף דעם אנדערן . מענשען האבען אך גאר קיין עצה ניט געקענט געפֿינען געגען זייא . מען האט געפרובט ווירקען געגען זייא מיט פֿייער , אבער זייא האבען פיר פֿייער אויך קיין מורא ניט געהאט . פולקען מוראשקעס פֿלעגען זיך ווארפֿען אין פֿלאמם אונ איינלעשען . מעהר פֿון אלץ האבען געליטען פֿון זייא דיא פֿעלדער פֿון צוקער-שטאֶקליך . וויא פֿיעל עס איז נור געוועזן צוקער-שטעקליך האבען זייא עס צונישטשעט . זייא פֿלעגען אוים זייגען דעם זאפֿט , אויפֿפֿרעססען דיא בלאֶטער אונ זיך אפֿילו אונטערגראבען אונטער דיא ווארצלען . עס האט פֿיעל ניט געדויערט אונ אויף דעם גאנצען אינזעל איז אפֿילו קיין זכר ניט געבליעבען פֿון צוקער שטעקליך . דיא איינוואהנער האבען גערעכֿענט , אז עס וועט שוין דארט קיין מאל ניט זיין מאֶגליך צוא זייען צוקער שטאֶקליך . קיינער האט ניט געוואוסט מיט וואס דיעזער אונגליק וועט זיך ענדיגען . ער האט זיך אבער געענדיגט מיט אנייען אונגליק . אויף דעם אינזעל האט זיך אויפֿגעהייבען אשרעקליכֿער שטורם . דער ווינד האט איינגעווארפֿען הייזער , חרב געמאכֿט וועלדער אונ צובראכֿען שיפֿען . טויזענדער מענשען זיינען אומגעקומען פֿון דער וועלט . עס איז ארוים אשלאקס-רעגען אונ האט פֿערטרונקען פֿעלדער אינ טהאָלען , אבער דער זעלבער ווינד אינ דער זעלבער רעגען וואס האבען אנגעמאכֿט אזויא פֿיעל שאדען , האבען אגרויסען נוטץ אויך געבראכֿט . זייא האבען צונישטשעט דיא מוראשקעס , וואס אזויא וואלט מען בשום אופֿן ניט געקענט פטור ווערען פֿון זייא . נאכ'ן שטורם מיט דעם רעגען איז געבליבען אזויא וועניג מוראשקעס , אז מען האט אויפֿגעהערט פֿאר זייא מורא צוא האבען אונ איבער א יאהר האט מען ווידער גענומען פֿערזעטצען צוקער-שטאֶקליך .

נאך אגרעסערער אונגליק איז מיט עטליכֿע יאהר צוריק , אין אויסלאנד אונ בייא אונז אין רוסלאנד , געקוממען אויף וויינגאָרטנער .

עס האבען אנגעהייבען צוטריקענען אונ צודאַרען דיא וויינשטאק-ביימער . מען האט גאר ניט געקאנט פֿערשטעהן פֿון וואנען האט זיך דאס

גענומען

גענומען. ניט איף דיא צווייגען, ניט אויף דיא בלעטער האט מען קיין זאך ניט געזעהן, אונ דיא בייטער האבען וואס אטאג וייטער אלץ מעהר געטריקענט אונ געדארט. געלעהרענטע מענשען האבען גענומען בעטראכטען דיא בוימער אונ האבען זיך באלד ערקונדיגט דיא אורזאכע פון דעם. זייא האבען אויסגעגראבען אבוים, אונ דאמאלס האבען זייא דערזעהן, אז איף דיא ווארצלען זיינען געווען אנגעשאטען קליינע פליעגעליך וויינטרויב-לייז (פילאקסערען), דיעזע וויינטרויב-לייז האבען צוגריזעט דיא צארטע עקען פון דיא קלענסטע אונ דיענסטע ווארצעליך, וואס זייגען דעם זאפט אונ פעטקייט פון דער ערד, אונ איבער דעם האבען אנגעהויבען דיא וויינשטאק-בוימער דארען. דיא וויינטרויב-לייז האט מען ניט וויליג פערפיהרט פון אמעריקא אין פראנקרייך אויף דיא שיפען. זייא האבען זיך דארט אין דיא וויינגארטנער זעהר שנעלל פערמעהרט. אין איין יאהר האבען זייא חרב געמאכט אין פראנקרייך הונדערטע טויזענטער דעסעטינעס וויינגארטנער. אונ אין פערלויף פון 18 יאהר זיינען דארט צוא דארט געווארען ביז אמילליאן דעסעטינעס וויינשטאקען. העכער אהאלב מילליאן דעסעטינעס, ליידען נאך ביז היינט אין פראנקרייך פון דיא וויינטרויב-לייז. איבער זייא פערפערטיגען יעצט דיא פראנצויזען אנדערט-האלבען מאל וויינגער וויין וויא פריהער.

פון פראנקרייך האט מען דיא פילאקסערען מיט אצופאלל פערפיהרט אין איטאליען, שווייץ אונ שפאניען. בייא אונז אין רוססלאנד אויף קאווקאז אונ אין קרים, וואו עס וואקסט וויינטרויבען, איז זיא שוין אויך דא. ביז יעצט האט מען נאך ניט געפונען קיין רעכטען מיטעל וויא צוא פערניכטען אונ פערטיליגען דיא פילאקסערע.

וואס פיר גרויסע פרעסער עס זיינען דיא גראז עסענדע טהיערען.

עס איז שווער אפילו נאר איבערצוצאהלען אליין, וויעפיעל עס לעבען אויף דער וועלט פערשיעדענע ארטען פליעגען, זשוקעס, זומער-פייגעלאך אונ אנדערע אינזעקטען, וואס עסען אויף אלע תבואות אונ גראזען, וואס זיינען נוטצליך פיר מענשען. גאנצע ארמעען פון זייא זיינען בעשאפטיגט דער מיט, וואס זייא פרעססען פערשיידענע געוואקסע. דיעזע ארמייען עסען אויף פיעל מעהר, וויא אלע מענשען אויף דער וועלט. איהר קאנט אייך מאכען אבערגריעף וויעפיעל געוואקסע דיא אינזעקטען עססען אויף אלע יאהר פון דעם דאס איין אנדער פליעגעלע איז אליין מעהר ניט גרויס וויא אשפילקע קאפעלע, אבער דאס, וואס זיא אליין פערצעהרט אין אטאג, איז אמאל

פופציהן

פּוּפּצעהן גרעססער. עס איז דא אזיינע, וואס וואָגען אליין וועניגער וויא אַ זאלאטניק אונ פערצעהרען אין אַ טאג זעכּצען זאלאטניק שפּייז. אנדערע אינזעקטין עסען נאך מעהר.

פּיעל פערשיעדענע טהיערען שפּייזען זיך נור מיט געוואָכסען. עס איז דא פּיעל חיות, פּייגלען, שלאנגען, פּישען, וואס עסען נור געוואָכסע, ווער בלאָטער, ווער זוימען אונ קאָרינדליך, אונ ווער גראז. מען דארף האבען פּיעל געוואָכסע זאט צוא מאכּען דיא אמעריקאנישע אונצאהליגע סטאדעס צוג-טויבען. דיעזע פּייגלען לעבען אין וואלד אונ שפּייזען זיך מיט דיא פּרוכּטען פון וואלד בוימער. אין דיא וואָלדער, וואו דיעזע טויבען געפּינען זיך — ברעכּען זיך דיא צווייגען פון דיא פּייגעלאך וואס זיטצען אויף זייא גאנצע סטאדעס ווייס. אויף יעדען צווייגעל איז דא צוא 3 נעסטען. אין דיא וואָלדער וואו דיעזע טויבען האלטען זיך אויף, קלייבען זיך צונויף טויזענדער פערשיעדענע אַרטען טהיערען, קליינע אונ גרויסע, דיעזע טהיערען געהן ארום אונטער דיא בוימער אונ עסען אויף דיא קליינע טייבעליך, וואס פאלען ארויס פון דיא נעסטען. ווען ניט דיעזע רויב טהיערען, אונ ניט דיא יאָגער וואס טיידטען אוים טויזענטער פון דיא טויבען, וואלטען זייא נאך געוועזען פּיעל מעהר וויא יעצט. היינט וויפּיעל עססען דארף מען שוין האבען פיר אזויא פּיעל טויבען? אז מען זאל אפילו מעהר ניט רעכענען אויף יעדע טויב וויא אהאלב פונט אטאג, עססען זייא אויך מעהר אויף קאָרנער אין איין טאג וויעפּיעל גאנץ מאסקווע אין צווייא מאנאטען. אין דיא גרויסע סטעפּעס פון אמעריקע פּיטערין זיך גאנץ גרויסע סטאדעס בופעל-אָקסען אונ טאבונעס ווילדע פערד. רייזענדע דערצאָהלען, אז אין אנדערע סטאדעס קאנען זיך געפינען ביז 100 טויזענט שטיק בופעל-אקסען אדער פערד. איהר קאנט זיך פארשטעלען וויפּיעל גראז מען דארף האבען זייא זאט צו מאכּען.

אין נארד-אפריקא לעבען אזוינע טהיערען, וואס זעהען אוים וויא ציעגען מען רופט זייא דיא שפּרינגער, וויל זייא שפרינגען זעהר געשיידט אונ לויפען געשווינד. זייא פּיטערן זיך אין דיא סטעפּעס גאנץ גרויסע סטאדעס ווייס. אין שלעכּטע טרוקענע יאהרען, ווען עס איז קיין וואסער ניט דא אונ עס ווערד פערברענט דיא גראז אין דיא סטעפּעס, קלייבען זיך דיא שפּרינגער צונויף אין שרעקליך גרויסע סטאדעס אונ ציעהען אריבער אין אַ זעלכּע אָרטער וואו עס איז דא וואססער.

זייא רעטטען זיך פון הונגער אונ פון דארשט, זייערע ארמעען זיינען אזעלכּע גרויסע, אז דיא רייזענדער פערגלייבען זייא מיט דעם היישעריק. אזויא וויא דיא היישעריקען, פרעססען זייא אויף אללע געוואָכסע, וואס זייא טרעפען נאר אַן אויפ'ן וועג. זייא פאלען אן אויף פעלדער אונ

פֿרעסען אויף דיא תבואה. אין איין נאכֿט מאכֿען זייא צונישט פֿון דעם ערדארבייטערס גאר דיא מיהע.

אין רייזענדער דערצעהלט, אז ער האט געזעהן א סטאדע שפרינגערס, וואס האט צוגעדעקט דיא גאנצע געגענד. וויא ווייט נור מען האט געקאנט דערלאנגען מיט'ן אויג, איז געוועזען אנגעשאטען מיט שפרינגערס. מען בעגעגענט איעלכֿע גרויסע סטאדעס אין וועלכֿע עס געפֿינען זיך עטליכֿע מיליאן שפרינגערס. עס איז לייכֿט צוא פֿערשטעהן, דאס אזא סטאדע קאנן זעהר געשווינד חרב מאכֿען פֿערזייעטע פֿעלדער.

דיא שפרינגערס ווערען פֿערפֿאָלגט פֿון לייבען, לעמפערטען, לוקסען אונ פֿון פֿיעל אנדערע רויב טהיערען. מענשען געהען אויך געגען זייא אויף געיאָג. עס איז אבער ניט אזויא לייכֿט זייא בייא צוקוממען. עס טרעפֿט זאָגאַר, אז זייא נעהמען אין געפֿיינגעניש דעם לייב אַליין. א לייב איז אמאל אנגעפֿאללען איף איין שפרינגער פֿון אכטארדע אונ האט איהם צוריסען. דיא שפרינגער, וואס זיינען געשטאנען נאֶהענטער צוא איהם האבען זיך אווארף געמאכֿען אן אזייט. דיא וואס זיינען אויסגעקומען בין לייב פֿון הינטען האבען זיך אויך אבגערוקט אן אזייט וואס צום גיכֿסטען. ענדליך, האט איהם ארומגערינגעלט דיא גאנצע סטאדע. דער לייב איז געבליעבען אין רעכֿטען מיטען צווישען דיא אונצאֶהליגע ארמעע פֿון שפרינגער. זייא האבען זיך אזויא פֿיעל אנגעשפארט איינער אויף דעם אנדערן, דאס זייא האבען ניט געהאט וואו צולויפֿען. דעם לייב האבען זייא אויך געמאכֿט ענג פֿון אללע זייטען. ער האט זיך זאָגאַר דערשראקען, אבער נאך מעהר האבען זיך געשראקען דיא שפרינגער. דער לייב איז שוין ניט גערן געוועזען פֿון דער גאנצער מציאה, וואס ער האט דא דערטאפֿט. דיא סטאדע האט גענומען לויפֿען איבערן פעלד אונ ער האט געמוזט מיט לויפֿען מיט דער סטאדע אהין וואו זייא זיינען געלאפֿען.

פֿיעל שפרינגערס ווערען יאֶהרליך אומגעבראכֿט פֿון רויב טהיערען נור נאך מעהר שטארבען אוים פֿון הונגער אין דיא טרוקענע יאהרען, ווען עס איז דא פֿיר זייא ווענינ שפייז. אין אזעלכֿע יאהרען ציהען זייא אוועק אין דיא אֶרטער וואו עס איז דא וואססער אונ דיא טריקענעס איז ניט אזויא געפֿאֶהרליך. עס קומט זייא דאמאלס אים צוא מאכֿען נסיעות פֿון צעהנדליגע זאָגאַר פֿון הונדערטע ווערסט.

אין זיד-אמעריקע לעבט א וואונדערבארעס טהיער. מען רופֿט דיעזעס טהיער דער פֿוילער. דיעזער נאמען פאסט פֿיר איהם זעהער גוט. אויף דר'ערד איז קאַם קאַם וואס ער קריכֿט אונ אויף בוימער קלעטערן איז ער אויך ניט קיין גרויסער בעלן. ער קלעטערט אויף בוימער זעהר לאַנגזאם אונ ניט וויא אנדערע קלעטערן. ער טשעפעט זיך אן מיט דיא לאנגע נעגעל

פֿון

פֿה אלע פֿיער פֿיס אויף אצווייג אונ הייגגט אזויא מיט'ן קאָרפּער אראב. היינגט איין טאג, נאד אַ טאג אונ אגאנצע וואך אויך, אימער אין דער זעלבען לאגע. ער הייגגט אזויא אויפֿ'ן צווייג ביז וואנען עס איז דא ארום איהם וואס עס איז נור צוא עססען. אויף איין אנדער צווייג קריכט ער ערשט אריבער ווען ער האט שוין ארום זיך אלעם דינג אויפגעגעססען, אלע בלעטער, פֿרוכטען, קנאָספּען אונ פֿריש ארויסגעשפּראָטצטע צווייגליך. קיין גרויסער פֿרעסער איז ער ניט אונ קאן ליידען הונגער אונ דארשט אצייט נאך אנאנד. אז ער וויל אטרונק, לעקט ער ארום דיא טהוי פֿון דיא בלעטער. ווען ער האט שוין ניט דארט וואו ער הייגגט, וואס צועססען אונ הייבט אן פֿיהלען שטארק הונגער, קלייבט ער זיך איבער אויף איין אנדער צווייג אדער אויף איין אנדער בוים אונ הייגגט דארט ווידער אב אינבעוועגליך עטליכע טאג, קייענדיג בלעטער אונ גריזענדיג פֿרוכט. שלאפֿען שלאפֿט ער אויך אזויא הייגגענדיג, ער קאָרטשעט נאר איין מעהר דיא פֿיס בשעת ער שלאפֿט.

אויסער דעם עססען גיעהט איהם קיין זאך ניט אן. ער פֿוילט זיך אפֿילו אומצוקעהרען דעם קאפּ אונ אקוק געבען אָן אזייט, אונ איז גלייכגילטיג צוא אלסדינג, וואס ארום איהם טהוט זיך. צווישען דיא חיות, וואס שפּייזען זיך מיט געוועכסע, ארבייט דער פֿוילער ווענינער פֿון אלעמען.

וויא מוראשקעס בעשעפֿטיגען זיך מיט ערד ארבייט.

עס איז דא אזעלכע טהיערען, וואס אקערן, שניידען, קאָסען, מאַבען פֿעטער אונ מיסטיגען דיא ערד, אונ גרייטען אָן תבואה אויף שפּעטער, מיט איינעם ווארטע, זייא טהוען אלסדינג, וואס יעדער בויער טהוט אויף'ן פֿעלד. איבערהויפּט זייען אין דעם גרויסע קינסטלער דיא מוראשקעס.

אלעמען זייען בעקאנט דיא מוראשקעס. זייא לעבען געוואָהנליך אפֿוללע צוזאמען, גרויסע חברות — אין מוראשניקעס. אין איין אנדער מוראשניק געפֿינען זיך הונדערטטויזענד מוראשקעס, אזויא פֿיעל וויע מענשען עס געפֿינען זיך אין אגאנץ גרויסע שטאדט. אין יעדער מוראשניק לעבען עטליכע סארטען מוראשקעס. איין סארט איז דא — זכרים מיט נקבות, וואס זייער עסק איז נור זיך צוא פֿערמעהרען, צוא לעגען וואס מעהר אייעליך אונ האבען קינדער. ווידער איז דא אסארט מוראשקעס וואס זייען ארבייטער. זייער קאָרפּער איז אנדערס איינגעריכטעט פֿון דער נאטור. לייגען אייעליך אונ פֿערמעהרען זיך קאנען זייא ניט, אבער דערפֿיר ליעגט אויף זייא אלע הויזליכע ארבייט. זייא בויען מוראשניקעס, זעהע

אז עס זאל זיין וואס צו עסען, טראגען איהף זיך משאות, געבען עסען דיא
זכרים אין דיא נקבות אין געבען אכטונג איהף דיא אייעליך אונ דיא
דוויפען. אין אנדערע מוראשניקעס לעבט נאך אַ דריטער סארט מוראשקעס־
סאלדאטען אונ קריעגס לייט. זייא זייען ווידער אנדערש בעשאפֿען.
זייא אונטערשיידען זיך מיט זייער קאָרפּער פֿין ביידע ערשטע סארטען,
פֿין דיא זכרים אונ נקבות אונ פֿון דיא ארבייטער. זייא האבען גרויסע
אין שארפֿע אסליעס, מיט וועלכֿע זייא קאנען זייערע פֿיינד צובייסען
אין צורייסען איהף שטיקליך. זייער זאך איז צוא שיטצען דעם מוראשניק
געגען פֿיינד אונ געבען צוא וויסען אז עס מאכֿט זיך איין אומגליק. עס
פֿערשטעהט זיך, אז מעהר פֿון אלעמען האבען וואס צו טאהן דיא ארבייטער.
בייא איניגע מינים מוראשקעס פֿערנעהמען זיך דיא ארבייטער מיט ערד
ארבייט אויך. דיעזער אַרט מוראשקעס הייסען דיא ערדארבייטער. זייא
לעבען אין דיא ווארעמע לענדער פֿון אייראָפּע אונ אמעריקע. זייערע נעסטען
גראבען זייא אין דער ערד. זייא מאכֿען דאס זעהר קונציג אונ איינפֿאַלליג.
זייא גראבען איים אסך צימערלאך איינער איהף דעם אנדערען, מיט פֿיעל
טהירען צום אריינגעהן, צום ארויסגעהן אונ פֿון איין צימער אין דעם אנ־
דערען. גאר דיא אונטערשטע צימערלאך קאנען אמאל זיין טיעף אונטער דער
ערד אויף פֿינף ארשין. איינגע צימערלאך דיענען בייא זייא פֿיר שפּייז
קאמערן, דארט לעגען זייא אוועק איהף שפּעטער פֿערשיעדענע קערנער אונ
זוימען (זריעה), דיא קערנער אונ דיא זוימען קלייבען דיא מוראשקעס אלליין
איהף אונ דאס קאָסט זייא גענוג צייט אונ גענוג מיה. עס מאכֿט זיך, אז דיא
ארבייטער־מוראשקעס דארפֿען געהן זוכֿען דיעזע קערנער אונ זוימען גאנץ
ווייט אין וואלד אדער אין פֿעלד. כדי עס זאל זיין זייאַ גרינגער אונ בעסער
ציעהן אונ צוא טראגען דיא קאָרינדליך אונ דיא זוימען, מאכֿען זייא זיך
אנייע וועג אין דיא גראז. זייא רייסען אוים דיא גראז אונ ווארפֿען זיא אוועק
אין דיא זייטען, זייער וועג האלטען זייא זעהר ריין. וויא נאר עס וואקסט
ארוים אגרעזעליע גריזען זייא איהם אוים אונ ווארפֿען אפ אָן אזייט. איבער דעם
מוראשניק ראַמען דיא ערדארבייטער מיראשקעס אָב ארונדען פלאָטציעל וואס
האט אין דער ברייט אַ נייען ארשין. דיעזען שטיקעל פלאטץ גלייכֿען זייא
אזויא אוים, דאס ער ווייזט אוים וויא איינגעטראטען. זייא לאזען אויף איהם
קיין גראז ניט וואקסען חוץ איין סארט גראז, וואס זייא האבען זעהער ליעב.
דיעזער סארט גראז רופֿט זיך „מוראשקען רייז". דיעזער גראז וואכסט אללע
מאל ארום דעם מוראשניק, אין דיא מוראשקעס אלליין בעארבייטען איהם.
זייא מאכֿען איהם ריין פֿון אנדערע שלעכֿטע גראזען. אונ אללע יאהר זאמלען
זייא צונויף דיא פֿרוכֿט, דיא קאָרנדליך פֿון דעם רייז. גאר דיא רייז וואס
זייא נעהמען ארויב פֿון זייער פֿעלד לעגען זייא אב אין זייערע שפּייכֿלערן אונ

מאגאזינען

מאגאזינען . אנדערע דערצעהלען נאך , אז זייא האבען אפילו געזעהן , וויא דיא מוראשקעס האבען אלליין פערזייעט דיעזען רייז .

מיט איין ווארט דיא מוראשקעס האבען זיך זייער פעלד אונ זייערע ארבייט צייט וואס פאסט זיך צוא דיעזעם פעלד .

אין זייערע מאגאזינען בעהאלטען זייא ניט נור זייער רייז אלליין , זייא קלייבען צונויף אנדערע קערענדליך פון פערשיידענע גראזען אויך אונ טראגען אין דיא זעלבע מאגאזינען אריין . איך בין א בעלן געוועזן זעהן , וויא אזויא דיא מוראשקעס קלייבען צונויף קערענדליך , דערצעהלט איין געלעהרענטער מאן ; — איך האב גענומען עטליכע לאנגע זאנגען אונ האב זייא אריינגע- שטעקט נעבען דעם מוראשניק אין דער ערד . דיא מוראשקעס האבען דאס באלד דערשמעקט אונ זייען ארויפגעקראכען אויף דיא זאנגען אונ האבען מיט גרויס פלייס אנגעפאנגען ארויסצונעהמען פון זייא דיא קערנער . אויף יעדעם זאנג האבען געארבייט א צוועלף מוראשקעס אונ מעהר . זייא האבען אויסגע- גריזעט דיא קערענדליך אונ געווארפען אויף דר'ערד . אונטען זייען געשטאנען אנדערע מוראשקעס אונ האבען אנגעחאפט דיא קערענדליך אונ געטראגען אין דיא מאגאזינען . מיר איז געוועזן א גרויסער וואונדער וואס דיא מוראשקעס האבען זיך געאיילט ארויסצורייסען דיא קערענדליך נאך פון דיא זאנגען אונ האבען ניט געווארט ביז זייא וועלען פארטיג ווערען אונ אליין אראפ פאלען אויף דער ערד .

ווען אין דיא שפייכלער ליעגען קערענדליך , גיעבען דיא ערד-ארבייטער מוראשקעס אכטונג אונ קוקען זיך צוא , צוא זייא פוילען אדער שימלען ניט . וויא זייא דערזעהן נור , אז זייא הייבען אן שימלען , האבען זייא זיך טראגען זייא ארויס פון מוראשניק אויף דער זונן , זייא זאלען זיך אויס טריקענען .

מוראשקעס אגאראדניקעס .

אין זיד-אמעריקע לעבט א כארט מוראשקעס , וואס זיינען נאך מעהר צוא בעוואונדערן . זייא רופען זיך דיא בלעטער-פרעסער . מענגעס וויים קלייבען זייא זיך ארויף אויף דיא בוימער ; יעדע מוראשקע קלייבט זיך אויס אבלעטעל , אויף וועלכע זיא זעצט זיך אונ מיט איהרע שארפע אסלעס האקט זיא זיך אפ אהיבשע שטיקעל בלאטעל . זיא מאכט דאס פלינק אונ געשיידט ; יעדעס שטיקעל בלעטעל קומט אויס וויא אויסגעשניטען מיט אשער . אבגריזענדיג א שטיקעל בלאטיל , נעהמט זיא איהם אריין אין מויל אונ שלעפט מיט גרויס מיהע ארונטער פון בוים אויף דער ערד . איינע נאך דיא אנדערע , האלטענדיג דיא בלאטליך אין דער הויך איבער'ן קאפ , געהן דיא

מוראשקעס

מוראשקעס מיט זייער אייגענעם וועג צום נעסט. ווי זייא געהן נור צו צום מוראשניק אזויא לויפען שוין ארוים צוא זייא אנדערע מוראשקעס, דיא ארבייטער. דיא ארבייטער געהן ניט אוועק וויט פון דעם מוראשניק, אויף בוימער קריכען זייא ניט, אונ זייא זיינען קלענער אין געוואוקס. דיעזע קליינע ארבייטער האבען זיך אין מוראשניק זייער ארבייט. זייא נעהמען צוא פון דיא טראגער-מוראשקעס דיא אבגעגריזעטע בלעטעליך אונ אונ צוברעקלען אייף גאנץ קליינע שטיקעליך, נאכהער טראגען זייא דאס אוועק צוא זיך אין נעסט אונטער דער ערד. אבער מיינט ניט אז זייא עססען דיעזע בלאטליך; ניין! זייא לייגען פערנאנדער דיא בלאטליך אין זייערע שפייכלערס אונטער דער ערד אונ דארט וואכסט אויף זייא אוים אזעלכע שוואמליך. אט מיט דיעזע שוועמליך נאהרען זיך דאס דיא מוראשקעס.

דיא מוראשקעס קלייבען נור אוים אזוינע בלעטער, אייף וועלכע עס וואקסען דיא שוואמליך וואס זייא דארפען. ניט אייף אלע בלעטער וואקסען זייא אונ דיא מוראשקעס ווייסען שוין פון וועלכע בוימער זייא זאלען קלייבען דיא בלעטער.

דיא מוראשקעס גיעבען גוט אכטונג אויף זייערע שוואמליך. זייא זעהען אז דארט וואו זייא ליעגען, זאל ניט זיין צוא טרוקען אדער צוא פייכט. דיא צימערן, וואו דיעזע שוואמליך וואקסען, לופטערן דיא מוראשקעס דורך: זייא מאכען ביז ארויף לאכער פון וואנען עס געהט אן פרישע לופט, אונ אין אנאסען וועטער פערשטאפען זייא דיא לעכער צוריק, קיין נאסע בלעטליך טראגען זייא קיין מאל ניט אריין אין מוראשניק. אז ערגעץ האפט זייא אן אויפ'ן וועג, ווע זייא טראגען דיא בלעטליך, אונ נעצט זייא איין, לייגען זייא צונויף דערווייל דיא בלעטער לעבען דעם מוראשניק אונווארטען ביז דיא זונן הייבט אן צוא שיינען. דאמאלס שפרייטען זייא פערנאנדער דיא בלאטער אויפ'ן זון ביז וואנען זייא טריקענען זיך אוים מיט איין ווארט דיא מוראשקעס בעגעהען זיך פונקט, וויא אמתע גוטע אגראדניקעס.

וויא טהיערען אקערען ערד פיר דעם מענשען.

עס איז דא אזעלכע טהיערען וואס גראבען פערנאנדער אונ צורייבען דיא ערד, אום זיא זאל ווערען וויך אונ מיכטיגען איהר אפילו אן. דאס וואס דער מענש מאכט מיט'ן אקער אייזען אונ מיט דער בראנע, מאכען דיעזע טהיערען מיט זייער קערפער אליין. וואס זע איז דאס פיר טהיערען? — ווילט איהר געוויס וויסען: — געפינען וויא זיך אין אונזערע ערטער אויך?

דיעזע

דיעזע טהיערען זיינען גוט בעקאנט: דאס זיינען דיא רעגען-וואָרימליך; זייא אקערין דאס אונ מיסטיגען דיא ערד. מען האט זיך פֿון דעם גאר ניט לאנג ערקונדיגט.

דיע רעגען-וואָרימליך געפינען זיך אומעטום, אויסער דיא קאלטע אונ גאנץ טרוקענע לאָנדער. דיעזע וואָרים ליעבען פֿייכֿטע אונווארמע אָרטער, אונ האבען זעהר מורא פֿאר קאָלט. בייא טאג האלטען זייא זיך אונטער דער ערד אונ בייא נאכט קריעכֿען זייא ארויס אונ דאס אויך נאר אין אפֿייכֿטען וועטטער. זייא עסען וואס עס מאכֿט זיך: קערינדליך, פֿלייש, רויפען פֿון פֿערשיידענע אינזעקטין. איבערהויפּט נאָהרען זייא זיך מיט בלאָטער פֿון בוימער, עס מאכט ניט אויס וועלכֿע, טרוקענע, פֿרישע אדער פֿערפֿוילטע. אזעלכֿע בלאָטער פֿערצעהרען זייא זעהר פֿיעל. אויסער דעם עסען זייא אויף זעהר פֿיעל ערד, אונ ווען זייא האבען ניט קיין בעסערע זאך, בעגנוגענען זייא זיך גאר מיט ערד אליין. זייא ווערען זאט פֿון ערד, ווייל אין דער ערד געפֿינט זיך איבערגעבלעבענטע אדער איבערגעפֿוילטע בלאָטער, איבערהויפט געוואָכסע, צומישט מיט זאמד. פֿון דיעזע איבער געפֿוילטע געוואָכסע ווערען דיא רעגען-וואָרים זאט, בשעת זייא שלינגען ערד, אונ דיא זאמד מיט דעם וואס בלייבט פֿון דיא איבערגעפֿוילטע געוואָכסע, ווארפֿען זייא ארויס פֿון זיך צוריק. צום פֿערדייהען דעם עססען האט דער וואָרימעל איין איינציגע קישקע, וועלכֿע עס האט אגאנץ איינפֿאכע פֿארמע. זיא ציעהט זיך איבער דיא לאָנג פֿון זיין גאנצען קערפער אונ איז דורכֿאויס אגלייכע. פֿון איין זייט איז דער מויל אונ פֿון דעם אנדערען אָפֿענען זייט געהט ארויס פֿון וואָרימעל דאס וואס ער פֿערדייהט ניט, וואס טויג פֿיר איהם ניט. דער וואָרימעל אין גאנצען איז אויך זעהר איינפֿאך בעשאפֿען. ער האט קיין אויגען, קיין אויערען, קיין ביינער אונ צאָהן זיין גאנצער קאָרפער איז אווייכֿער. אונ פֿון דעסטוועגען אקערט דער רעגען וואָרים דיא ערד אונ מאכֿט איהר פֿעטער. דיא רעגען וואָרים ארבייטען אויף אזא אַרט. זייא גראבען זייערע נאָרעס טיעף אין דער ערד. אנדערע נארעס זיינען 3 ארשין טיעף אין דער ערד. גאר אונטען אויפ'ן גרונט מאכען זייא זיך אצימסערעל. אין דיעזעם צימערל וואהנען אפּט עטליכֿע וואָרים צוזאמען.

דער רעגען וואָרים קאן זיך מאכֿען אַ וואהנונג וויא אין ווייכֿע ערד אזויא אויך אין האַרטע. אין ווייכֿע ערד בויערט ער זיך אויס אַנאָרקע מיט דעם שארפֿען עק פֿון זיין קאָרפער. דאמאלס דרעהט ער אזויא גיך זיין קאָרפער וויא אַדרעל. אויף דעם אַרט פֿערגראבען זיך דיא וואָרים אין זאמד זעהר שנעל.

וואו דיע ערד איז אבער אַ הארטע, דארט גראבט זיך דער רעגען וואָרים אַ נאָרקע אויף איין אנדער אַרט; דארט ארבייט ער מיט דעם מויל. ער ברעכֿט אָב איין שטיקעל ערד נאך דעם אנדערען אונ שלינגט זייא איין.

וויפֿיעל שטיקליך ער ברעכט אב, אזויא פֿיעל שלינגט ער איין. אויף דעם ארט לאזט ער זיך אלץ טיעפֿער און טיעפֿער אראב אין דר׳ערד און ער גריזעט זיך אויס אנארע; זיין קישקע שטאפט ער אין גאנצען אן מיט ערד. דיא ערד געהט דורך דיא גאנצע קישקע און פֿאלט ארויס פֿון דעם אנדערען זייט. אויף דעם ארט קאנען דיא ווארים זיך גראבען זייערע נארעס אין דיא הארטסטע ערד, און זייא קוממען צוא גאנץ טיעף. בייא דעם געהט דורך זייער קישקע דורך זעהר פֿיעל ערד, וואס ווערט אין קישקע איבערגעריבען, צוברעקילט און צומאלען זעהר דין און דער צו נאך צומישט זיא זיך מיט דיא זאפֿט פֿון קישקע. צוליעב דעם געהט דיא ערד ארויס פֿון דער קישקע אווייכע אפעטע און אפֿרוכטבארע.

אין דיא ארטער וואו עס געפֿינען זיך אסך רעגען ווארימליך, קאנען גאנצע פֿעלדער צוא ליעב זייא ווערען פֿעט און וויך. דיא ווארים גריזען דורך דיא ערד אין אלע קאנטען. זייא ארבייטען בייא טאג און בייא נאכט, ארבייטען צוואממען און ווערען ניט מיד. זייא גראבען זיך אין דר׳ערד, אונטען, אויבען, אין דער קרים. אין פֿערלויף פֿון איין יאהר קומט אוים יעדעם זאמדעלע, יעדעם שטיקעלע ערד עטליכע מאל דורכצוגעהן דורך דיא קישקעס פֿונ׳ם רעגען ווארים.

אויף דעם ארט אקערן דיא רעגען ווארים און מאכען פֿעט דיא ערד. זייא אקערן גאנץ טיעף. גראבענדיג אין דער טיעפֿענים זייערע נארקעס ווארפֿען זייא ארויף דיא אונטערשטע פֿאכען ערד פֿון אויבען. דא לופֿטערט זייא דורך דער ווינד און דער רעגען שווינקט זייא איבער. אין איין ארט געהט דיעזע ערד אוועק מיט׳ן וואסער, אין איין אנדער ארט טראגט, פֿערקעהרט, אן מיטין רעגען וואסער נייע ערד. דיא רעגען ווארימליך מאכען פֿעט דיא ערד ניט נאר מיט דעם זאפֿט פֿון זייערע קישקעס אליין, אבער מיט אנדערע מיטלען אויך. צום ביישפיעל, זייא שלעפען אריין צוא זיך אין דיא נארקעס פֿרישע טרוקענע ארא בגעפֿאללענע בלאטליך, קליינע צווייגעליך, נאדלען פֿון סאסנעס און יעדלאווע בוימער און דאסגלייכען. פֿון יאהר צוא יאהר פֿערגראבען דיא רעגען ווערים בייא זיך אין דיא נארקעס זעהר פֿיעל אזעלכע גוטע זאכען. און וויא קלוג און קונציג זייא טהוען זייער ארבייט! בשעת דער ווארים וויל טראגען צוא זיך אין נארקע א בלאטל, נעהמט ער עס ניט וויא עס מאכט זיך, נור שטענדיג פֿאר דעם עק וועלכער עס וועט גרינגער קאנען אריין אין נארע, אמאל פֿאר דעם אונטערשטען עק פֿאר דעם שטילכעל, אמאל פֿערקעהרט, פֿאר דעם אויבערשטען עק. עס איז, דאכט זיך, ניט לייכט צוא ארבייטען אהן הענד און אהן אויגען מיט׳ם מויל אליין. דעננאך ארבייטען דיא ווארים זעהר קונציג. מיט בלאטליך נאהרען זיך דיא ווארים, מיט בלאטליך בעטען זייא אוים זייערע נארקעס און מיט

בלאָטליך פֿערלייגען זייא אין אקאלטען אונ אטרוקענעם וועטטער דעם אריינגאנג פֿון זייערע וואהנונגען. דיא רעגען וואָרים קאָנען זיך קונציג שיטצען וויא פֿון ווינטערדיגע פֿראָסט, אזויא אויך פֿון זוממערדיגע היטצען. עס טרעפֿט אָפֿט, דאס זייא פֿערמאַכען זייערע נאָרקעס ניט אזויא מיט בלאָטליך, אבער מיט קליינע שטיינדליך!

מיט דעם וואס דיא ווערימליך עסען בלאָטער טהוען זייא אויך אגרויסע טובה דער ערד. אין דיא קישקעס צוא רייבען זיך דיזע בלאָטער צוזאממען מיט דער ערד. וואס זייא האַבען איינגעשלונגען אונ עס ווערד דער פֿון מיסט; נאכהער ווארפֿען דיא קישקעס דיזען מיסט פֿון זיך אַרויס אויפֿ'ן פֿעלד. אזעלכע מיסט קלייבט זיך אָן זעהר פֿיעל דארט וואו עס זיינען דא וואָרים. דיא מיסט פֿון רעגען וואָרים איז זעהר נוטצליך פֿיר דיא ערד. אַלזא, זעהען מיר וואס פֿיר אקונציגע ארבייט דיא וואָרים מאַכען.

ערשטענס גראבען זייא פֿערנאנדער דיא ערד. ניעדעריגע פֿאַבען ערד הייבען זייא אויף איממער האָבער אונ האָבער, אזויא וויא אגוטער אקעראייזען, חאטש ניט אזויא געשווינד.

צוויטענס, מאַכען זייא ווייך דיא ערד, אזויא וויא זייא וואלטען איהר אקערן. צוא ליעב דיא רעגען וואָרים, יוערען דיא אויבערשטע פֿאַבען ערד ניט איינגעלעגען אונ פֿערהארטעוועט, אבער זייא בענייען זיך שטאָנדיג. דאס איז זעהר נוטצליך פֿאר דיא ווארצלען אונ פֿאר דיא פֿערזייטע קאָרינדליך.

דריטענס, מאַכען זייא דיא ערד פֿעט מיט דעם זאפֿט פֿון זייערע קישקעס, מיט בלעטער אונ צווייגען אונ מיט זייער מיסט.

מיט איין ווארט, דיא רעגען וואָרימליך מאַכען פֿון שלעכטער ערד — גוטע, פֿעטע גאָרטען ערד.

וויא טהיערען שניידען היי.

אין סיביר, אויף דיא אַלטאישע בערג לעבט איין קליינעם טהיער, וואס רופֿט זיך דער בארג-האָז. זיין וואהנונג מאַכט ער זיך אין דיא שפּאלטען פֿון דיא פֿעלזען. אלע זוממער אין אווגוסט נעהמט ער קלייבען גראז אויף ווינטער. ער גריזעט אונטער דיא גראז אונ לייגט זייא אוים טריקענען אויף דער זונן. ביז סעפטיאבר טריקענט זיך דיא גראז גוט אוים. וויא דער בארג-האָז בעמערקט נור, אז דיא גראז איז שוין גוט טרוקען — נעהמט ער איהר מיט זיינע לאַפּקעס צונויף שארען אין שטאָגען פונקט וויא אמענש. ער שאַרט צונויף גאנץ היבשע שטאָגען וואס האלטען אמאל 3 ארשין דיא הויך אונ דריי ארשין דיא ברייט. רייזענדע וואס זיינען דורך געפֿאהרען דיא

ארטער

אָרטער, וואו עס לעבען דיא בארג-האזען, האבען זיך געוואונדערט, זעהענדיג אזעלכע שטאנגען היי: ארום און ארום אויף עטליכע הונדערט ווערסט געפֿינט זיך ניט קיין שפור, קיין זכר פֿון קיין מענשען און מיט אמאל שטעהען דא שטאנגען היי און נאך אויף אזוטען ארט: ערגעץ אינטער אבארג וואוהין דער רעגען קומט ניט צוא. אין אמת'ן אבער האט דיעזע סטאגען היי צוזאממענגעלעגט אטהיער, און ניט קיין מענש. דער בארג-האז נאָהרט זיך מיט היי און ער גרייט זיך אָן שפייז אויף ווינטער זעהר פֿיעל.

וויא טהיערע גרייטען זיך אן שפייז אויף שפעטער.

פֿיעל טהיערע שאפֿען זיך שפייז ניט נור אויף היינטיגען טאג אליין, אבער זייא לייגען אב שפייז אויף שפעטער אויך, זייא פֿערשטעהן אז אויב זייא וועלען זיך בייצייטען ניט פֿערזארגען מיט שפייז, וועלען זייא דערנאך ניט האבען וואס צוא עסען. עס איז דא וויא גרויסע אזויא קליינע טהיערען וואס מאכען זיך שפייזלער און לייגען זייא אן, ווער מיט קאָרנער, ווער מיט ניס, ווער מיט טרוקענע גראז אינ ווער מיט וואס אנדערש. אין זיד-אמעריקע לעבט אסארט האָלץ-פיקער וואס האט אויף זיך גרינע פֿעדערן. דיעזע גרינע האָלץ-פיקער'ס שפייזען זיך איבערהויפט מיט מוראשקעס, נור אויף ווינטער גרייטען זייא זיך אָן חזירשע ניס. זייא פיקען אויס אין דער קארע פֿון דעמבען און מאכען קליינע רונדע גריבליך און בעהאלטען אין יעדער גריבעלע אַחזירשע נוס. זייא שלאגען אריין זייערע ניס אזויא שטייף אז עס איז זייא שווער ארויסצונעהמען. פֿון וויטען וויזען אויס דיא בוימער וויא אנגעשלאגען מיט נאָגעל. איין אנדער סארט אמעריקאנישע האָלץ-פיקער מאכען זיך גאנצע שפייזלער. זיא בויערען אויס מיט דיא שנאבלען אין בוימער טיעפֿע לאָכער און וויא עס קוממט אָן דיא קאַלטע הערבסט צייט, לייגען זייא אָן דיא לאָכער פֿול מיט קאָרינדליך און פֿרוכטען.

אונזער וועווערקע מאכט זיך אויך אויף ווינטער אשפייזלער. זיא קלייבט אויס אויף דעם אגוטען ווינקעלע אדער אין אַ לאָך פֿון אבוים, אדער אונטער דיא ווארצלען פֿון אַבוים, אדער זיא גראבט זיך גאר אויס אויף דיזם בעזונדערע גריבליך. איהר שפייזלער פאקט דיא וועווערקע אָן מיט קאָרנער און מיט זוימען. אנדערע וועווערקעס גראבען זיך אויס אזעלכע עטליכע גריבליך. דיעזע שפייזלער פֿערזארגען זייא מיט שפייז אויף דעם גאנצען ווינטער. נור עס מאכט זיך אבער אמאל אז דיא וועווערקע פֿערגעסט וואו איהר שפייזלער געפֿינט זיך. זיא נעהמט איהם זוכען און זוכט אזויא לאנג

ביז זיא געהט אוים פֿון הונגער. איבערהויפּט קומען דיא וועווערקעס אפּ
יגען עס שטעהט אשלעכֿטער אָביען אונ זייא אוספייען ניט זיך אָן
צוא גרייטען שפּייז.

דער האַמשטער (חאָמיאַק) פֿערשטעהט זעהר גוט וויא זיך צוא פֿערזארגען מיט שפּייז אויף דיא שלעכֿטע צייט. בייא איהם אין נאָרע וועט איהר שטענדיג געפֿינען אמאגאזין אנגעלאדען מיט אלערליי עסענס. זיין נארע איז טיעף אין דער ערד, זיא האלט אמאל 3 ארשין דיא טיעף. אין דער נארע האט ער צווייא טהירען פֿון זיכֿערקייט וועגען, טאמער פֿאללען אָן פֿיינד זאל ער האבען פֿון וואנען ארויסלויפֿען. דיא נארע בעט ער אוים מיט שטרויה, עס זאל איהם זיין ווייכֿער אונ ווארימער צוא זיטצען. פֿון דער נארע געהט אַטהירעלע אין אַ צווייטען צימטעריל וואס געפֿינט זיך לעבען דעם ערשטען. דיעזעס צווייטעס צימטעריל דיענט דעם האמטער פֿיר אשפּייכֿלער, וואו ער האלט זיינע עסענווארג. אָפֿט געפֿינען זיך בייא איהם אין נארקע אזעלכֿע עטליכֿע שפּייכֿלערציקעס. זיינע שפּייכֿלער פּאקט ער אָן מיט קאָרנער פֿון ווייץ, קאָרען אונ דאס גלייכֿען, ער קאָנן צונויף קלייבען קאָרנער פֿון דרייא ביז זעכֿס אכֿטעל. דאס קאסט איהם געוואהנליך גענוג צייט אונ מיהע. געוואהנליך געהט ער ארוים מאכֿען זיינע זאַפּאַסען בייא נאכֿט. ער קומט אין פֿעלד וואו עס וואכסט תבואה, חאפּט אָן מיט דיא לאפּקעס אַשטרוי, בייגט איהם איין אונ בייסט אפּ דעם זאנג. דער נאך נעהמט ער אריין דעם זאנג אין דיא לאפּקעס, טוהט איהם אריבּ אהער אונ אַ הין, אונ עס פֿאללען ארוים פֿון איהם אללע קאָרנער. דיא אויסגעטרייסעלטע קאָרנער נעהמט ער אריין אין מויל. דאס זעלבע מאכֿט ער מיט נאך אזאנג, אדריטטען, אפֿיערטען אונ פּאקט אָן אין מויל ביז אַ פֿיערטעל פֿונט קאָרנער. ער שטאפּט אזויא אָן דעם מויל, אז עס וויזט אוים וויא דיא באַקען זיינען בייא איהם אנגעשוואלען, אונ זיין גאנצע געזיכֿט ווערט אזויא פֿעראָנדערט, אז מען קאן אויף איהם ניט קוקען אהן אַגעלאָכטער. מיט דעם אנגעשטאפּטען מויל קאן דער האמשטער אפֿילו זיך ניט בייסען. נור פֿון דעסט וועגען איז איהם ניט לייכֿט צוא חאפּען ווארום אין איין אויגענבליק ווארפֿט ער ארוים פון מויל דיא קאָרנער אונ וועהרט זיך מיט אלע זיינע קראַפֿטין.

דיא האמשטערען מאכֿען אָן זעהר פֿיעל שאדען אויף דיא תבואה-פֿעלדער. דעראיבער האלט מען אין אנדערע לאָנדער פֿיר נוטצליך אוים צוראָטען דיא האַמשטערען. צום בייא שפּיעל אין טוירינגיען (אין דייטשלאנד) איז דא מענשען, וואס לעבען נאר דער פֿון, וואס זייא גראבען אוים האמשטערען אונ טיידטען זייא. פֿאר יעדען האמשטער צאהלט מען זייא פֿון שטאדט עטליכֿע קאפּיקעס. פֿון דיעזער בעלאהנונג אליין וואלטען זייא

געוואהנליך

געוואהנליך נאך ניט געקאנט לעבען, נאר אויסער דעם געהערט אויך צוא זייא דער גאנצער שפייכלער תבואה, וואס זייא געפינען בייא דיא האמשטער אין דיא נארעס. זייא וואשען איבער דיא קארנער, טריקענען אויס אונ פערקויפען. דאס טראגט געגוג איין.

3-טעס קאפיטעל

וועגען פערשיידענע בעשעפטיגונג פון דיא טהיערען.
דיא טהיערען וואס האלטען פיהע אין בעדיענונג.

ניט אלע טהיערען נאהרען זיך מיט אייגענער הארעוואניע. עס איז דא אזעלכע טהיערע, וואס צווינגען אונ נאטהען אנדערע טהיערען, פון איין אנדער מין, זייא זאללען ארבייטען פאר זייא. פונקט וויא מענשען האלטען בייא זיך הייטישע פיה, פערד, אקסען אונ דאס גלייכען, אונ בענוטצען זיך מיט זייא אויף פערשיעדענע ארבייט, אזויא האבען אמאל טהיערען אונטער זיך אנדערע טהיערען, מיט וועלכע זייא פערשאפען זיך וויא מיט קנעכט.

אין זיד-אמעריקע, אין בראזיליע לעבען אזעלכע מוראשקעס וואס האלטען בייא זיך אין דיא מוראשניקעס אזויא וויא אין געפיינגעניש, דיא האלץ-וואנצען. דיזע וואנצען ארבייטען אויף דיא מוראשקעס וויא פערד אויף מענשען. זייא שלעפען אין מוראשניק אלע בלעטליך, וואס דיא מוראשקעס קלייבען צונויף. דיא מוראשקעס שטעלען זייא אויס אין צייליען אונ שערענגעס וויא סאלדאטען, אונ געהן נעבען זייא אונ גיעבען אכטונג, אז זייא זאלען ניט צולויפען אונ קיינער פון זייא זאל ניט אוועקווארפען דיא בלעטעלע וואס ער טראגט. וויא דיא מוראשקעס בעמערקען נור, אז אפוילער אדער אקראנקער וואנץ שטעהט אפ פון דיא איבעריגע וואנצען אזוי נעהמען זייא איהם בייסען, אונ בייסען איהם אזויא לאנג ביז ער מוז אנפאנגען געהן געשווינד וויא עס דארף צוזיין. וויא דיא וואנצען ענדיגען זייער ארבייט פערטרייבען זייא דיא מוראשקעס צוריק אין מוראשניק וואו עס איז דא פיר זייא בעזונדערע שטאלבלאד, אזויא וויא מענשען האלטען בהמות אין בעזונדערע שטאלען. דארטען זיטצען דיא וואנצען ביז וואנען דיא מוראשקעס טרייבען זייא ווידער ארוים צוא דער ארבייט. מען דערצעהלט, אז דיא מוראשקעס בעהאנדלען זייא זעהר שלעכט: זייא פערגיעבען זייא זעהר פיעל ארבייט אונ גיעבען זייא וועניג עססען.

בייא אינז אין איירָאפא לעבט איין אנדער סארט מוראשקעס, וועלכע האלטען בייא זיך אין דיענסט דיא רויפען (וואָרימליך) פון אגעוויסען זשוק

דיעזע רויפען קאנען זיך גיך פֿערגראבען אין דער ערד, וואו זייא גראבען פֿיר זיך ברייטע וועגען. דיא מוראשקעס הייסען פֿון דעם אונ בענוטצען זיך מיט דיעזע רויפען.

איינער דערצעהלט, אז ער האט אמאל צוגראבען אמוראשניק און וועלכען ער האט געפֿונען ארויפע פֿון דיעזען זשוק. ניט פֿערשטעהענדיג וויא קוממט אהין דיעזע רויפע, האט ער איהר גענומען אונ ארויסגעווארפֿען פֿון דארט. אבער וויא ער האט דאס נאר געטהאן איז געווארען ארודעריי צווישען דיא מוראשקעס, וואס האבען גלייך ארומגערינגעלט דיא רויפע אונ גענומען שטופען אין איין זייט. דער מענש איז געווען נייגיעריג צוקוקען, וואהין זייא שטויסען איהר אונ ער האט באלד דערזעהן, אז זייא האבען איהר צוגעשלעפט צוא אקליין שפעלטעלע, וואס איז געווען אין דער ערד. דער שפעלטעלע איז געווען זעהר קליין אונ אמוראשקע וואלט בשום אופן ניט געקענט דורך קריעכען דורך איהם. דיא רויפע אבער איז באלד אריינגעקראכען אהין אונ האט גענומען זיך גראבען אונ מאכען ברייטער דעם שפאלט. מעהר וויא דאס האבען דיא מוראשקעס ניט בעדארפט. דיא רויפע האט זעהר געשווינד געמאכט אוועג גלייך צוא זייא אין קעלער אריין, וואו זייא האבען געהאלטען זייערע גוטס. דורך דיעזען וועג זיינען דיא מוראשקעס אריין צו זיך אין שפייכלער אונ האבען גענומען ראטעווען פֿון דארט זייערע זאפאסען שפייז. דער זעלבער מענש דערצעהלט, אז ער האט בעמערקט, וויא דיא מוראשקעס בענוטצען זיך מיט דיא וועגען אונטער דער ערד וואס דיא רויפען גראבען פֿיר זייא אוים.

פֿיעל סארטען מוראשקעס האלטען בייא זיך פֿיר קנעכט דיא בעקאנטע אינזעקטען, דיא גראז-לייז. דיעזע גראז-לייז זיינען קלענער פֿון מוראשקעס. זייא לאזען ארויס פֿון זיך אזיסליכען וואסעריל, וואס דיא מוראשקעס האבען זעהר ליעב. צוליעב דיעזען וואסעריל האלטען זייא דאס בייא זיך דיא מוראשקעס, וואס מעלקען אפילו דיא גראז-לייז. וויא נאר דיא מוראשקע דערזעהט א גראז-לויז, אזויא לויפט זיא צוא איהר צוא אונ נעהמט איהר קיצלען מיט איהרע וואנציקליך דעם בייכעל. דאמאלס לאזט דיא גראז-לויז ארויס פֿון זיך אלויטערען טראפינן זיסע זאפט. דיא מוראשקע שלינגט גיעריג איין דיעזען זאפט.

דיא מוראשקעס גיעבען זעהר גוט אכטונג אויף דיא גראז-לייז. זייא מאכען פֿון זייערט וועגען בעזונדערע וואהנונגען. אנדערע גראז-לייז לעבען אויף דיא שטענגלאך פֿון געוואקסע. ארום דיעזע שטענגלאך בויען דיא מוראשקעס אוים אזויא וויא א קוימען (ארוהרע). אינעוועניג צווישען דעם שטענגעל אונ דעם קוימען איז דא געניג ארט, וואו עס זיטצען דיא גראז-לייז. אין עטליכע ערטער איז דיא רוהרע ברייטער, עס זאל זייא זיין גערוימער

צוא

צוא אטהמען. דיעזע וואהנונגען מאכען דיא מוראשקעס אויף אזא ארט, אז נור זייא זאלען קאננען אהין צוקוממען אונ ארויסגעהן, אבער דיא גראז-לייז זאלען פון דארט ניט קאננען ארויסגעהן, אנדערע מוראשקעס בויען אויס לאנגע קארידארען גלייך פון זייערע מוראשניקעס אין דיא וואהנונגען פון דיא גראז-לייז. מיט איין ווארט, דיא גראז-לייז זייען פיר מוראשקעס דאס זעלבע וואס פיר מענשען קיה, אונ זייא בויען פיר זייערע קיה אויך שטאלען.

איינער דערצעהלט, אז ער האט אמאל געפונען אויף אבוים אקליינעם באלאנציק וואס האט געהאלטען ארום אונ ארום ניט מעהר וויא דרייא צאל. דער באלאנציק איז געהאנגען אויף אשפיטץ צווייגעלע אונ האט אויסגעוויזען וויא ער וואלט געוועזען געמאכט פון קלייא. צוא דיעזעם באלאנציק זייען יעדע מינוט צוגעלאפען מוראשקעס. דער מאנן האט גענומען דעם באלאנציק אין האנד אקוק צוא טהון וואס אין איהם איז פארהאנען, אונ דא האט ער דערזעהן אז אינעווייניג זענען געזעסען גראז-לייז. דאס איז געווען אשטאל, וואו דיא מוראשקעס האבען געהאלטען זייערע קיה.

דיא מוראשקעס גיעבען אכטונג, אז דיא גראז-לייז זאלען האבען וואס צועסען. זייא זארגען פאר דיא אייעליך אפילו וואס דיא גראז-לייז לעגען, טאמער מאכט זיך, אז אגראז-לויז לעגט איהרע אייעליך ערגעץ אויף אזאנג אדער א צווייגעל, נעהמען דיא מוראשקעס זייא צוא פון דארט אונ בעהאלטען זייא אין מוראשניק, וואו עס קאנן זייא ניט שאדען ניט דער רעגענדיגער הערבסט אונ ניט דער קאלטער ווינטער. ווען עס מאכט זיך וואס עס איז פאר איין אומגליק אין מוראשניק אונ דיא מוראשקעס מוזען ענטלויפען, ראטעווען זייא ארויס פון מוראשניק ניט נור זייערע אייגענע רויפען, נור דיא אייעליך פון דיא גראז-לייז אויך, מיט איין ווארט, דיא מוראשקעס בעמיהען זיך וויא וויט זייא קאננען, אז דיא גראז-לייז זאלען זיך מעהרען אונ זייערע אייעליך זאלען ניט פערפאלען ווערען אומזיסט. אז עס קומט אן דער פריהלינג אונ פון דיא אייעליך קריעכען ארויס קליינע גראז-לייז, טראגען זייא דיא מוראשקעס ארויס פון מוראשניק אויפין ליכט.

דיא מוראשקעס זוכען אויס פיר זייערע קיה'עליך וואס בעסערע ערטער זיך צוא פיטערן. זייא טראגען זייא שטענדיג ארויס אויף אזעלכע ערטער, וואו עס איז דא גענוג שפייז פאר זייא. דיא מוראשקעס וויסען שוין וועלכע געוואקסע דיא גראז-לייז האבען ליעב אונ זעטצען זייא שטענדיג אויף דיעזע געוואקסע. איינער דערצעהלט וועגען דעם אזא מין מעשה: עס איז געוואקסען בייא איהם אין גארטען צווייא יונגע יאסענאווע בוימען, איין בוים איז געוואקסען גוט, אויף דעם אנדערען פלעגען אלע פריהלינג אנפאלען זעהר פיעל גראז-לייז וואס האבען צונישטשעט דיא יונגע בלעטלער

און

און אַש געמאַכט פֿונ׳ם גאנצען בוים. ער האט אצייט ניט פֿערשטאַנען פֿון וואנען נעהמט זיך דאס פלוצלונג אויף דעם אנדערן ביים מיט אמאל אזויא פֿיעל גראז לייז. איין יאהר האט ער זיך מישב געווען, ער וועט זייא נעהמען אוים ראמען. ער האט גענומען וואסער און האט גוט ארום געוואשען און ריין געמאַכט דעם גאנצען בוים, יעדעס צווייגעלע און יעדע קנאָספּע. דער בוים האט אנגעהויבען וואקסען וויא געהעריג איז און דער ווירטה פֿון דעם גארטען האט זיך שוין געפֿרייעט אז ער איז פטור געוואָרען פֿון דיא גראז-לייז. אבער זיין שמחה האט ניט לאנג געדויערט. אין אנפֿאַנג יוני איז ער אַ מאל אויפֿ׳ן פֿריה מארגען ארויסגעגאנגען אין גארטען און האט דערזעהן וויא אויף זיין בוים לויפֿען ארויף און אראב גאנצע פֿאלקען מוראשקעס. בשעת ער איז צוגעגאנגען נאָהנטער, האט ער בעמערקט אז דיא מוראשקעס שלעפען אויף זיין בוים ארויף גראז-לייז. דיא אונטערשטע צווייגען פֿון דעם בוים זיינען שוין געווען אפגעשאַטען מיט דיא גראז-לייז. אין עטליכע וואָכען אַרום איז דער בוים געבליבען נאקעט אהן איין בלאַטעלע. ער האט ווידער אבגערייניגט דעם בוים פֿון דיא גראז-לייז, אבער דיא מוראשקעס האבען אנגשטאט זייא באלד אנגעשלעפט נייע.

נאך איינער דערצעהלט, אז ער האט געזעהן, וויא מוראשקעס האבען ארויפֿגעלאזען יונגע גראז-לייז אויף דעם בלום וואס רופֿט זיך גאַנזענבלום. מיט איין ווארט, דיא מוראשקעס בעזארגען זיך וועגען דעם, דאס זייערע קליינע קיה׳ליך זאלין האבין גוטען שפייז.

ניט דיא גראז-לייז אליין לאזען פֿון זיך ארוים אזיסען זאפֿט. עס איז דא נאך קליינע טהיערען חוץ זייא, וואס טהוען דאס אויך. דיא מוראשקעס בענוטצען זיך מיט דיעזע טהיערען אויך.

אויסער מוראשקעס, לעבען אין מוראשניק נאך פיעל אנדערע בעשעפֿענישען וואס דיא מוראשקעס בעליידיגען זייא ניט און גיעבען נאך אמאל אכטונג אויף זייא. למשל אין מוראשניק געפֿינט זיך אפֿט אגאנץ קליינער זשוק. דיעזער זשוקעלע איז גאר אבלינדער און זעהט ניט וויא צוא עסען, דערזיבער קארמען איהם דיא מוראשקעס.

איינער דערצעהלט, אז ער האט אמאל געזעהן, וויא עטליכע מוראשקעס האבען געלעקט אשטיקעל צוקער. דער בלינדער זשוק איז צוגעלאפֿען צוא איינע פֿון דיא מוראשקעס און האט איהר עטליכע מאהל מיט זיינע וואנציליך אקלאפּ געטאהן אין קאפּ. דיא מוראשקע האט אופֿגעהערט צוא עסען דיא צוקער, האט זיך אבגעקעהרט צום זשוקעלע און האט איהם בגענומען קאָרמען פֿון מויל.

מוראשקעס וואס האבען קנעכט.

מוראשקעס האלטען בייא זיך אין מוראשניק קנעכט. דיעזע קנעכט זיינען אויך מוראשקעס, נור פון איין אנדער סארט. איהר דארפט וויסען, אז עס איז דא זעהר אסך סארטען מוראשקעס אויף דער וועלט. עס איז פֿארהאנדען ווייסע מוראשקעס, געלע, שווארצע, רויטע און אללערלייא אנדערע. עס איז דא גרויסע מוראשקעס און קליינע מוראשקעס; עס איז דא אזעלכע וואס האבען גרויסע קאפּ און שרעקליכע קינבאקען און פערקעהרט, וואס האבען קליינע קאפּ און קליינע קיננבאקען. דיע בלוט-רויטהע מוראשקעס האלטען בייא זיך אין מוראשניק קנעכט, וואס ארבייטען אהן אופהערען פֿיר זייערע הערשער, שפייזען זייא, נייאנצען און ערציעהען זייערע קינדער, און בעשיטצען זייא זאגאר פון זייערע פיינדע.

איינינע סארטען מוראשקעס לאזען קיין מאל ניט ארויס אויף דער ליכטיגער וועלט זייערע קנעכט. דיע קנעכט ארבייטען אין מוראשניק, און זייערע הערשער פערשאפֿען שפייז און טהוען אלעסדינג וואס עס מאכט זיך אין דרויסען. ווען דיעזע מוראשקעס דארפֿען זיך מיט אלעמען איבער-קלייבען אין איין אנדער ארט, נעהמען זייא זייערע קנעכט אין דיא מיילער און טראגען זייא אזויא איבער פון דעם אלטען ארט אויף דעם נייען.

אנדערע סארטען מוראשקעס האלטען זעהר אסך קנעכט בייא זיך אין דיע מוראשניקעס. בייא דיע פורפור-רויטע מוראשקעס, למשל, קאנט איהר געפינען צו עטליכע טויזענד קנעכט אין אמוראשניק. דיע קנעכט ארבייטען פֿאר זייא פֿון פֿריה ביז נאכט, און דיא הערשער אליין טהוען ווענינ. דיע זכרים און דיע נקבות מהוען גאר ניט; דיא ארבייטער-מוראשקעס וויסען מעהר גיט וויא צו שטרייטען מיט זייערע פֿיינד. ווייטער טהוען אלסדינג פאר זייא דיא קנעכט. דיא הערשער אליין קאנען אפֿילו זייערע אייגענע נעסטען פֿיר זיך ניט מאכען, און זיינען ניט פֿאהיג זייערע אייגענע רויפֿען אום צוא האדעווען. דאס אלעס טהוען זייערע קנעכט. טאמער דארף מען זיך איבער קלייבען אויף אנייען ארט מוזען אויך דיא קנעכט געהן זוכען וואוהין זיך איבערצוקלייבען, ווארום דיא הערשער אליין זיינען דאס ניט אים שטאנד צוא טהאן. אז עס קוממט דיא צייט זיך איבערצוקלייבען נעהמען דיא קנעכט זייערע הערשער אין דיא מיילער און טראגען זייא אזויא איבער פֿון דיא אלטע ערטער אויף דיא נייע. וואס דארפֿט איהר מעהר, דיא רויטע מוראשקעס קאנען אליין אפֿילו ניט עסען, מען מוז זייא קארמען. איינער דערציעהלט, אז ער האט אמאל געמאכט אזא מין פראבע. ער האט אריינגעלייגט עטליכע פורפור רויטע מוראשקעס אין אקעסטעל, וואו

עס

עס איז געווען אביסעל האניג. דיעזע מוראשקעס האבען זעהר ליעב האניג. נור פֿון דעסט וועגען האבען זיא זיך צום האניג אפֿילו ניט צוגעריהרט. זייא זיינען אזויא געלעגען דארט אפאר טאג. עטליכֿע פֿון זייא זיינען געשטארבען פֿון הונגער אונ דיא וואס זיינען געבליעבען לעבען, זיינען זעהר אבגעשוואכֿט געווארען. דער מענש האט זיך דערבארימט אויף זייא אונ ער האט געחאפט אמוראשקע-אקנעכֿט אונ האט אריינגעלאזען אין קעסטעלע. דיעזע מוראשקע האט זיך גלייך גינומען צוא דער ארבייט. זיא האט געשווינד אנגעקארמעט דיא הערען, וואס זיינען נאך געבליבען לעבען, דערנאך האט זיא גענוממען געהן ארום דיא רויפען פֿיר וועלכֿע זיא האט געמאכֿט בעזונדערע ארטער וואו זייא האבען געקאנט רוהיג ליעגען, מיט איין ווארט — דער קנעכֿט האט אלעמען פֿערזארגט.

דיא פורפור-רויטע מוראשקעס, וויא אויבען איז געשטאנען, קאנען אליין ניט עסען אהן וועמעס עס איז הילף. דער מויל איז בייא זייא אזויא געמאכֿט, אז בייסען זיך מיט איהם קאנען זייא אונ צוא קייען דאס עסען — ניט. דעריבער מוזען זייא ניט ווילענדיג עססען פֿון קנעכֿטס מויל.

דיא מוראשקעס וואס האבען קנעכֿט, קאנען ניט עססען, ניט טרינקען אהן יענעמס הילף, זייא קאנען נור זיך שלאגען. זייא פֿיהרען אמתע שטרייטען מיט אנדערע סארטען מוראשקעס, אונ בעראבעווען זייערע מוראשניקעס. זייא נעהמען אוועק מיט גוואלט בייא דיא איינגענומענע מוראשקעס דיא רויפען אונ אייעליך אונ טראגען אוועק צוא זיך אין מוראשניק אריין. פֿון דיעזע שווארצע רויפען ווערען געבארען שווארצע מוראשקעס. זייא ווערען שוין געבארען קנעכֿט, אונ דעריבער געוואהנען זייא זיך לייכֿט צוא צוא זייער לאגע. אויף דעם ארט פֿערשאפֿען זיך דיא הערשער-מוראשקעס געטריע קנעכֿט, געהארזאמע אונ ארבייטסאמע, וואס וויסען פֿון קיין זאך, אויסער זייער מוראשניק. דיעזע קנעכֿט זיינען אזויא געוואהנט אלצדינג צוא טאהן פֿיר דיא הערען, דאס דיא הערען האבען אליין גאר פֿערגעסען וויא מען בויעט אנעסט, וויא מען ערציעהט קינדער אונ אפֿילו וויא אליין צוא עסען.

וויא מוראשקעס שאפען זיך קנעכט.

פֿיעל מענשען האבען געזעהן מיט דיא אייגענע אויגען וויא מוראשקעס פֿערשאפֿען זיך רויפען פֿון פֿרעמדע מוראשניקעס. דיא מוראשקעס פֿון איין סארט פֿיהרען שטענדיג שטרייט מיט דיא מוראשקעס פֿון אנדערע סארטען אונ נעהמען איינע בייא דיא אנדערע אין פֿליען דיא רויפען.

איידער זייא געהן אהיים איפ'ן שטרייט, שיקן זייא אינטער צוא דעם פרעמדען מוראשניק שפיאָנעס. דיא שפיאָנעס בעטראכטען דעם מוראשניק פון אלע זייטען, קוקן ארום אלע זיינע טהירען דורך וועלכע מען קאן צוא איהם צוקוממען. נאכהער קעהרען זייא זיך אום צוריק צוא זיך אהיים. איידער דיא שפיאנעס געהען אריין אין מוראשניק אבגעבען ראפאָרט פון זייער רייזע, זיינען זייא זיך אלאנגע צייט מישב וויא עס איז בעסער אויסצופיהרען זייער פלאן.

איינע דערצעהלט, אז ער האט גיזעהן, וויא דיא שפיאנעס פלעגען צוריק קוממענדיג אצייט ארומקריכען אויף דעם דאך פון זייער מוראשניק, איידער זייא האבען זיך בעשלאססען אריינצוגעהן צוא זייערע קאמעראדען אונ איבערגעבען דאס וואס זייא האבען זיך דערוואוסט. — וויא זייא קלאָרען שוין אלצדינג אב, געהן אראפ עטליכע פון זייא אין מוראשניק אונ גיעבען איבער אלע נאכריכטען אונ דאס וואס זייא האבען אבגעקלערט צוא טהאן; באלד נעהמען זיך שטען דורך אלע טהירען פון מוראשניק דיא סאלדאטען. אקורצע צייט לויפען זייא אונ דרעהען זיך ארום זייער מוראשניק, פונקט וויא זייא וואלטען זיך צובערייטען צוא דער רייזע, אונ דער נאך לאזען זייא זיך אוועק ראבעווען דעם פרעמדען נעסט. אין וועג געהען זייא ציילען וויים, פונקט וויא ריכטיגע סאלדאטען. מען האט בעגעגענט פולקען סאלדאטען פון מוראשקעס, וואס האבען פערנוממען 6 ארשין אין דער לאָנג אונ אוויאָרשקעס 12 אין דער ברייט.

געוואהנליך געהן זייא ארויס שטרייטען ארום זייגער פיער נאך האלבען טאג. דיא וועג געדויערט בייא זייא אפט א גאנצע שטונדע. וויא זייא קומען אן צום פרעמדען מוראשניק, ווערט דארט באלד א לאַרם; עס לויפען ארויס פון דעם פיינדליכען לאגער דיא סאלדאטען אונ עס הייבט זיך אן צווישען זייא דער שטרייט. דיא רויבער ווענדען אן אלע קראָפטען אום וואס גיכער צוא חאפען דיא רויפען אונ אוועק געהן, אבער דאס איז ניט אזויא לייכט. דיא מוראשקעס בעשיטצען זייער נעכט מיט וואס זייא קאנען. אמאָל ווערען דיא רויבער פערטריעבען מיט שאנד, אבער עס טרעפט אויך אז דיא רויבער קעהרען זיך אום צוא זיך מיט הונדערטער רויפען, דארט בייא זיך אין מוראשניק גיעבען זייא איבער דיא רויפען אויף דיא קנעכטס הענד, וועלכע גיעבען שוין אכטונג אויף זייא אונ האדעווען זייא אויס.

אזעלכע בעפאללען מאכען זייא דורכ'ן זוממער עטליכע מאל. איין מאל האבען אזעלכע רויבער צוא ווארפען אמוראשניק אונ ארויסגעטריבען דיא געלע מוראשקעס. אין אוואך ארום האבען זיך דיא אומגליקליכע מוראשקעס געמאכט אנייע וואהנונג. אבער וויא דיא רויבער האבען דאס נאר ערפאהרען האבען זייא ווידער געמאכט א בעפאלל אויף דיא געלע מוראשקעס, האבען

ווידער

פֿיערער צוא ווארפֿען זייער נעכט און אוועק׃ געפֿיהרט זייערע רויפען נאך אמאל.

אנדערע מוראשקעס זיינען אזעלכֿע רויבער, אז אין איין זומער האלטען זייא פֿיערציג מאל מלחמה, און אמאל נאך מעהר. מען האט אמאל בעמערקט, אז איין נעסט פֿון אזעלכֿע רויבער האבען דורך׳ן זומער געפֿיהרט פֿיער און פֿיערציג שטרייטען און 23 מאל האט זייא געגאלטען זיך אומצוקעהרען פֿון שטרייט מיט פֿיעל רויב.

דיא בלוט-רויטע מוראשקעס בעלאגערען פֿרעמדע מוראשניקעס, פונקט וויא מענשען בעלאגערען אשטאדט. זייא רינגלען ארום דעם מוראשניק פֿון אלע זייטען, נאהנט געהען זייא צוא איהם ניט צוא, אבער זייא לאזען פֿון איהם קיינעם ניט ארויס. אזויא שטעהען זייא און ווארטען ביז וואנען עס קומען צוא זייא אונטער מיטהעלפֿער פֿון זייער מוראשניק. וויא זייא פֿיהלען זיך שוין וועניג שטארק, מאכֿען זייא מיט האסט אבנפֿאלל אויף דעם פֿרעמדען מוראשניק און זעהען צוא פֿערנעהמען אלע וועגען און אלע טהירען פון איהם. ביא יעדער טהיר שטעלט זיך אַ באַטאַליאָן בלוטיגע מוראשקעס, וועלכֿע קאַראולען דיא בעלעגערטע מוראשקעס און לאזען זייא ניט ארויסטראגען זייערע רויפען. דיא מוראשקעס, וואס געהן ארויס אהן רויפען, לאזען זייא דורך, אבער דיא וואס האבען מיט זיך רויפען, שטעלען זייא אב און נעהמען ביי זייא אוועק דיא רויפען. אויף דעם אופֿן ט ייבען זייא ארויס פֿון מוראשניק אלע בעשיטצער, אלע סאלדאטען, און דערנאך קריעכֿען זייא אהין אריין, קלייבען רוהיג צונויף דיא רויפען און טראגען אוועק צוא זיך אין מוראשניק אריין.

דיא מוראשקעס קאנען ניט נור אנפֿאלען, אבער זייא זיינען אויך אים שטאנד זיך צוא בעשיטצען. דיא קנעכֿט-הערשער, צום ביישפיעל, קומט זעהר שווער אן איינצונעהמען דיא געלע מוראשקעס, ווייל זייא שיטצען זיך ביז דאס לעטצטע.

דיא בעלאגערער קאנען נאר טריט בייא טריט געהן פֿארווערטס, ווארום דיא פֿיינד פֿערצאמען זייא דיא וועג און האָרן זיך ניט אויף מיט זייא צוא שלאגען אפֿילו בשעת זייא שפארען זיך שוין אריין מיט געוואלט צוא זייא אין מוראשניק. און אין דער צייט ווא איין טהייל פֿון דיא געלע מוראשקעס האלטען אב זייער פֿיינד און לאזען איהם געהן, גראבט דער אנדערער טהייל אונטער דר׳ערד לאנגע היילען, דורך וואנען זייא זאלען קאננען ענטלויפֿען אז מען וועט דארפֿען. אפֿט איז בייא זייא שוין דא פֿון פֿריער אזעלכֿע היילען און סעקרעטנע טהירען.

עס טרעפֿט אמאל אויך, ז׳אס מוראשקעס פֿון דעם זעלביגען סארט נור פֿון פֿערשיעדענע מוראשניקעס, פֿיהרען צווישען זיך אויך שטרייטען. און אזעלכֿע שטרייטען זיינען דיא שרעקליכֿסטע און עס ווערד אין זייא

פערגאססען פיעל מעהר בלוט וויא אין געוואהנליכע, אזייא וויא דאס קוממט פאר אין דיא בירגער שטרייטען בייא מענשען. אזעלכע שטרייטען טרעפפען זיך, צום בייזפיעל, צווישען דיא ערד-ארבייטער-מוראשקעס, ווען איין מוראשניק וויל מיט געוואלט איינעהמען בייא דעם אנדערען זיינע זאפאסען תבואה.

בייא איינגע מוראשקעס געדויערט אזא שטרייט עטליכע שטונדען, צום העכסטען אטאג, אבער בייא אנדערע קאן זיך דער שטרייט פערציעהען אויף עטליכע טאג, אמאל נאך אויף עטליכע וואכען אויך.

איינער איז אמאל געוועזען נייגיעריג אונ האט זיך צוגעקוקט צוא אזא שטרייט פון טאג צוא טאג דיא גאנצע צייט וואס ער האט געדויערט, אונ דיא זאך האט זיך פערצויגען גאנצע זעכס אונ פיערציג טאג. „עס קאן זיין, דערצעהלט דיזער מאן, אז דער שטרייט פלעגט זיך אין מיטטען ווען עס איז אבשטעלען, אבער ניט אויף לאנג. איך קאן מעהר ניט זאגען, דאס ווען איך בין אהין ניט געקוממען, פלעג איך זייא שטענדיג טרעפפען זיך שלאגענדיג. ענדליך, האבען דאך דיא מוראשקעס פון איין מוראשניק איינגענוממען אללע זאפאסען בייא דעם אנדער מוראשניק אונ אריבערגעשלעפט צוא זיך".

מוראשקעס ערד ארבייטער פיהרען צווישען זיך אמאל שטרייטען איבער ערד. איינער דערצעהלט וועגען דעם דאס וואס ער האט אליין געזעהן מיט דיא אויגען. אין איין וואלדעל איז געוועזען אמוראשניק פון ערד ארבייטער. ניט ווייט פון דארט האבען זיך אויסגעבויעט אנעסט אנדערע מוראשקעס. דאס איז דיא פריהערדיגע איינוואהנער ניט געפעלען געווארען. מוראשקעס קלייבען זיך אויף קארנער, אמאל גאנץ ווייט פון זייער מוראשניק, אונ זייא האבען ניט ליעב, אז פרעמדע מוראשקעס זאלען קלייבען מיט זייא אין דיא זעלבע ארטער. עס האט קיין צוויי טאג ניט געדויערט וויא עס האט זיך אנגעהויבען צווישעןביידע מוראשניקעס אשטרייט: דיא אלטע איינוואהנער זיינען אנגעפאלען אויף דיא וואס האבען זיך דארט נאר וואס בעזעטצט זייא האבען דעם נייען מוראשניק ארום גערינגעלט פון אלע זייטען. זיינען אריין איינעוועניג אונ האבען געטיידט דיא פרעמדע פיינדע. דיא נייע האבען אויך ניט געשוויגען, זייא האבען זיך געראנגעלט וויא דיא העלדען. דער שטרייט האט זיך געצויגען אויף א שטרעקע פון צווייא קלאפטער ארום דעם מוראשניק. דיא מוראשקעס האבען זיך געשלאגען צוא פאר וויים איינער אויף איינעם. מען האט זיך געשלאגען אהן ערבארמען. אפט פלעגט אקליינע מוראשקע פון דיא נייע חאפען איהר פיינד פאר'ן פיסעל אונ האט איהר אבגעריססען. יענע זיינען ניט געבליעבען שולדיג אונ האבען

גלייך

גלייך בעצאהלט אונ פלעגען אבבייססען בייא זייערע געגנער דיא קאפ אונ דיא בייכער. דער שטרייט האט געדויערט עטליכע טאג.

אין אפאר טאג ארום איז דער מענש געקוממען אויף יענעם ארט, וואו עס איז געוועזען דער שטרייט אונ ער האט דארט דערזעהן ליעגענדיג זעהר פיעל טוידטע מוראשקעס. דאס זיינען געוועזען דיא וואס זיינען געפאללען אין שטרייט. זייא זיינען געלעגען איינגעשטשעמעט איינע אין דיא אנדערע מיט דיא לאפקעס אין דיא מיילער, אויף דר'ערד האבען זיך געוואלגערט הונדערטער קערפער אהן פיס אונ אהן קאפ.

דיא שטרייטען פון ביענען.

דיא ביענען פיהרען אויך שטרייטען אזויא וויא דיא מוראשקעס. זייא שטרייטען צווישען זיך איינע מיט דיא אנדערע איבער דיא האניג וואס זייא נעהמען אוועק איינע פון דיא אנדערע.

עס איז דא אזעלכע ביענען, וואס לעבען נור פון פרעמדע. זייא ראבירען פרעמדע בינשטאקען אדער איינציג ווייס אדער אין קאמפאניע מיט אנדערע. עס מאכט זיך, אז עס פאלט אן אויף אביענשטאק אגאנצער מיליטאר פון פרעמדע ביענען. עס ווערד, אשטרייט דיא ווירטהען דיא אייגענטהימער פון ביענשטאק גיעבען זיך ניט אונטער, זייא שיטצען זיך מיט אלע קרעפטען. ווער עס איז שטארקער, דער נעהמט איין. גאנץ אפט איז דער ביענשטאק פערפאללען. דיא פיינדליכע רויבער פאללען אריין אונ פריער פאר אלסדינג טיידטען זייא דיא מוטטער אדער דיא קעניגין פון דעם בינשטאק. וויא נור דיא מוטטער איז טוידט, אזויא איז שוין נאך דעם בינשטאק. דיא בינען פערליערען מוטה אונ האפנונג. זייא גלויבען אז זייא האבען שוין אין גאנצען פרעשפיעלט. זייא הערן זיך אויף צוא ראנגלען אונ אנדערע טהוען נאך ערגער: זייא געהען איבער אויפ'ן פיינדס זייט אונ נעהמען צוזאמען מיט איהם ראבירען דעם בינשטאק. זייא העלפען איהם ברעכען דיא ביענענצעלען פון אייגענעם ביענשטאק אונ טראגען איבער זייער אייגענע האניג אין אפרעמדען ביענשטאק.

אייניגע סארטען ביענען לעבען נור פון ראזבאיי. זייא ראמען אויס אללע ארומיגע ביענשטאקען איינעם נאך דעם אנדערען. עס טרעפט דאס זייא צוא ראבירען גאנצע פאסיעקעס (אפעלד מיט עטליכע בינשטאקען).

עס איז דא אזעלכע ביענען, וואס פאלען אן ניט אויפ'ן בינשטאק, נור אויף דיא ביענען וואס טראגען אהין האניג. וויא דער רויבער דער זעהט אין פעלד אזא ביען, אזויא פאלט ער אן אויף איהם אונ נעהמט

אפּ בייא איהם דיא האניג. אמאל קלייבען זיך צונויף גאנצע שייקעס פֿון אזעלכע רויבער אונ פֿאלען אן זאלבע עטליכע אויפֿין ביענן מיט דיא האניג. איינע האלטען איהם פֿאר דיא פֿיסעליך, אונ דיא איבעריגע שטעכען איהם, בייסען איהם אזויא לאנג ביז ער שטעקט ארויס דעם צונג. מעהר וויא דאס דארפֿען זייא ניט. זייא לעקען אראפּ פֿון צונג איינער נאך דעם אנדערען דיא האניג אונ דער נאך לאזען זייא אוועק דעם ביענן איוף אלע פֿיער זייטען.

4-טעס קאפּיטעל

וויא טהיערען בויען וואהנונגען אונ זארגען פֿיר זייערע קינדער. טהיערען ארחיטעקטארען.

אויסער דיא זארג, וואס טהיערען האבען, זיך צופֿערזיכערען גענגען פֿיינד אונ צוא שאפֿען פֿיר זיך וואס בעסער אונ מעהר שפייז, ליעגט נאך אויף זייא דיא זארג, צוא בויען פֿיר זיך אוואהנונג. ניט ווילענדיג מוז יעדע לעבעדיגע בעשאֶפֿענים ווערען אבוימייסטער, איין ארחיטעקטאר. וויא צווישען מענשען, אזויא איז אונטער טהיערען אויך דא גוטע מייסטערס, אנדערע טהיערען בויען זיך גאר ניט קיין וואהנונגען, וואהנען וואו עס מאכט זיך, היינט זענען זייא דא אונ מארגען זענען זייא אויף איין אנדער ארט, פונקט וויא ווילדע מענשען, וואס וואהנען אין היילען, אונטער א צוויג פֿון א בוים, אדער גאר אונטער דעם פֿרייען הימעל, נור דער פֿאר אבער איז דא צווישען טהיערען אזעלכע קינצלער פֿון ארחיטעקטארען דאס עס איז צוא בעוואונדערען, עס איז דא צווישען זייא אלערלייא ביימ־טערעס, מוליארעס, צעסליארעס אונ אפֿילו אינזשעניערען, עס איז דא אזעלכע וואס קאנען נייען, פֿלעכטען, טאקען, שניטצען, שניידען, קלעפּען אונ ז. וו. אונ אלצדינג ווערד בייא זייא געמאכט אהן הענד, ווער עס ארבייט מיט׳ן שנאבעל, ווער מיט דיא נעגעל, מיט איינעם ווארטע, וואס איינער האט, מיט דעם ארבייט ער. פֿיעל פֿערשיידענע געביידען בויען פֿיר זיך דיא טהיערען. איינעגע טהיערען מאכען זיך נארעס אונ לעבען דארט אב דעם גאנצען לעבען. אנדערע אבער בויען זיך נעסטען נור אויף דיא צייט וואס זייא זייען פֿערנומען מיט׳ן האבען, אונ מיט דער ערציעהונג פֿון זייערע קינדער עס איז ווידער דא אזעלכע טהיערען וואס בויען אויס גאנצע שטאָדט, גראבען קאנאלען מאכען בריקען אונ שטעלען אויף פֿיעל פֿערשיידענע געביידען.

וויא טהיערען גראבען.

עס איז דא פֿיעל טהיערען וואס קאנען זיך אויס־עצייכֿענט גראבען אין דער ערד אונ מאכֿען זיך דארט וואהנונגען. דער קראָט, למשל, גראבט אויס אין דער ערד לאנגע וועגען; דיעזע וועגען ציעהען זיך אין פֿערשיידענע זייטען, אין פֿיעל אָרטער בעגעגענען זייא זיך אונ שניידען זיך איבער. אלע דיעזע וועגען פֿיהרען אין קראטס וואהנונג. זיין וואהנונג מאכֿט ער זיך פֿון ערד. פֿון דערוויסען וויזט אויס זיין וואהנונג וויא אקליין בערגעלע. אינעווייניג, אין רעכֿטען מיטען בערגעלע, מאכֿט זיך דער קראט אַ שלאָפֿצימער. ארום דעם שלאף־צימער געהען צוויא בעזונדערע וועגען איינע אויף דער אנדערע, זייא דרעהען זיך וויא רינגען. פֿון דעם אויבערשטען רינג געהען פֿינף בעזונדערע וועגען צוא דעם אונטערשטען מיט דיעזע וועגען געהט דער קראָט ארויף פֿון דעם אונטערשטען רינג אין דעם אויבערשטען אונ פֿון דארט געהט ער שוין גלייך אריין צוא זיך אין שלאָפֿצימער. דיא וועגט פֿון זיין וואהנונג טרעט ער איין אונ מאכֿט זייא גלאט אונ אין שלאָפֿצימער מאכֿט ער זיך אבעט פֿון בלעטער אונ מאָך. דארט זיצט ער אלע מאל, אויסער ווען ער געהט ארוים אויף געיעג. דרייא מאל אין טאג געהט ער ארוים אויף געיעג. וויט געהט ער ניט אוועק; זיין געיעג מאכֿט ער אַקלאַפֿטער פֿופֿצעהן צוואנציג פֿון זיין וואהנונג. אונ אזעלכֿע לאנגע וועגען גראבט ער זיך אוים אונטער דער ערד. דורך דיעזע אונטער ערדישע וועגען לויפֿט ער דורך אין דיא ארטער, וואו עס געפֿינען זיך ווערים, זשוקעס אונ פֿיעל אנדערע בעשעפֿענישען מיט וועלכֿע ער נעהרט זיך. ווען עס איז נעָטהיג, קאנן ער געשווינד אויסגראבען נייע וועגען. מען דערצעהלט, אז אין ווייכֿער ערד קאנן זיך דער קראט אזויא גיך גראבען וויא גיך אַ פֿיש שווימט אין וואסער, בעזונדערע וועגען גראבט זיך דער קראט אין דר׳ערד פֿון זיין וואהנונג צום וואססער ערגעץ צוא אַ טייכֿעל אדער אלוזשע. דער קראט קאנן אברונעם אויך אויסגראבען. איינער וואס האפֿט קראטען דערצעהלט, אז אנדערע קראטען גראבען אוים בייא זיך אין וואהנונג טיעפֿע ברונימער, אין פֿייכֿטע וועטטערען, ווען עס געהט רעגענס, ווערען דיעזע ברונימער פֿולל מיט וואסער. טיעף אונטער דער ערד האַלט זיך דאס וואססער אַ לאנגע צייט, אונ דער קראָט לאזט זיך אראפּ אין זיין ברונעם ווען ער וויל נאר אטרונק. אהן וואסער קאנן דער קראט ניט אויסקומען. מען זאל אין אַ טרוקענעם וועטער ווען עס געהט קיין רעגען ניט, אויסזוכֿען אזא מין ברונעם אונ אריינגיעסען וואססער וועט געווים קומען אהין צולויפֿען אַ קראָט, אינ אָפֿשר עטליכֿע מיט אמאל. אויף דעם אופֿן קאנן מען זייא אריינגארען אין זאק אונ פֿאנגען.

אין אויסטראליען לעבט אקליינעס טהיערעל וואס מען רופט שנאבעל־טהיער, וויל איהר נאז וויזט אויז וויא א שנאבעל פון איין ענטעל. איהרע פיס זייען אויך וויא בייא איין ענטעל, מיט א הייטעל צווישען דיא פינגער, צוליעב וואס עס איז דעם שנאבעל טהיר זעהר בעקוועם צושווימען. דאס שנאבעל טהיר שווימטווירקליך זעהר גוט און איהר וואהנונג מאכט זיא זיך שטענדיג ביים ברעג טייך. זיא גראבט זיך אויס א נארע נאהינט צום וואסער פערזארגט דיא נארע מיט צווייא טהירען, איינע קומט ארויס אויף־ן ברעג. דאס שנאבעל־טהיער גראבט זיין נארע זעהר קונטציג. רייזענדע האבען געזעהן נארעס פון שנאבעל טהיערען וואס האבען זיך געצויגען אויף 7 קלאפטער, אין דיא לאנג, גאר אין עק נארע מאכט זיך דאס שנאבעל טהיער א וואהנונג. דארט האלט זיא איהרע קינדער.

פייגלען קאנען זיך אויך גראבען אין דער ערד, צום ביישפיעל, דאס פייגעלע פעטגאנז בויעט זיך א נעסט אין דער ערד. אז עס קומט דיא צייט זיען דיא פעט גאנז דארף לייגען אייער נעהמט זיך דער „ער" צוא דער ארבייט. ער זוכט אויף וואס אוייכערע ערד און פאנגט אן צוגראבען א נעסט. דער "ער" גראבט און דיא „זיא" העלפט איהם אונטער. אין דער צייט וואס ער גראבט איז ער אזויא פערטיעפט אין זיין ארבייט, אז ער הערט נישט און זעהט נישט. יאגער דערצעהלען, אז אין דער צייט וואס דער פעטגאנז גראבט זיין נעסט קאן מען איהם חאפען מיט דיא האנד. זיין נארע געפינדט זיך אימטער טיעף אין דער ערד, דער ארייגאנג אהין ציעהט זיך כמעט אויף $1\frac{1}{2}$ ארשין אין דער לאנג, אויסער דעם מאכט ער זיך נאך וואו עס איז א זאפאסנע טהיר, ער זאל האבען פון וואנען צוא אנטלויפען אין איין אויגענבליק. עס איז שווער צוא פערשטעהן, וויא קאנען זיך שלאנגען גראבען אין דער ערד. טהיערען ארבייטען מיט דיא לאפעס און מיט דיא נעגעל, פייגלען מיט דיא שנאבלען און מיט דיא פיס, אבער מיט וואס גראבט דער שלאנג דיא ערד? און פון דעסט וועגען איז דאך דא אזעלכע שלאנגען, וואס קאנען זעהר גוט זיך גראבען אין דער ערד. אין אמעריקא אויף דעם אינזעל יאמאייקא לעבען אסארט געלע שלאנגען. זייא זיינען דארט דא זעהר פיעל און מענשען האבען פאר זייא קיין פורכט נישט, וויל דיא געלע שלאנגען זיינען נישט קיין גיפטיגע. איין מאל האט מען דערזעהן, וויא אגעלער שלאנג איז ארויסגעקראכען פון אקופע ווייכער ערד. דיא ערד האט מען נישט לאנג פאר דעם געבראכט אין גארטען אויף בייטען. דער גארטנער האט זיך געוואונדערט, וויא קוממט אהין דער געלער שלאנג. אז ער האט פערנאנדער געווארפען דיא ערד, האט ער דער זעהן, אז דער שלאנג האט זיך אויף יענעם ארט אין דר'ערד אויסגעבויט אגוטען נעסט. ער האט זיך געקליגט איבצוגראבען אונטער דר'ערד א וועג. געגראבען

האט

האט ער מיט'ן קאפ אונ ארויס געווארפען דיא ערד אויף דרויסען מיט דעם גאנצען קערפער.

עס איז דא שנעקעס, וואס מאכען וואהנונגען אין שטיינערנע פעלזען. אויפ'ן רעכטען ברעג אקעאן בעגעגענט מען אין אנדערע ערטער מראמארנע פעלזען וואס זיינען דורך געלעכערט פונקט וויא מיט איין עגבאהער. דאס האבען דיא שנעקעס אזויא דורך געבאהערט. זייא באהערען מראמארנע פעלזען גאר מיט אנאנדער קונץ. אזויא ווא מען וויס, איז בייא דיא שנעקעס דער קערפער אלע מאל בעדעקט מיט אפייכטען שליים. דיעזער שליים עססט אויס דעם שטיין, אזויא וויא אשארפע זייערקייט.

אין קאעאן לעבט אקליינער אונ אשיינער מין מושעל וואס מען רופט דער שטיין שלייפער. דיעזער מושעל האט אשוואכען קערפער, דעננאך קאן ער שטיינער שלייפען, עד שליפט, צום ביישפיעל, אויס טיעפע גריבער אין דיא קריידט-שטיינער. דיעזער מושעל איז בעדעקט מיט דינגע אונ הארטע נאדלען מיט וועלכע ער ארבייט וויא מיט איין עגבאהער. ער קלעפט זיך צוא א פעלז, נעהמט זיך פאמעלאך דרעהען אונ פאנגט אן מיט זיינע שארפע נאדלען צוא שאבען אונ צוא קראטצען דעם פעלז אויף איין ארט, ער שאבט אזויא לאנג ביז ער שאבט זיך אויס אין פעלז אוואהנונג, דארט בעהאלט ער זיך פון זיינע פיינד.

טהיערען מולארעס.

בייא דיא ברעגען פון דעם מיטעללאנדישען מעער לעבט איין סארט פייגלען, וואס הייסען פלאמינגעס אדער רויטע גאנז. דאס איז אזומפ-פייגעל. ער האט לאנגע פיס אונ אלאנגע האלז, נור אקליינע טולע. זיינע פעדערען פון דעם גאנצען קערפער זיינען טונקעל רויט אונ דיא פליעגלען העל רויט. מען בעגעגענט פון דיא רויטע גאנז גרויסע סטאיעס. אז מען טהוט אקוק אין פריה-מארגען אויף אטייך, וואו עס לעבען רויטע גאנז, ווייזט פון וויטען אויס דער ברעג, וויא א דאמבע פון רויטע שטיינער. דאס שטעהען אין לאנגע צייֿלען דיא רויטע גאנז אונ פאנגען פיש.

דיעזע פייגלען בויען זיך זעהר וואונדערליכע נעסטען. זייא בויען זייא ניט אויף דער ערד (יבשה), נור אין וואסער, וואו עס איז ניט טיעף, נעבען ברעג. דעם נעסט מאכען זייא פון זאמד אונ לעהם. אונ ער ווייזט אויס וויא אסלופ, וואס איז פון אונטען ברייטער אונ אויבען שמאלער. דיעזער סלופ איז הויך צוועלף ווערשאק אונ אמאל זאגאר איין ארשין, אונ געהט ארויס פון אונטערן וואסער. אויפ'ן רעכטען שפיטץ פון דעם סלופ לעגט דיעזע פייגעל

אייער. אויף דיעזעם סלופ זיטצט אויך דיא פייגעל, בשעת זיא זיטצט אויף דיא אייער. איהרע לאנגע ביס לאזט זיא, ווען זיא וויל, אראפ אין וואססער, אדער זיא האלט זייא אונטער זיך. דער נעסט איז אלעמאל אזויא הויך, אז דאס וואססער הייבט זיך קיין מאל ניט אויף ביז'ן שפיטץ.

דיא רויטע גאנז קאנן זיך גאנץ רוהיג זיטצען אויף איהרע אייער. געהן אויף גאַיעג פאנגען וואס עס איז פיר זיך צוא עססען, דארף זיא ניט: דיא פיש שווימען אליין צוא האַרד צוא איהר נעסט און אזויא וויא זיא דאט אַ לאנגע האלז, קאן זיא לייכט פאנגען דיא פיש, ניט ארא בגעהענדיג פון נעסט.

צווישען דיא פייגלען זיינען דא אזויגע, וואס קאננען אויסגעצייכענט אוים קנעטען פון לעהם זייערע נעסטען. איין סאָרט פייגעליך האט מען פאר אזא קונציגער ארבייט זאָגאר אַנאמען געגעבען דיא מולאַרעס. זייא לעבען אין אמעריקע און זיינען ניט גרעסער וויא אונזער זשאַוואָראָנאק (לערכע).

ארייזענדער דערצעהלט, אז ער האט איין מאל דערזעהן אויף אבוים עטליכע קוילען פון לעהם. זייא האבען אויסגעוויעזען וויא באַלאָנען און זיינען געלעגען אויף גראבע צווייגען. ער האט ניט געקענט פערשטעהן וואס איז דאס פאר קוילען, נור אזויא וויא עס איז געוועזען נאהנט פון אַ דארף, האט ער געדעכענט אז דאס האבען מענשען אוים געקייקעלט אויף וואס עס איז. וויא ער איז אבער צוגעפאהרען נאהענטער צום בוים, האט ער בעמערקט, אז דיעזע לעהמענע קוילען זיינען נעסטען, וואס דיא מוליער-פייגלען האבען אויסגעקנאטען. יעדער נעסט, דער צעהלט ער, האט געקאנט וואָגען אפונט ניין און איז געוועזען גרויס פיער ווערשאָק דיעזע קוילען-נעסטען האבען אַ רונדע לאך, דורך וואנען דיא פייגליך געהען אריין, און אין מיטטען זיינען זייא איבערגעצאמט מיט לעהמענע וואַנדליך. אין דער הינטערשטען אבטהיילונג זיטצט דיע „זיע" אויף איהרע אייער, און אין דער פארדערשטען וואהנט דער „ער", וועלכער פערזאָרגט דיא „זיע" מיט שפייז און מאכט איהר פערגעניגען מיט זיין געזאנג.

איין אנדער רייזענדער האט געזעהען, וויא דיא פייגלען-מוליארעס קנעטען אוים פון לעהם זייערע נעסטען. צום ערשטען זוכען אוים ביידע פייגלען, „ער" און „זיע", איין ארט וואס פאַסט פיר אַ נעסט: אַדאך פון אהויז, אשפיטץ פון אקירכע, אדער אצווייג פון אבוים. וויא זייא געפינען שוין איין אָרט נאך זייער געשמאק, פאנגען זייא אן צונויפקלייבען לעהם. דער נעסט ווערד געבויט אין רעגען-צייט, דעריבער וויל עס איז דאמאלט דא אפולע וויכע לעהם. פון דיעזע לעהם קנעטען דיא פייגלאך אוים קוגעלאך וואס זיינען גרויס וויא אקויל פון אַביקס, און טראגען זייא אוועק אויף דעם

ארט

ארט וואס זייא האבען אויסגעקליבען. דארט צורייבען זייא דיא קוגעלאך לעהם מיט דיא פיס אונ מיט'ן שנאבעל אונ פערלעגען אפונדאמענט. דער בייא מישען זייא נאך אריין אין דיא לעהם גראז את אנדערע געוואקסע. אז זייא ווערען שוין פערטיג מיט'ן פונדאמענט, נעהמען זייא ארויף פיהרען פון יעדער זייט אהויכען ברעג. צום ערשטען מאכען זייא דעם ברעג אויסגעבויגען צוא דערויסען צוא אונ דער נאך איניווענינג אריין. אונ וואס העכער, אלץ מעהר. עס איז מערקווירדיג, דאס דיא פייגעלאך בויען ניט אויס זייער נעסט מיט אמאל, אבער זייא קנעטען אויס איין ברעג אונ לאזען זיך איהם אויסטריקענען, נאך אברעג, אונ לאזען איהם אויך זיך אויסטריקענען. אזויא בויען זייא אויס פון לעהם אוואהרען געוועלב.

דער נעסט פון דיא פייגלען-מוליארעס, איז ארונדער וויא אקויל, נור עס איז אויך דא אועלכע פייגלען, וואס קנעטען נעסטען פון לעהם, וועלכע ווייזען אויס וויא אפלאש. אזעלכע פייגלען לעבען אין אויסטראליען אונ מען רופט זייא אריעל-שוואלבען. זייא לעבען אין סטאדעס פון עטליכע צעהנדליג אונ אמאל פון עטליכע הונדערט. זייערע נעסטען בענעגענט מען אויף דיא פעלזען. זייא זעהען אויס אזויא וויא צום וואנד וואלט געוועזען צוגעבאכט עטליכע צעהנדליג לעהמענע פלעשער. יעדער פלאשעל איז מיט'ם האלזעל אראב אונ פאראויס. דאס האלזעל האלט 5 ווערשאק דיא לאנג. דורך דאס האלזעל געהען אריין דיא פייגעלאך אין סאמע נעסט. אויף אזא נעסט הארעווען געוואהנליך זעכס, זיבען פייגלאך מיט אמאל, וועלכע ארבייטען צוא זאממען: היינט בויען זייא אנעסט פיר איין פאר, מארגען פיר איין אנדער פאר. אין דער גאנצען צייט פון דער ארבייט זיטצט איין שוואלב אינעווענינג אין נעסט; וויא עס שיינט איז דאס דער ארחיטעקטאר דער הויפט מייסטער. דיא איבעריגע פייגלאך ברענגען מאטעריאל, וואס עס פאדערט זיך צוא דער ארבייט.

קיין זאך שטערט זייא ניט פון דער ארבייט, זייא הערען ערשט דאמאלס אויף צוא ארבייטען ווען דיא ברענעדיגע זונן טריקענט אזויא אויס דיא לעהם, אז זיא לאזט זיך ניט קנעטען.

אוועספע אמולער.

אנדערע סארטען וועספען בעשעפטיגען זיך מיט מולעריי. אין זיד-אמעריקע לעבען וועספען, וואס בויען זיך אנעסט פון לעהם. דער נעסט וויזט אויס וויא אקליינער זעקעלע אונ געפינט זיך ערגעץ אויף אצווייגעלע פון אבוים. איינער דערצעהלט, אז אוועספע האט זיך אמאל מישב געוועזען צוא בויען

אנעסט

אנגעסט בייא איהם אין צאָלנע. זיא האט געארבייט פֿלייסיג. יעדער מינוט איז זיא אוועקגעפֿלויגען נאך לעהם אונ האט זיך אומגעקעהרט מיט אשטיקעל לעהם אין מויל, פֿלעגט אוועקלעגען דיא לעהם וואו עס איז געוועזען נעטהיג אונ דער נאך האט זיא עס איינגעטראטען מיט דיא פֿיסליך פֿון דערויסען אונ פֿון אינוועניג. זיא האט געארבייט עטליכֿע טאָג. אין אנאסען וועטער האט זיא אויפֿגעהערט צוא טאן. אין אַוואָך איז געווארען פֿערטיג דער נעסט. זיא האט אין נעסט געלעגט אידרע אייעליך אונ אנגעפֿאנגען אפֿולע קליינע שפינען, איהרע צוקינפֿטיגע קינדער זאללען האבען וואס צוא עססען, ווען זייא וועלען ארויסגעהן פֿון דיא אייעליך, אונ זאלען ניט שטארבען פֿון הונגער.

דיא ווייסע מוראשקעס אדער דיא טערמיטען בויען זיך אויס פֿון לעהם וואהרע פאלאטצען אונ זאגאר שטאָדט. מען האט בעגעגענט נעסטען פֿון טערמיטען, וואס האבען געהאלטען דרייא קלאַפֿטער דיא הויך אינ פֿופֿצעהן קלאפֿטער ארום אונ ארום. דיעזע נעסטען ווערען געמאַכֿט זעהר שטארק אונ גוט. אמענש קאן זיך שטעלען אויפֿ'ן שפיטץ נעסט אונ דער נעסט פֿאלט ניט איין. דער נעסט איז אזויא שטארק, דאס ער האלט אפֿילו אויס דיא משא פֿון בופֿעל-אָקסען, וואס קלעטערן אויף איהם צוא זעהן אויב עס געהט ניט פֿון וואנען אפֿיינד. אין אזא נעסט וואהנען הונדערטע טויזענד אונ זאגאר מיליאנען טערמיטען. אזויא וויא בייא געוואהנליכע מוראשקעס, געפֿינען זיך צווישען זייא אויך ער'ן אונ זיע'ן (זכרים אונ נקבות), ארבייטער אונ קריעגס-לייט (סאלדאטען); אויסער דעם אקאָניג מיט אקאָניגין. יעדער האט זיין בעשטימטע ארבייט. דיא ארבייטער בויען דעם נעסט, אונ טהוען אלע הייזישע ארבייט, דיא סאלדאטען האלטען מלחמה, ווען עס פֿאלט אן איין דעם נעסט אפֿיינד, דיא קאָניגין לעגט אייעליך. זיא לעגט זייא איינע נאך דיא אנדערע טויזענטער וויז. דיא אייעליך נעהמען דיא ארבייטער גלייך צוא אונ טראגען אוועק אין בעזונדערע צימערען, דארט גיעבען זייא אכֿטונג אויף דיא אייעליך ביז עס געהען פֿון זייא ארויס לעבעדיגע טערמיטען. פֿון איינינע געהען ארויס זכרים אונ נקבות, פֿון אנדערע סאלדאטען אונ ארבייטער.

וועגען דיא ווייסע מוראשקעס אונ זייערע פאלאטצען.

דיא טערמיטען בויען אויס זעהר קונטציגע נעסטען. איהר וועט געפֿינען בייא זייא אין נעסט פֿערשיידענע צימערען מיט פֿיעל קארידארען אונ וועגען פֿונאיין צימער אין אנדערען. דארטען זייען דא שפּיזארנעס, האנד קאמערן, קינדער צימער, טרעפ, קעלערן, קאַאַלען, בריקען, קאזארמעס,

וואכט

וואַבֿט-הייזער, אונ גאַסען אונטער דר'ערד. פֿון יעדעם נעסט געהען אין אַלע זייטען לאַנגע וועגען אונטער דער ערד. דורך דיעזע וועגען געהען דיא טערמיטען זיך זוכֿען רויב. אנדערע וועגען זיינען ברייט 6 ווערשאָק אונ זיינען גוט איינגעטראַטען, עס זאָל זיין דיא ארבייטער גרינג צוגעהן. אויסער דיא וועגען איז דאַ אין יעדעם נעכט אונטער דער ערד רוהרעס אבצוציהען דיא וואַסער. דיא טערמיטען מאַכֿען דיעזע רוהרעס צוליעב דעם, ווייל אין דיא הייסע לאַנדער וואו זייא לעבען געהען אָפֿט שלאַקס רעגענס, וואס וואָלטען פֿערפֿלייצען זייערע נעסטען, ווען עס וואָלט אין זייא קיין רוהרעס ניט געוועזען.

אין מיטען נעסט מאַכֿען דיא ווייסע מוראשקעס איממער אגרויסען אונ גראַמען קעניגליכֿען צימער. דאַ וואָהנען זייער קעניג מיט דער קעניגין. זייא געהען קיין מאָל פֿון דאַנען ניט ארויס, ווייל זייא קאָנען ניט דורך קריכֿען דורך דיא טהיר פֿון זייער צימער. דיא קעניגין האַלט צווייא צאָל דיא לאַנג אונ דרייא פֿיערטעל צאָל דיא ברייט. זיא זיטצט בייא זיך אין צימער וויא ארעסטירט, אונ מעהר וויא דיא ארבייטער-טערמיטען געהען אַהין ניט אריין אונ ארויס.

ארום דעם קעניגליכֿען צימער מאַכען דיא טערמיטען פֿיעל קליינע צימערליך. דאס זיינען דאס זעלבע וואס קינדער צימער אין רייכֿע הייזער. דאָרט האַלטען זייא זייערע אייעליך אונ רויפען פֿון וועלכֿע עס ווערען נאַכֿהער מוראשקעס. הינטער דיא קינדער צימער געהען קאַממערליך פֿיר דיא דיענער וואס בעדיענען דיא קעניגין. ווייטער געפֿינען זיך בעזונדערע וואַבֿט-צימער, וואו עס וואָהנען דיא סאָלדאטען, וואס שטעהן אונ קאַראולען, אז קיין פֿיינד זאָל אַהין ניט אריינגעהן. צווישען דיא צימערן איז דאַ פֿיעל מאַגאזינען, שפּאַכֿליערס, וואו דיא טערמיטען האַלטען זייערע זאַפּאַסען שפּייז פֿון אלערליי מינים, סמאָלע, קאָרנער, פֿרוכֿטען, שטיעקליך האָלץ. אין מיטען נעסט איז נאָך דאַ בייא דיא טערמיטען אגרויסער צימער וואו זייא קלייבען זיך צוזאַממען זיך בעראַטהען וועגען זייערע אנגעלעגענהייטען. פֿון דיעזעם צימער געהען אסך קארידארען אריף אונ אראפּ אונ אין אלע זייטען. אין ביידע זייטען פֿון דיא קארידארען ציהען זיך שטיבעליך פֿאַר דיא ארבייטער, קאַזאַרמעס פֿאַר דיא סאָלדאטען אונ אסך מאַגאזינען אונ סקלאַדען. אויסער דעם געהען אומעטום אין נעסט בעזונדערע רוהרעס, אים פֿאַלל אז עס מאַכֿט זיך ארעגען זאָל דיא וואַסער האָבען פֿון וואַנען ארויסרינען. אָט אזויא איז איינגעאָרדענט דער נעסט פֿון אויבען ביז אראפּ. פֿון דערוויסען איז ער בעשמירט מיט לעהם.

דיא טערמיטען לעבען אין דער פֿינסטערניס. זייא זיינען בלינד. אנשטאַטט דיא אויגען, אנשטאַטט דעם געפֿיהל פֿון זעהען, בענוטצען זייא זיך

מיטין

מיט'ן שמעקען. אבער בלינדער הייט מאכען זייא אויך וואונדערליכע זאכען.

מענשען וועלכע עס האבען דאס געזעהן מיט דיא אויגען, דערצעהלען וואס פיר וואונדערדיכע געביידען זייא בויען אויס. דיא טערמיטען געהען ארויס פון נעסט דורך דיא קארידארען אונטער דער ערד, קיין ארויסגאנג אויף דער ליכטיגער וועלט האט דער נעסט געוואהנליך ניט. אין אנויטר־גראבען זייא איס אנייע וועג. זייא ארבייטען אונטער דר'ערד זעהר גיך. ווען זייא טרעפען אן אונטער דר'ערד אשטיין, געהן זייא ארויס פון אונטער דער־ערד אויף דר'אויסען און בויען אצוגערעקטען גאנג איף דער ערד. דיזע־גאנגעס בויען דיא טערמיטען זעהער קונסטליך. אלס מאטעריאל ברויכען זייא לעהם, ערד, קליינע שטיקליך האלץ און גראז. דאס זעלבע מאטעריאל, פון וועלכען זייא בויען נעסטען. אז עס קוממט אויס, קאננען דיא טערמיטען אויס ארבייטען איף דעמזעלבען אַרט ארוהרע אַ לאנגע און מאכען פון איהר אהענג-בריק. מען דערצעהלט, למשל, אזא מין צופאלל:

ביא איינעם אין שטוב איז געהאנגען אויף'ן באלטען אזאק מיט עסען־ווארג. דיא טערמיטען האבען דאס דערשמעקט און האבען נעפרופט וויא עס איז צוקוממען צום זאק. פריהער פאר אלץ האבען זייא דורך געגריזעט אלאך אין באלטען וואו עס איז געהאנגען דער זאק. פון דער לאך האבען זייא גענומען פיהרען ארוהרע גלייך צים זאק. עס האט פיעל ניט געדויערט און עס איז פארטיג געווארען ארוהרע. דיא טערמיטען האבען זיך באלד אבער ארום געזעהן, אז זייא האבען איהר ניט גוט געמאכט. דיא רוהרע איז געוועזען צוא פיעל איסגעבייגען און עס איז שווערליך געוועזען צוא קלעטערן דורך איהר מיט משא. דיא טערמיטען האבען דעראיבער געמאכט איין אנדער־רוהרע און אין דיא נייע רוהרע האבען זייא דורכגעפיהרט אוועג וואס האט זיך געדרעהט וויא אשרויף, אזויא וויא דיא וועגען, וואס מען מאכט אויף בערג און וואס אויף זייא איז לייכטער ארויפצוגעהן.

דיא טערמיטען פיהרען דורך וועגען אין האלץ אויך: זייא גריזען אויס דעם האלץ אינעווענינ און פון דערויסען ריהרען זייא איהם ניט אן, זייא גריזען דורך און דורך אהילצערנע דיעלע גלייך געגען דיא פיסליך פון טיש. זייא קליגען זיך פון אונטערן פאדלאגע אן צוא טרעפען פונקט אויף דעם אָרט וואו עס שטעהען דיא פיסליך פון טיש. זייא גריזען אויס דעם מיטען פון דיא פיסליך פון אונטען ביז ארויף. פון דערויסען ווייזט אמאל אויס דער טיש גאר אגאנצער, אָבוואָהל אינעווענינ איז ער אויסגעגעסען אין גאנצען. אויב עס ליעגען אויף'ן טיש פרוכט, גריזען דיא טערמיטען אויס אין טיש לאָכלאך פונקט אונטער דיא פרוכטען און נעהמען זיך צוא דיא פרוכט.

ביא אונז אין אייראפע זיינען פריהער קיין טערמיטען ניט געוועזען. אבער מען האט זייא מיט אַ צופאַלל פערפיהרט צוא אונז אויף אַ שיף פון דיא

היימע

הייסע לענדער. נאכהער האבען זייא זיך שוין פערמעהרט. אין פראנקרייך האט זיך זאגאר אמאל געטראפען, דאס טערמיטען האבען אויפגעגעסען אגאנצען א־חיו פון פאפיערען און ביכער. זייא האבען געמאכט צונישט פון אלע פאפיערען, און אויף אזא ארט, אז פון דערויסען איז ניט געוועזען צוא בעמערקען דאס דער מיטטען פון זייא איז אויסגעגעסען. פון דיא ביכער איז נור געבליעבען דער בונד און דיא ברעגען פון דיא בלעטער און פון דיא פעקליך פאפיער נור דיא אויבערשטע בויגענס.

אט אזויא ארבייטען דיא טערמיטען פון וועלכע מענשען קאננען גאר ניט לעבען אין דיא הייסע לענדער.

נעסטען, וואס מען מאכט פון זייא א געריכט.

אויף דיא גרויסע אינזלען יאוא און בארנעא, בייא דיא זיד-ברעגען פון אזיע, לעבט אבעזונדערער ארט שוואלבען (סאלאנגאנא). זייא לעבען אין זעהר גרויסע סטאיעס. זייערע נעסטען בויען זייא אין האהלען אדער אויף דיא שטיין-פעלזען וואס העננגען, וויא הויכע וואנד, ביים ברעג ים. זייא בויען זייערע נעסטען איינע לעבען דיא אנדערע, און בעדעקען מיט זייא דעם גאנצען פעלז. צוא קוממען צוא זייערע נעסטען איז שווער, זאגאר געפאהרליך. פון דעסט וועגען געפינען זיך מענשען, וואס ריזעקירען מיט דעם לעבען און קוממען צוא זייא פארט צוא. זייא לאזען זיך אראפ אויף שטריק פון שפיטץ פעלזען צוא דיא נעסטען און זייא קלייבען זייא צונויף אין זאק. דרייא מאל אין יאהר קלייבען זייא אזויא צונויף דיא נעסטען. דער מיט פערנעהמען זיך עטליכע טויזענט מענשען. דאס איז בייא זייא אגאנצער געשעפט. זייא פערקויפען דיא נעסטען דיא איינוואהנער פון חינע (קיטיי), וואס צאהלען פיר זייא גוטע געלד. דיא חינעזער קאכען פון דיעזע נעסטען זופע. דאס איז בייא זייא אטהייערער געריכט, א זעלטענע נאשערייא.

דיא סאלאנגאנעס פארמעווען זייערע נעסטען פון אייגענעם שפייאכטס, ריכטיגער, פון שליים (ליחות), וואס געהט בייא זייא פון מויל. דער שפייאכטס ווערד אויף דער לופט פערטריקענט און הארט. דיא סאלאנגאנעס נעסט וויזט אויס, וויא ער וואלט געוועזען פון קליי. אז מען האלט איהם געגען שיין, לייכט ער זיך דורך און זעהט אויס וויא צונויף געקלעהט פון פיל דיענע פאדימליך. דיא איינוואהנער פון יאווא דערצאהלען דאס אפאר פייגעליך הארעווען אויף אזא נעסט צווייא חדשים. וויא עס שיינט, איז דאס ניט קיין לייכטע ארבייט.

דיא געביידען פון ביענען.

אללע וויסען אז דיא ביענען מאכען זייערע האניג-ראֶדעלאך פֿון וואכס, און וואכס בעקוממען זייא פֿון זייער קאֶרפּער. צוא דיעזעם צוועק עססען זייא זיך אן מיט האניג אדער מיט זאפֿט פֿון בלומען און בלייבען הענגען אונבעוועגליך אין ביענשטאק, זיך אנצעפּענענדיג מיט דיא לאפּקעס איינע אן דיא אנדערע. דאמאלס געהט בייא דיא בינען פֿון אונטערן הויט אויף דעם בייכעל ביסלאכוויים ארויס וואכס. אנדערע ביענען קלייבען צונויף דעם וואקס, מאכען פֿון איהם קייקעליך און בעהאלטען אויף שפּעטער, אדער זייא בויען פֿון דעם האניג רעדעלאך.

דיעזע האניג-ראֶדעלאך בויען דיא ביענען צוזאמען. עטליכע ביענען נעהמען זיך מיט אמאל צוא דער ארבייט. אללע ארבייטען פֿלייסיג, קיינער ניט גיכער און ניט לאנגזאממער וויא דער צווייטער. יעדער ביען זעהט צוא מאכען פֿונ'ם וואכס אקוגעלע ניט גראֶססער ניט קלענער וויא דעם אנדערענס. זייא קלייבען שוין אוים פֿון אנפֿאנג ארבייט אן אזא אָרט דיא קוגעלאך זאללען ארויסקומען פון איין גרויס. אזויא וויא אין ביענענשטאק איז דא וועניג פּלאטץ, מאכען דיא ביענען זייערע קוגעלאך הארט איינער לעבען דעם אנדערן. קיין וואכס האבען זייא אויך ניט אזויא פֿיעל, זייא זאללען ניט דאפֿען קארגען. דעריבער זעהען זייא אז זייערע קוגעלאך זאללען צונעהמען וועניגער פּלאטץ און וואס וועניגער וואכס. זייא לייגען אויס דיא קוגעלאך אין עטליכע צייליען איינער אונטער דעם אנדערן. דיא שפּאלטען צווישען דיא קוגעלאך (ווארום איין קוגעלע צום אנדערען קאנן הארט ניט צוקוממען) פֿערשמירען זייא מיט וואכס. דער נאך גרייזען זייא אוים פֿון אינעווייניג דיא וואכס פֿון יעדעם ראֶדעלע און מאכען פֿיר זיך נעסטען.

דיא ביענען ארבייטען זעהר פֿלייסיג, און וויא עס שיינט, ארבייטען זייא מיט ישוב ודעת, מיט אַ בערעכענונג, און ניט פּראָסט וויא עס געהט.

איינער דערצעהלט, אז ער האט געזעהן, וויא איין ביען האט געארבייט ניט וויא עס דארף צוא זיין. ער האט געלעגט דיא וואכס ניט וויא עס איז אויסגעקוממען נאך דעם פּלאן, וויא דיא איבעריגע ביענען האבען אנגעפֿאנגען דיא ארבייט. צוא ליעב דעם זיינען דיא האניג-ראֶדעלאך אוועק אן אזייט אין דער קרים. איין אנדער ביען האט דאס בעמערקט, איז צוגעלאָפֿען צוא דעם שלעכטען ארבייטער, האט גליך צוברעכען זיין ארבייט און האט זיך אליין אוועקגעשטעללט ארבייטען אויף זיין אָרט. פֿריהער פֿון אלץ האט ער אנידער געלעגט, וויא עס דארף צוא זיין דעם פֿונדאמענט און

אז

אז ער האט זיך איבערציייגט, אז דער אנפֿאנג איז וויא געהעריג נאך דעם אלגעמיינען פלאן, איז ער אוועק פֿון דארטען אונ האט וויעדער איבערגעגעבען דיא ארבייט דעם פֿריערדיגען ביען.

איינער אגעלעהרענטער מענש האט געוואלט פרובֿען דיא ביענען אונ זעהן וויא וויט זייא זיינען קלוג. ער האט אריינגעזעצט ביענען אין אַ ביענשטאק, אין וועלכֿעם דער דאך פֿון אויבען אונ דיא פֿאדלאגע זיינען געווען פֿון גלאז. דיא ביענען זיינען שטענדיג געוואהנט צוא ציעהען זייערע האניג-ראדלאך פֿון אויבען אראפּ אדער פֿון אונטען ארויף. דא אבער האבען זייא דאס ניט געקאנט, וויל וואכס נעהמט זיך אן גלאז ניט אן. אבער דיא ביענען זיינען בייא זיך ניט אראב געפֿאלען אונ האבען אנגעפֿאנגען זייער ארבייט פֿון אזייט, פֿון איין זייט צוא דער אנדערען אונ זייא וואלטען אויך געוויס אזויא איהר געענדיגט, ווען דער געלעהרענטער מענש וואלט זייא ניט געשטערט.

ער האט, נאמליך, וויעדער גענומען גלאז אונ האט אנידער געשטעלט בייא דער וואנט פֿון דעם ביענשטאק, וואוהין דיא ביענען האבען געצויגען זייערע ראדלאך. וואס זע האבען דיא ביעננען געטאהן? זייא האבען ניט אוועקגעווארפֿען דיא ארבייט, זייא האבען פֿערקעהרעוועט דאס געבייא אן אזייט צוא דער וואנד וואס דערבייא, וואס איז ניט געוועזען בעדעקט מיט גלאז. עס פֿערשטעהט זיך דאס זייא האבען דענסמאל געמוזט ארבייטען אויף איין אנדער ארט, גאר ניט וויא זייא זיינען געוואהנט, אונ זייער גאנצע געביידע איז אויך אויסגעקוממען אנדערש ניט וויא געוואהנליך.

דיא האניג-ראדעלאך זיינען נעטהיג פיר דיא ביענען אויף צווייא זאכֿען. ערשטענס בעהאלטען זייא אין דיא ראדעלאך האניג, וואס זייא גרייטען אן אויף ווינטער, זייא זאלען האבען אליין וואס צוא עססען אונ מיט וואס צוא נאהרען זייערע קינדער.

צווייטענס, לייגט אין דיא ראדעלאך דיא מוטטער פֿון דעם ביענשטאק איהרע אייעליך, פֿון וועלכֿע עס געהען דערנאך ארויס ביענען. עס איז בעוואוסט, דאס אין אביענשטאק לעבען עטליכֿע סארטען ביענען, אזויא וויא אין אמוראשניק לעבען עטליכע סארטען מוראשקעס. אין יעדער ביענשטאק איז דא אַ קעניגין אדער אַ מוטטער, ארבייטער אונ לעדיג-געהער וואס טהוען גאר ניט. אללע ביענען וויא דיא מוטער, אזויא דיא ארבייטער אונ דיא לעדיג-געהער געהען ארויס פֿון דיא אייעליך, וואס עס לעגט איין אנדער מוטטער. איינעגע אייעלאך לייגט דיא מוטטער אין גרויססע קעסטעליך; פֿון דיעזע אייעליך קאנען ארויסגעהן נייע מוטטערס. אנדערע לייגט זיא אין מיטטעלע קעסטעליך. פֿון זייא געהען ארויס לעדיג-געהער. פֿון דיא אייעליך וואס זיא לייגט אין דיא קליינסטע קעסטעליך קריכֿען ארויס ארבייטס ביענען.

דיא ארבייטס ביענען טהוען אללעס, זיא מאַבֿען דעם בינשטאק, זאמלען צונויף זיסען זאַפֿט אדער האָניג און זייא גיעבען אַבֿטונג אויף דיא דזופען. ניט אלע ביענען בויען זייערע נעסטען פֿון וואקס, עס איז דא אזוינע סארטען ביענען, וואס מען רופֿט „מולער" און „צעסלער" און וואס מאַבֿען ניט קיין קעסטליך פֿון וואקס. דיא מולער וואָהנען אין נאָרד-אפֿריקא. זייא בויען זיך ניט קיין קעסטליך און לעגען זייערע אייעליך אין „זאבע-שיסעלאך". דיא ביען זוכֿט אויס וואו עס איז אַ זאבע-שיסעלע, און מאַבֿט איהר ריין, טראָגט אן אהין שפייז, לייגט אייעליך און פֿערקלעבט מיט צעמענט וואס ווערד האַרט וויא שטיין. דיעזען צעמענט קאן קיינער חוץ דער ביען ניט מאַבֿען. — דיא „צעסלער" מאַבֿען אויך ניט קיין וואָקסענע נעסטען, זייא באָהערען אויס טיעפֿע לעכער אין הילצערנע סלופעס, צאַמען איבער דיא לאָבֿער אויף עטליכֿע צימערלאך. אין יעדער צימערעל לעגען זייא צוא איין אייעלע און טראגען אן שפייז, דיא רויפען (דיא קליינע וואָרימליך וואס קריעבֿען ארוים פֿון דיא אייעלעך) זאלען האבען וואס צוא עסען. דיא צווישען וואָנטליך מאַבֿען זייא פֿון פילאָווינעס, וואס זייא קלעפען מיט עפעס צונויף.

ארום אללע צימערלאך לעבֿערען זייא אויס אזויא וויא אבעזונדערן לאנגען קארידאר, אין דיעזען קאָרידאר קריעבֿען ארוים אויף דער ווייסע וועלט דיא יונגע ביענען, וואס זיינען ערשט ארוים פֿון דיא אייעלעך.

עס איז דא אזוינע ביענען, וואס מאַבֿען זייערע נעסטען אין דער ערד. איין סארט ביענען גראבען אויס אין דער ערד גריבעליך העכֿער אַ ווערשאק דיא טיעף. יעדע גריבעלע בעטען זייא אויס פֿון אללע זייטען מיט דיא בלומען-בלעטעלעך פֿון מאָן. זייא לייגען אן דיעזע בלאָטלאך דיק עטליכֿע סלאיען איינע אויף דיא אנדערע. וויא זייא האבען שוין געלעגט אייעליך, פֿערשטאפען זייא דיא גריבעלאך: אַפֿריהער פֿערלעגען זייא דעם אריינגאנג פֿון דער גריביל מיט אַ בינדעל מאָן בלעטליך, אז דיא אייעלעך קומען אויס, וויא זייא ליעגען אין אזעקעלע פֿון מאָן בלומען. דער נאָך פֿערשיטטען זייא דאס אין גאנצען מיט ערד, אז פֿון דערויסען איז שווער צוא בעמערקען, וואו עס געפֿינט זיך דא דער ביענען-נעסט.

אפֿייגעל אוועבער.

אין זיד-אזיען און אין אפֿריקא געפֿינט זיך אַ וואונדערליכער סארט פֿייגעליך, וואס קאנען וועבען. קיין פֿייגעל מאַבֿט ניט אזויא קונציג דעם נעסט וויא זייא. זייערע נעסטען ריכֿטען זייא איין אזויא וויא פֿון פילץ,

און

און פילץ מאַכען זייא אליין. פאַר זייער קאָנען וועבען דיא נעסטען, האט מען זייא אנאמען געגעבען דיא וועבערס. זייערע נעסטען פלעכטען זייא פון דינע גראז-בלעטעליך. זייא פלאָנטען זייא צונויף, פערפלעכטען און קלאפען אזויא פערנאנדער אז עס ווערד פון זייא א וואהרע צייג, זעהר אגעדיכטע און אַ דיקע. דיא פאָרמע פון זייערע נעסטען איז פערשיעדען בייא פערשיעדע פייגלען. אייניגע „וועבער" ליעבען רונדע נעסטען וויא קוילען, אנדערע „וועבער" מאכען נעסטען, וואס וויזען אוים וויא פלאָשער וואס הייגנען אויף בוימער מיט דיא העלזליך אראפּ. בייא אַ דריטען כארט „וועבערס" זיינען דיא נעסטען אזויא וויא קאָרב. געוואָהנליך לעבען דיא וועבער סטאיעכ-וויים און פלעכטען זייערע נעסטען איבער דעם וואססער, קיין אבעזיאנע און קיין שלאנג זאל ניט קאָנען צוא קוממען צוא זייא. איבעריגענס, זיינען זייא ניט קיין שרעקענדיגע, אז עס מאכט זיך, למשל אז איין פאַלקע (סאָקאָל) קוממט דאך צוא זייא, קלייבען זיך צונויף זייערע אַ גאַנצע סטאיע און פאלען אַן אויפ'ן פיינד. זיך ארוים דרעהען פון זייא איז ניט אזויא גרינג, אפילו פיר דעם פאַלקע.

אפייגעל אשניידערין.

איסער דיא וועבער, זייען דא נאך פיעל אנדערע פייגלען, וואס פלעכטען און וועבען זייערע נעסטען, האטש ניט אזויא קונציג, וויא דיא וועבער, עס איז נאך דא אזוינע פייגלען, וואס קאָנען אפילו נאָהען אויך. אין אינדיען צום ביישפיעל, לעבט אקליין פריילכע פייגעלע, וואס מען רופט דיא שניידערין, ווייל זיא נעהט צונויף איהר נעסט פון בלאָטטער. זיא כאכט דאס אויף אזא אַרט. גאר צום ערשטען זוכט זיא אוים אויף איין עק צווייג, וואס נאָהנטער צוא דער ערד, אַ גרויסען בלאַטט. פון דיעזעם בלאַט נאָהט זיא זיך אויף אַ נעסט. פריהער שטעכט זיא אוים מיט'ם שארפען שנאבעל, וויא מיט איין אָהל, אויף דיא ברעגען פון דעם בלאַטט לאָכעלאך. נאכהער פליהעט זיא אוועק אוים זוכען אַ פאַדעם מיט וואס צוא נאָהען. אזא פאַדעם איז ניט שווער צוא געפינען, ווארום דיא אָדערען (פאַזער, וואָלאָקנאָן) פון פיעל געוואָכסע זיינען געווג שטארק און כאן קאנן זייא געברויכען אנשטאט פאַדעם. דיא פייגעלע האפט דעם פאַדיביל מיט'ם שנאבעל און רוקט איהם דורך דיא לאָכעלאך, פריהער אין איין לאָכעלע, נאכהער אין דיא אנדערע, ציהעט צונויף דעם פאַדעם, כאכט שטייף, דערנאך ציעהט זיא צונויף ביידע עקען בלאַטטעל און עס ווערט בייא איהר אזויא פארטיג איין נעסט, דערנאך נעהט זיא אזויא צונויף אנדערע צווייא לאָכלאך, און ארבייט אזויא

ווייטער

גייטער און ווייטער, וויא אַוואַהרע שניידערקע. ענדליך, דרעהט זיא דיעזע בלאַט צונויף וויא אַרוהרעצקע. אויב איין בלאַט איז וועניג, ברייננט זיא נאָך אַ בלאַטט און נאָהט איהם צוזאַממען מיט דעם ערשטען. דעם נעסט בעט זיא אויס אינעווענינ מיט ווייכע פעדערען אין לייגט דאָרט אב איהרע אייעליך.

דיא „שניידערין" ווייס איבערהויפּט, וויא זיך צוא בעגעהן מיט פֿאַדעם. איינעט האַט זיך אַמאָל פֿערוואַלט האַפּען אַזא פֿייגעלע לעבעדיגער הייט. ער האַט פֿערקניפּעלט אַפֿאַדעם אין שלייפען און האַט דאָס פֿערשפּרייט לעבען נעסט, כדי דיא פֿייגעלע זאָל זיך פֿערפּלאָנטען. זיא האַט זיך אָבער ניט געלאָזט נאַרען. וויא זיא האַט דערזעהן דעם שלייף, האַט זיא איהם אָראָפּ געגעבען מיט'ם שנאָבעל, האַט אַשאָקעל געטהאָן אַפּאָר מאָל מיט'ם קאָפּעל, האַט געטהאָן אַציעה און דער שלייף האַט זיך פֿערנאַנדער גענומען. נאָכהער האַט זיא זיך דוהיג צוריק געזעצט אין נעסט.

וויא מייז פלעכטען נעסטען.

דאָס ווייס יעדערער, אַז פֿייגלען פֿלעכטען נעסטען, נור עס איז אָבער אויך דאָ אויף דער וועלט מייז, וואָס פֿלעכטען נעסטען ניט ערגער פֿון פֿייגלען. אין ענגלאַנד לעבט אויף דיא געטריידע פֿעלדער אַמייזעל וואָס מען רופֿט קאַרליק. דאָס איז זעהר אַשיינע און אַגאַנץ קליינע חיהלע, זיא איז צוויי מאָל קלענער וויא אַ געוועהנליכע מויז און וועגט זעכס מאָל וועניגער. דיא פֿאַרב פֿון איהרע האָר איז ניט גרוי, נור ברוין, אויסער דאָס הערציל וואָס איז ווייס. דיעזע חיהלע פֿלעכט זיך אַ נעסט פונקט וויא אַ פֿייגעל. דיעזער נעסט ווייזט אויס וויא אַ רונדע קויל און איז געמאַכט פֿון גראָז. ער הייננט וואו עס איז אין פֿעלד. אין דיא גרינע גראָז איז איהם ניט לייכט צוגעפֿינען. אין דעם נעסט האַלטען זיך אויף יונגע מייזעליך. קיין פֿענסטער איז אין דעם נעסט ניט דאָ, אָבער עס זעהט זיך אַלסדינג דורכ'ן וואַנטיל, ווייל דיא מויז פֿלעכט ניט דעם נעסט זעהר געדיכט.

וויא פיש פלעכטען נעסטען.

דער קליינער פֿישעלע, וואָס רופֿט זיך דער שטעכלינג, פֿלעכט זיך אויך אַנעסט אונטער דעם וואַסער. ער אַרבייט נאָר מיט'ם מויל. דאָס איז זיין איינציגער אינסטרומענט, און דעננאָך פֿלעכט ער אויס אַ פּראַכטפֿאָללען

נעסט

נעסט. איינער דערציילט, אז ער האט אמאל אריינגעלאזען אין אסלאַי מיט וואססער איין „ער" שטעבֿלינג און אין דריי טאָג ארום האט ער אהין אריינגעלאזען „זיען". אום עס זאל זייא זיין אנגענעהם צוא לעבען אין סלאַי האט ער אהין אריינגעלעגט גראז וואס וואכסט אין ים, אויך זאמד און בלאטע פֿון ים. זייא האבען זיך געלעבט אין סלאַיי אזויא גוט וויא אין ים, און דער מענש האט באלד בעמערקט, וויא דער „ער" האט גענומען בויען אַ נעסט. אלס מאטעריאַל האט ער פֿערברויכֿט דיא ים-גראז און דיא זאמד. דיא ארבייט איז ניט געווען לייכֿט. ער האט געארבייט מיט'ם מויל, לאנג געארבייט, מעהר וויא אַ מעת-לעת. ענדליך איז אבער פֿארטיג געווארען דער נעסט. ער האט אויסגעוויזען וויא אַביסעל צונויפֿגעפרעסטע ים-גראז. אין רעכֿטען מיטען איז געווען אַ צימממעריל מיט אַ ברייטען אריינגאנג. וויא דער נעסט איז פֿארטיג געווארען, איז אהין אריינגעקראָכֿען אַ „זיע" און האט געלעגט רויגען (איקרע). נאכֿהער איז זיא צוריק ארויס נור ניט דורך דעם אַריינגאנג, זיא האט דורך געבראכֿען מיט'ן קאפּ אלאך אין וואַנטיל פֿון דעם נעסט און איז ארויס. נאכֿהער איז אריינגעשוואומען אין נעסט נאך איינע און האט אויך דארט געלעגט רויגען, דאס זעלבע האט אויך געטהאן דיא דריטע, און נאכֿדעם האט זיך דער „ער" געשטעלט נעבען דעם נעסט היטען עס זאל זיך מיט דיא רויגען קיין אונגליק ניט טרעפֿען. ער האט בייא טאג און נאכֿט ניט אפגעטראטען פֿון נעסט, האט געמאכֿט מיט דיא פֿלוס-פֿעדערען און געקלאַפּט מיט'ן עק כדי דיא וואססער זאל בייא דיא רויגען ניט שטעהן אציינד אויף איין אָרט. מען האט אויך בעמערקט, אז יעדען טאג פֿלעגט דער „ער" מאכֿען שטארקער דעם נעסט, אזויא וויא ער וואללט מורא געהאט טאמער פֿאלט איין דער נעסט און עס וועט גארנישט ווערען פֿון דיא רויגען אזוי האט ער געהיט דעם נעסט און ניט אפגעטראטען פֿון איהם ביז עס זיינען ארויס פֿון איהם קליינע פֿישעליך.

עס איז דא אזעלכֿע פֿיעל פֿישען, וואס מאכֿען זיך נעסטען. איין כֿינעזישע פֿישעלע מאכֿט זיך אַ וואונדערליכֿען נעסט, וואס פֿערנעהמט ביז 4 ווערשאק אין דער ברייט. דעם נעסט בויעט, אזויא וויא בייא דיא שטעכֿלינגע, ער דער „ער". מאכֿט זיין נעסט פֿון שאָם, און דיא שאָם מאכֿט ער פֿון שפייכֿעל (פֿין שליים) וואס רינגט בייא איהם פֿון מויל, ער שווימט ארויף פֿון אויבען נעהמט אן אין זיך לופֿט און לאזט איהם דער נאך ארויס מיט בלאָזליך, אבער ניט פֿון זייף-וואסער, נאר פֿון שליים. עס געהען בייא איהם ארויס גוטע בלאָזליך, זייא פלאצען ניט, ווייל ער האט גענוג שליים אין מויל. אויב עס פֿעלט איהם אום דיעזער שליים ווייס ער וואס מען דארף צוא דעם טהאן. ער לאזט זיך אראפּ צום גרונד און עסט זיך דארט אן מיט אזעלכֿע ים-גראז וואס ער

דערקאַנ

דערקענגט שיין. פון דיעזע ים-גראז געהט בייא איהם פון מויל מעהר שלייםן,

דער נעסט פון דיעזע כינעזישע פישעלע שווימט פון אויבען אויפ׳ן וואססער. דיא „זיע" לעגט אבער רויגען אונטען אויפין גרונד. אלזא מוזען דיא פיש איבער טראגען דיא רויגען אין נעסט אריין דאס איז שוין דעם „ער׳ס" ארבייט. וויא מאכט ער דאס? — אריבער טראגען איז ער ניט אים שטאנד, ער האט אבער צוא דעם איין אנדער עצה. ער נעהמט אן אין מויל א סך לופט, לאזט זיך אראב צום גרונד, פערגראבט זיך אין דיא זאמד פונקט אונטער דעם ארט, וואו עס ליעגט דיא רויגען אונ דארט לאזט ער פון זיך צוריק ארויס דיא לופט, וואס ער האט אנגענומען. דיא לופט געהט פון איהם ארויס אין גאנץ קליינע בלאזליך. דיעזע לופט בלאזליך העבען אויף מיט זיך דיא רויגען פון אויבען אויפ׳ן וואססער. אויף דעם ארט קומט אריין דיא רויגען אין נעסט, וואס שווימט דארט דער בייא.

פייגילשע שטעדט.

עס איז דא פערשיידענע טהיערע, וואס בויען זיך ניט נור איינציגע הייזער, נעסטען אונ נארעס, אבער אפילו גאנצע שטאדט אויך. אזעלכע שטאדט זייען דא בייא פיעלערליי טהיערען. איין רייזענדער דערצאהלט וועגען א שטאדט, וואס ער האט געטראפען בייא פייגלאך.

אויף דעם ברעג פון דעם אייז-מעער (ים-הקרח) לעבען פיעל פייגלאך, וואס מען רופט זייא דיא „ניט פליהער". מען רופט זייא אזויא וויל זייא קאנען ניט פליהען. זייא האבען קליינע פליגלען אונ ארויסען קארפער, שווער וויא א בליי; זייערע פים זיינען אזויא קורץ, אז קוים, וואס דיא פייגעל קאנן געהן אויף דר׳ערד. בשעת זיא געהט, איז אנגעלאכטער צוא זעהען. זיא שטעללט א טריט אונ גיעט זיך א דרעה מיט׳ם גאנצען קארפער אין איין זייט, נאך א טריט אונ גיעט זיך א דרעה אין דעם אנדערען זייט. אזוי געהט זיא טריט בייא טריט דרעהענדיג מיט׳ם קארפער א הער אונ א הין. אבער אזויא געהען דיא „ניט-פליהער" מעהר ניט וויא בשעת זייא האבען זיך ניט וואהין צוא איילען. ווען זייא דארפען אבער ענטלויפען פון א פיינד, טהוען זייא אנדערם. זייא לייגען זיך אנידער מיט׳ן הארצען אויפ׳ן זאמד אונ נעהמען זיך גליטשען וויא אין אשליטען. זייא ארבייטען מיט דיא לאפקעס אונ מיט דיא פליגלען אונ אויף דעם אופן קאן דער „ניט-פליהער" זעהר געשווינד ענטלויפען פון דעם פיינד אין מעער. איין מאל איז ער אויפ׳ן וואססער, האט ער שוין ניט וואס צוא פירכטען. אויפ׳ן וואכסער איז שווער דעם „ניט-פליהער" צוא האפען. ער שווימט אזויא געשווינד, דאס דיא בעסטע שיף קאן איהם ניט

דעריאגען

דעריאָגען. ער קאָן זיך אויך זעהר גוט אונטערטיכֿען (מאַכֿען אונטערקע) אין וואַססער. אונטער'ם וואַססער האַפּט ער פֿיש.

דיא „ניט-פֿליהערס" לעבען אַללע מאָל כטאַיעס-ווייס. מען האָט בעגעגענט סטאַיעס „ניט-פֿליער" פֿון צעהנדליגע טויזענד פֿייגלען. אַז מען פֿאָהרט אויפ'ם מעער, זעהט מען זייא פֿון וויטען, וויא זייא זיטצען ביים ברעג ים איף דיא פֿעלזען מיט דעם ווייסען הארצען פֿאראוים. זייא זיטצען אימער אין צייליען, וויא דיא סאָלדאַטען. דיא יונגע פֿייגלאך זיטצען אויף איין אָרט, דיא עלטערע אויף איין אנדערן אָרט. דיא זיען וואָס זיטצען אויף אייער אויף אַדריטען אָרט. יעדער עלטער האָט זיין בעשטימטען אָרט. דיעזע אָרדנונג ווערד זעהר שטרענג געהאַלטען. אויב איונגע פֿייגעל זעטצט זיך נעבען דיא עלטערע, טרייבט מען איהר אַוועק. דאָס זעלבע, פֿערקעהרט, אַז איין אַלטע זעטצט זיך צווישען דיא יונגע, טרייבען איהר דיא יונגע פֿון זיך אַוועג.

דיא „ניט-פֿליהערס" בויען זיך וואָהרע שטאָדט: זייערע שטאָדט ליעגען שטאָנדיג לעבן מעער, אויף דעם זאָמדיגען ברעג, וואָס איז בעוואַקסען מיט גראָז. דיא „ניט-פֿליהער" טרעטען זיך אויס אין גראָז וועגעלאך, וואָס געהען האַרד ביז דעם וואַססער. דיעזע וועגעלאך זיינען אַזעלכֿע גלאַטע און ריינע, אַזויא וויא עס וואָלט זיא געמאַכֿט אַמענש, ניט אַפֿייגעל. דיא וועגעלאך געהען אויף אַגלייכֿען פּלאַטץ אין דער לאַנג און אין דער ברייט, און זייא בעגעגענען איינע דיא אנדערע ריכֿטיג, נאָכֿ'ן פּלאַן. דער גאַנצער ברעג, וואו דיא „ניט-פֿליהער" וואָהנען, איז איינגעטהיילט מיט דיא וועגעלאך אין פֿיערקאַנטיגע פּלאַטצלאך. אויף יעדעם פּלאַטצעל געפֿינט זיך צוא איין נעכט.

זייערע נעסטען גראבען דיא ניט-פֿליהער אין זאַמד, אָפֿט אַהאַלב קלאַפֿטער דיא טיעף. אין אַנפֿאַנג איז דער נעסט שמאָל, אבער וואָס טיעפֿער ווערט ער אַלץ ברייטער און גראַמער.

דאָרט, אין נעסט, זיצט דיע „זיע" אויף איהרע אייער, נעבען איהר זיטצט שטענדיג אין נעסט אויך דער „ער", ווען דיא „זיע" געהט אַרויס פֿון נעסט, זעצט זיך דער „ער" אויף דיא אייער. אַזויא זיטצען זייא אויס בשותּפֿות זייערע פֿייגעליך. צווישען דיא נעסטען ציהען זיך אונטער דער ערד וועגען, כּדי מען זאָל קאָננען ענטלויפֿען פֿון איין נעסט אין דעם אַנדערען אים פֿאַלל, אַז עס טרעפֿט זיך איין אונגליק.

זייערע אַללע נעסטען צוזאַמען ווייזען אויס וויא וואָהרע שטאָדט. דיא נעסטען זיינען הייזער, און דיא וועגעלאך — גאַססען.

ארום דיא גיט-פֿליהער'ט שטאָדט ציהען זיך אויך וועגעלאך. אין שטאַרט ביא זייא אימער אַ זעלטענע אָרדנונג.

דיא געביידען פון דיא ביבערס.

נאך וואונדערליכֿער איז אן צוא קוקען דיא וואהנונגען פֿון דיא ביבערס. דיא ביבערס זיינען וואהרע בעלי מלאכות. קיין טהיער קאן ניט בויען אזויא גוט אונ מיט אזא פֿערשטאנד וויא דיא ביבערס.

פֿאר צייטען האבען דיא ביבערס געלעבט אין פֿיעל לאַנדער, יעטצט בעגעגענט מען זייא זעלטען, וויל מענשען טיידטען זייא אוים פֿון יאהר צוא יאהר. יעטצט זיינען זייא נאר דא אין סיביר אונ אין נאָרד-אמעריקע. אנדערס וואו טרעפֿט מען זייא אן גאנץ זעלטען.

דער ביבער איז ניט גאר קיין קליינעס טהיער, ער האלט אין דיא לאַנג עטוואס מעהר וויא איין ארשין. ער האט זעהר שארפֿע צאָהן אונ אַ פלאטציגען ברייטען עק. דער ביבער שווימט זעהר גוט. צווישען דיא פֿינגער פֿון זיינע הינטערשטע פֿים איז דא בייא איהם א הייטעל אזויא וויא בייא ענטען. דער עק דיענט איהם צום שווימען אין וואססער, אנשטאט ארודער.

דיא ביבערס לעבען שטענדיג נעבען וואססער. זייערע וואהנונגען בויען זייא אויף דעם וואססער אדער נאהנט פֿון וואססער.

זייערע וואהנונגען מאכֿען זייא פֿון צווייגליך; זייא רייסען אן מיט דיא צאָהן אסך צווייגליך, טראגען זייא צונויף אין איין ארט אונ בויען אוים פֿון זייא א רונדען באַלאַגאַן אָדער אַביידעל. דיא שפאלטען צווישען דיא צווייגליך פֿערשטאפען זייא מיט וואססער-גראז אונ בלאטע. פֿון דיעזעם מאטעריאל קוממט בייא זייא ארוים איין איינגעצייכֿענטער באַלאַגאַן. עס וואללט זאָגאר ריכֿטיגער געווען איהם אנצורופֿען הויז, ערהדער באַלאַגאַן.

דיא ביבערס בויען זעהר גרויסע הייזער. מען האט בייא זייא בעגעגענט הייזער, וואס האבען געהאלטען צווייקלאפֿטער אין דער ברייט אונ מעהר זייא אקלאפֿטער דיא הויך. אויף אַ האַלבען קלאפֿטער געהען זייערע הייזער ארוים פֿון וואססער. פֿון דערוויסען זעהט מען ניט קיין אריינגאנג אין זייער וואהנונג, אונ אינעווייניג בעשטעהט זיא פֿון צוויא עטאַזשען. דער אונטערשטער עטאזש שטעהט אין וואססער אונ דער אויבערשטער אויף דעם וואססער.

אין דעם אונטערשטען האלטען זייא עסען ווארג, וואס זייא פרייטען זיך אן אויף ווינטער. אויבען וואהנען זייא אונ זייערע קינדער. פון זייער וואהנונג ציהען דיא ביברען צווייא פערמאכטע קארידארען דורך וועלכע ארויסצוגעהן. דורך איינעם טראגען זייא אריין צוא זיך דיא שפייז, וואס זייא שאפען זיך. דורך דעם אנדערען געהען זייא אריין אונ ארויס; דעם ערשטען קארידאר מאכען זייא שטענדיג משופע, בארג אראפ, כדי עס זאל זייא זיין גרינגער צוטראגען משאות. דער אנדערער געהט אין פיעל ארטער געדרעהט אהער אונ אהין. ביידע וועגען פיהרען ארויס אונטער דעם וואססער. דער ביבער בויעט איממער זיין וואהנונג אויף אזא ארט, ער זאל קאננען ווען ער וויל אריין געהן אין וואססער. אין וואססער איז דעם ביבער שוין אונמעגליך צוא האפען.

דיא ביבערס בויען זייערע וואהנונגען אין טייכען אונ אזערעס. זייא זוכען זיך אויס אזוינע ארטער, וואו דאס וואססער איז ניט זעהר ניעדריג, זעהר קליין. זייא האבען ניט ליעב, אזעלכע ארטער וואו דאס וואססער איז אמאל גאר הייך אונ אמאל, פערקעהרט, גאר ניעדריג. זייא דארפען אוואססער וואס איז איממער אויף איין שטאנד, אונ אזא וואססער פערשאפען זייא זיך אליין. אזויא וויא מענשען שיטען אן דאמבעס, או זייא ווילען רעגולירען דאס וואססער, עס זאל זיין ניט מעהר אונ ניט ווייניגער וויפיעל עס פאדערט זיך אין מיהל, — אזויא טהוען דיא ביבערס אויך. זייא קאננען פערשפארען דאס וואססער אונ מאכען דאמבעס. זייערע דאמבעס מאכען זייא פון צווייגען, שטיינער אונ ערד, וואס אויפ'ם גרונט טייך. דיא צווייגען שניידען זיך דיא ביבערס אליין אן מיט דיא צאהנער. זייערע צאהנער זיינען אזעלכע שארפע, דאס אין צווייא דריא טאג בייסען זייא איבער אזא גראבען בוים, וואס אמענש קאנן איהם קוים ארום נעהמען. מיט דיא יונגע צווייגעליך אונ מיט דיא קארע שפייזען זייא זיך, אונ פון דיא גראבע צווייגען מאכען זייא דאמבעס. צום ערשטען קלאפען זייא אריין אויפ'ן גרונט פון טייך טרוקענע דינע שטענגלאך אונ דער נאך לעגען זי א נאך אויף דעם אן צווייגען. צוא ליעב דעם האלטען זיך דיא צווייגען אויף איין ארט אונ געהען ניט אוועק מיט'ם שטראם. אויף דיא צווייגען שיטען דיא ביבערס אן שטיינער אונ ערד.

רייזענדע דערצעהלען, אז מען בעגעגענט זעהר גרויסע דאמבעס וואס דיא ביבערס האבען געמאכט. אין נארד-אמעריקע געפינט זיך אין איין ארט דיא ביבער'ס אדאמבע, וואס האלט 80 קלאפטער דיא לאנג. צום ערשטען האבען דיא ביבערס דארט געמאכט אדאמבע איבער דיא ברייט פון טייך פון איין ברעג צום אנדערען. דיעזע דאמבע האט געהאלטען אקלאפטער דרייא אין דער לאנג. צוליב דער דאמבע האט זיך אויפגעהייבען

דאס

דאס וואססער אינ פֿערטרונקען דעם לינקען ברעג. אבער דיא ביברעס האבען נים אנדרעס בעדארפֿט האבען אוואהרע סאזאלקע, דאריבער האבען זייא געצווינגען דיא דאמבעס וויטער נאך איף 13 קלאפֿטער. דארט איז געוועזען אויף דעם גרונט א הויכער אָרט, אבערגעל, וואס פֿלעגט פֿער האלטען דאס וואססער. פֿון אנדערען זייט בערגעל האבען דיא ביברעס וויטער געמאכט אַ דאמבע אויף זעכציג קלאפֿטער דיא לאַנג. איף דעם אָרט האבען זיך דיא ביבערס געמאכט ביים ברעג טייך אַ וואהרע סאזאלקע. זייער דאמבע איז געוועזען אויף אהאלבען קלאפֿטער הויך איבער דעם וואססער אונ האט געהאלטען אונטען ביים גרונד צווייא קלאפֿטער דיא ברייט.

דיא ביברעס בויען זייערע דאמבעס זעהר קלוג. זייא האלטען אלע מאל אזא וואכטער וואס זייא דארפֿען, ניט גראָבער ניט קלענער. אויב דאס וואססער הייבט זיך אויף צוא הויך, מאַכען זייא אין דאמבע אלאך אונ לאזען ארויס דאס איבריגע וואססער. אין דיא היטצען, ווען עס איז אזוייא אויך וועניג וואססער, פֿערשטאפֿען זייא דיא לאָכער אין גאנצען.

דארט וואו דאס וואססער איז זעהר שטראמיג, מאַכען זייא צווייא דאמבעס איינע הינטער דער אנדערע.

מיט אזעלכע מיטלען קאננען דיא ביבערס פֿערטרינקען דיא נידעריגע ערטער. אמעריקאנישע קאלאניסטען דערצאָהלען אז דיא ביברעס האבען פֿיעל מאל פֿערפֿלייצט מיט וואססער זייערע תבואה פֿעלדער.

פֿיר דיא ביברעס זיינען אזעלכע פֿערפֿלייצונגען זעהר נוטצליך, ווארום דאמאלס קאננען זייא מיט'ם וואסער אוועק שווממען אין וואלד נאך שפייז פֿיר זיך אונ פֿערשפארען געהן צוא פֿוס. שווימען אויפֿ'ם וואססער איז פֿיר ביברעס לייכטער ווייא צוא געהן צוא פֿוס.

עס טרעפֿט אז דיא ביבערס וואהנונג איז וויט פֿון וואלד. דאמאלס געבען זייא זיך אויך איין עצה: זייא גראבען אויס קאנאלען פון טייך גלייך אין וואלד אריין. דיעזע קאנאלען האלטען אמאל אַ האלבען קלאפֿטער דיא טיעף אונ אַ האלבען קלאפֿטער דיא ברייט. דורך דיא קאנאלען פֿיהרען זייא צוא זיך אין וואהנונג דיא צווייגען אונ דיא קארע וואס זייא רייסען אן אין וואלד. ביברעס גראבען דיא ערד מיט דיא פֿארדערשטע פֿיס, אונ דיא ארבייט געהט זעהר לאנגזאם, אבער דיא ביבערס זיינען פֿלייסיגע ארבייטער אונ האבען געדולד אויסצוגראבען קאנאלען, וואס האלטען דיא לאַנג ביז פֿינף אונ זעכציג קלאפֿטער. אָט אַזויא אָרדענען זיך דיא ביברעס איין זייערע וואהנונגען: זייא בויען הייזער, מאַכען דאמבעס אונ גראבען קאנאלען, דורך וועלכע זייא פֿיהרען פֿון וואלד צווייגען אונ קארע צוא זיך אין וואהנונג.

ווִיא טהיערען נעהמען אב איינע בייא דיא אנדערע זייערע וואהנונגען.

ניט אלע טהיערען בויען זיך נעסטען. עס איז דא צווישען זייא אזעלכֿע וואס נעהמען מיט געוואלט צוא פֿרעמדע נעסטען. איין טהיער ברייט זיך אויס אנעסט אינ איין אנדערע טהיער נעהמט איהם צוא פֿיר זיך, טרייבט ארויס דעם ווירטה אונ בעזעטצט זיך אליין אויף זיין אָרט. אנדערע טהיערען וויסען זאָגאַר קיין מאל ניט וואס דאס הייסט אליין בויען פֿיר זיך אוואהנונג פֿון אייביג א, איז בייא זייא אזא מאדע אוועקצונעהמען פֿרעמדע וואהנונגען.

דער פֿוכס, צום ביישפּיעל, וואהנט אפֿט אין דאכֿסהונדס (בארסוק) נארע. אום צוא פֿערטרייבען דעם דאכסהונד, געברויכֿט דער חיטרער פֿוכס אזא מין מיטטעל. דער פֿוכס וויס וואהל, אז דער דאכס הונד האט ליעב, אז בייא איהם אין נארע זאל זיין גאנץ ריין אונ דאס ער קאנן ניט ליידען קיין שווערען גערוך. דער מיט בענוצט זיך דער פוכס: ער מאכֿט אן לעבען נארע אזויא פֿיעל שמוטץ אונ אזא שטינקעריי, דאס דער דאכֿס הונד קאן דאס ניט פֿערטראגען אונ מוז ענטלויפֿען פֿון זיין אייגענע וואהנונג. מעהר וויא דאס דארף דער פֿוקס ניט, דיא שנעעווייזעל לעבט אביסעל אין דעם מוילוואורפֿס (קראָט) נארע: דעם קראָט טרייבט זיא ארויס אינ אז גאט גיט עכט זיא איהם נאך אויף דערצו. דיא קליינע פֿעטטגאנז (פינגווין) טרייבט ארויס דעם קראָליק, וואס איז גראָססער פֿון איהר, פֿון זיין נארע אונ בעזעצט זיך אליין אויף זיין ארט. דער קראליק וויל מיט גוטען ניט אבטרעטען אינ עס ווערד צווישען זייא אשטרייט, אבער דאס רוב, נעהמט איין דיא פֿייגעלע. דער שפּערלינג (וואָראָבייטשיק) האט אויך ניט פֿיינדט צוא געניעססען פֿרעמדע. ער קלייבט זיך אָפֿט אריין אין שוואלבס נעסט, ווארפֿט ארויס פֿון דארט דיא קליינע פֿייגעליך אונ ער אליין פערבלייבט אין נעסט דער גאנצער בעל הבית. ער נעהמט אריין צוא זיך זיין געליעבטע אונ זיא לייגט דארט איהרע אייעליך. צווישען דיא פֿייגלען איז אויך דא פֿיעל רויבער אונ ראזבאָיניקעס פונקט וויא צווישען דיא ווילדע טהיערען. דיא פֿאַלקען (סאָקאָלעס), דיא עגיפּטישע שטאָרכֿען אונ נאך פֿיעל אנדערע פֿייגלען וואהנען אימער אין פרעמדע נעסטען. אין בראַזיליע (אין זיד-אמעריקע) איז דא אסארט פֿייגלען, וואס וואהנען אין דיא נעסטען פֿון דיא ווייסע מוראשקעס. דיא פֿייגלען רופֿען זיך דארט סורוקואַ. איינינע ווייסע מוראשקעס (טערמיטען) בויען זייערע נעסטען אויף בוימער. דיעזע נעסטען ווייזען אויס וויא באַלאָנען. דיא סורוקואַ זוכט אויס אזא נעסט, פיקט אויס אין איהם מיט'ם שנאבעל אלאך, קריכֿט אריין אין נעסט. אטהייל פֿון דיא מוראשקעס, וועלכֿע זיא געפֿינט דארט, פֿרעססט זיא אויף, דיא איבעריגע

צוטרייבט

צוטרייבט זיא אונ פֿון זייער נעסט מאַכט זיא זיך אנעסט פֿיר זיך. אפֿילו דיא קליינע הימעל-ביענען בעזעצען זיך אויך צייטען וויז אין אַפֿרעמדען נעסט.

איין מאָל האט זיך דיא קליינע אונ שיינינקע פֿייגעלע, וואס מען רופֿט רויטקעלכען, אויסגעבויעט אנעסט אויף אבאלקאָן פֿון אזוממער קוואַרטיר אין עטליכע טעג ארום האט אהוטעל ביען צוגענומען ביא איהר דעם נעסט אונ האט איהם, נאָך זיין געשמאק נאך איבערגעבויעט פֿיר זיך.

וויא טהערען מאַכען זיך צאלנעס.

גאנץ וויט אויף דעם אָקעאַן, אין דיא קאלטע געגענדען ליעגט איין אינזעל איסלאַנדיא. אויף דיעזער אינזעל האט איינער אמאל געזעהן וויא מייז האבען זיך פֿערשאַפֿט אַ צאלנע. עטליכע מייז האבען אויסגעזוכט איין איבגעטריקענטע פֿערדארטע שטיק קיהעשע מיסט אונ האבען אויף דעם ארויף געלעגט יאגדעס אונ אנדערע שפייז פראדוקטען. דער נאָך האבען זייא דאס צוגעשלעפּט צום טייך, וואס זייא האבען געוואלט איבערשווימען, אונ האבען זייער צאלנע אראָפּ געלאזען אין וואסער. אליין האבען זייא זיך אויך ארויף געזעצט אויף דא צאלנע. זייא זיינען געזעסען ארום אונ ארום מיט דיא קאָפּ צוא דיא מיטענווארג אונ מיט דיא עקען אין וואסער. עס קאן זיין אז מיט דיא עקען האבען זייא גערודערט וויא מיט ויאסלעס (רודער). דער שטראם האט זייא אריבערגעפֿיהרט איפ'ן אנדערען זייט טייך. דארט זיינען זייא פֿון צאלנע אראבגעגאַנגען איפ'ן ברעג. אזוינע מייז מאַטראָסען האבען אנדערע רייזענדער אויך בעגעגנט. מען דערצעהלט נאך אנדערע זאַכען וועגען דעם וויא מייז שיפֿען אריבער זייערע זאַפּאַסען שפייז. עס איז דא אזעלכע שוועבלאך וואס ווייזען אים וויא אליידיגער זאָקעל. זייא רופֿען זיך אן קוגעל-שוואָמלאך. דיא מייז פֿערשאַפֿען זיך אזעלכע שוואָמלאך אונ שיטען אַן אין זייא, וויא אין זאָק, יאגדעס, קאָרנער אונ אנדערע זאפּאסען. נאכהער שלעפּען זייא דיעזע זאָק צום וואסער אונ לעגען אריין אין צאלנע.

אין דיא בלאטיגע אָרטער פֿון נארפֿאלק (אין ענגלאנד) געפֿינען זיך שפּינען, וואס קאָנען אויך פֿיר זיך בויען פליטען אדער צאלנעס. דיעזע שפּינען זיינען זעהר גרויסע. יעדער פֿון אזעלכע שפּינען מאַכט זיך אַבאלאָן פֿון פֿערשיידענע גראז. עס זאל זיך שטארק האלטען, פֿערוועבט ער דעם באַלאָן מיט שפּינוועבס. דיעזער באַלאָן שווימט איבער דעם וואסער אונ דער שפּין זיטצט אין איהם וויא אין אשיף. אונ גיט גוט אַכטונג אין אלע

זייטען

זימען צוא עס איז פיעללייכט ניט אריינגעפאלען אין וואסער אפליעגעלע אדער אושוק. וויא ער בעמערקט נאר אזא מין פליעגעלע וואס איז אריינגעפאללען און קאן ניט ארויסקריעכען פון וואססער, אזוא טהוט ער זיך אווארף צוא איהר, שלעפט איהר ארויף צוא זיך אויפ'ן שיף אונ פרעססט איהר אויף. אזויא שוויממט ארום דיעזער שפין אגאנץ זוממער איבערן וואססער, ניט אומזיסט רופט מען איהם „מעער-פאהרער".

דיא מוראשקעס שווימען אנדערש. וועגען איין אמעריקאנישען כארט מוראשקעס ערצאהלט איינער אזויא: דיעזע מוראשקעס האבען בעדארפט אריבערשווימען א טייך. דער טייך איז געוועזען אברייטער אונ עס איז געוועזען שווער איהם אריבערצושווימען. דער ברעג איז אין יענעם ארט געוועזען הויך אונ בעוואקסען פול מיט גראז. אראבגעהן פון אזא ברעג איז אויך געוועזען שווער, דעראיבער זיינען דיא מוראשקעס פון דארט אוועקגעגאנגען וויטער.

זייא זיינען געגאנגען אזויא לאנג ביז זייא האבען געפונען אזאמדיגען אונ זעהר אניעדעריגען ברעג. דארט האבען זייא זיך אפגעשטעלט. דיא מוראשקעס האבען גענוממען לויפען הין אונ צוריק. באלד האב איך בעמערקט, דערצאהלט יענער וואס איז געוועזען דערביי, אז יעדע מוראשקע האט געטראגען אין מויל אטרוקענעם שפענדעלע. דיא מוראשקעס זיינען צוגעגאנגען צום ברעג, האבען אראפ געשטופט זייערע שפענדליך אין וואססער אונ אליין האבען זייא זיך ארויף געשטעלט אויף דיא שפענדלאך. גלייך נאך דיא ערשטע שערענגע מוראשקעס האבען זיך אויף דעם אייגענעם אופן אצווייטע שערענגע אראב געלאזט אויף שפענדלאך אין וואססער. נאך דיא צווייטע, אדריטטע אונ אזויא ביז'ן סוף. דיא הינטערשטע האבען זיך געהאלטען שטייף מיט דיא פיסעליך אויף זייערע שפענדעליך אונ מיט דיא מיילכעליך האבען זייא צוגעהאלטען דיא פארדערשטע מוראשקעס. אזויא האבען זיך געהאלטען אלע שערענגעס איינע אן דיא אנדערע. עס האט פיעל ניט געדויערט אונ דאס וואססער האט זיך בעדעקט מיט מוראשקעס. יענע מוראשקעס וואס זיינען געשטאנען אויפ'ן ברעג, האבען מיט דיא מיילכעלאך צוגעהאלטען דיא לעטצטע שערענגע, וואס איז שוין געוועזען אויף זייערע שפענדלאך אין וואססער. ענדליך אז זייא האבען שיין מעהר קיין כח ניט געהאט זייא צוצוהאלטען, האבען זיך דיא צאלנעס אבגעריסען פון דעם ברעג אונ זיינען אוועק מיט'ן שטראם. אזויא האבען זיך געשוואומען דיא מוראשקעס אנהאלטענדיג זיך איינע אן דיא אנדערע. דיא מוראשקעס, וואס זיינען נאך פערבליבען אויפ'ן ברעג, האבען באלד אויך אראבגעלאזען צאלנעס אויפ'ן וואססער אונ דער שטראם האט זייא אויך אוועקגעטראגען. אזויא האבען דיא מוראשקעס געארבייט ביז דאס וואסער האט זייא אלעמען אריבערגעטראגען אויפ'ן אנדערען ברעג.

5-טעס קאפיטעל.

וויא טהיערען רייזען.

דיא מוראשקעס בויען בריקען אונ געהן אריבער איבער טייכען.

מוראשקעס קאנען איבערשווימען טייכען מיט אנדערע אופנים אויך. דיא „טרייבער”, למשל, שווימען איף דעם וואסער גאר אהן א שום שפענדעל. זייא זאממלען זיך צונויף אין אקאמפאניע, איינע צעפעט זיך אן שטיף אן דיא אנדערע אונ זייא האלטען זיך אלע וויא א קיט. אין אזא קאמפאניע געפינען זיך הונדערטע טויזענט, דיא שלאפערע מוראשקעס האלטען זיך אין מיטען. דיא שטארקערע בייא דיא זייטען. אזא באלאן פון מוראשקעס בלייבט אין וואסער שטעהן פון אויבען. ער שווימט אזויא לאנג, ביז דער שטראם שלאגט איהם צוא צום ברעג, אמת, אפולע פון דיעזע מוראשקעס ווערען אויפין וועג פערלארען, אבער נאך מעהר געהען ארויס פון וואסער געזונד אונ פריש.

מוראשקעס קאננען בריקען אויך בויען. רייזענדע האבען פיעל מאל געזעהן וויא דיא אמעריקאנישע מוראשקעס בויען א בריק איבער א טייך. צום ערשטען פלעגען זייא זוכען, צוא וואכסט אפט ניט לעבען ברעג טייך אזא בוים, וואס זיינע לאנגע צווייגען הענגען אריבער איף דעם אנדערן ברעג. אויב זייא האבען געפונען אזא בוים, האבען זייא קיין בעסערען בריק ניט בעדארפט. זייא פלעגען נעהמען קריעכען פון איין צווייג איף דעם אנדערען ביז זייא זיינען געקוממען, וואו זייא האבען געוואלט. אויב אבער זייא האבען אזא מין בוים אין יענעם געגענד ניט געפונען, פלעגען זייא זיך געבען איין אנדער עצה, נאמליך, זייא פלעגען א־ויפקריעכען אויף ווערלכען בוים עס איז לעבן ברעג. פון בוים פלעגען זיך דיא מוראשקעס, וויא א קייטעלע, אראבלאזען גלייך צום וואסער. דיא קייטעלע איז דורכ-איס בעשטאנען פון מוראשקעס: איין מוראשקע האט זיך געהאלטען אן דיא אנדערע, דיא אנדערע אן דיא דריטטע, אונ אזויא ווייטער. דיא קייטעלע איז אימער געווארען גראבסער אונ גראסער. דעם עק פון איהר פלעגט מיט'ן וואסער צוא טראגען צום אנדערען ברעג טייך. דא פלעגען דיא מוראשקעס זיך אנהאפען אן דיא גראז אונ ארויסקריעכען פון וואסער אויפ'ן ברעג, ניט אויפ-האלטענדיג אלץ זיך צוא האלטען איינע אן דיא אנדערע וויא פריהער. איבער דיעזע קייטעלע, וואס איז מיט איין עק געהאנגען אויפ'ם בוים אונ מיט דעם אנדערען געלעגען אויף יענעם ברעג, פלעגען אלע איבעריגע מוראשקעס אריבערגעהן דעם טייך וויא אויף א בריק.

וויא שפינען בויען בריקען אונ פליעהען אין דער לופט.

דיא שפינען קאנען אויך מאכען אַ בריק. מען האט געמאכט איין מאל אזא מין פראבע. מען האט ארופגעלאזען אַ שפינן אויף אַ שטאָקען, וואס איז געלעגען אין אגרויסע לוזע וואססער. דער שפין האט גענומען לויפען איבער דעם שטאָקין ארוף אונ אראפ: עס האט זיך איהם זעהר געוואלט ענטלויפען. ער איז געלאפען, געלאפען, ענדליך, האט ער פערשטאנען, אז עס איז אומזיסט זיין מיהע: עס איז ניט דא וואו צוא לויפען, אום-עט-אום איז וואסער. דאמאלס איז ער געפאלען אויף אַזא פלאן. ער האט ארויסגעלאזען פון זיך זעהר אדינעם פאדעם שפינוועבס. איין עק פון דעם פאדעם שפינוועבס האט ער צוגעצעפעט צום שטעקען אונ דעם אנדערן עק פאדעם האט ער אוועקגעלאזען אויפ'ן ווינט. דער ווינט האט פערווארפען דיא שפינוועבס אן אזייט. דארט האט זיא זיך פערטשעפעט אן אבוים. מעהר וויא דאס האט דער שפין ניט בעדארפט: איבער דיא שפינוועבס איז ער גליך אריבערגעגאנגען פון דעם שטאָקען אויף דעם בוים.

שפינען קאנען, ווען מען דארף, אויף זייערע שפינוועבס אין דער לופט אויך פליעהען. איין מעער-פאהרער דערצעהלט, אז ער איז אמאל געפאהרען אויף אַ שיף אין מיטען אָקעאַן. עס איז געוועזען ניט ווייניגער וויא הונדערט וויארסט פון ברעג. דאס וועטטער איז געוועזען זעהר שאָן, אבלאָער הימעל, מיט אמאל האבען דיא רייזענדע בעמערקט, אז אויפ'ן שיף האבען גענומען פאלען פון אויבען רויטע קאָרינדליך. דיעזע קאָרנדליך האבען זיך געהאלטען אויף גאנץ דינענקע לאנגע פעדימלאך. עס איז געפאלען זעהר פיעל. מען האט גענומען בעטראכטען וואס איז דאס פאר קאָרינדליך אונ פאר פאָדימלאך, האט מען דערזעהען אז דיא רויטע קאָרינדלאך זיינען קליינע רויטע שפינען, אונ דיא פעדימלאך זיינען זייערע שפינוועבס. דיעזע קלייניקע שפינען האבען געררייזט איבער דעם מעער אויף שפינוועבס-פאָדעמלאך, אזויא וויא אויף לופט-באַלאָנען. דער ווינד האט געטראגען דאס שפינוועבס, אונ דיא שפינען האבען זיך שטארק אנגעהאלטען אן דאס שפינוועבס, אונ אזויא זיינען זייא אבגעפלויגען מעהר וויא הונדערט וויארסט.

וויא פיש פליעהען אין דער לופט.

עס איז דא אזעלכע פיש, וואס קאנען אויך פליעהען אין דער לופט. זייא געפינען זיך אין דיא הייסע לאַנדער. אנשטאט פליגלען דיענען זייא פלוס-

פֿעדערען. זייערע פֿלוספֿעדערען זיינען גרויסע אונ ווייזען אויס ווי פֿליגעלען. דיא פֿליעה-פֿיש זיינען ניט גרעסער פֿון א הערינג. זייא שווימען גאנצע סטאיעס-ווייז. אונטער דעם וואססער האבען זייא פֿיעל פֿיינדע וואס יאגען זיך נאך זייא אונ ווילען זייא איינשלינגען. אז עס קוממט זייא אויס שמאל אונ זייא האבען ניט וואו זיך צובעהאלטען פֿון זייערע שונאים, שפרינגען זייא ארויס פֿון וואססער אונ לופֿטען. זייא לאזען פֿערנאנדער זייערע פֿלוס-פֿעדערן, ווייא פֿליגלען, אונ פֿליהען אין דער לופֿט. זייא קאננען מיט דיא פֿלוס-פֿעדערן ניט בעוועגען הין אונ הער אזויא געשווינד וויא פֿייגלען, אבער דאך אויף צוויי דריי קלאפֿטער איבער'ם וואססער הייבען זייא זיך אויף. רייזענדע האבען געזעהען, וויא פֿליעה-פֿיש שפרינגען ארויף פֿון וואססער גלייך אויף דיא גרויסע קריעג שיפֿען. לאנג קאנען זייא אין דער לופֿט ניט פֿליעהען. זייא פֿליעהען אב פֿופֿציג, זעכציג קלאפֿטער אונ דער נאך פֿאלען זייא צוריק אראפּ אין וואססער. מעהרער פֿאהרער האבען געזעהן וויא אגאנצע כטאדע פֿליה-פֿיש שפרינגט ארויס אמאל פֿון וואססער אונ פֿליעהט אוועק.

וויא לאקסען שפרינגען איבער דיא וואססער פֿאללען*)

אין ענגלאנד געפֿינט זיך אקליינער וואטער-פֿאלל, וואס אלע ענגלאנדער וויסען פֿון איהם. צוא יענעם וואססער-פֿאלל פֿאהרט מען אין פֿריהלינג צייט צונויף פֿון פֿערשיידענע ערטער אנצוקוקען, וויא דיא לאקסען מאכען ארייזע אויף דער יבשה.

דער לאקס איז זעהר אשטארקער אונ אגרויסער פֿיש. געוועהנליך לעבט ער אין מעער, אבער אים פֿריהליגג געהט ער פֿון מעער ארייך אין דיא טייכען לייגען רויגען. ער שווימט זיך אזויא אין טייך ארויף שטראם אונ זוכט אגוטען ארטעל וואו צוא לאזען זיינע רויגען.

אז עס טרעפֿט זיך איהם אין וועג אוואססער-פֿאלל קעהרט ער זיך צוריק ניט אום; ער ווייס וויא אויסצוטיידען דעם וואססער-פֿאלל אונ וויא צוא געהן ארום אויף דער יבשה.

מענשען, וואס זיינען געוועזען דער בייא, דער צעהלען, וויא ער טהוט

דאס

---

*) „וואססער פֿאלל" הייסט מען איין ארט אין טייך וואו דער גרונט לאזט זיך מיט אמאל אראב גאנץ טיעף אונ דאס וואססער פֿאללט אראב וויא פֿון אבארג אין אגרוב. דער שטראם איז דארט זעהר לארעמדיג אונ אזויא האסטיג, דאס עס איז אונמעגליך ניט אזויא צוא שווימען געגען איהם, אבער אפילו צוא בלייבען שטעהן אדער אראבצושווימען מיט איהם.

דאס. ער פערבייגט האסטיג דעם עק הארד צום קאפ צוא אונ דערנאך בייגט ער איהם געשווינד צוריק פערנאנדער. ער טוהט דאס מיט אזא קראפט אז ער שפרינגט בשעת מעשה וויא אפייל ארוים פון וואססער. ער שפרינגט אונטער אויף א פאר קלאפטער אין דער הויך. וויא ער קוממט נאהנט צוא דעם וואססער-פאלל, פאנגט ער זיך אן אזויא צוא ווארפען אונ צוא שפרינגען ביז וואנען ער שפרינגט ארויף גאר אויפ'ן שפיטץ פעלזען פון וואנען דאס וואססער פאללט א-אפ. דארט שפרינגט ער אונ ווארפט זיך וויעדער, ביז ער פאללט אריין אין אזא ארט, וואו דער שטראם איז ניט אזויא האסטיג, אונ ער קאנן ווייטער שווימען רוהיג ארויף שטראם. אט אזויא מייד דער לאקס אוים וואססער-פאללען, אונ דאס פאהרט מען עס צונויף זעהען פון פערשיעדענע לאנדער.

וויא פיש זארגען פיר דיא דורות וואס קומען פון זייא ארוים.

דיא לאקסען אונ נאך פיעל אנדערע פישען מאכען זיך ניט קיין נעסטען אנשטאט דעם זוכען זייא אוים אזעלכע ארטער וואו דיא רויגען, וואס זייא לאזען ארוים, וועט ליעגען רוהיג, וואו דיא קליינע פישעליך וואס קוממען ארויים פון דיא רויגען, וועלען זיין זיכער פון אללע אונגליקען אונ געפאהרען. געפינען אזא ארט איז פיר פיש דאס זעלבע וואס בויען אנעסט אדער גראבען א נארע. אז עס קוממט דיא צייט פון ארויסלאזען דיא רויגען, האבען דיא פיש פיעל זארג אונ ארבייט. עס טרעפט איין אנדערם מאל, אז דיא פיש מאכען צוליעב דעם גאנץ ווייטע רייזען.

דיא לאקסען, צום ביישפיעל, שווימען צוליעב דעם ארוים פון אקעאן אין דעם טייך אבאזאנסקע, וואו זייא שווימען אב ארויף שטראם ביז צווייא טויזענד וויארסט. יעדער סארט פיש האט זיך שוין זיינע בעליעבטע ארטער, וואו צוא לייגען רויגע.

בייא דיא אסט (מזרח) ברעגען פון זיד-אמעריקא געפינט זיך דער בעריהמטער ניו-פאנדלאנדער זאמד-באנק*). דיעזער זאמד-באנק פערנעהמט מעהר וויא הונדערט צווייא אונ דרייסיג טויזענד קוואדראטנע וויארסט. דער מעער איז דארט אקלאפטער דרייסיג טיעף. דיזער זאמד-באנק איז איין בעליעבטער ארט פון דיא שטאק-פישען. אין אבעשטיממטע צייט פון יאהר קלייבען זיך דארט צונויף גאנצע כטאדעם שטאקפיש. דיא פישער וויסען שוין פון דעם אונ זייא פאהרען אויך צונויף אהין פון יאהר צוא יאהר

פון

*) איין ארט אין מעער אדער אין טייך וואו דאס וואססער איז גאר ניט טיעף, ווייל דער גרונד איז דארט אויפגעהעבען האבער וויא אומעטאום.

פֿון פֿערשיעדענע לענדער. פֿון אמעריקא קומען צושווימען ביז 3000 שיפֿען, פֿון ענגלאנד ביז 2000 אונ פֿון פֿראנקרייך העכער וויא 600 שיפֿען. אויף דיא אלע שיפֿען געפֿינען זיך פֿישער צוזאמען מיט מאטראסען העכער וויא 50,000 מאן. דער שטאָק-פֿיש איז אגרויסער פֿרעססער אונ צוליעב דעם אין איהם לייכט צוא פֿאנגען מיט אווענדע. דיא פֿישער שטעהען שטענדיג אונ פֿערווארפֿען אין מעער ווענדעס אונ שלעפען צוריק ארויס מיט שטאקפֿישען. דיא ארבייט ברעננט בייא זייא אין יענער צייט. יעדעס יאהר פֿאנגען זייא אין דורכשניט 12 מיליאן פוד שטאקפֿיש. בייא אונז אין רוסלאנד פֿאנגט מען שטאָקפֿיש אין נארד-מעער בייא דיא ברעגען פֿון ארכאנגעלסקער גובערניע.

דער שטאקפֿיש לייגט זעהר פֿיעל אייעלאך (רויגען), ניין מילל און אייעליך איאהר, פֿון יעדער אייעלע אדער בראָקעלע רויגען קאן ארויסקומען אפֿישעלע, אבער אין אמת'ן איז ניט אזויא. אפֿולע אייעלאך ווערען צוא נישטשעט, א טהייל ווערד פֿערפֿולט אין וואססער, אטהייל פֿאלט ארײן אין דיא מיילער פֿון פֿערשיעדענע טהיערען וואס לעבען אין מעער. ווען אללע אייעלאך וואללטען בלייבען אין גאנצען, וואלט אין אקורצע צייט געווארען פֿול דער מעער מיט שטאקפֿישען אונ עס וואללט ניט געוועזען פֿון זייא וואו זיך אהינצוטהאָן. צוריק, ווען דער שטאק-פֿיש וואלט ניט לייגען אזויא פֿיעל אייעלאך, איז מאָגליך אז דער סארט פֿיש וואלט זיך שוין לאנג אויסגעגומען, אונ ניט אזויא דער שטאק-פֿיש אליין, אבער אויך פֿיעל אנדערע פֿישען אונ טהיערען וואללטען שוין לאנג אויסגעגאנגען אויף דער וועלט, אונ זייער גאנצער גליק איז וואס זייא לייגען אזויא פֿיעל אייעלאך, אז עס איז גענוג אויף אלץ. אפֿולע אייעלאך ווערען פֿערלאָרען, אבער אפֿולע בלייבט דאך איבער.

וועגען דיא יאהרליכע רייזע פֿון הערינג.

דיא הערינג האבען אויך, אזויא וויא דער שטאק-פֿיש, בעליעבטע אָרטער וואו זייא לייגען זייערע רויגען. דיא הערינג קומען זיך צונויף אהין אין גאנץ גרויסע סטאדעס. דיזע סטאדעס זיינען אין אנדערע יאהרען אזעלכע גרויססע דאס זייא ציעהען זיך אויף עטליכע ווייארסט אין דער לאַנג אונ אין דער ברייט. אויסער דעם וואס זייא פֿערנעהמען אזויא פֿיעל, זיינען דיא סטאדעס הערינג אזעלכע געדיכטע, דאס פֿישער זאגען אז עס בלייבט שטעהן אשטאָקען ווען מען שטעקט איהם ארײן צווישען זייא; אזויא האַרד איינער לעבען דעם אנדערן געהען דיא הערינג. בשעת דער הערינג בעוויזט זיך אין אָקעאַן, איז פֿאר פֿיעלע מעער-טהיערען אַ וואהרער יום-טוב. פֿון אלע זייטען קומען צופֿליעהען מעער-פֿייגלאך אונ זייא טוקען זיך

אהן

אהן אויפהער אין מעער אונ פרעססען הערינג . דיא גרויסע שרעקליכע הייפישען (ים-הינד) פאלען אויך אן איף דיא הערינג אונ שלינגען זייא איין אן אשיעור . מיט איין ווארט, פיעלע פיינדע פאללען ארויף אויף דיא הערינג פון אללע זייטען, פון אונטען אונ פון אויבען. אבער דער שרעקליכסטער פיינד פון אללע איז דער מענש. צוא דער צייט וואס דער הערינג דארף אנקוממען, גרייטען שוין דיא מענשען אן צאלנעס, שיפען, נעטצען, גוטע דעמבאווע טונען, וואס מעהר זאלץ, אונ שטעללען זיך היטען. וויא נאר עס בעווייזען זיך הערינג אזויא לויפען אללע ארוים אויפ'ן ברעג, גרוים אונ קליין, אלטע אונ יונגע, מאנער אונ פרויען. דיא מאנער נעהמען זיך צוא דיא צאלנעס מיט דיא נעטצען, דיא פרויען אונ דיא קינדער גרייטען זיך צוא, ריין צוא מאכען דיא הערינג וואס מען וועט פאנגען. מען חאפט זייא זעהר פיעל. יעדעס מאל וואס מען פערווארפט דעם נעטץ, שלעפט מען ארוים טויזענטער שטיק הערינג. דיא מענשען וואס וואהנען בייא דיא ברעגען פון גארד-מעערען, האבען פיעל פערדיענסט פון דעם הערינג-פאנג. דיא ענגלענדער פאנגען יעדעס יאהר ביז 900 מיליאנן שטיק הערינג, דיא פראנצויזען 450 מיליאנן אונ דיא אמעריקאנער 480 מיליאנן, דיא דייטשען אונ שוועדען חאפען מעהר פון 1500 מיליאנען ד. ה. מעהר וויא אנדערטהאלב מילליארדען. דיא איינוואהנער פון דער שוועדישער שטאדט האממערפעסט אליין חאפען אן יעדעס יאהר נעהר וויא 700 מיליאנן. בייא אונז אין רוסלאנד, אין דעם קאספישען מעער געפינען זיך אויך הערינג, אבער ניט אזויא פיעל וויא אין אנדערע מעערען. מיט איינעם ווארט, מענשען איף דער גאנצער וועלט עסען אויף פיעל טויזענד מיליאנן הערינג איאהר. אויסער דעם געהט יעדעס יאהר זעהר פיעל הערינג פערלארען אומזיסט. מען אוספייעט זייא ניט אין דער צייט איינצוזאלצען, אונ זייא ווערען פערפוילט ליענענדיג. נאכהער מיסטיגט מען מיט זייא דיא פעלדער.

פיעל הערינג געהט פערלארען, אבער עס בלייבען פיעל אויך לעבען. דיא הערינג שווימען צוא צוא דיא ברעגען אונ לייגען רויגען. זייא קלייבען אימער אוים אזעלכע ערטער, וואו דיא וואססער ווארעמט זיך זוממער אן פון דער זונן. יעדער הערינג לייגט מעהר פון פיערציג טויזענד ברעקעלאך רויגען. פון יעדעס בראקעלע רויגען קאנן ארויסגעהן אקליין הערינגיל. ביז ענדע זוממער וואקסען דיא קליינע הערינגלאך אונטער, וויא עס קומט אן דער ווינטער שווימען זייא איועק אין מעער אונ לעבען ערגעץ טיעף אין וואססער. דארט בלייבען זייא ביז פריהלינג צייט. אין אנפאנג פריהלינג פערזאממלען זייא זיך אין שרעקליך גרויסע סטאדעס, וועלכע עס העבען זיך אויף פון דער טיעפעניש אונ שווימען פון אויבען צוא דיא ברעגען לייגען רויגען; ביז זייא קומען צוא זייער ציעל קומט זייא אוים אפט צוא שוויממען גאנץ וויים.

אזויא פאסירט דאס בייא דיא הערינג פֿון יאהר צוא יאהר. יעטצט דייזע קוממט זייא אן ניט אומזיסט. פֿיעל הערינג געהען פֿערלארען, אונ עס וואלט פֿון זייא אלעמען קיין זכר ניט געבליבען ווען זייא וואלטען ניט לייגען אזויא פֿיעל רויגען. עס וואלט שוין לאנג קיין הערינג אויף דער וועלט ניט געוועזען ווען זייא וואלטען פֿון דער נאטור זיך אזויא פֿיעל ניט מעהרען. עס האט פֿיעל מאל געטראפֿען, דאס עס האט אויסגעזעהען אזוא וויא דיא הערינג וואלטען פֿערלארען דיא געדולד אונ דיא קראֿפֿטען מעהר צוא ליידען; זייא האבען פלוטצלינג גענומען שווימען מיט איין אנדער וועג. דאס פֿאריגע יאהר זיינען זייא געגאנגען מיט איין וועג, אונ דעם יאהר זיינען זייא אוועק מיט איין אנדער וועג. אומזיכט האבען דיא קופֿליטע אונ דיא פֿישער געווארט אויף דעם געוואהנליכען ארט: עס האט זיך ניט בעוויזען נאך ניט איין הערינג. צום בייספיל ביז דעם 1587-טען יאהר פֿלעגט מען בייא דיא ברעגען פֿון שוועדען פֿאנגען זעהר פֿיעל הערינג, אבער אין דיעזעם יאהר זיינען דארט דיא הערינג מיט אמאל פֿערפֿאללען געווארען, עס איז אוועק געגאנגען גאנצע 73 יאהר אונ מען האט לעבען דיא ברעגען פֿון שוועדען אהעררינג ניט געזעהן. נאכֿהער האבען זיך דיא הערינג ווידער בעוויזען. אין פֿערציג יאהר ארום זיינען זייא ווייניגער געווארען אונ אין יאהר 1808 זיינען זייא ווידער אין גאנצען אויסגעגאנגען. יעטצט פֿאנגט מען ווידער אין שוועדען אמענגע הערינג, אבער יעטצט פֿאנגט מען זייא פֿארזיכטיג אונ מען ערלויבט ניט, דיא פֿישער זאללען זייא איבער פֿיהרען אהן אנוץ אונ מיסטיגען מיט זייא דיא פֿעלדער.

דיא רייזע פֿון שילדקראטען אדער טשערעפאכעס.

דיא שילדקראטען מאכען זיך אויך ניט קיין נעסטען, אונ זייא מאכען זיך אויך גאנץ וויטע רייזען ווען עס קומט דיא צייט פֿון אייער לייגען. דיא טשערעפאכע איז איין אינגעלומפערטעס טהיער. אויף דער יבשה קריכט זיא זעהר לאנגזאם, איהר קערפער איז פלאטציג, אזויא וויא צונויפגעקוועטשט. איהר ברייטער רונדער רוקען אונ איהר פלאטציגע הארץ זיינען צוגעדעקט מיט א ביינענעם (ראגאווע) פאנציער. דער פאנציער בעשיצט דעם שילדקראט פֿון זיינע פֿיינד. אין אנויטה נעהמט דער שילדקראט ארונטער אונטער דעם פאנציער דיא קאפ מיט דיא פֿיס אויך. אונ אזעלכע אונגעלומפערטע טהיערען וואס קוים וואס זייא קריכען, לאזען זיך אוועק פֿאר וויעפֿיל הונדערט ווארסט צוא לייגען אין אגוטען ארט זייערע אייעלאך. בייא דיא וועסט-ברעגען פֿון אמעריקע געפֿינט זיך דעם „הייליגען וויקענטיעס אינזעל". דער אינזעל ליעגט אין מיטען אקעאן אווערסט הונדערט

פֿון

פֿון ברעג. אַהער קומען צושווימען אלע יאהר דיא גרויסע מעער טשערעפּאחעס לייגען אייער; געוואהנליך לעבען זייא אין מעער. אבער וויא עס קומט דיא צייט פֿון אייער לעגען קלייבען זייא זיך צוזאמען און שווימען צוא „דעם אינזעל". איידער זייא קומען צוא דיעזען אינזעל, דארפֿען זייא אבשווימען הונדערטער וויאָרסט. דיא אייער לעגען דיא שילדקראטען אין זאמד; זייא פֿערגראבען זייא און אליין שווימען זייא אוועק צוריק אין מעער. אועלכֿע רייזען מאכֿען דיא שילדקראטען פֿון יאהר צוא יאהר.

פייגלאך וואס בויען ניט קיין נעסטען.

אזויא זארגען פֿיר דיא שפּעטיגערע דורות, וואס וועלען פֿון זייא ארויסקוממען, דיא טהיערען וואס בויען ניט קיין נעסטען. עס איז אבער נאך דא אויף דער וועלט פֿיעל אזעלכֿע טהיערען וואס בויען קיין זאך ניט און וואס קיממערן זיך גאנץ ווענינ פֿיר זייערע שפּעטיגערע דורות. וועגען פֿליעגען אינ זשוקעס איז דאך ניט דא וואס צוא רעדען, נאר עס איז אויך דא אזעלכֿע פֿייגלען וואס זיטצען ניט אויף זייערע אייגענע אייער און עס קיממערט זייא ניט, וואס עס וועט פֿון דיא אייער ווערען.

צום ביישפּיעל, אין דיא אפֿריקאנישע סטעפּעס געפֿינט זיך אגרויסער פֿייגעל מיט דעם נאמען סטראַאוס. בייטאג ברענט אין דיעזע סטעפּעס דיא זון און עס איז ניט אויסצוהאלטען דיא היטץ, דער פֿאר אבער ביינאכֿט איז דארט קאלט. דער סטראַאוס לעגט אייער אין הוילע זאמד. אין יעדער נעסט לעגט ניט איין „זיע" אליין, אבער עטליכֿע „זיע'ן".

מען האט געפֿונען אין אנדערע נעסטען צוא זעכֿציעהן אייער. וויא דיא „זיע" סטראַאוס לעגט אוועק דיא אייער געהט זיא אוועק און וויל פֿון קיין זאך מעהר ניט וויססען. דער צער פֿון גדול בנים, ד. ה. דיא זארג וועגען אַ שפּעטיגערען דור פֿאלט אין גאנצען ארויף אויף דעם „ער". און אפֿילו ער אליין האט אויך ווענינ זאָרג. בייטאג ווארעמט דיא אייער דיא ברעננענדיגע זונן, דאַמאלס דארף ער שוין אויף דיא אייער ניט זיטצען. נאר ביינאכֿט זעטצט ער זיך אויף דיא אייער אינ שיטצט זייא מיט זיין קאָרפּער פֿון דיא נאַכֿטליכֿע קאָלט. אַלזאָ, אייער פֿון אסטראַאוס זיטצען אוים דער „ער" צוזאַממען מיט דיא זונן.

אין אויסטראַליען לעבט גאר אזא מין פֿייגעל, וואס ניט דער „ער" און ניט דיא „זיע" וויססען גאר ניט וואס דאס איז זיטצען אויף אייער. דיעזער פֿייגעל רופֿט זיך מאַלעאָ. דיא זיא-מאַלעאָ גראבט אוים נעבען אַ בוים א גריבטל. לייגט דארט איהר איי און פֿערשיט איהם מיט ערד

זיא קלייבט אללע מאל אויס פֿיר דיא גריבעל אזא ארט וואו עס ברענט דיא זונן. בייטאג ווארעמט אן דיא זונן צוגלייך דיא פֿערגראבענע איי, אונ אויף דעם ארט זיטצט דיא זונן אויס דיא איי אנשטאט דיא פֿייגעלע.

אין אויסטראליען געפֿינט זיך נאך אפֿייגעל, וואס רופֿט זיך דיא בוש־הוהן, אונ וועלכע עס זיטצט אויך ניט אויס איהרע אייער. אנשטאט דעם פֿיהרט זיא זיך אזויא. וויא עס קומט דער פֿריהלינג נעהמט זיא צונויף שארען אין איין בערגעלע אראפגעפֿאלענע בלעטער, פֿערטריקענטע גראז, מאח אונ מיסט. זיא פֿאנגט אן דיעזע ארבייט מיט עטליכע וואכען פֿריהער איידער זיא דארף לייגען אייער. זיא שארט צונויף בלעטער מיט דיא פֿיס אונ ווארפֿט זייא אהינטער. אויף דעם ארט קלייבט זיא צוזאמען אגאנץ גרויסען בארג פֿון אלערליי פֿערפֿוילטע געגענשטענדען, וואס וואלגערן זיך אויף דר'ערד. אין איין אנדער בארג קאן זיך גאר געפֿינען ניט וועניגער וויא פֿיער וועגען אזעלכע מיסט. געוואהנליך האלט דער בערגעל אהאלבען קלאפֿטער דיא הויך אונ צווייא קלאפֿטער ארום אונ ארום.

דיא פֿערפֿוילטע בלעטער אונ גראז וואס זיינען צונויפֿגעקעהרט אין איין ארט, פֿאנגען אן צוא ברעננען. דאמאלס לעגט דיא פֿייגעל אין רעכטען מיטען בארג מיסט איהרע אייער, איין איי ווייט פֿון דער אנדערע אויף זיעבען ווערשאק. זיא לעגט דיא אייער איין ארשין טיעף אין בארג מיט'ס בריימען עק ארויף. פֿון אויבען דעקט זיא זייא צוא מיט מיסט. דיא מיסט דערוואריעמט זיך, דער פֿון ווארימען זיך אויך אן דיא אייער. אין אקורצע צייט ארום געהן פֿון דיא אייער ארויס פֿייגעלאך. אזויא זארגען וועגען זייערע שפעטיגערע דורות דיא טהיערען וואס בויען ניט קיין נעסטען. יעדע לעבעדיגע בעשעפֿענים זארגט וועגען דעם וויא זיא קאן. ווער עס זארגט וועניגער, וועהר מעהר, אבער אל'ערליי טהיערען וואס זיינען דא אויף דער וועלט, בעמיהען זיך פֿון אייביג אן עס זאל פֿון זייא בלייבען אדור, אונ צוליעב דעם עקסיסטירען זייא שוין פֿיעל טויזענד יאהר. דיא שוואלב לעגט אין איהר נעסט וועניג אייער, אבער דערפֿיר זארגט זיא זעהר פֿיעל וועגען יעדע איינעלע בעזונדער אונ אינטערעסירט זיך וויא מען דארף מיט איהרע יונגע פֿייגעלאך. ווען ניט דאס וואלטען שוין אלע שוואלבען לאנג אויסגעשטארבען אויף דער וועלט.

דער הערינג, דער שטאק־פֿיש, דער היישעריק אונ נאך פֿיעל אנדערע טהיערען אינטערעסירען זיך גאר ניט מיט זייערע אייעלאך, דער פֿאר לעגען זייא אבער אייעלעך אהן אשיעור. פֿיעל פֿון זייא ווערען פֿערלארען אונ פֿערפֿאלען, אבער עס בלייבט דאך וויפֿיעל עס איז איבער אויך אונ פֿון דיא איבערגעבליעבענע אייעלאך קוממען ארויס נייע דורות.

ווען דיא הערריגג וואלטען ניט לעגען אזויא פיעל אייעלאך, וואלט שוין לאנג אויף דער וועלט קיין הערינג ניט געוועזען.

זייא טהיערען מעהרען זיך אויף דער וועלט.

יעדע לעבעדיגע בעשאפענים קאנן פול מאכען דיא גאנצע וועלט, ווען עס זאל איהר קיין זאך ניט שטערען. מיט פיער הונדערט יאהר צוריק איז אין אמעריקע גאר ניט געוועזען קיין פערד, דיא ערשטע פערד האבען געבראכט אין אמעריקע דיא שפאניער אויף זייערע שיפען. דיא פערד האבען זיך זעהר שנעלל פערמעהרט, פון עטליכע פאר איז אין אקורצע צייט געווארען א מענגע גרויסע טאבונעס. פיעל פערד זייען צולאפען אין דיא סטיעפעס אונ זענען דארט געווארען פערווילדעט, אונ יעטצט פיטערן זיך אין דיא אמעריקאנישע סטעפעס זעהר פיעל גרויסע כטאדעס ווילדע פערד. אין דיא סטעפעס לעבען זייא אין וואהלטאג: עס איז דא אומעטאום גענוג שפייז אונ גענוג פרייע פלאטץ זייא זייען אימער זאט אונ אימער פראנק אונ פרייע. קיין זאך שטארט זייא ניט זיך אזויא צופערמעהרען.

קיין הינד זייען אויך ניט געווען אין אמעריקע מיט 400 יאהר צוריק. מען האט זייא אויך געבראכט אהין אויף שיפען, זייא זייען דארט געווארען פערווילדעט אונ עס איז פון זייא ארויס געקוממען אזעלכע בייזע אונ געפאהרליכע רויב טהיערע וויא אונזערע וואלף.

ביענען האט מען אויך פערפיהרט אין אמעריקא פון איירופא; פריהער זענען זייא דארט ניט געווען. אבער זייא האבען זיך דארט זעהר שנעל פערמעהרט אונ זייא געפינען זיך דארט יעטצט אומעטאום.

דיא אמעריקאנישע אינדיאנער רופען דיא ביענען „ענגלישע פליגען" אונ קאנען זייא ניט ליידען. זייא רעכענען, אז וואו נאר עס בעוויזען זיך דיא ביענען, דארטהין וועלען באלד קומען דיא ווייסע מענשען — דיא ענגלאנדער אונ דיא אמעריקאנער. אונ פון דיא ווייסע מענשען האבען דיא אינדיאנער אין ערגענדס גאר קיין נחת ניט געהאט.

פיעל טהיערע האבען זיך פערנאנדער געשפרייט אויף דער וועלט, נאר דורך דעם ווילען פון דעם מענשען. וואוהין דער מענש האט זיך איבערגעקליבען, האט ער מיט זיך גענומען זיינע היימישע פיהע. דיזע טהיערע האבען זיך זעהר שנעל פערמעהרט אונ פול געמאכט דיא ערד. עס האט זיך געמאכט אפט אז מענשען האבען גאר ניט ווילינדיג פערפיהרט טהיערען אין נייע לאנדער. אללע וויסען, צום ביישפיעל אז אויף דיא שיפען געפינען זיך גרויסע מייז (שטשורעס). אנדערע מייז פאהרען אב אויפן

שיף יאהרען-לאנג, און מאכען אויף איהם ארייזע ארום דיא וועלט. אז דער שיף שטעלט זיך אפ בייא דעם ברעג און דיא מאטראָסען געהען אראפ אויף צאָלנעס, פערגנבענען זיך מיוז אויך דיא אין דיא צאלנעס און דער נאך געהען זייא אראב אויפ'ן ברעג צוגלייך מיט דיא מאטראָסען. אויף דעם אָרט האבען זיך דיא שטשורעס בעוויזען אויף פערשיידענע וויסטע אינזלען וואס געפינען זיך אין מיטען אָקעאַן, גאנץ וויט פון ברעג.

דיא מעער פאהרער ווידער דערצעהלען, אז איינינע פייגלען פליהען נאך הינטער דיא שיפען און פליהען מיט זייא אריבער דעם אָקעאַן. אז זייא ווערען מיד פליהענדיג, זעטצען זייא זיך אויפ'ן שיף און רוהען אב. אויף דעם אָרט זיינען אנדערע פייגלען פערפליגען אין וויטע אָרטער, וואו זייא האבען זיך ביז אהער נאך ניט געפונען. מען דערצעהלט, אז אין ענגלאנד האט אמאל א פייגעל זיך געמאכט אנעסט אויף דעם זעגעל-בוים פון אשיף און האט זיך דארט אויסגעזעצט אויף דיא אייער. אין דער צייט וואס זיא איז זיך געזעסען אויף דיא אייער, האט דער שיף געמאכט צוויי קורצע רייזען (נסיעות). דיא יונגע פייגלאך האבען בעקומען פעדערען בשעת דער שיף איז געשטאנען אין איין אויסלאָנדישען האפען. דיא אלטע מוטער און איהרע יונגע פייגעלאך וואס האבען זיך שוין אין נעסט מעהר ניט גענאָטהיגט, האבען זיך איבערגעקליבען פון שיף אויפ'ן ברעג און זיינען שוין דארט פערבליעבען אויף אללע מאל.

אין מיטען מעער, וויט פון ברעג, געפינען זיך אזוינע אינזלען וואס זיינען בעזעצט מיט פיעל טהיערען פון פערשיידענע (מינים) אָרטען: עס איז דארט אויך פערהאנדען שלאנגען, עקדעשען, יאשטשערקעס און נאך פיעל אנדערע. וויא אזויא זיינען זייא געקומען אהין? מענשען האבען דאך זייא געוויס ניט מיט גענומען אהין, ווארום צוא וואס זאל דאס אמענש מיטפיהרען מיט זיך א באָא אדער אגרויסען ריעזען שלאנג? אלאנגע צייט האבען מענשען ניט געוואוסט מיט וועלכע קונצען פערשפרייטען זיך דיא טהיערע איבער דער וועלט. יעטצט אבער האבען שוין מענשען וועגען דיא אנגעלעגענהייטען פון טהיערען זעהר פיעל ערפאהרען.

וויא דער ווינד און דאס וואססער העלפען טהיערען זיך פערשפרייטען אויף דער וועלט.

טהיערען קאנען זיך פערשפרייטען אויף דער וועלט אויף פיעלערליי אופנים. דער ווינד טהוט אמאל אהאפ אגאנצע מחנה היישעריקען און פערטראגט זייא גאנץ וויט איבערן מעער און לאזט זייא דארט. עס

האט

האט זיך פֿיעל מאל געמאַכט אז דער שטורם-ווינט וואס הייסט סמערטש (אדער וואסערהאָז) האט זיך אראבגעלאזען אויף אַ פֿעלד וואו עס איז געוועזען פֿיעל ווערימליך, זשאבעס אונ רויפען. דער סמערטש האט זייא גענומען דרעהען אין לופט, האט זייא אויפֿגעהייבען אין דער הויך אונ ערגעץ וואו פֿערטראגען.

אין דער הויך בלאזט דער ווינט שטענדיג שטארקער, ווייל דארט פֿערשטעלט איהם קיין זאך ניט, אונ עהדער דיא טהיערען, וואס ער האט אויפֿגעהייבען זיינען אראבגעפֿאללען, האט ער זייא אלץ געטראגען ווייטער אין אזייט. אזויא פֿליהען אמאל אין דער לופֿטען אזעלכע טהיערען וואס קאנען געוואהנליך גאר ניט פֿליהען.

עס האט זיך פֿיעל מאל געמאַכט, אז דער ווינט האט זייא פֿערטראגען אויף צעהנדליגע אונ הונדערטע וויארסט. צום סוף, זיינען זייא געפֿאללען פֿון הימעל אויף דר'ערד וויא ארעגען, צום גרעסטען וואונדער פֿון מענשען, וואס האבען ניט פֿערשטאנען פֿון וואנען דאס קומט.

אין פארצייטיגע אלטע ביכער איז פֿערשריעבען, ווען עס האט גערעגענט מיט טהיערען.

אין יאהר 1806 איז אין דייטשלאנד געגאנגען אַ רעגען פֿון ראַקעס. אין 18 יוני פֿון דעם יאהר 1841 האט אָנדערהאלבען שעה נאָכאַנאַנד אין דער שוועדישען שטאדט אוקקערמארק, גערעגענט מיט פֿיש. עס איז געפֿאלען פֿון הימעל פלאטקעס, העכט, שטאָכעל פֿישליך אונ אָקונעס. עס איז דאמאלס אזויא פֿיל פֿיש אנגעפֿאלען אז אין איין דאָרף איז דיא ערד געווארען אין גאנצען בעדעקט מיט אסלאָי פֿיש. אין אנדערע אָרטער איז אנגעפֿאלען פֿיש אויף אַפֿיערטעל ארשין דיא גראָב. עס פֿערשטעהט זיך אז דיא אראבגעפֿאלענע פֿיש איז ניט געוועזען קיין לעבעדיגע. ראקעס היישעריקען, זשאבעס, ווערים פֿאללען אמאל אראפּ לעבעדיגע אויך. אויף דעם אָרט פֿאללען אראפּ דיעזע טהיערע אין אזעלכע לאָנדער וואו זייא זיינען פֿריהער קיין מאל ניט געווען. דארט פֿערבלייבען זייא אונ פֿערמעהרען זיך מיט דער צייט. אַלזאָ העלפֿט דער ווינד דיא טהיערען זיך צוא פֿערשפרייטען איבער דער וועלט.

ניט נור קליינע בעשעפֿענישען, אבער עס טרעפֿט אויך אז גרויסע טהיערען מאַכען גאנץ ווייטע רייזען פֿון איין לאנד אין דאס אנדערע אונ בעוויזען זיך אמאל, גאר ניט ווילענדיג, אין נייע אָרטער.

אויף דעם אינזעל „דער הייליגער ווינקענטיע" פיהרט זיך ניט קיין רייזענשלאנגען (באַאַ). איין מאל האט דער שטראָם צוגעשלאגען צום ברעג פֿון דיעזער אינזעל אגאנצען בוים, וואס איז געווען אויסגעריסען מיט דיא וואורצלען. עס קאנן זיין אז דעם בוים האט אויסגעריססען אַווינד

וואָרום

ווארום אין יענע אָרטער זיינען דא גרויסע ווינדען, אדער פֿילייכֿט איז ער געוואקסען נעבען ברעג אונ דער שטראם האט איהם אונטער געשווייכֿט אונ ער איז אריינגעפֿאלען אין וואססער. אויף דעם בוים איז געזעסען אגרויסער ריזענשלאנג פֿון עטליכֿע קלאפֿטער דיא לאַנג. דאס איז געוועזען אַ „זיע". זיא האט זיך ארום געדרעהט ארום דעם בוים אונ האט זיך אזויא געהאלטען. דער שטראָם האט אוועקגעטראגען דעם בוים גלייך אין מעער. עס איז אויסגעקוממען ארעכֿט ביסעל צייט צוא שווימען אין מיטטען מעער. אזויא האט דער שלאנג אבגערייזט עטליכֿע הונדערט ווערסט. אז דער בוים האט זיך אבגעשטעלט לעבען אינזעל, איז דער שלאנג אראבגעשפרונגען אויפֿ'ן ברעג. דאָרט האט זיך געפֿיטערט אַ סטארע שאָפסען. אזויא וויא דער שלאנג האט זיך אין וועג אויסגעהונגערט, האט ער געהאפט אַ שאָפס אונ האט איהר איינגעשלונגען. דיא איינוואהנער האבען באלד בעמערקט, אז עס ווערען בייא זייא פֿערפֿאללען שאָפסען. זייא האבען גענומען זוכֿען דיא אורזאכֿע דערפֿון. דאמאלס האבען זייא געפֿונען דעם ריזען־שלאנג אונ האבען איהם געטויידט, אבער ווען זייא וואלטען איהם ניט געטויידט, וואלטען זיך אין אַ קירצע צייט בעזעצט אויף יענעם אינזעל דיא שרעקליכֿע שלאנגען.

אין דיא קאלטע לענדער מאכֿען דיא ווייסע בערען גאנץ גרויסע נסיעות איבער'ן אייז־מעער (ים־הקרח), זייא שטעלען זיך אויף אַ שטיק אייז (קריהע) אונ שווימען אב טויזענטער ווערסט. אין דיא הייסע לאַנדער שווימען אָפֿט טהיערען אויף בוימער. דיא גרויסע ווינטען רייסען אויס פֿיעל בוימער אונ פֿערטראגען זייא אין מיטטען אָקעאַן. מעער פֿאהרער דערצאַהלען, אז זייא האבען פֿיעל מאל בעגעגענט בוימער שווימענדיג. דיא בוימער האבען געהאט אויף זיך בלאַטער, עס האט זייא געטראגען מיט'ם שטראָם אלץ ווייטער אונ ווייטער פֿון ברעג. אויף דיא בוימער זיינען געזעסען שלאנגען, יאשטשערקעס, פֿליגען זשוקעס אונ פֿיעל אנדערע. אין־זיד־אמעריקע טראָגט אָן אין אנדערע אָרטער אזויא פֿיעל שווימענדיגע בוימער, וואס דער ווינט האט אויסגעריסען אז פֿון ווייטען זעהט עס אויס וויא עס שווימט אַ גאנצער אינזעל. אויף איין גרויסען טייך, ניט ווייט פֿון אָרט וואו ער פֿאללט אריין אין מעער, האט זיך גאנצע 40 יאהר געהאלטען אזא מין אינזעל. ער האט געהאלטען 50 ווארסט אין דער לאַנג אונ ביז הונדערט קלאפֿטער דיא ברייט דער ווינט האט אנגעטראגען אויף איהם ערד אונ אויף דיא ערד האבען אויסגעוואקסען קוסטעס אונ זאַגאר בוימער. פֿייגלען האבען דארט פֿערפֿיהרט נעסטען טהיערען האבען אויס געגראבען נארעס. עס פֿערשטעהט זיך אז אויף אזא אינזעל זיינען אלע טהיערען געקוממען דורך אַ צופֿאלל, אבער נאכֿהער האבען זייא זיך דארט געמעהרט אונ האבען זיך אבגעלעבט גאנצע 40 יאהר.

איין

איין מאל האט זיך אבער געמאכט אגרויסער שטורם-ווינד און האט צובראכען דעם גאנצען אינזעל אויף שטיקלאך , וואס זיינען מיט'ם וואססער אוועק אין מעער .

רייזענדע דערצעהלען : מיר האבען געזעהן פֿערשיידענע טהיערען אויף דיעזע אינזלען . אויף איין אינזעל זיינען געזעסען שטארבען , ניט ווייט פֿון זייא האבען גענוממען פלאטץ א גאנצע סטאדע מאלפּעס . אז מיר זיינען געפֿאהרען מיט אונזער שיף פארבייא זייא , האבען זיך דיא מאלפּעס גדרעהט און געקרימט , אז עס איז געוועזען א געלעכטער צוא זעהן . דיא שטארבען האבען גאר פֿערריסען דיא קאפּ און האבען געקוקט וויא גרויסע לייט . אויף איין אנדערן שטיקיל אינזעל זיינען געזעסען פֿיעל ווילדע ענטען און אגאנצע געזעלשאפֿט פֿון וועווערקעס (ביעלקעס) . הינטער זייא איז נאך געשוואומען אגרויסער צעדער-בוים . אויף דעם שטאמם פֿונ'ם בוים איז געזעסען בייא איין זייט א קראקאדיל און ניט ווייט פֿון איהם אגרויסע טיגער-קאטץ . זייא האבען זיך אן געקוקט איינער אויף דעם אנדערן וויא פֿיינדע .

אין אמעריקא , לעבען שטאדט מאנטעווידע , זיינען אמאל בייא נאכט פֿון אזא מין שווימענדער אינזעל אראב אויפ'ן ברעג פֿיער טיגערן . דיא איינוואהנער האבען אויף מארגען מיט שרעק דערזעהען אז טיגערן לויפֿען ארום איבערן גאנצען שטאדט .

אזוי העלפֿט דער וואססער אויך דיא טהיערען זיך צוא פֿערשפּרייטען איבער דער גאנצער וועלט .

וועד נאך העלפט דיא טהיערען זיך צוא פערשפרייטען אויף דער וועלט ?

דיא טהיערען אליין העלפֿען אויך איינע דיא אנדערע זיך צופֿערשפּרייטען איבער דער וועלט . אנדערע אזערעס האבען צוא פֿערדאנקען זייערע פֿיש נאר דיא הילפֿע פֿון פֿייגלען . ווילדע גאנז , ענטען און פֿיעל אנדערע צוג פייגלאך ערנעהרען זיך , אין דער צייט וואס זייא פֿליהען איבער פֿון איין ארט אויף דעם אנדערען , מיט אייעליך (רויגען) פֿון פֿיש . אין דיא מיסט פֿון דיעזע פֿייגלען איז אויך אפֿט דא פֿיש רויגען . און עס טרעפֿט נאך אמאל אזא וואונדער , דאס דיא רויגען איז נאך לעבעדיגע . דיא פֿייגעלשע מיסט פֿאלט אריין אין וואססער (בשעת דיא צוג פֿייגלאך פֿליהען אין יענע געגענד) און פֿון דיא לעבעדיגע רויגען קומען ארויס פֿישעלאך . דיא פֿישעלאך וואקסען אויס , מעהרען זיך פֿערנאנדער און אין דיא אזערעס בלייבען שוין אויף אלע מאל פֿיש . אויף דעם אופֿן ווערען בעזעטצט מיט פֿיש אפֿילו אזעלכע אזערעס

וואס

וואס געפינען זיך אויף הויכע בערג, גאנץ וויט פון טייכען און פון מעער.

אמאל מאכט זיך אויך, אז דיא רויגען נעהמט זיך אן אויף דיא פעדערן פון דיא פייגלען בשעת זייא פלעסקען זיך אין וואססער ביים ברעג טייך. דער נאך טראגען אויף זיך אריבער דיא פייגלאך דיא רויגען פון איין אזערע אין דיא אנדערע, פון איין טייך אין דעם אנדערען. זשוקעס טראגען אויך איבער אויף זיך רויגען.

עס איז דא זשוקעס וואס לעבען געוואהנליך אין וואססער, אבער ביינאכט געהען זייא ארויס אויפ'ן ברעג. אמאל פליען זייא איבער פון איין טייך אין דעם אנדערען און טראגען אזוא איבער אויף זיך דיא רויגען. אפט פערטראגען זייא אויך דיא רויגען גאנץ וויט.

פייגלאך ווידער טראגען אויף זיך איבער סיי זשוקעס, סיי פליעגען און אויך פיעל אנדערע בעשעפענישען.

אין דיא הייסע לאנדער שטעהען אין רעגען צייט, אין נידעריגע ארטער, גרויסע לוזעס וואססער. זייא שטעהען נאר זא לאנג עס געהען רעגען, וויא עס הארט אויף צוא רעגענען, ווערען זייא פון היטץ אויסגעטריקענט אבוואהל, אבער, זייא שטעהען ניט לאנג און זייא זייען גאר אבגעזונדערט פון אנדערע וואססער'ן, דעננאך בעווייזען זיך אין דיעזע לוזעס פיש; דיא פיש איז וויא געוואהנליכע פיש, וואס קאנען אהן וואססער א טאג ניט איבער־לעבען. ווער לאזט זע אריין אין דיא לוזעס פיש? — דאס טהוען פייגלאך און זשוקעס, וואס פערטראגען אהין רויגען. וויא דיא לוזעס טריקענען אויס, שטארבען צוא גלייך אויס דיא פיש איבער א יאהר, וויא עס פאנגט אן צורעגענען, איז אין דיא לוזעס ווייטער דא פיש. אזויא געהט דאס פון יאהר צוא יאהר.

אזויא פערשפרייטען זיך דיא מהיערען איבער דער וועלט. דיא וועלט איז גרויס און גראם און אומעטאום איז זיא בעזעצט מיט לעבעדיגע בעשאפעניסען. זייא וואהנען אויף אינזעלען, וואס זייען וויט פון ברעג, אויף הויכע בערג און אין דיא אזערעס וואס אויף דיא בערג. אויף דער וועלט איז ניט דא אזא ווינקעלע, וואס קיין לעבעדיגע בעשאפענים זאל דארט ניט וואהנען. אין פינסטערען הייל אונטער דער ערד, אויף דעם שנעע וואס איז אויפ'ן שפיטץ בארג, טיעף אין מעער, הויך אין דער לופטען — אומעטאום וועט איהר געפינען לעבעדיגע בעשאפעניסען, אמאל דיא, אמאל אנדערע, אבער געפינען וועט איהר.

וויא מען לעבט אויף דער וועלט.

יעדעס טהיער דארף האבען פיר זיך ארוהיגען ווינקעלע; ניט אומעטום קאן יעדעס טהיער לעבען. דער טיגער וועט אין א קאלטע לאנד פער־

פראהרען

פֿראהרען ווערען, אבער דער ווייסער באָר וועט קרעפּירען פֿון היטץ אין אֶ הייסע לאנד. אין דיא קאלטע לאֶנדער לעבען אַ זעלכֿע טהיערען, וואס מען בעגעגענט ניט אין דיא ווארמע לאֶנדער. אויך ניט אומעטאום קאנען זיך טהיערען פֿערמעהרען. אין איינינע אָרטער געפֿינט זיך פֿיר זייא צוא וועניג עסען, אין אנדערע, זייען זייא ניט זיכֿער פֿון פֿיינד. אין זיד אמעריקע איז דא אלאנד פּאַראַגוואַיי. אין דיעזעם לאנד איז דא זעהר גוטע ווידע פּלאָטצער, פֿעטטע לאָנקעס מיט פֿיעל גראז, דעננאך זעהט מען דארט ניט קיין ווילדע פֿערד, אבער אין דיא לאֶנדער, וואס ליעגען ארום פּאַראַגוואַיי זייען דיעזע טהירען יע דא. פֿיר וואס זע פֿיהרען זייא זיך ניט אין פּאַראַגוואַיי? — דיא אורזאכֿע איז אֶ פֿליעג וואס שטעהט זייא אין וועג. אין פּאַראַגוואַיי איז דא אַ בעזאָנדערע פֿליעג, וואס לעגט איהרע אייעלאך אין דעם נאָפּעל פֿון יונגע ערשט געבארענע קאָלבער אונ זשרעבציגעס. פֿון דיא אייעליך ווערען דארט וואָרים, פֿון וועלכֿע דיא טהיערען שטארבען אוים. אז עס טרעפֿט אמאל, אז עס ווערד וועניגער פֿליעגען, בלייבען דאמאלס מעהר לעבען קאָלבער אונ זשרעבציגעס.

דיא מיקען (קאָמארעס) לייגען זייערע אייעליך אין וואסער. פֿון דיעזע אייעליך געהן ארוים רויפּען וואס לעבען אין וואסער. פֿיש עסען דיעזע רויפּען. אין אמעריקא נאָהרען זיך מיט זייא פֿאָרעללען (אזא מין פֿיש). אין דיא אָרטער וואו עס געפֿינען זיך רויפּען, איז דא פֿיעל פֿאָרעללען. אויסער דיא רויפּען פֿון קאָמאַרען, לעבען נאך אין וואססער רויפּען פֿון דיא פֿליעג, וואס מען רופֿט דיא מאַיי פֿליעג. דיא מאַיי פֿליעג רויפּען פֿרעססען אויף זעהר פֿיעל לאַקס רויגען. זייא וואלטען נאך מעהר לאַקס רויגען אויפֿגעפֿרעסען, ווען ניט דיא פֿאָרעללען וואס פֿרעסען אויף אמענגע רויפּען פֿון דיא מאַיי פֿליעג. אַלזאָ קוממט אוים, דאס פֿאָרעללען לעבען פֿון דיא קאָמאַרען רויפּען; דיא פֿאָרעללען פֿרעסען אויף דיא רויפּען פֿון דיא מאַיי פֿליעג; דיא מאַיי פֿליעג רויפּען פֿרעססען אויף דיא רויגען פֿון לאַקס. עס טרעפֿט אַ יאהר, וואס איז דא וועניגער קאָמאַרען, דאַמאָלס איז שוין פֿאָרעללען אויך וועניגער, ווייל זייא האבען ניט וואס צוא עסען, אונ וויא באלד עס איז וועניגער פֿאָרעללען, ווערען דיא לאַקסען אויך וועניגער. ווייל דאמאלס פֿערמעהרט זיך דיא צאהל פֿון דיא מאַיי פֿליעג רויפּען, אונ זייא פֿרעססען אויף פֿיעל לאַקס רויגען;

אוויא געהט עס אויף דער וועלט. איין זאך איז פֿערבונדען אונ האָקעלט זיך מיט דער אנדערע.

אין אויסטראליען וייט פֿון אונז האט זיך מיט 200 יאהר צוריק געמאכֿט אזא מין צופֿאל. ענגלישע קאָלאָניסטען, וואס האבען זיך דארט בעזעצט, האבען גענומען זייען פֿיר זייערע בהמות ראָזען (אזא מין גראז) קליעווער, דער קליעווער איז אויסגעוואקסען, אבער אהן זוימען קאָרנער. זייא האבען

איבערגעטאהון

איבערגעטהון מיטלען אונ אלע סגולות אין דער וועלט, אבער קיין זוימען האבע זייא דאך פיר קיין ארט ניט געקאננט בעקומען פון דעם קלעווער. וואקסען האט ער געוואקסען, אבער אהן זוימען קארנער. זייא האבען א לאנגע צייט געטראכט, וואס קאנן דאס זיין דיא אורזאכע פון דעם. ענדליך האבען זייא פערשטאנען פון וואנען עס קוממט ארויס. דער קליעווער האט דעראיבער ניט געוואקסען מיט זוימען קארנער, ווייל אין אויסטראליען איז נאך דאמאלס ניט געוועזען קיין ביענען אונ קיין הוממעלן (אסארט ביען). אהן דיא הילפע פון ביענען קאנען זיך דיא געוועכסע ניט פערמעהרען. דער ביען זוכט אין דיא בלומען האניג, זיסע זאפט, ער געפינט ניט אין איין בלום, פליעהט ער ארויף אויף איין אנדער בלום. יעדער ביען בעזוכט פיעל בלומען, איינע נאך דיא אנדערע, איידער ער קוממט אהיים, אין ביענשטאק. פליעהענדיג פון איין בלום אויף דעם אנדערען, טראגט ער איבער פון איינעם אויף דעם אנדערן דיא פרוכט בליהונג אונ הויל צוליעב דעם גיעט דער בלום פון זיך ארויס פרוכט. אהן דיא פרוכט בליהונג אבער גיעט קיין בלום פון זיך קיין פרוכט ניט ארויס.

ביא געוועכסע (גראז, בוימער, בלומען) איז אויך דא איין „ער" מיט א „זיא", אזויא וויא ביא טהיערען, מען האט זיך פון דעם דערוואוסט מיט א יאהר דריי הונדערט צוריק. אנגעלעהרנטער מאן האט אמאל בעמערקט, אז האטש גאר דיא קאנאפעל בליהט, אבער פרוכט (קארנער) איז דא ניט אויף אללע בלומעלאך. אייניגע בלומעלאך גיעבען ארויס פון זיך פרוכט, אבער אנדערע האבען אויף זיך קיין מאל קיין פרוכט ניט. ער האט גענומען גענויער בעטראכטען ביידערליי בלומעלאך, האט ער בעמערקט צווישען זייא איין אונטערשיעד אין זייער געביי, אין זייערע פארמעס. אין אייניגע בלומעלאך זייען אללע מאל דא פאדימלאך וואס מען רופט „שטויבגעפאס"; אין אנדערע איז קיין פאדימלאך ניט דא, אונ אנשטאטט דעם האבען זייא אין רעכטען מיטען א בלומענקנויט. פרוכט (קארנער, זריעה) גיעבען נאר ארויס דיא בלומעלאך מיט'ם בלומענקנויט. דיא בלומעלאך מיט דיא „שטויבגעפאס" גיעבען קיין מאל קיין פרוכט ניט ארויס. אבער אין דיא „שטויבגעפאס" וואכסט אויס אגאנץ דינער שטויב, וואס אהן איהם, קאנן פון „בלומענקנויט" אויך קיין פרוכט ניט ארויסקוממען, ד. ה. דיא בלומעלאך מיט'ם „בלומענקנויט" האבען אלליין אויך קיין קראפט ניט ארויסצוגעבען פון זיך פרוכט אונ זייא בעקוממען דיעזע קראפט, סיידען אז עס פאללט אויף זייא ארוף דער שטויב פון דיא שטויבגעפאס. דיא בלומעלאך מיט דיא שטויבגעפאס הייסען „ער'ן" (מאנליכע), דיא בלומען קנויטען הייסען „זיע'ן" (ווייבליכע). דיא ביענען אונ אנדערע אינזעקטען טראגען אריבער דעם שטויב פון דיא מאנליכע בלומען אויף דיא ווייבליכע.

אזויא וויא אין אויסטראליען זייען קיין ביענען ניט געוועזען, דעראיבער

האבען

האבען דיא קאלאניסטען ניט בעקוממען קיין זוימען קארנער פונ'ם קלעווער. וויא נאר זייא האבען זיך ארומגעזעהן, וואס דיא אורזאכע איז, האבען זייא געבראכט אין אויסטראליען ביענען אונ פון דאמאלס אן האט אנגעפאנגען דער קלעווער ארויסצוגעבען קארנער. ביענען, הומעלען, וועספען אונ אנדערע אינזעקטען (פליעגען) זייען נאטהיג פיר דעם קלעווער, אונ פיר אנדערע געוואכסע. דיא אינזעקטען זוכען פיר זיך שפייז אינעווענינ אין דיא בלומען אונ דער מיט טהוען זייא אויף אגרויסע זאך; ווען ניט זייא, וואלטען פיעל געוואכסע ניט ארויסגעבען פון זיך קיין זוימען קארנער, אונ וואלטען אויפגעהערט צוא וואקסען. דיא אינזעקטען ברענגען, אלזא, אגרויסען ניטץ, וואס איז ניט אבצושאטצען, פיר פעלדער, לאנקעס אונ וועלדער.

אט אזויא געהט דאס אין דער וועלט. דער קלעווער איז נאטהיג פיר דיא ביענען, אונ דיא ביענען זייען נאטהיג פיר דעם קלעווער. איינע אהן דיא אנדערע קאננען זייא ניט אויסקוממען.

אויף א לעדיגען פלאטץ איז געוואקסען פיעל קלעווער. ער איז געוואכסען זעהר גוט: פון יאהר צוא יאהר פלעגט מען בעקוממען פון איהם זעהר פיעל זוימען קארנער, ביענען אונ הוממלען האבען שטאנדיג געזשוזשעט אויף דיעזעם פלאטץ אונ זייען געפלויגען פון איין בלומעלע אויף דעם אנדערען. מיט אמאל אבער האבען זיך בעוויזען אויף דיזען לעדיגען פלאטץ פעלד-מייז. דיא פעלד-מייז האבען פערביטטערט דעם לעבען פון דיא ביענען אונ הומעלין. זייא האבען פון דיא מייז ניט געהאט וואו אהינצוטהאן זיך. דער הוממעל בויעט זיך אויס א נעסט, קוממען צוא געהן דיא מייז, עססען אויף דיא האניג אין דעם נעסט צוברעכען זייא. ענדליך זיינען פון דארט פערפאללען געווארען נאר דיא ביענען.

אויף איבער איאהר איז שוין אויף יענעם פלאטץ אזויא פיעל קלעווער ניט אויסגעוואכסען. אויף דעם צווייטען יאהר איז אויסגעוואכסען נאך וועניגער אבער אויף דעם דריטען יאהר האט זיך בעדארפט מאכען, דיא דארף קאטץ זאללען דערשמעקען אז אויפ'ם לעדיגען פלאטץ זיינען דא פיל מייז, אונ זייא האבען גענומען געהן אהין אויף געיעג. דיא מייז איז געווא־ען ענג, זייא האבען פון דיא קאטץ ניט געקאנט אויסהאלטען. אפילע פון זייא זיינען אריינגעפאללען צוא דיא קאטץ אין דיא צאהנער, דיא איבעריגע זיינען קוים מיט'ם לעבען ענטלאפען. דאמאלס האבען זיך דארט וויטער בעוויזען ביענען אונ האבען זיך אויסגעבויט נייע נעכטען. איין מאל זיינען שוין דארט געוועזען ביענען, האט שוין אנגעפאנגען ווידער גוט וואכסען דער קלעווער. ער האט אנגעפאנגען ווידער ארויסגעבען פון זיך אמענגע זוימען קארנער אזויא וויא פריהער. אזוא זיינען דיא קאטץ געקומען צוא הילף דעם קלעווער.

וואס האבען מיר זיך דערקונדיגט פון דיעזעם ביכעל?

אין דיעזעם ביכעל האט זיך דערצאהלט פון פערשיידענע בעשעפעניסען וואס לעבען אויף דער וועלט אין פערשיעדענע לאנדער, פון טהיערען, פישען, פייגלאך, ווארים, שלאנגען, פליעגען, אינזעקטען, שפיננען, און נאך פיעל אנדערע טהיערען. עס האט זיך דערצאהלט וויא פערשיעדענע טהיערען לעבען און וואס זייא טהוען; וויא טהיערען וואנדערן און געהן אריבער וואהנען פון איין לאנד אין דאס אנדערע, וויא טהיערען שלאפען און רעטען זיך דערמיט דעם לעבען, וויא זייא פערשאפען זיך שפייז, פאנגען אנדערע טהיערען און נאהרען זיך מיט געוואכסע, וויא זייא שיטצען זיך פון פיינדע, פיהרען שטרייט און האלטען קנעכט און שקלאפען, וויא זייא בויען זיך וואהנונגען און אנדערע געביידען, וויא זייא פערזארגען, עס זאלל בלייבען פון זייא אדור, וויא זייא פערשפרייטען זיך איבער דער וועלט און בעזעצטען זיך אומעטאום.

אויף דער וועלט געפינען זיך לעבעדיגע בעשעפעניסען אהן אשיעור. וואו מען זאל ניט איווארף טהאן מיט'ן אויג, פארקעט זיך אומעטאום אלעבעדיגע בעשאפענים: סיי אויף דר'ערד, סיי אין וואססער, סיי אונטערם וואססער, סיי אויף דיא האכסטע בערג, סיי אין דיא פינסטערע האהלען.

ניט אלע מענשען וויסען, וויפיעל פערשיידענע טהיערען עס לעבען אויף דער וועלט; ניט אללע מענשען וויסען אויך וואס דיא טהיערען האבען וואס צוא טהאן. זייא האבען אבער זעהר פיעל וואס צוא טהאן, און עס קוממט זייא יעדער זאך אן שווער, וויא דעם מענשען.

אללע טהיערען, וואס זיינען נאר דא אויף דער וועלט, זיינען שטאנדיג פערטהאן און פערהאריוועט, יעדע לעבעדיגע בעשאפענים מוז וויא געהאריג צוא רעכט מאכען איהרע געשאפטען אוןביישטעהן אללע אומגליקע, וואס טרעפען זיך איהר, יעדע בעשאפענים מוז שטרייטען מיט אלע קראפטען פיר זיך און פיר איהר לעבען, קיין לעבעדיגע בעשעפעניש לעבט ניט אהן מיהע און אהן זארג. אללע האבען זעהר פיעל וועגען וואס צוא זארגען. מעהר פון אלין איז דיא דאגה פון פרנסה, דיא דאגה פון וואנען צוא לעבען: הונגער איז ניט קיין גוטער ברודער. פאר הונגער שרעקט זיך יעדעס טהיער וויא פאר דעם געפאהרליכסטען פיינד. פון יאהר צוא יאהר שטארבען אוים פון הונגער טהיערען אן אצאהל. שפרינגער, בופעל-אכסען און פיעל אנדערע טהיערען לויפען פון הונגער וואוהין דיא אויגען טראגען זייא. פון הונגער ווארפען זיך וויזווערקעס אין וואססער, וועלף לויפען אריין אין דארפער, טיגערן און לייבען שרעקען זיך ניט פאר קיין פייער און פאר קיין ביקס. דער הונגער טרייבט פערנאנדער דיא טהיערען איבער דער וועלט. פון הונגער פליעהען אויף ווינטער

אויך

אוועק אין דיא ווארעמע לאַנדער אפילו אזעלכע פֿייגלען, וואס האבען קיין מורא ניט פֿאר קאַלט. מיט'ם הונגער שטרייטען אללע לעבעדיגע בעשאַפֿניסען, יעדער נאך זיינע קראַפֿטען אונ נאך זיין פֿערשטאנד. אללע שטרייטען מיט אייגענע קראַפֿטען אונ האָפֿען ניט אויף קיין פֿרעמדע הילף. אייניגע טהיערען פֿערשאפֿען זיך שפייז מיט געוואלט, אנדערע מיט חיטראסט אונ ווידער אנדערע העלפֿען זיך אוים מיט'ם פֿערשטאנד. אין דיזעם ביכעל דערצאַהלט זיך וויא פֿיעל קראַפֿטען, פֿערשטאנד אונ איינפֿאלליגקייט, וויא פֿיעל געדולד, קענטנים עס האבען פֿערשיעדענע טהיערען. פֿערשיעדענע טהיערען פֿערשאַפֿען זיך שפייז אויף פֿיעלערליי אַרטען, דורך פֿערשיעדענע מיטטעלען, ווער עס ארבייט מיט דיא צאַהנער, ווער מיט דיא נאַגעל, ווער מיט דיא האָרנער ווער מיט דיא פֿליגעלען אונ מיט דיא פֿלוס פֿעדערען: וויא איינער איז געשאפֿען, אזויא ארבייט ער. — אום זיך צוא פֿערשאפֿען שפייז קריעכען פֿיש ארוים אויף'ן ברעג אונ יאגען זיך נאך רויב אויף דער יבשה, פֿייגלען אונ טהיערען טויכען זיך אונטער'ם וואססער האפען פֿיש אונ דער וואללפֿיש שווימט אב צעהנדליגע טויזענד ווארסט. קורץ געזאגט, טהיערען מוזען צוליעב דעם עססען אזויא פֿיעל האָרעווען, אז עס איז זיך גאר שווער פֿאָרצושטעלען. טהיערען לעבען אומעטאום אונ אומעטאום ארבייטען זייא.

אייניגע טהיערען עסען נאר פֿלייש; זייא פֿאנגען אנדערע טהיערען, קלענערע אדער שוואכערע פֿון זיך, אונ פֿרעססען זייא אויף, אבער פֿיעל מעהר טהיערען שפייזען זיך מיט געוואַכסע, ווער מיט ווארצלען אונ ווער מיט קאָרנער אונ פֿרוכט, אונ אנדערע עססען אלץ וואס עס מאכט זיך זייא, אזויא וויא דיא היישעריקען. עס איז דא טהיערען וואס ניט זייא זאָען, ניט זייא שניידען, אונ עס איז דא אזעלכע וואס שניידען אונ נעהמען אריין אין שפייכלער כדי צוהאבען אויף שפּאָטער.

אויסער דיא זאָרג פֿון לעבענס מיטטעל, פֿון חיונה, האבען דיא טהיערען אויף זיך נאך אַ גרויסע זאָרג — וויא זיך צוא שיטצען געגען קאַלט אונ געגיין שלעכטען וועטטער. אין דיזעם ביכעל איז געשריבען וואס פֿיר עצות דיא טהיערען גיעבען זיך אין דיזעם פֿאַלל. אייניגע קלייבען זיך איבער אויף דיא קאַלטע צייט אין דיא ווארימע לאַנדער, אונ מאַכען צוליעב דעם גאנץ ווייטע נסיעות. אנדערע פֿערקריעכען ערגענץ אין אַ נאָרע אדער אין אַ ווינקעלע אונ דארט פֿאללען זייא אין חלשות (אהנמאכט) אונ ליעגען אזויא אב וויא געשטארבענע ביז עס ווערד ווידער ווארם. עס איז אויך דא אזעלכע וואס געהן אין ווארמע פעלצען אונ זייען שוין צוא דיא קאַלט אזויא געוואהנט, אז עס קיממערט זייא גאר ניט. ווידער איז דא טהיערען וואס פֿערזארגען זיך אויף ווינטער מיט ווארמע קווארטירען, וואו זייא גרייטען זיך אָן גענוג שפייז. מיט איין ווארט, געגען קאַלט שטרייטען דיא טהיערען אויך מיט

אייגענע

איינענע קראַפטען אין בעטען קיינעם ניט קיין הילפע. דיא נייטה האט געוויזען דיא פייגלאך אַ וועג אין דיא ווארימע לענדער, דיא נייטה האט אויסגעלעהרנט דעם דאַכס הינד (באַרסוק) זיך צוגראבען אווארימע נארע אויף ווינטער.

אין דיא הייסע לענדער, ווידער, האבען דיא טהיערען אָפט צוא זאָרגען וויא זיך צוא שיטצען געגען היטץ אונ געגען דורסט. אונ דא העלפען זייא זיך אויך אויס אלליין אונ דארפען צו קיינעם ניט אָנקוממען. אַ דריטע זארג האבען טהיערען וויא זיך צוא זיכערן אונ צוא שיטצען געגען זייערע פיינד. ווארום יעדעס טהיער, האט אויף זיך געוויס פיינד וואס ווילען איהם שלעכטעס טהון. אייניגע ווילען בייא איהם אויסרייסען דעם ביסען פון מויל, אנדערע ווילען איהם אלליין אויפעסען. יעדע לעבעדיגע בעשאַפענים מוז זיך בעשיטצען געגען אללע פיינד. דאס קוממט ניט לייכט אָן. אייניגע בעשאַפעניסען העלפען זיך אויס פון דיא פיינד מיט זייערע שטארקהייט, שטעלען אויס קראַפט געגען קראַפט. אנדערע רעטטען זיך אויף איין אנדער אַרט. דעם זייען בעהילפיג זיינע שאַרפזיכטיגע אויגען, יענעם זיינע געשווינד לויפענדע פיס, זיין קונטציגע נארע וואו ער בעהאַלט זיך, אבער וואס אנדערס.

ניט אזויא טהיערען פון פערשיידענע אַרטען אדער פאַראַדעס שטרייטען צווישען זיך, אבער אַפילו טהיערען פון דיזעלבע פאַראַדע (קאַטץ מיט קאַטץ, וואָלף מיט וואָלף אונ ד. ג.) פיהרען אויך צווישען זיך אייביגע שטרייטען. יעדעס טהיער וויל זיך פערזארגען מיט שפייז, אבער אויף זיין ביסכען האבען אנדערע אויך חשק, ווארום ניט אַללע מאל איז דא אזויא פיעל שפייז עס זאל אויסקוממען געגוג פיר אַלעמען. דעראיבער מוזען אללע טהיערען, אבוואהל פון דער זעלבען פאַראַדע, צאַנקען צווישען זיך. אללע טהיערען קליגען זיך מיט אַללע קראַפטען צוא בעקוממען שפייז וואס מעהר אונ וואס בעסער, נאטירליך קוממט דער בעסטער ביסען אָן צוא דעם, וואס איז שטאַרקער, קליגער אונ פלינקער, צוא דעם וואס האט צום בייששפיעל בעסערע אויגען, וואס קאַנן בעסער לויפען וויא אללע אינ ד. ג.

ענדליך ליעגט אויף טהיערען נאָך אגרויסע זאָרג, דיא זאָרג צוא לאזען נאָך זיך אַדור. אלע לעבעדיגע בעשאַפענישען מעהרען זיך אינ פערשפרייטען זיך אין דער וועלט; אללע זארגען וועגען דיא וואס וועלען פון זייא ארויס-קוממען. דיא פליעג וויים וואו צוא לייגען איהרע אייעליך אונ זיא לעגט זייא אין אזעלכע אָרטער, וואו איהרע קינדער וועלען גלייך האבען פארטיגע שפייז דער פיש קאַנן שווימען הונדערטע אונ טויזענטע ווארסט אָן אַ זייט, אום נאר ארויסצולאזען דיא רויגען אין אזעלכע אָרטער וואו עס וועט זיכער פון זייא ארויסקוממען קליינע פישעלאך. אַפוללע פון זייא וועלען פערלאָרען געהן, אבער אַפוללע וועלען בלייבען לעבען.

פייגלען

פֿייגלען, היות און פֿיעל אנדערע בעשעפֿענישען זארגען נאך מעהר . פֿאר .זייערע קינדער : זייא לאזען זייא ניט אפּ פֿון זיך ביז זייא וואקסען ניט אונטער . זייא גראבען, קלעפּען, וועבען, נייען, פֿלעכֿטען און בויען נעסטען פֿון זייערע קינדערס וועגען, זייא טראגען אן אהין שפּייז, לעהרנען זייערע קינדער פֿליען, לויפֿען, און אלליין זיך צוא שאפֿען שפּייז . אזויא שטיטצען דיא עלטערען איהרע קינדער און זארגען פֿיר זייא ביז וואנען זייא זייען אים שטאנד אלליין פֿיר זיך צוא זארגען .

אזעלכֿע גרויסע זאָרג טראגען אויף זיך אללע טהיערען . אנדערע טהיערען העלפֿען זיך אוים איינציגווייס, יעדעם טהיער טהועט זיך וואס זיא קאנן איינער אלליין, אויף איהר אייגענע רעכֿענונג . עס איז אבער דא קליגערע טהיערען וואס ארבייטען אין אלגעמיין, בשותּפֿות, וואס העלפֿען זיך אוים איינע דיא אנדערע. צום ביישפּיעל, מוראשקעס און ביענען ארבייטען אין קאמפּאניע, בשותּפֿות, וואָלף געהן אוף געיאָג און פֿאללען אָן עמליכֿע צוזאממען .

כמעט אלע לעבעדיגע בעשעפֿענישען לעבען פֿון אייגענער מיהע, זייא פֿערשאַפֿען זיך אלליין וואס זייא האבען נאָטהיג, און ארבייטען פֿיר זיך אלליין . עס איז אבער צווישען טהיערען אויך דאָ אזעלכֿע, וואס ווארפֿען ארוף זייערע ארבייט אויף אנדערע . מוראשקעס, צום ביישפּיעל, לעגען ארויף זייערע ארבייט אויף גראז-לייז און וואַנצען, וואס מוזען הארעווען אויף זייא וויא קנעכֿט . דער פֿישער-אָדלער הארעוועט און חאפּט פֿיש פֿיר דעם וויסקאָפּיגען אדלער. דער דאכֿס-הונד (באַרסוק) גראבט אָפּט אַ נארע פֿיר דעם פֿוכס, דיא פֿעטגאנז (אזא פֿייגעל) נעהמט אפּט צוא פֿיר זיך דעם קראָליקס נארע, מיט איינעם ווארטע, צווישען טהיערען, לעבען אויך ניט אללע פֿון אייגענער ארבייט און פֿון כשר פֿערדיענטע .

אט אזויא לעבען דיא טהיערען פֿון אייביג אן . אלע זיינען בייא זייא בעשעפֿטיגט, אלע טהוען וואס עס איז, בעמיהען זיך און געהן קיין מאל ניט לעדיג . ניט אללע מאל אויך קריעגען זייא זיך און שטרייטען צווישען זיך : אמאל העלפֿען זייא איינע דיא אנדערע און שטיטצען איינע דיא אנדערע אזויא וויא דיא ביענען און מוראשקעס .

ניט אללע מאָל האבען טהיערען צוא טהאן מיט פֿיינד ; טהיערען האבען פֿריינדע אויך . מיט אנדערע טהיערען שטרייטען זייא, אבער מיט אנדערע לעבען זייא אים פֿריעדען און זייען גוט פֿריינד . מיט איינעם ווארטע, עס איז כדאי זיך צוקוקען צוא דעם לעבען פֿון טהיערען : פֿיעל זאכֿען פאססירט בייא זייא פונקט וויא בייא מענשען .

מעהר פֿון אלץ איז צוא בעוואונדערן, וויא בייא דיא טהירען געהט דיא ראָדעלע פֿון לעבען, וויא עס קייטעלט זיך בייא זייא אלצדינג איינס אָן דאס אנדערע . יעדעס לעבעדיגע בעשאָפֿעניש וויל לעבען און וואס בעסער לעבען .

עס

עס גיעט זיך איין א יאהר וואס פיר איין פאראדע טהיערען איז דא אויף דעם ארט בעסער צוא לעבען אונ פיר אנדערע פאראדעס איז בעסער אויף איין אנדער ארט. דא וואו עס בעוויזט זיך איין פאראדע, ווערד ענג פיר דיא אנדערע, זיא מוז פון דארט ענטלויפען אדער זיא שטארבט אויס, אז איינינע טהיערען פערמעהרען זיך, ווערען אנדערע טהיערען ווייניגער. עס טרעפט פערקעהרט אויך: דיא קאטץ, צום ביישפיעל, העלפען אויס דיא הוממעל אונ דיא הוממעל ביענען זיינען בעהילפיג דעם קליעווער. דיא נאטור האט אפילע וועגען וויא צוא פערמעהרען אונ פערשפרייטען אללערליי טהירען איבער דער גאנצען וועלט.

אט אזוי פיהרען זיך אויף אין לעבען דיא טהיערען. אין וועלכע זאכען זייען זייא גלייך צוא מענשען, אינ אין וועלכע זאכען זיינען, פערקעהרט, מיר מענשען נאך בעסער פון זייא, — דאס מאג בעטראכטען יעדער וואס האט דורכגעלעזען דיעזעס ביכעל.

ענדע